T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

AVRUPA'DA "GÖÇMEN KRİZİ" VE "TERÖR TEHDİDİ": GÜVENLİKLEŞTİRME VE GÖÇ KARŞITI SÖYLEM

SUZAN EZGİ KÖSALI

167A3043

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. FUAT AKSU

İSTANBUL

2023

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

AVRUPA'DA "GÖÇMEN KRİZİ" VE "TERÖR TEHDİDİ": GÜVENLİKLEŞTİRME VE GÖÇ KARŞITI SÖYLEM

SUZAN EZGİ KÖSALI

167A3043

ORCID NO: 0000-0002-8037-260X

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. FUAT AKSU

İSTANBUL

2023

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

AVRUPA'DA "GÖÇMEN KRİZİ" VE "TERÖR TEHDİDİ": GÜVENLİKLEŞTİRME VE GÖÇ KARŞITI SÖYLEM

SUZAN EZGİ KÖSALI

167A3043

Tezin Savunulduğu Tarih: 15/03/2023

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur.

	Unvan, Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı:	**Doç. Dr. Fuat Aksu**	
Jüri Üyeleri :	**Prof. Dr. Gencer Özcan**	
	Doç. Dr. Çiğdem Nas	
	Doç. Dr. Helin Sarı Ertem	
	Doç. Dr. Fulya Memişoğlu	

İSTANBUL

MART 2023

ÖZ

AVRUPA'DA "GÖÇMEN KRİZİ" VE "TERÖR TEHDİDİ": GÜVENLİKLEŞTİRME VE GÖÇ KARŞITI SÖYLEM

Suzan Ezgi Kösalı

2023

Suriye'de 2011 yılında başlayan rejim karşıtı gösterilerin kısa bir süre içerisinde çatışmaya ve ardından da iç savaşa dönüşmesi ile birlikte bu ülkeden komşu ülkelere ve Avrupa sınırlarına doğru ciddi ve dramatik bir kitlesel insan hareketliliği başlamıştır. 2015 yılında Afganistan ve Irak ve çoğunlukla Suriye'deki çatışmalardan kaçan bir milyondan fazla göçmenin Avrupa'ya ulaşması ile birlikte ciddi bir kriz yönetimi sorunu ortaya çıkmış ve göç hareketliliği AB'nin en öncelikli güvenlik sorunlarından biri haline gelmiştir. Bu süreç itibarıyla göç AB ülkelerinde hoşnutsuzluk, istikrarsızlık, korku ve güvensizlik kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır. Göçmenleri yaftalayan ve ötekileştiren bakış açısı AB ülkelerini hedef alan terör saldırılarından sonra hız kazanmış ve özellikle popülist sağ partiler politik söylemlerinde göç ve terörü ilişkilendirmeye başlamıştır. Ancak, Avrupa'daki terör saldırılarını gerçekleştiren saldırganların büyük bölümünün hedef aldıkları ülkelerin vatandaşı, diğerlerinin yasal yollarla ülkede yaşayanlar veya komşu ülkelerden gelen yasal ziyaretçiler olduğu göz önünde bulundurulduğunda esas tehdidin büyük bir kısmının sığınmacılardan gelmediği, evde yetişmiş teröristlerin daha büyük bir tehlike taşıdığı anlaşılmaktadır. Buna rağmen, Avrupa'da ciddi bir ivme kazanan sağ popülist partilerin seçimlerde elde ettiği başarı oranları terör tehdidi ve göçü ilişkilendiren söylemin halk nezdinde de kabulünün arttığına işaret etmektedir. Bu noktadan hareketle, tez çalışmasında doğrudan vatandaşların oyu ile seçilen tek uluslararası parlamento olma özelliğini taşıyan Avrupa Parlamentosu'nun çatısı altında bulunan siyasi grupların göç karşıtı söylemin inşasına nasıl katkıda bulundukları incelenmiştir. Bu kapsamda dört farklı siyasi grubun tehdit algılarının politikalarını ve söylemlerini şekillendirdiği görülmektedir. Avrupa Parlamentosu'ndaki bu siyasi gruplar doğrudan göç ve güvenlik arasında bir ilişki kurmakta ancak söylemleri ve yaklaşımları birbirinden farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Parlamentosu, Sağ Popülist Partiler, Göç, Terör

ABSTRACT

"MIGRANT CRISIS" AND "TERROR THREAT" IN EUROPE: SECURITIZATION AND THE ANTI-MIGRATION DISCOURSE

Suzan Ezgi Kösalı

2023

With the anti-regime demonstrations that started in Syria in 2011 turned into a conflict and then a civil war in a short time, a serious and dramatic mass movement of people started from this country towards the neighboring countries and the European borders. With the arrival of more than one million migrants fleeing the conflicts in Afghanistan and Iraq and mostly Syria in 2015, a serious crisis management problem has emerged and migration mobility has become one of the EU's top priority security issues. As of this process, migration has started to be seen as a source of discontent, instability, fear and insecurity in EU countries. The point of view that stigmatizes and marginalizes immigrants gained momentum after the terrorist attacks targeting EU countries, and especially populist right-wing parties started to associate migration and terrorism in their political discourse. However, considering that the majority of the attackers who carried out the terrorist attacks in Europe are citizens of the countries they target, the others are legal residents or legal visitors from neighboring countries, it is understood that most of the main threat does not come from asylum seekers, and home-grown terrorists pose a greater danger. Despite this, the success rates of right-wing populist parties, which gained significant momentum in Europe, indicate that the public acceptance of the discourse linking the terrorist threat and migration has increased. From this point of view, in the thesis study, it has been examined how the political groups under the roof of the European Parliament, which is the only international parliament elected directly by the votes of the citizens, contribute to the construction of the anti-immigration discourse. In this context, it is seen that the threat perceptions of four different political groups shape their policies and discourses. These political groups in the European Parliament directly establish a relationship between migration and security, but their discourses and approaches differ from each other.

Keywords: European Union, European Parliament, Right Populist Parties, Migration, Terror

ÖN SÖZ

Avrupa Parlamentosu'nda yer alan siyasi grupların göç(men) karşıtı söylemlerini ele alan bu çalışma, yalnızca kişisel emek ve çabanın bir ürünü olarak ortaya çıkmadı. Doktora sürecimi kolaylaştıran, bu zorlu yolda yürürken yanımda oldukları için teşekkürü borç bildiğim birçok insan var. Doktora eğitimim süresince bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen, daima beni motive eden, çalışma şevkimi artırıp her zaman sabır ve hoşgörü gösteren, varlığı ile akademik hayatımın en önemli dönüm noktası, ışığı ve şansı olan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Fuat Aksu'ya, tez izleme kurulunda yer alan ve yapıcı eleştirileriyle bu çalışmanın daha iyi olması için emek harcayan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Gencer Özcan ve Doç. Dr. Çiğdem Nas'a çok teşekkür ederim.

Bu süreçte her ihtiyaç duyduğumda yanımda olup bana umut, moral ve destek veren değerli dostlarım Sena Cumurcu ve Volkan Gürcan'a ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nde aynı yolda yürüdüğüm arkadaşlarım Dr. Ahmet Yusuf Özdemir, Dr. Ayşe Küçük, Dr. Mehmet Turan Çağlar'a teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak, tüm doktora eğitimim boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, akademik kariyerim için sonsuz emek sarfeden ve her zaman yanımda olan sevgili aileme minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, Mart 2023 Suzan Ezgi Kösalı

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖN SÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **ix**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xi**
KISALTMALAR ..... **xii**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Literatür Taraması 4
1.2. Araştırma Soruları 8
1.3. Hipotezler 8
1.4. Yöntem 8
1.5. Araştırma Düzeni 10
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE **11**
2.1. Göç Olgusu ve Kapsamı 11
2.1.1. Sığınma ve Sığınmacı Kavramları 17
2.1.2. Mülteci Tanımı ve Mülteci Rejimi 24
2.1.3. Göçmen Kaçakçılığı 29
2.1.4. İnsan Ticareti 51
2.2. Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Yaklaşımı 59
2.2.1. Güvenlikleştirme Kuramı ve Temel Bileşenleri 75
2.2.2. Söz Edimi (Speech Act) Olarak Güvenlikleştirme 85
2.2.3. Kolaylaştırıcı Koşullar ve Alımlayıcı Kitle 91
2.2.4. Güvenlik-dışılaştırma 94
2.3. Terör ve Terörizm Olgusu 98
2.3.1. Terör Şiddetinin Sebepleri ve Tipolojileri 105
2.3.2. Radikalleşme ve Aşırıcılık 111
2.3.3. Evde Yetişmiş Terörizm 123
2.4. Göç ve Güvenlik İlişkisi 127

3. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE BİR GÜVENLİKLEŞTİRME KONUSU OLARAK GÖÇ VE TERÖR 131
3.1. AB Güvenlik Politikalarının Gelişimi 131
3.2. Avrupa'da Göçün Bir Güvenlik Sorununa Dönüşümü 135
3.2.1. 1973 – 1974 Petrol Krizi 137
3.2.2. TREVI Grubunun Kuruluşu 138
3.3. Göç Politikalarının Ulusüstü Alana Taşınması 144
3.4. 11 Eylül Saldırıları: Göç Tartışmaları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi 148
3.5. Madrid ve Londra Saldırıları 150
3.6. AB Terörle Mücadele Stratejisi ve Terörizm Eylem Planı 155
3.7. Avrupa'da Sağ Popülizmin Anaakımlaşması ve Nedenleri 156
4. GÜVENLİKLEŞTİRME AKTÖRÜ OLARAK AVRUPA PARLAMENTOSU'NDA SAĞ POPÜLİST GRUPLAR VE SİYASAL SÖYLEM ÜRETİMLERİ 158
4.1. AB'de Terörizmin Durumu ve Eğilimler (2007-2022) 158
4.2. Avrupa Parlamentosu'nun Yapısı ve İşleyişi 181
4.3. Avrupa Parlamentosu Seçimleri ve Sağ Popülizmin Yansımaları 184
4.4. Avrupa Parlamentosunda Göç Karşıtı Gruplar ve Söylem İnşaları 187
4.4.1. Avrupa Halk Partisi Grubu 189
4.4.2. Avrupa Muhafazakârlar ve Reformcular İttifakı 193
4.4.3. Avrupa'yı Yenile 197
4.4.4. Kimlik ve Demokrasi Grubu 199
4.5. Avrupa Parlamentosunda Göç ve Terör Üzerine Tartışmalar 202
5. SONUÇ 208
KAYNAKÇA 213

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2006 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları 159
Tablo 2: 2007 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları 160
Tablo 3: 2008 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları 161
Tablo 4: 2009 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları 163
Tablo 5: 2010 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları 164
Tablo 6: 2011 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları 166
Tablo 7: 2014 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmiş Terör Saldırıları 171
Tablo 8: 2015 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları 173
Tablo 9: 2016 yılında AB ülkelerinde gerçekleşen terör saldırıları 175
Tablo 10: 2017 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları 177
Tablo 11: 2018 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları 178
Tablo 12: 2020 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları 180
Tablo 13: 2021 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları 181
Tablo 14: 2014 - 2019 Dönemi AP Seçim Sonuçları 184
Tablo 15: 2019 - 2024 Dönemi AP Seçim Sonuçları 186

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2015 31

Şekil 2: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2016 33

Şekil 3: Göçmenlerin Milliyetleri (Mavi) ile İnsan Kaçakçılarının Milliyetleri (Kırmızı) Arasındaki İlişkilerin Gücünü Gösteren Ağ Diyagramı. 34

Şekil 4: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2017 36

Şekil 5: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2018 39

Şekil 6: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2019 41

Şekil 7: "Londralılar Bölünmeyecek" Başlıklı Kampanya Posteri..... 152

Şekil 8: "Duyularınıza Güvenin" Başlıklı Kampanya Posteri..... 153

Şekil 9: "Dikkatli Gözlerin Altında Güvenli" Başlıklı Kampanya Posteri..... 154

Şekil 10: 2007 ve 2009 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı 162

Şekil 11: 2009 ve 2010 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı 164

Şekil 12: 2010-2012 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı 167

Şekil 13: 2011-2013 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı 168

Şekil 14: 2012-2014 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı 170

Şekil 15: 2010-2014 Yılları Arasında Dini Temalı Terörizm Şüphelilerinin Tutuklanma Sayısı..... 170

Şekil 16: 2011-2015 Yılları Arasında Dini Temalı / Cihatçı Terörizm İle Bağlantılı Oldukları Gerekçesiyle Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı 171

Şekil 17: 2014-2016 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı 174

Şekil 18: 2017 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırılarının Oranları 176

Şekil 19: 2015 – 2018 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları 178

Şekil 20: 2017 – 2019 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları 179

Şekil 21: AP Siyasi Gruplarının Söylemleri..... 188

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AP: Avrupa Parlamentosu

ABÖ: Afrika Birliği Örgütü

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

AİHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Millet Mülteciler Yüksek Komiserliği

CSDP: Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası

ECR: Avrupa Muhafazakârlar ve Reformcular İttifakı

EMSC: Avrupa Göçmen Kaçakçılığı ile Mücadele Merkezi

EURODAC: Avrupa İltica Daktiloskopi Veritabanı

EUROJUST: Avrupa Birliği Ceza Adaleti İşbirliği Ajansı

EUNAVFOR MED: Avrupa Birliği Deniz Kuvvetleri Akdeniz

EPP: Avrupa Halk Partisi Grubu

FRONTEX: Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı

GRETA: İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanları Grubu

GSYİH: Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla

ICMPD: Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

OPEC: Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü

TE-SAT: Terörizm Durum ve Eğilim Raporu

UNODC: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi

1. GİRİŞ

Dünya çapında savaş, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri ve kamu düzenini bozan ciddi olaylar nedeniyle zorla yerinden edilen insanların sayısı 2021 yılı sonu itibariyle 89,3 milyona ulaşmıştır. Zorla yerinden edilen bu insanların %72'si menşe ülkelerine komşu olan ülkelere sığınmak durumunda kalmış ve %83'üne ise düşük ve orta gelirli ülkeler ev sahipliği yapmıştır.[1] Dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan ve insanları ülkelerinden ayrılmak zorunda bırakan krizlerin içerisinde 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş önemli bir yer tutmaktadır.[2] 15 Mart 2011 tarihinde Suriye'de başlayan rejim karşıtı eylemlerin kısa bir süre içerisinde şiddetli çatışmalara ve daha sonra iç savaşa dönüşmesiyle bu ülkeden komşu ülkelere ve Avrupa'ya yönelen yoğun bir kitlesel insan hareketliliği ortaya çıkmıştır.[3]

Suriye iç savaşının etkileri ve yarattığı insani ihtiyaçlar nedeniyle başlayan insan hareketliliğinde 2015 yılında keskin bir artış yaşanmış[4] ve Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration – IOM) verilerine göre, aynı yıl çoğunluğu Suriye, Afrika ve Güney Asya'dan olmak üzere Avrupa'ya bir milyondan fazla düzensiz göçmen ve sığınmacı gelmiştir.[5] 1960'lı yıllarda Batı Avrupa'da olumlu karşılanan göç, bu dönem itibarıyla Batı'daki ulus devletler için endişe ve güvensizlik kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır. Göçün tanımında görülen bu değişikliği Soğuk Savaş döneminde başlayan ve günümüze kadar uzanan küresel ve sosyo-politik koşullarda yaşanan dönüşümlerle açıklamak mümkündür. Bununla birlikte, 1973

---

[1] "Global Trends Report 2021", **UNHCR**, https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021, [20.01.2023]

[2] Saime Özçürümez, Ahmet İçduygu, **Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme: Kavramlar, Modeller ve Uygumalar ile Türkiye**, 1. bs. (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2020), 1.

[3] Bir değerlendirme içinn bkz., M. Murat Erdoğan, **Türkiye'de Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, 2. bs. (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2018), 1.

[4] "Global Trends Forced Displacement in 2015", **UNHCR**, https://www.unhcr.org/576408cd7.pdf [04.03.2019]

[5] "Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015: IOM", **International Organization for Migration,** https://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom [04.03.2019]

Petrol Krizi, İran Devrimi (1979), Birinci Körfez Savaşı (1990), Körfez Savaşı (1991), 11 Eylül saldırıları (2001), Afganistan Savaşı (2001), İkinci Körfez Savaşı (2003), Danimarka'daki karikatür krizi (2006) gibi olaylar Batı'nın Müslüman göçmenleri algılayış biçimini şekillendirmiştir. Özellikle, 11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 Madrid ve 7 Temmuz 2005 Londra terör saldırılarından sonra Avrupa'da politik söylemde göç ve terör arasında bağlantı kurulduğu ve bu eksende terör tehdidinin göçmenlerin göç kontrol araçlarıyla daha sert bir şekilde dışlanmasına gerekçe yarattığı anlaşılmaktadır. Ancak, Avrupa'daki terör saldırılarını gerçekleştiren saldırganların büyük bölümünün hedef aldıkları ülkelerin vatandaşı, diğerlerinin yasal yollarla ülkede yaşayanlar veya komşu ülkelerden gelen yasal ziyaretçiler olduğu göz önünde bulundurulduğunda esas tehdidin büyük bir kısmının sığınmacılardan gelmediği anlaşılmaktadır. Suriye'de savaşan cihatçı teröristler tarafından yönlendirilen ve çatışma bölgelerine hiç seyahat etmemiş evde yetişmiş aşırılıkçılar, terör sempatizanları ve bağımsız hareket edenler eğitimli militanlar kadar tehlike taşımaktadır. Buna rağmen, saldırılara gösterilen tepkilerin hedefinde sadece göçmenlerin yer alması sosyopolitik yapının ürettiği yoksulluk, ayrımcılık, işsizlik, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık gibi yapısal sorunların göz ardı edildiğini göstermektedir. Bu noktada, devletlerin güvenlik güçleri tarafından yaratılan iç ve dış düşman algısını varoluşsal bir tehdit olarak göstererek güvenlikleştirme söylemini toplumu bir arada tutan politik bir yöntem olarak kullandığı anlaşılmaktadır.[6]

Küresel finansal kriz, çok kültürlülük darbesi, İslam korkusu, terör, Avrupa şüpheciliği, göç krizi ve nativizm gibi unsurlar üzerinden şekillenen ve Avrupa'da ciddi bir ivme kazanan sağ popülist partilerin seçimlerde elde ettiği başarı oranları terör tehdidi ve göçü ilişkilendiren söylemin halk nezdinde de kabulünün arttığına işaret etmektedir. AB ülkelerindeki siyasetçilerin göçmenlere suçlu muamelesi yapma, sınır kontrollerini sıklaştırma ve AB üyesi olmayan ülkelere büyük miktarlarda para ödeyerek bu ülkeleri AB'nin göçmen polisi gibi kullanıp sorunu dışarı ihale etme doğrultusundaki eğilimi göç akımları devam ettiği sürece güçlenme potansiyeline sahiptir. Göç, güvenlik ve terörizm arasında kurulan ilişkinin göç olgusu konusunda

[6] Ayhan Kaya, **"İslam, Göç ve Entegrasyon: Güvenlikleştirme Çağı"**, (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016): 4-239.

siyasetin normal zeminde seyretmesinin ve kapsayıcı politikalar geliştirilmesinin önüne geçtiği görülmektedir.[7]

Bu noktaya kadar aktarılan bilgiler ışığında tez çalışmasının amacı Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan yaklaşık 513 milyon nüfusu temsil eden Avrupa Parlamentosu'nda yer alan ve göç karşıtı söylemleriyle ön plana çıkan sağ grupların karşılaştırmalı analizini yapmaktır. Bu analiz kapsamında doğrudan vatandaşların oyu ile seçilen tek uluslararası parlamento olma özelliğini taşıyan Avrupa Parlamentosu'nun çatısı altında bulunan siyasi grupların göç karşıtı söylemin inşasına nasıl katkıda bulundukları incelenecektir. Avrupa Parlamentosu, AB genelinde siyasetin yönünü göstermesi açısından büyük önem arz etmektedir. Parlamentoda bulunan ve ideolojik olarak birbirinden ayrılan siyasi gruplar Avrupa Birliği genelindeki hemen hemen tüm siyasi partilerin katılımıyla şekillenmekte ve bu yönüyle parlamento özellikle göç alanında çalışmalar yapan araştırmacılara önemli avantajlar sağlamaktadır. Avrupa'da son yıllarda yükselişe geçen sağ popülist partiler ülkelerinde olduğu gibi Avrupa Parlamentosu seçimlerinde de benzer oy alarak Avrupa Parlamentosu'nda ağırlığını arttırabilmektedir. Bu durum, ilk olarak 1957 Roma Antlaşması ile "istişare" prosedürü altında Avrupa Komisyonu tarafından sunulan teklifler hakkında bağlayıcı olmayan görüşlerini bildiren Avrupa Parlamento'sunun bugün sahip olduğu konum göz önünde bulundurulduğunda daha fazla önem kazanmaktadır. 1987 tarihli Avrupa Tek Senedi ile kararların oy birliği ile alınmasını öngören "işbirliği" prosedürü işlerlik kazanmış ve bu değişiklik Avrupa Parlamentosu'nun bazı alanlarda yetkilerini arttırmıştır. 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile kabul edilen "ortak karar" prosedürü Avrupa Parlamentosuna göç konusu hariç belli konularda bazı yetkinlikler sunmuştur. 2004 yılında düzensiz göç ve sınır kontrolü ile ilgili ortak karar yetkisini elde eden parlamento, son olarak AB'nin işleyiş mekanizmalarında önemli değişikliklere sebep olan Lizbon Antlaşması'nın 2009 yılında yürürlüğe girmesiyle konumunu güçlendirmiştir.[8]

---

[7] Ayhan Kaya, "Avrupa Birliği'nde Merkeze Yaklaşan Sağ Popülizm", **Sarkaç.org,** https://sarkac.org/2017/11/avrupa-birligi-sag-populizm-ayhan-kaya/ [04.03.2019]

[8] Esther Lopatin, "The Changing Position of the European Parliament on Irregular Migration and Asylum under Co-decision", **JCMS: Journal of Common Market Studies**, c. 51, s. 4 (2013): 740-755

Avrupa Parlamentosu'nun 2014 ve 2019 yıllarında gerçekleştirilen seçimlerine bakıldığında birçok AB ülkesinde yükselişe geçen sağ popülist partilerin etkisinin AP seçimlerine de yansıdığı görülmektedir. Dolayısıyla Avrupa'ya yönelik göç konusunda popülist sağ grupların sert söylemi diğer grupları da oy kaybetme kaygısına sürükleyebilmekte ve popülist sağ kadar olmasa da bu partiler de göç ve sığınmacılar konusunda sert söylemlerde bulunabilmektedir. Sağ popülist partiler kendi alanlarını koruyarak diğer partileri bir cephe değişikliği olmasa da mevzi değişikliğine zorlamaktadır. Bu çalışma kapsamında, Avrupa Parlamentosu'nda yer alan ve göç hareketliliğinin kısıtlanması yönünde tutumlarıyla ön plana çıkan Avrupa Halk Partisi Grubu, Avrupa Muhafazakârlar ve Reformcular İttifakı, Avrupayı Yenile, Kimlik ve Demokrasi Grubu'nun hangi argümanlar aracılığıyla yabancı ve göçmen karşıtlığı temalarını ele aldıkları ve bu partilerin hangi söylemsel stratejilerle argümanlarını meşrulaştırdıkları araştırılacaktır. Avrupa'da gerçekleşen dini temalı / cihatçı terör saldırılarını göç ile ilişkilendirerek korku ve endişe duygularını araçsallaştıran sağ popülist partilerin "biz" ve "onlar" şeklindeki söylemsel inşa stratejileri eleştirel söylem analizi yoluyla ve güvenlikleştirme kuramı çerçevesinde incelenecektir. Tez çalışmasında amaçlanan hedeflere ulaşılması ile Avrupa Birliği'nin göç politikalarına ve Avrupa'da yükselişe geçen göç karşıtı popülist yaklaşımların birliğin politikaları üzerindeki etkisine ilişkin yapılan çalışmalara yeni ve özgün bir katkı sunulacağı düşünülmektedir.

1.1. Literatür Taraması

Kitlesel göç hareketliliği ile AB ülkelerini hedef alan terör saldırıları arasında kurulmaya çalışılan bağlantıyı göç ve terör literatürünü ayrı ayrı inceleyerek analiz etmeyi hedefleyen bu tez çalışmasında kuramsal çerçeve olarak Kopenhag Okulu tarafından geliştirilen ve bugün güvenliğe dair birçok olguyu açıklamaya olanak sağlayan güvenlikleştirme teorisi kullanılmıştır. Geleneksel / realist güvenlik anlayışının eleştirisi üzerinden ortaya çıkan güvenlikleştirme yaklaşımının temelinde 1970 ve 80'li yıllarda siyaset ve güvenlik çalışmalarındaki geniş ve dar güvenlik kavramları tartışması yer almaktadır. 1995 yılında ilk olarak Ole Waever'ın "Securitization and Desecuritization" ismi ile yayınlanan makalesinde öne sürülen "güvenlikleştirme" teorisine göre, bir konu söz-edim yoluyla güvenlik meselesine dönüştürülebilmekte ve diğer konular üzerinde mutlak bir öncelik kazanmaktadır.

Barry Buzan, Ole Waever ve Jaap De Wilde'ın 1998 yılında yayınlanan "Security: A New Framework for Analysis" isimli kitabında ilk kez geniş yer bulan "güvenlikleştirme" kuramı herhangi bir konunun siyasal alanın dışından, siyasal alana ve oradan da güvenlik alanına nasıl dâhil edildiğini göstermesi açısından önemlidir.[9]

Barry Buzan tarafından kaleme alınan "People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era" isimli çalışmada birey, devlet ve uluslararası düzeylerle ve Kopenhag Okulu içerisinde geliştirilen askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörler ekseninde yeni bir güvenlik yaklaşımı ortaya konulmuştur. Tehditler ve güvenlik açıklarının karşılıklı etkileşimine, birini veya diğerini aşırı vurgulamanın politika sonuçlarına değinilen kitapta düzeyler ve ve sektörler bağlamında güvenliğin genel bir çerçevesi çizilmiş, göz ardı edilen bazı çelişkiler ön plana çıkarılmış ve savunma ikilemi, güç-güvenlik ikilemi, tehditler ve zaaflar, güvenlik kompleksleri ve devletlerin doğası gibi önemli kavramlar ekseninde güvenlik tartışması yapılmıştır.[10]

2010 yılında Pınar Bilgin tarafından kaleme alınan "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları" isimli makale Soğuk Savaş yıllarında oluşan geleneksel güvenlik çalışmalarının zaman içerisindeki dönüşümünü kapsamlı bir şekilde açıklamaktadır. Makalede Aberystwyth ve Kopenhag ekollerine odaklanılarak Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan "yeni güvenlik" yaklaşımının temel hatlarını ortaya koyulmaktadır.[11]

Sinem Akgül Açıkmeşe'nin kaleme aldığı "Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri" isimli makalede güvenlik tehditlerinin ortaya çıkışı bakımından yeni-klasik gerçekçilikteki algısal yaklaşımla, Kopenhag Okulunun söylemle inşaya dayalı yöntemi karşılaştırılmaktadır. Güvenlik Çalışmaları yazınında güvenlik tehdidinin içeriği konusundaki tartışmalara yer veren makale, güvenlikleştirme yaklaşımının tehditlerin kapsamı ve dayanağına dair tespitlerini

---

[9] Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, **Security: A New Framework for Analysis** (London: Lynne Rienner Publishers, 1998)

[10] Barry Buzan, **"People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era"**, (Great Britain: Wheatsheaf Books, 1983)

[11] Pınar Bilgin, "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları", **Stratejik Araştırmalar**, c. 8, s. 14 (2010): 70-95.

Kopenhag Okulunun kullandığı söz edimi, siyaset teorisi ve söylem analizi perspektiflerinden yeni-klasik gerçekçilikle karşılaştırmalı olarak incelemektedir.[12]

Terörizm çalışmaları alanına kapsamlı bir genel bakış sunan ve Alex P. Schmid'in editörlüğünde yayınlanan "The Definition of Terrorism", The Routledge Handbook of Terrorism Research" isimli kitap terörizmin temel nedenlerinden kişi veya grupları terörist olmaya iten faktörlerin anlaşılmasına, radikalleşme süreçlerinin ortaya çıkışına ilişkin göstergelerin belirlenmesinden terörizm tipolojilerine kadar bir dizi konuda literatürün nerede durduğunu göstermekte ve aynı zamanda mevcut kavramsallaştırmaların kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesine olanak sağlamaktadır.[13]

James M. Lutz ve Brenda J. Lutz tarafından kaleme alınan "Global Terrorism" başlıklı kitapta ise ayrıntılı vaka incelemeleri üzerinden terörist grupların tarihleri, siyaseti, ideolojileri ve stratejileri açıklanmaktadır. Terörizmin sürekli değişen bir olgu olduğunun vurgulandığı kitapta özellikle 11 Eylül saldırıları ve IŞİD'in gerçekleştirdiği saldırılar sonrasında küresel ölçekte terör eylemlerinin düşüşte olduğuna dair düşüncenin geçerliliğini yitirdiğinin ve bu saldırıların dolaylı yoldan hedef ülkenin dışındaki ülkeleri de büyük ölçüde etkileyebildiğinin altı çizilmektedir.[14]

Güvenlikleştirme kuramı çerçevesinde göç ve terör olgularını "The Politics of Insecurity: Fear, Migration and The Asylum in the EU" isimli kitabında analiz eden Jef Huysmans, güvenlik politikalarının ve tepkilerinin yapılandırılmış, sürekli ve kademeli bir sürecin parçası olduğunu savunmaktadır. Huysmans, bir konunun güvenlik sorunu olarak tanımlanmasında teknolojik, söylemsel, kurumsal ve teknokratik bağlantıların da kullanılabileceğini öne sürmekte, bu doğrultuda sınır güvenliğinin katılaştırılması için savunma ve kontrol araçlarına yapılan yatırımlara çalışmasında geniş yer vermektedir.[15]

---

[12] Sinem Akgül Açıkmeşe, "Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni - Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri", **Uluslararası İlişkiler**, c. 8, s. 30 (2011): 43-73.

[13] Alex P. Schmid, "The Definition of Terrorism", **The Routledge Handbook of Terrorism Research**, ed. Alex P. Schmid (London: Routledge, 2011)

[14] James M. Lutz, Brenda J. Lutz, **Global Terrorism**, 2. bs. (London: Routledge, 2008)

[15] Jef Huysmans, **The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU** (Oxon: Routledge, 2006)

Kavramsal çerçevenin oluşturulmasında göç literatürüne katkıda bulunan ulusal ve uluslararası yayınlar tez çalışması boyunca dikkate alınmıştır. Göç ve sığınma hukuku açısından değerli olan çalışmalardan biri Işıl Özkan'ın kaleme aldığı "Göç – İltica ve Sığınma Hukuku" adlı çalışmadır. Çalışmada, göç olgusunun ortaya çıkış süreci, sözleşmelerde yer alan mülteci ve sığınmacı tanımlarına, göç, sığınma ve iltica konularındaki yasal düzenlemelere yer verilmiştir.[16]

Mehlika Özlem Ultan'ın, "Avrupa Birliği'nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları" isimli kitabında seçilen AB ülkelerinin yasa dışı göç ile mücadele yöntemleri ve aynı zamanda göçün siyasi, ekonomik ve sosyokültürel boyutu aktarılmaktadır. Bu çerçevede uygulamada İspanya, İtalya ve Yunanistan olmak üzere üç Akdeniz ülkesinin deniz üzerinden gelen düzensiz göçle nasıl mücadele ettikleri açıklanmaya çalışılmaktadır. Kitap, hem düzensiz göçün önlenmesine yönelik hangi politikalar izlendiğini aktarması sebebiyle hem de düzensiz göçün güvenlik konusuyla nasıl ilişkilendirildiğinin anlaşılması amacıyla önem teşkil etmektedir.[17]

Gus Martin'in kaleme aldığı İhsan Çapcıoğlu ve Bahadır Metin'in İngilizceden Türkçeye çevirdiği "Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar" isimli kitapta terörizmin tarihsel ve ideolojik köklerine yer verilmekte ve ayrıca terör ortamı yaratan sebepler ve şiddeti ortaya çıkaran etmenler analiz edilmektedir. Terörizmin resmi ve gayri resmi tanımlarına yer verilen kitapta siyasal aşırılıkçılığı anlamak, aşırılıkçılığın tanımı, şiddet yanlısı aşırıkçıların ortak özellikleriyle birlikte bu yönelime sahip insanların dünyası ele alınmaktadır.[18]

Suriye'de iç savaşın başlamasının ardından tetiklenen kitlesel göç hareketliliğini ve bu göç akışının AB üzerindeki yansımalarını anlamak açısından 2011 yılı sonrasında yayımlanan çalışmalar önem taşımaktadır. Bu çalışmaların arasında Ayhan Kaya'nın kaleme aldığı "İslam, Göç ve Entegrasyon: Güvenlikleştirme Çağı" isimli kitabı ön plana çıkmaktadır. İlk olarak bir yönetimsellik biçimi olarak göçün

---

[16] Işıl Özkan, **Göç – İltica ve Sığınma Hukuku**, 3. bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018)

[17] Mehlika Özlem Ultan, **Avrupa Birliği'nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları**, 1. bs. (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016)

[18] Gus Martin, **Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar**, çev. İhsan Çapcıoğlu, Bahadır Metin (Ankara: Adres Yayınları, 2017)

güvenlikleştirilmesi sürecine değinilen kitapta seçilen ülkeler üzerinden farklılaşan göç politikaları analiz edilmektedir. Ayrıca kitapta Müslüman kökenli göçmenleri izole gruplar oluşturmaya iten faktörlere, yapısal kısıtlamalara ve politik aktörlerin söylem yolu ile göç olgusunu ve göçmenleri bir tehlike olarak tanımlama süreçlerine yer verilmektedir.[19]

1.2. Araştırma Soruları

1. Tehdit algısı, siyasa ve söylem arasında nasıl bir ilişki vardır? Sağ popülist partiler için tek tip bir algı ve göç karşıtı söylem / yaklaşımdan söz etmek mümkün müdür?
2. Göçmenler ile Avrupa Birliği ülkelerini hedef alan terör saldırıları arasında bağlantı var mıdır?

1.3. Hipotezler

Hipotez 1: Tehdit algısı, siyasa ve söylem arasında döngüsel bir ilişki vardır.

Hipotez 1a: Algı söylemi, söylem ise siyasayı belirler. Siyasanın eylemleştirilmesi algı ve yargıları değiştirir veya yeniden üretir.

Hipotez 1b: Sağ popülist partilerin göç karşıtı söylem ve yaklaşımları birbirinden farklılık gösterir.

Hipotez 1c: Göç ve yabancı karşıtlığının düzeyi partilere göre değişkenlik gösterse de göç ve güvenlik arasında kurulan ilişki sağ partilerin söylem stratejilerinde merkeziliğini her zaman korumuştur.

Hipotez 2: Göçmenler ile Avrupa Birliği'ne yönelik terör tehdidi arasında doğrusal bir ilişki yoktur. Avrupa Birliği'ne yönelik en büyük tehdit evde yetişmiş teröristlerdir.

1.4. Yöntem

Tez çalışmasının teorik alt yapısını Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme yaklaşımı oluşturmaktadır. Güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde Avrupa Parlamentosu'nda yer

[19] Kaya, **"İslam, Göç ve Entegrasyon…**

alan göçmen karşıtı siyasi grupların söylemsel pratiklerine odaklanılarak, Eleştirel Söylem Analizi – ESA (Critical Discourse Analysis) yöntemi ile bu grupların kullandıkları dışlayıcı ve güvenlikleştirici söylemsel pratiklerle sosyal gerçekliği nasıl inşa ettikleri incelenmiştir. Söylem ile sosyal pratik arasında kurulan ilişkinin analizine olanak sağlayan Eleştirel Söylem Analizi metodu çerçevesinde Avrupa Parlamentosunda göç karşıtı grupların yaklaşımlarını ve ideolojilerini yansıtan söylemsel stratejileri incelenecektir. Bu analiz kapsamında Avrupa Parlamentosunda yer alan dört farklı siyasi grubun göçmen karşıtlığını söylemsel pratiklerle nasıl ifade ettikleri, göçmenleri hangi özellikleri atfederek tanımladıkları ve bu yaklaşımlarını hangi argümanlarla destekleyerek meşrulaştırdıkları irdelenecektir. Bu doğrultuda ima yollu stratejiler, yüklemeler ve uslama stratejilerine odaklanılacaktır. İma yollu stratejiler, "biz" ve "onlar" arasında keskin bir ayrımın yapılmasını sağlamakta ve bu doğrultuda iç ve dış gruplar arasında bir sınır oluşturan metaforlar, adlaştırmalar, zamansal referanslar veya eşitlik zinciri gibi çeşitli dilsel araçlar kullanılmaktadır. Yükleme ise söz konusu popülist sağ grupların / partilerin çeşitli sıfatlar veya etiketlemeler vasıtasıyla ülkelere, kişilere, olgulara olumlu veya olumsuz özelliklerin atfetmesini açıklamaktadır. Popülist sağ parti / gruplar tarafından politikalarını meşrulaştırma ve gerekçelendirmeye yönelik kullanılan uslama stratejileri ise topluma yapılan çağrıları, "topos" adı verilen argümanları ve varsayımları içermektedir.[20]

Tez çalışmasında ayrıca yürürlükte olan AB mevzuatı, Avrupa Parlamentosu'nda yer alan siyasi grupların resmi web sitelerinde yer alan açıklamaları, siyasi grup üyelerinin demeçleri, Parlamentoya sundukları soru önergeleri ve resmî dokümanlar incelenerek Avrupa Parlamentosu'nun uluslararası göç ve güvenlik konusundaki bakış açısı ve tutumu ortaya konulmuştur. Gerekli bilgilere ve kaynaklara ulaşma noktasında politik aktörlerin beyanları, belgeler, raporlar ve birincil kaynaklardan faydalanılmış, istatistiki veriler ise çalışmanın tüm hatları tamamlanana kadar güncel tutulmaya çalışılmıştır.

[20] Ruth Wodak, Michael Meyer, **Methods of Critical Discourse Analysis**, (London: SAGE Publications, 2001)

1.5. Araştırma Düzeni

Araştırma sorularına cevap vermek ve hipotezleri test etmek için araştırma giriş ve sonuç bölümlerinin dışında üç bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde tez çalışmasının kavramsal ve kuramsal çerçevesi çizilmiş ve ilk olarak göç olgusunun tanımına ve bununla birlikte sığınma ve sığınmacı kavramları, mülteci rejiminin tanımı, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile yapılan mücadele yöntemlerine değinilmiştir. Bu bölüm içerisinde tez çalışmasının temel dayanağı olan güvenlikleştirme kuramı detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bununla birlikte, göç ve terör arasında kurulmaya çalışılan ilişkiyi daha doğru analiz etmek adına terör ve terörizm olgusunun tanımı yapılmış ve çalışmada üzerinde durulan en önemli konu olan evde yetişmiş terörizm olgusuna geniş yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde, Avrupa'da Soğuk Savaş döneminde güvenliğe bakış açısı ve bu bağlamda göç olgusunun bir güvenlik sorununa dönüşümü incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde 11 Eylül terör saldırılarının ve AB ülkelerini hedef alan diğer terör eylemlerinin ardından göçün özellikle sağ popülist partiler tarafından bir tehdit olarak tanımlanması süreci kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Tez çalışmasının dördüncü bölümünde ise her yıl Europol tarafından düzenli olarak yayınlanan AB'de terörizmin durumunu ve mevcut eğilimleri aktaran raporlar kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve bu çerçevede tezin hipotezleri test edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte, Avrupa Parlamentosu'nda yer alan ve göç karşıtı tutumları ile bilinen siyasi grupların karşılaştırmalı olarak analizi yapılmış ve göç-güvenlik-terör ekseninde kurmaya çalıştıkları bağlantı söylem analizi üzerinden değerlendirilmiştir.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göç Olgusu ve Kapsamı

Göç, bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçmesi veya bir ülke sınırları içerisinde yer değiştirmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Göç, süresi, şekli ve sebebinden bağımsız olarak mülteciler, zorla yerinden edilmiş insanlar, ekonomik göçmenler veya aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin her türlü yer değiştirmesini kapsayan nüfus hareketidir.[21] Bireysel olarak insanları göç etmeye iten sebepler farklılık göstermekte ve çoğunlukla insanların doğal afet, savaş, etnik, dini ya da mezhepsel çatışmalar, politik baskı ve olumsuz ekonomik koşullar gibi sorunlardan uzaklaşarak daha iyi yaşam koşullarına erişebilmek amacıyla göç ettiği görülmektedir.[22] "Göçmen" terimi ise belirli bir zaman dilimi kapsamında bir ülkeden diğerine yerleşmek amacıyla hareket eden kişiye karşılık gelmektedir.[23] Uluslararası ölçekte, genel olarak kabul edilmiş bir "göçmen" tanımı bulunmamakla birlikte söz konusu kavram zorlayıcı dış faktörlerin etkisi olmadan kendi özgür iradeleriyle içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal koşulları iyileştirmek, kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini gerçekleştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden bireyleri ifade etmektedir. İsteğe bağlı yapılan göçten farklı olarak doğal sebeplerle veya insan faktörünün etkisiyle yaşama ve refaha yönelik bir tehdidin ortaya çıkması durumunda başlayan göç hareketi "zorla göç" olarak tanımlanmaktadır. Daha genel bir tabirle "zorla yerinden edilme" şeklinde ifade edilen bu durum kişilerin başta savaş, şiddet, zulüm, baskı ya da doğal veya insan eliyle yaratılmış felaketler nedeniyle bireysel veya toplu olarak rızası dışında ülkesinden veya topluluğundan ayrılmak mecburiyetinde kalması anlamına gelmektedir.[24]

---

[21] "Glossary on Migration", **International Organization for Migration,** https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf [02.05.2019].

[22] Ultan, **age**, 11.

[23] Thomas Faist, **Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar**, çev. Azat Zana Gündoğan, Can Nacar (Ankara: Bağlam Yayıncılık, 2003), 42.

[24] "Glossary on Migration...",

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin[25] 2019 yılında yayınladığı "Küresel Eğilimler" isimli raporda 2018 yılının sonu itibariyle savaş, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri ve zulüm nedeniyle dünya genelinde 70,8 milyon kişinin zorla yerinden edildiği ifade edilmiştir. 2009 yılında zorla yerinden edilen insanların sayısı 43,3 milyon iken, büyük ölçüde Suriye iç savaşının etkisiyle bu sayının günümüzde rekor bir seviyeye ulaştığı görülmektedir. Toplamda, dünya çapındaki tüm mültecilerin üçte ikisinden fazlasını (%67) başta Suriye (6,7 milyon) olmak üzere, Afganistan (2,7 milyon), Güney Sudan (2,3 milyon), Myanmar (1,1 milyon) ve Somali (yaklaşık 1 milyon) oluşturmaktadır. Raporda yer alan bilgilere göre, gelişmiş bölgelerdeki ülkeler mültecilerin %16'sını barındırırken, küresel mülteci nüfusunun üçte birine (6,7 milyon kişi) gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler ev sahipliği yapmaktadır. Dünya çapında 3,7 milyon kişi ile en fazla mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye'yi Pakistan (1,4 milyon), Uganda (1,2 milyon), Sudan (1,1 milyon) ve Almanya (1,1 milyon) takip etmektedir.[26]

Son yıllarda dünya gündeminde ekonomik, sosyal, politik, kültürel ve diplomatik açıdan tartışılan ve özellikle AB ülkelerinin en önemli gündem maddelerinden biri olan konu düzensiz göç olgusudur. Yasal sistemler ve kamuoyu söylemi genellikle bu fenomene atıfta bulunurken "yasadışı göç" kavramını kullanmakta, ancak sosyal bilimciler bu kavram yerine "belgesiz", "izinsiz" veya "düzensiz" göçmen terimlerini kullanmayı tercih etmektedir. Bu noktada amaç, ayrımcı çağrışımlardan uzaklaşmak, göçün bir suç unsuru olarak tanımlanmasını önlemek ve yasadışı olanın göç eden insanlar değil, bu insanların varış ülkelerine giriş, kalış veya çalışma şeklinin olduğunu vurgulamaktır.[27]

---

[25] Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR), II. Dünya Savaşı sonrasında evlerinden kaçan veya evlerini kaybetmiş milyonlarca Avrupalıya yardım etmek amacıyla 1950 yılında kurulmuştur. İlk aşamada kuruluşun görev süresi üç yıl ile sınırlı tutulmuş ve bu süre zarfında çalışmalarını tamamlaması planlanmıştır. 70 yıl sonra bugün UNHCR hala yoğun bir şekilde çalışmalarını sürdürmekte, dünya genelinde mültecileri korumaya ve onlara yardım etmeye devam etmektedir. Şu anda 16,765'den fazla personeli bulunan ve toplamda 138 ülkede çalışmalarına devam eden kuruluş faaliyet gösterdiği süre boyunca 50 milyondan fazla mültecinin başarılı bir şekilde hayata tekrar adım atmasına yardımcı olmuştur. Bkz. "UNHCR'nin Tarihçesi", https://www.unhcr.org/tr/unhcrnin-tarihcesi, [12.06.2019].

[26] "Global Trends: Forced Displacement in 2018", **United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR),** https://www.unhcr.org/globaltrends2018/ [12.06.2019].

[27] Franck Düvell, "Irregular Migration: a Global, Historical and Economic Perspective", **Illegal Immigration in Europe: Beyond Control?** ed. Franck Düvell (New York: Palgrave Macmillan, 2006): 29.

Evrensel olarak kabul edilen bir tanım olmasa da, düzensiz göç kavramı genellikle düzenli göç kanallarının dışına çıkan kişileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Genel olarak "gönderen, transit ve alıcı ülkelerin düzenleme normlarının dışında gerçekleşen insan hareketliliği" şeklinde ifade edilen süreç, hedef ülkeler açısından bir ülkeye gerekli olan izin ve belgelere sahip olmadan yasadışı yollardan giriş yapmak, ülkede yasadışı şekilde kalmak veya iş imkânlarından faydalanmak anlamına gelmektedir. Gönderen ülke açısından düzensiz olarak görülen durum, kişinin mevcut hukuk kurallarının dışında hareket ederek, geçerli bir pasaportu ve seyahat belgesi olmadan veya sahte belgelerle uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi halinde gerçekleşmektedir.[28]

Son yıllarda düzensiz göçmenlerin istatistik, nüfus sayımları, demografik eğilimler, ekonomik göstergeler ve benzeri sayısal yöntemler aracılığıyla kamusal alanda ötekileştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Düzensiz göçmenler hakkındaki bu istatistiki veriler ve basında sıklıkla yer verilen bot ve kamyonlarda seyahat eden mülteci ve sığınmacılara ilişkin görüntüler göç olgusunun sosyal, kültürel ve insani yanlarıyla değil sadece istatistikler ve Batı'daki nüfus ve istihdam sorunları çerçevesinde ele alınmasına sebep olmaktadır. Bu yaklaşım ile düzensiz göçmenlerin sadece "tekne veya kamyon dolusu" insanlardan ibaret olmadığı ve vizeleri bittikten sonra "süreyi aşarak" bir ülkede kalmaya devam eden kişilerin sayılarının bir hayli fazla olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir.[29]

Bir ülkedeki düzensiz göçmen sayısındaki değişiklikler yalnızca ülkeye giriş yapan veya ülkeden ayrılan belgesiz göçmenlerden değil, aynı zamanda ülkede bulunan göçmenlerin statüsündeki değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Bu noktada düzensizlik bir kişiyi değil, belirli bir zamanda veya belirli bir dönemde kişinin durumunu ifade etmekte, yasalar ve politikalar değiştikçe göçmenler düzensizliğe dâhil olabilmekte veya hukuki statü kazanabilmektedir. Örneğin, ülkelerinde çatışma ve zulümden kaçan ve başka bir ülkede koruma arayan göçmenler, sınırı geçtiklerinde düzensiz göçmenler olarak sayılabilir, ancak sığınma başvurusunda bulunduklarında

[28] "Glossary on Migration…",

[29] Kaya, **İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 21-22.

statüleri düzenli hale gelebilir. Ayrıca, bir ülkede düzenli statüye sahip göçmenler, vizelerinin veya izinlerinin süresinin dolması üzerine belgesiz kalabilirler.[30]

28 Temmuz 1951 tarihinde Birleşmiş Milletler konferansında imzalanan ve 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe giren 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nde düzensiz göçmenlerin durumuna ilişkin uygulanacak prosedüre yer verilmiştir. Sözleşme tüm taraf devletlerin sığınma sistemine temel teşkil etmektedir.[31]

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nin 31. maddesine göre;

> 1. "Taraf Devletler, hayatlarının veya özgürlüklerinin, madde 1'de gösterilen şekilde tehdit altında bulunduğu bir ülkeden doğruca gelerek izinsizce kendi topraklarına giren veya bu topraklarda bulunan mültecilere, gecikmeden yetkili makamlara başvurarak yasadışı girişlerinin veya bulunuşlarının geçerli nedenlerini göstermeleri koşuluyla, yasadışı yollardan girişleri veya bulunuşlarından dolayı ceza vermeyeceklerdir."
> 2. "Taraf Devletler, bu mültecilerin hareketlerine gerekli olanların dışında kısıtlama uygulamayacaklardır ve bu kısıtlamalar ancak, ülkedeki statüleri belirleninceye veya bir başka ülkeye kabulleri sağlanıncaya kadar uygulanacaktır. Taraf Devletler, bu mültecilerin diğer bir ülkeye kabullerini sağlamak için makul bir süre ve gerekli bütün kolaylıkları sağlarlar."[32]

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından 1951 Cenevre Sözleşmesi ile kurulan uluslararası sığınma rejimi çerçevesinde bu sözleşmeye taraf olan ülkelerin sığınma kavramına verdiği değer söylemsel düzeyde yüksek olsa da, devletlerin sığınma hakkı vermek konusunda isteksiz davrandığı ve açık kapı politikasının kısıtlı kaldığı tarihsel bir gerçekliktir.[33] 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 31. maddesinde yer alan hükme rağmen Avrupa genelinde mülteciler ve sığınmacılar ülkeye yasadışı yollardan girdiği ve yasadışı ikamet ettiği gerekçesiyle gözaltına alınarak özgürlüklerinden yoksun bırakılabilmektedir. BMMYK tarafından 2000 yılında "Avrupa Birliği'ndeki Sığınmacılar için Kabul Standartları" başlığıyla yayınlanan raporda[34] sınır

---

[30] "Irregular migration", **Migration Data Portal,** https://migrationdataportal.org/themes/irregular-migration#recent-trends [13.06.2019].

[31] "The 1951 Refugee Convention", **The United Nations High Commissioner for Refugees,** https://www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html [13.06.2019].

[32] **İltica ve Göç Mevzuatı,** Ankara: Göç İdaresi Başkanlığı Yay, 2005, 66, https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Kitaplar/iltica_goc_mevzuati.pdf [21.02.2023]

[33] Doğuş Şimşek, Ahmet İçduygu, "Giriş: Uluslararası Göç, Politika ve Güvenlik", **Toplum ve Bilim Dergisi**, s. 140 (2017): 7.

[34] "Reception Standards for Asylum Seekers in the European Union", **Office of The United Nations High Commissioner for Refugees,**

noktalarında veya havalimanı transit alanlarında yapılan gözaltılar da dâhil olmak üzere birkaç farklı gözaltı türünün tespit edildiği ve gözaltı gerekçelerinin de değişikliğe uğradığı bilgilerine yer verilmiştir. Raporda ayrıca birçok ülkenin azami gözaltı süresi konusunda herhangi bir sınırlamasının olmadığı, talep olduğunda göçle ilgili gözaltı amacıyla hapishanelerin kullanıldığı ve bu gibi durumlarda sığınmacıların genellikle diğer mahkûmlarla aynı rejime tabi tutuldukları ifade edilmektedir.[35]

İltica ve sığınma sistemlerinin bu denli erişilmez oluşu ve baskıcı hale gelmesi gözaltı ve küçük düşürücü muameleden kaçınmak isteyen göçmenlerin bulundukları ülkelerde "yasadışı" olarak yaşamayı tercih etmesine neden olmaktadır. Güvenli ve yasal göç seçeneklerinin kapatılması göçmen aileleri ve çocukları insan kaçakçıları ve insan tacirlerine doğru itmektedir. Devletlerin ise bu soruna karşı almış oldukları önlemlere bakıldığında ise göçmenlerin hakları, somut ve acil ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması yerine kısıtlayıcı göç kontrol politikalarına öncelik verildiği görülmektedir.[36]

Avrupa'ya ulaşmak isteyen göçmen sayısındaki belirgin düşüşe rağmen göç olgusu halen Batı kamusal alanında başa çıkılması gereken en önemli güvenlik sorunlarından biri olarak yansıtılmaktadır. Düzensiz veya belgesiz durumdaki göçmenler çoğu zaman güvenlik tehdidi olarak veya varlıklı Avrupa ülkelerinin sosyal refah sistemlerini istila etmek ve yağmalamak için sırada bekleyen çok daha büyük bir göçmen ordusunun öncüsü olarak tasvir edilmektedir. Medyada sık sık yer bulan ve özellikle siyasiler tarafından körüklenen bu olumsuz tablo açık bir şekilde, bu tür göçmenlerin temel ve devredilemez haklara sahip insanlar olduğu gerçeğine kör bir bakış açısı getirmektedir.[37] 2015 yılında Muğla'nın Bodrum ilçesinden Yunanistan'ın İstanköy adasına şişme botla geçmeye çalışırken annesi ve kardeşi ile birlikte

https://www.unhcr.org/protection/operations/43662ddb2/reception-standards-asylum-seekers-european-union.html [13.06.2019].

[35] Guy S. Goodwin-Gill, "Article 31 of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees: Non-penalization, Detention, and Protection", **Refugee Protection in International Law, UNHCR' Global Consultations on International Protection**, ed. Erika Feller, Volker Türk, Frances Nicholson (The United Kingdom: Cambridge University Press, 2003): 186-188.

[36] Stephan Scheel, Vicki Squire, "Forced Migrants as 'Illegal' Migrants", **The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies**, ed. Elena Fiddian-Qasmiyeh, Gil Loescher, Katy Long, Nando Sigona (Oxford: Oxford University Press, 2014): 1-9.

[37] Ryszard Cholewinski, "The EU Acquis on Irregular Migration Ten Years On: Still Reinforcing Security at the Expense of Rights?", **The First Decade of EU Migration and Asylum Law**, ed. Elspeth Guild, Paul Minderhoud (Leiden, The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 2012): 127-178.

boğularak hayatını kaybeden üç yaşındaki Suriyeli çocuk Alan Kurdi'nin üzücü fotoğrafı[38] tüm dünyada yankı uyandırsa da göçmenleri güvenlik tehdidi olarak gösterme yönündeki çabalar ve söylemler daha fazla görünür bir hal almıştır.

Göçmenlerin özellikle sağ popülist partiler tarafından refah avcısı, potansiyel suçlu ve toplumsal düzene karşı bir tehdit olarak lanse edilmesi[39] uluslararası terörizmin yarattığı tedirginlikle birleştiğinde, göçmenlerin varlığından duyulan korku ve endişe daha fazla artmaktadır.[40] Yerel toplumun çoğunluğu ile aynı etnik unsurdan olmayanların, potansiyel olarak ülkenin ve sakinlerinin güvenliğini tehdit edebileceğine dair oluşturulan algı, bu ülkelerdeki güvenlik politikalarının ve önlemlerinin sertleşmesine, vatandaşların ise genelleştirilmiş risk algısının artmasına neden olmaktadır.[41]

Bugün dünya üzerinde savaşlar, çatışmalar, doğal afetler, baskı ve zulüm nedeniyle ülkelerinden ayrılarak ve her türlü riski göze alarak Avrupa ülkelerine gitmeye çalışan göçmenlerin içinde bulunduğu durum devletlerin kısıtlayıcı politikalar yerine insanı odağına alan politikalar üretmesi ve mevcut politikalarını gözden geçirmeleri gerektiğini göstermektedir. Göç hareketliliğini önlemek adına geçici kararlar ve önlemler almak kendi başına bir hedef değildir. Bu noktada devletlerin en önemli yükümlülüğü göçü bireyler talep ettiğinde düzenli bir şekilde gerçekleşen bir olguya dönüştürmek, zorunlu göçe maruz kalan bireylere gerekli korumayı sağlayabilmek ve hem göçmenlerin haklarını gözetecek şekilde, hem de günümüzün ekonomik ve siyasi bileşenlerini tartarak, dengeli bir yönetişime gitmek olmalıdır.[42]

---

[38] "Migrant Crisis: Photo of Drowned Boy Sparks Outcry", **BBC News,** https://www.bbc.com/news/world-europe-34133210 [13.06.2019].

[39] Bahar Rumelili, Sibel Karadağ, "Göç ve Güvenlik: Eleştirel Yaklaşımlar", **Toplum ve Bilim Dergisi**, s. 140 (2017): 69-92.

[40] Khalid Koser, **International Migration: A Very Short Introduction**, 1. bs. (New York: Oxford University Press, 2007), 11.

[41] Valeria Bello**, International Migration and International Security: Why Prejudice Is a Global Security Threat**, 1. bs. (New York: Routledge, 2017), 2-6.

[42] Şebnem Köşer Akçapar, "Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu", **Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar**, ed. S. Gülfer Ihlamur-Öner, N. Aslı Şirin Öner (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012): 573.

2.1.1. Sığınma ve Sığınmacı Kavramları

Sığınma, vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkenin korumasından yararlanamayan, özellikle ırkı, inançları, uyruğu, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü nedeniyle baskı görmekten korkan kişilere bir devletin geri göndermeme (non-refoulement) ilkesi ve uluslararası veya ulusal düzeyde tanıdığı mülteci hakları çerçevesinde topraklarında verdiği bir koruma türüdür. Savaş, çatışma, zulüm, şiddet ve insan hakları ihlallerinden korunmak amacıyla, kendi ülkesinin sınırları dışında güvenli bir ortam arayışında olan ve ilgili ulusal veya uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen bu kişiler olumsuz bir karar çıkması durumunda ülkeden ayrılmak zorundadırlar. Sığınma başvurusu yapan kişilere insani veya farklı gerekçelerle ülkede bulunma izni verilmemesi durumunda bu kişiler ülkede düzensiz veya yasalara aykırı bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler.[43]

Sığınma kelimesinin kökeni Latincedir ve Yunanca "asylia" dokunulmazlık sağlanan yer anlamına gelmektedir. Antik Yunan'da dokunulmazlık, elçiler ve tüccarlar gibi mecburi olarak ve farklı sebeplerle kendi ülkesinden başka bir ülkeye giden kişilere tüm devletler tarafından bir nezaket kuralı olarak tanınmıştır. Söz konusu dokunulmazlık, "asyla hiera" olarak isimlendirilen sunak ve tapınaklar gibi kutsal alanların ortak adı olarak kullanılmıştır. Kendisini takip edenlerden korunmaya ihtiyaç duyan kişi bu alana girdiğinde (hiketeia) yardım isteyebilir. Geçmişe ait bu ritüel (ayin) bugün, "sığınma aramak" olarak ifade edilmektedir.[44]

Sığınma teriminin anlamı muğlaktır ve çoğu kez farklı bağlamlarda kullanılmaktadır. Akademik çalışmalarda sıklıkla Uluslararası Hukuk Enstitüsü'nün (Institut de Droit International) 1950 yılında düzenlenen Bath Konferansında üzerinde uzlaştığı sığınma tanımına atıf yapılmaktadır. Bu tanıma göre, sığınma kavramı, devletlerin kendi topraklarında veya başka bir yerde, sığınma arayan kişiye koruma sunmasıdır.[45]

---

[43] Perruchoud ve Redpath – Cross, **age**, 73-74.

[44] Matthew E. Price, **Rethinking Asylum: History, Purpose and Limits**, 1. bs. (New York: Cambridge University Press, 2009), 26-31.

[45] Hemme Battjes, **European Asylum Law and International Law**, (The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 2006), 5-6.

1920 ve 1930'lu yıllarda Avrupa'daki mültecilere yardım etmek amacıyla önemli girişimleri, devletlerarası işbirliğinin ilk küresel örneği ve Birleşmiş Milletlerin öncüsü olan Milletler Cemiyeti başlatmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında, 1921 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kurulan Rus Mülteciler İçin Yüksek Komiserlik Ofisi'nin (Office of the High Commissioner for Russian Refugees) ilk yüksek komiseri Fridtjof Nansen'in görevi Rus devrimi sonrasında mülteci olan insanları desteklemek olmuştur. Fridtjof Nansen, sığınmacıların ev sahibi ülkelerde kimlik ve seyahat belgesi alarak yasal statülerini netleştirme, istihdam olanaklarını güvence altına alma ve ülkelerine güvenli geri dönüşünün sağlanması yönünde çalışmalar yapmıştır. Bir süre sonra Nansen'e Osmanlı Devleti'nin yıkılmasıyla yerlerinden edilen insanlara yardım etme ve iltica hakkı tanıyan ülkeler dışındaki ülkelere sığınmacıların daimi olarak yerleşmelerini sağlama görevi verilmiştir. Fridtjof Nansen'in 1930 yılında hayatını kaybetmesinin ardından yine Milletler Cemiyeti tarafından kurulan Uluslararası Nansen Mülteciler Ofisi (International Nansen Office for Refugees) çalışmalarına devam etmiştir. 1938 yılında Mülteciler Yüksek Komiserinin görevlendirilmesiyle bu ofisin çalışmaları sona ermiştir.

Nazi Almanya'sından kaçan mülteciler için Milletler Cemiyeti tarafından 1933 yılında kurulan "Almanya'dan Gelen Mülteciler İçin Yüksek Komiserliği" (High Commissioner for Refugees coming from Germany) James McDonald öncülüğünde çalışmalarını sürdürmüştür. Yürürlükte olan iltica sınırlamalarına rağmen yüksek komiser McDonald, iki yıl içerisinde başta Filistin'de olmak üzere 80.000'den fazla mülteciye daimi ikamet imkânı sağlamıştır. Ancak 1935 yılında yüksek komiser McDonald, Almanya'daki Yahudilerin vatandaşlıklarını ve diğer temel haklarını ellerinden alan Nürnberg yasalarına karşı Milletler Cemiyeti'nin etkin adımlar atmamasını protesto ederek görevinden ayrılmıştır. Almanya'dan Gelen Mülteciler İçin Yüksek Komiserliği'nin faaliyetleri 1938 yılında "Mülteciler Yüksek Komiserliği" ve "Hükümetler Arası Mülteciler Komitesi'nin" (High Commissioner for Refugees and Intergovernmental Committee on Refugees) kurulmasıyla sona ermiştir. Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi, "Uluslararası Nansen Mülteciler Ofisi" ve "Almanya'dan Gelen Mülteciler İçin Yüksek Komiserliği'nin" birleşimi niteliğini taşısa da 1946 yılında faaliyetleri sona eren ofisin çalışmaları oldukça kısıtlı kalmıştır. Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi ile aynı dönemde kurulan "Hükümetler Arası Mülteciler Komitesi" ise ilk olarak Almanya ve Avusturya'dan kaçan mültecileri

kapsamış, daha sonra Avrupa'daki tüm mültecilerle ilgili çalışmalar sürdürmüştür. Komitenin faaliyetleri 1947 yılında Uluslararası Mülteci Örgütü'nün kurulmasıyla sona ermiştir.[46]

İkinci Dünya Savaşı öncesinde mültecilere yönelik sürdürülen çalışmalarda evrensel bir "mülteci" tanımının yapılamadığı ve genel koruma uygulamalarının hayata geçirilemediği görülmektedir.[47] Milletler Cemiyeti'nin İkinci Dünya Savaşını önleyememesi nedeniyle 1946 yılında dağılmasından önce 1944 yılında Müttefik Devletler, çatışmalar sırasında Avrupa çapında yerinden edilmiş milyonlarca insanın durumunu ele almak ve bu insanlara acil yardım sağlamak için "Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi'ni" (The United Nations Relief and Rehabilitation Administration - UNRRA) kurmuştur. Bu süreçte, mültecilerin ülkelerine dönmeleri için çalışmalar yürüten İdare'nin çabası sonuçsuz kalmış ve mültecilerin büyük çoğunluğu ayrıldıkları ülkelerine geri dönme konusunda isteksiz davranmıştır. Ülkelerine gönderilmesinin sağlanamaması nedeniyle kamplarda sıkışan mültecilerin durumuna ilişkin kalıcı çözümler üretemeyen UNRRA'nın kapasitesindeki sınırlamaları ele alan devletler, mültecilerin ve zorla yerinden edilmiş kişilerin sorunlarına hızlı ve olumlu yönde bir çözüm getirmesi amacıyla 1947 yılında Uluslararası Mülteci Örgütü'nü (International Refugee Organization – IRO) kurmuştur.[48] 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletler bünyesinde mültecilerin yaşamlarının kayıt, statü tespiti, geri dönüş ve yeniden yerleşim dâhil tüm yönleriyle kapsamlı bir şekilde ilgilenen ilk uluslararası kuruluş olma özelliği taşıyan Uluslararası Mülteci Örgütü, bir süre sonra kendisini Doğu – Batı gerginliğinin merkezinde bulmuştur. Ülkelerine dönmek istemeyen mültecilerin farklı yerlere yerleştirilmesini sağlayan örgüt, taraflı davranmak, Batı'ya ucuz işgücü sağlamak ve muhalif grupları desteklemek gibi farklı eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler Uluslararası Mülteci Örgütü'nün bütçesine sadece sınırlı sayıda ülkenin katkıda

---

[46] "An Introduction to International Protection, Protecting Persons of Concern to UNHCR" **The United Nations High Commissioner for Refugees,** https://www.unhcr.org/publications/legal/3ae6bd5a0/self-study-module-1-introduction-international-protection-protecting-persons.html [14.06.2019].

[47] Elif Uzun, "Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK'nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri" **Göç Araştırmaları Dergisi**, c. 2, s. 2 (2016): 64.

[48] Corinne Lewis, "UNHCR and International Refugee Law: From Treaties to Innovation", (PhD Dissertation, London School of Economics and Political Science, 2010), 43-44.

bulunduğu gerçeğiyle birleştiğinde 1951 yılında kurum çalışmalarını sona erdirmek zorunda kalmıştır.

Uluslararası Mülteci Örgütü'nün işlevsizleşmesi üzerine Birleşmiş Milletler içerisinde yeni bir koruma planının hayata geçirilmesine dair başlayan tartışmaların sonucunda BM Genel Kurulu'nun 319 A (IV) sayılı ve 3 Aralık 1949 tarihli kararı doğrultusunda BMMYK Ofisi'nin kurulmasına ve Ofis'in 1 Ocak 1951 tarihi itibariyle çalışmalarına başlamasına karar verilmiştir.[49] BMMYK Tüzüğü'nün 8. maddesinde Yüksek Komiserliğin yetki alanına giren mültecileri koruma görevinin sınırları belirlenmiştir. Söz konusu maddeye göre Yüksek Komiserlik, mültecilerin korunmasına ilişkin uluslararası antlaşmaların onaylanması ve sonuçlandırılmasını sağlama, mültecilerin durumunu iyileştirmek ve korumaya ihtiyaç duyanların sayısını azaltmak için hükümetler ile özel antlaşmalar yapma, gönüllü geri dönüşleri veya yeni topluluklara uyum sağlamayı teşvik eden hükümetlere ve çabalara yardım etme, mültecilerin varış ülkelerine kabulünü teşvik etme, mültecilerin yeniden yerleşimleri için gerekli olan mallarını transfer etmelerine destek olma, mültecilerin refahı için çalışmalar sürdüren özel kuruluşların çabalarının düzenlenmesini kolaylaştırma, mültecilere yardım amaçlı alınan kaynakları yönetme ve bu kaynakları uygun şekilde kullanacağı düşünülen özel ve kamu kuruluşlarına dağıtma görevlerini üstlenmiştir. [50]

BMMYK'nin faaliyetlerinin yönlendirilmesinde "1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi" ve "1967 New York Protokolü" önemli bir rol oynamaktadır.[51] İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin imzalanmasının üzerinden çok geçmeden İsviçre'nin Cenevre kentinde bir araya gelen 26 ülkenin temsilcisi tarafından 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanan "1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi", mültecilerin statüsünü, sığınma hakkı almış kişilerin haklarını ve sığınma hakkı veren ülkelerin yükümlülüklerini düzenlemektedir. Sözleşme, 1967 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun aldığı

[49] Uzun, **age**, 67.

[50] Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, **Sığınma ve Mülteci Konularındaki Uluslararası Belgeler ve Hukuki Metinler** (Ankara, 2010), 64-65.

[51] "BMMYK Görev Beyanı", **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği,** https://www.unhcr.org/tr/bmmyk-gorev-beyani [14.06.2019].

kararlar doğrultusunda "1951 Sözleşmesine Ek Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü" ile değişikliğe uğramıştır.[52]

Uluslararası hukukun kaynakları olan antlaşmalar, sözleşmeler ve protokollerde yer alan sığınma kavramının yer aldığı bir diğer önemli bildiri Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından hazırlanan ve 10 Aralık 1948 tarihinde BM Genel Kurulu'nun Paris'te yapılan 183. oturumunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'dir.[53] İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 14. maddesinin 1. fıkrası herkesin zulümden kaçıp başka ülkelerde sığınma arama ve bundan yararlanma hakkı olduğunu ifade etmektedir. Uluslararası hukuk açısından bağlayıcı kaynak niteliği taşımayan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, devletlerin genel uygulamaları karşısında bir örf ve adet hukuku kuralı niteliği taşımaktadır.[54] Avrupa Konseyi üyesi devletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde belirtilen hakların evrensel ve etkin olarak tanınması ve uygulanmasını sağlamak amacıyla 1950 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini (AİHS) imzalamış ve sözleşme ek protokollerle birlikte 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Avrupa Konseyi'ne bağlı olarak 1959 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokolleri ile güvence altına alınan hakların çiğnenmesi durumunda bireylerin, toplulukların, tüzel kişilerin ve diğer devletlerin belirli usul ve kurallar çerçevesinde başvurabileceği bir uluslararası yargı mercii olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kurulmuştur.[55] AİHS'nin 3. ve 5. maddeleri mülteciler ve sığınmacılar için önem taşımaktadır. Sözleşmenin 3. maddesinde hiç kimsenin işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamayacağı ifade edilmekte, 5. maddede ise herkesin özgürlük ve güvenlik hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Ayrıca AİHS'nin 6. maddesinde yer alan "adil yargılanma hakkı", 13. maddede düzenlenen "etkili başvuru hakkı" ve 14. maddede altı çizilen "ayrımcılık yasağı" ilkeleri sığınma arayanlar ve mülteci statüsünde olan kişiler için doğrudan veya dolaylı olarak etkili olmaktadır.[56]

---

[52] Tülay Yıldırım, **Güvenlik Ekseninde Avrupa Birliği Mülteci Hukuku**, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 30.

[53] Kutluhan Bozkurt, **Avrupa Birliği Politikaları ve Düzenlemeleri Kapsamında Göç Hukuku, Mülteci Statüsü ve Sığınma**, 1. bs. (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2018), 51.

[54] Işıl Özkan, **age**, 61.

[55] Rona Aybay, **İnsan Hakları Hukuku**, 1. bs. (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015), 91-149.

[56] "European Convention on Human Rights", **Council of Europe,** https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf [17.07.2019].

Sığınmacı ve mültecilerin korunmasına ilişkin düzenlemeleri içeren en önemli sözleşmelerden biri 10 Eylül 1969'da, Etiyopya'nın Addis Ababa kentinde, Devlet ve Hükümet Başkanları Kurulu'nun Altıncı Olağan Oturumunda kabul edilen ve 20 Haziran 1974 tarihinde yürürlüğe giren Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ (Afrika Birliği Örgütü) Sözleşmesi'dir. Bölgesel ve yasal bir antlaşma niteliği taşıyan Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi'nin 2/1. maddesinde üye devletlerin mültecileri kabul etmek ve ülkelerine geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişilerin yerleşimini güvenceye altına almak hususunda ilgili yasalar çerçevesinde gereken hassasiyeti göstereceği taahhüt edilmiştir. Sözleşmenin 2/2. maddesinde mültecilere sığınma hakkı tanınmasının barışçıl ve insani bir eylem olduğu vurgulanmış ve sığınma talebinin hiçbir üye devlet tarafından düşmanca bir eylem olarak nitelendirilemeyeceği ifade edilmiştir. Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi'nin 2/3. maddesinde ise sığınma arayan kişilerin yaşamının ve özgürlüğünün tehdit altında olduğu bir ülkeye geri gönderilmeyeceği, sınırda reddedilmeyeceği ve ihraç gibi önlemlere maruz bırakılmayacağı belirtilmiştir.[57]

Mültecileri korumak ve sığınma arayan kişilere karşı devletlerin yükümlülüklerini belirlemek amacıyla imzalanan bir diğer bölgesel belge Cartagena Mülteciler Bildirisi'dir. Kolombiya'da 19-22 Kasım 1984 tarihleri arasında düzenlenen "Orta Amerika, Meksika ve Panama'daki Mültecilerin Yasal ve İnsancıl Problemlerden Korunması Hakkında Uluslararası Konferans Dizisi'nde" kabul edilen bildirinin bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 New York Protokol'üne kıyasla Cartagena Mülteciler Bildirisi, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan sığınmacıları daha geniş bir çerçevede kabul etmektedir. Konferans sonunda alınan nihai kararların 3. maddesinde mülteci tanımının şiddet, dışarıdan gelen tehlike, iç çatışmalar, insan hakları ihlalleri veya toplumun düzenine zarar veren durumlar nedeniyle hayatları, güvenlikleri ve özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kişileri de kapsayacağı ifade edilmiştir. Bildiride ayrıca sığınmacıları baskı görme ihtimalleri olan yerlere geri göndermeme ve sınırda geri çevirmenin yasaklanması ilkesine değinilmiş, mülteci kamplarında ve yerleşim bölgelerinde güvenliğin arttırılması, insan haklarının güvence altına alınması, dünyanın farklı bölgelerinde mülteci kampları ve yerleşim bölgelerine yapılan askeri

[57] **Sığınma ve Mülteci Konularındaki…,** 313-319.

saldırıların önlenmesi için Orta Amerika ülkeleri, Meksika ve Panama hükümetlerine BMMYK'nin sunduğu önlemleri desteklemelerinin tavsiye edilmesi kabul edilmiştir.[58]

27 Mart 1994 tarihinde Arap Birliği Konseyi tarafından onaylanan Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesi'nde ise korumaya ihtiyacı olan insanlar için alınması gereken tedbirler ve Arap Birliği'ne üye devletlerin bu hususta üzerinde uzlaşmaya vardığı temel ilkeler yer almaktadır. Arap Birliği Sözleşmesi, 1951 Mülteci Sözleşmesi'nde yer alan tanımı benimsemekle birlikte, ülkesine yönelik savaş, işgal veya ülkenin bütününde ya da bir bölümünde kamu düzeninin ciddi ölçüde bozulmasıyla sonuçlanan doğal afet ve yıkıcı olayların gerçekleşmesi sonucu menşe ülkeden veya daimi ikamet ettiği ülkeden kaçan kişileri de sığınmacı / mülteci tanımı kapsamına almıştır. Sözleşmenin 6. maddesinde sığınma hakkı verilmesinin barışçıl ve insani bir eylem olduğu, devletlerin bu eylemi kendilerine karşı yapılmış düşmanca bir eylem olarak görmemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Evrensel sözleşmeler ve bölgesel düzenlemelerde mülteci ve sığınmacıların korunmasına ilişkin yer alan temel ilkelere rağmen devletlerin politikaları bu metinlerde amaçlanan hususların aksine sığınmacıların korunması ve sorumluluk paylaşımı mekanizmasından oldukça uzak bir görünüme sahiptir.[59] Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin "Küresel Eğilimler" isimli raporunda 2018 yılında sığınma başvurusu reddedilen kişi sayısının koruma sağlanan sığınmacı sayısından fazla olduğu belirtilmiştir. Rapordaki mevcut veriler, 2018 yılında 500,100 sığınmacıya koruma verildiğini, 351,100 kişinin mülteci olarak tanındığını ve 149,000 sığınmacıya tamamlayıcı koruma sağlandığını göstermektedir. Sığınmacılara sağlanan korumaya ilişkin bu rakamlar 2013 yılından bu yana en düşük seviyededir. Rapora göre, küresel ölçekte uluslararası korumayla sonuçlanan kararların oranı %44'tür ve bu oran, 2017 yılına göre %49 ve 2016 yılında rapor edilen verilere göre %60 daha düşüktür. Sığınma başvuruları üzerinden toplam koruma oranına bakıldığında en fazla koruma statüsü sahibi olan Burkina Faso vatandaşlarını (%86), Kongo Cumhuriyeti

[58] "Summary Conclusions on the Interpretation of the Extended Refugee Definition in the 1984 Cartagena Declaration", **The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR),** https://www.unhcr.org/protection/expert/53bd4d0c9/summary-conclusions-interpretation-extended-refugee-definition-1984-cartagena.html [18.06.2019].

[59] Arzu Güler, "Mülteci Sorunu ve 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme: Siyasi Gerçeklik ve Normatif Düzen İkilemi", **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, c. 13, s. 51 (2016): 41.

(%83), Eritre (%83), Suriye (%81), Somali (%73), Afganistan (%54), Venezuela (%46) ve Irak (%54) vatandaşlarının takip ettiği görülmektedir.[60]

2.1.2. Mülteci Tanımı ve Mülteci Rejimi

Özgürce yaşama imkânı ve refahı tehdit altında bulunan birçok insan için başka bir ülkeye kaçış çoğu zaman tek güvenli seçenektir. Vatandaşlarının refah ve güvenliğini sağlama konusunda temel işlevini yerine getiremeyen veya getirmek istemeyen ülkelerin vatandaşları olarak göçmenler, yaşadıkları zorluklar nedeniyle ülkelerinden ayrılıp başka bir ülkede sığınma aramak zorunda kalmaktadır. Buna rağmen günümüz koşullarında göçmenlerin ülkelerinin dışında kendilerini güvende hissedecekleri bir yer bulabilmeleri giderek zorlaşmaktadır. Ülkelerini terk etmek zorunda bırakılan göçmenleri tanımlamak için medya, siyasiler ve kamuoyu tarafından sıklıkla "mülteci" sıfatı kullanılmakta ve bu insanların hangi gerekçeyle ülkelerinden kaçtıkları üzerinde durulmaksızın tümünün mülteci statüsünü edindikleri varsayılmaktadır. Ancak, uluslararası hukukta mülteci kavramı çok daha farklı bir anlam taşımaktadır.[61] 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nin 1/A/2. maddesine göre;

> "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut milliyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs mülteci olarak kabul edilmektedir."

1951 tarihli Cenevre sözleşmesinin 1. maddesinin B fıkrasının (a) bendinde yer alan "1 Ocak 1951 öncesinde meydana gelen olaylar" ve "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da

---

[60] Raporda ayrıca 27,600 refakatsiz veya ailesinden ayrı durumda olan çocuğun bu rakam hakkında rapor veren en az 60 ülkede bireysel olarak sığınma talebinde bulunduğu ifade edilmiştir. Sığınma başvurusunda bulunan refakatsiz çocukların sayısında düşüş gözlemlense de bu durum 2015 yılından bu yana iltica taleplerindeki genel düşüş eğiliminin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklardan önemli sayıda sığınma başvurusu alan ülkelerin başında Almanya (4,100) gelmektedir. 2016 yılında 35,900, 2017 yılında ise 9,100 refakatsiz çocuk Almanya'ya sığınma talebinde bulunurken, bu oranın 2018 yılında büyük ölçüde düştüğü gözlemlenmektedir. Refakatsiz çocukların sığınma talebinde bulundukları diğer ülkeler arasında Birleşik Krallık (2,900), Yunanistan (2,600), İsveç (1,700), Mısır (1,700), Türkiye (1,700), Libya (1,500) bulunmaktadır. Önceki yıllarda olduğu gibi sığınma talebinde bulunan çocukların en yaygın menşe ülkesi Afganistan olmuştur. Bkz. **Global Trends: Forced Displacement in 2018…**, 46-49.

[61] United Nations High Commissioner for Refugees, **The State of the World's Refugees 1997-98, A Humanitarian Agenda** (New York, Oxford University Press, 1997), 51-52.

veya başka bir yerde meydana gelen olaylar" ifadeleri ile mülteci tanımına zaman ve coğrafya bakımından bir sınırlama getirildiği görülmektedir. Sözleşmede yer alan maddeler uyarınca imzacı devletlerin söz konusu iki ifadeden birini seçebileceği ve "1 Ocak 1951 öncesinde meydana gelen olaylar" seçeneğini tercih eden devletlerin herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine göndereceği bir notla diğer seçeneği kabul ettiğini duyurarak yükümlülüklerini genişletebileceği belirtilmiştir.[62] 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin zaman ve coğrafya açısından getirdiği kısıtlamalar ve dünya ölçeğinde yeni mülteci ortamlarının ortaya çıkması sonucunda söz konusu mültecilerin sözleşme kapsamına giremeyebileceği ihtimali göz önünde bulundurularak 31 Ocak 1967 tarihinde New York'ta "Mültecilerin Statüsüne Dair Protokol" imzalanmıştır. 1967 New York Protokolü ile birlikte 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde zaman kısıtlaması getiren "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" ifadesi kaldırılmış, mülteci tanımına uygun olan herkes tarihsel çekince olmaksızın mülteci statüsünde değerlendirilmiştir. 1967 Protokolü ile getirilen bir diğer değişiklik ise 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan coğrafi kısıtlamanın ortadan kaldırılmasıdır. Buna karşılık, daha önce coğrafi kısıtlamayı onaylayan taraf devletlerin istemeleri halinde bu sınırlamayı devam ettirebileceği anlaşılmaktadır. Öte yandan, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ni imzalamayıp ilk olarak 1967 Protokolü'nü kabul eden devletler ise söz konusu protokolün bütün şartlarını istisnasız kabul etmek zorundadırlar.[63]

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve sözleşmeye ek 1967 Protokolü üzerinde küresel fikir birliğinin olduğu temel bir insani değeri yansıtmakta ve İkinci Dünya Savaşı itibariyle değişen olgusal koşullara rağmen "zulümden korunma" hususunda önemli bir çerçeve sağlamaya devam etmektedir.[64] Mülteci statüsünün kazanılması için kişilerin zulme ve baskıya uğramaktan haklı nedenlerle endişe etmesi koşulu aranmaktadır. Bu koşulun sağlanmasında kişiye özgü sübjektif durumların ve başvurunun nesnel koşullarının birlikte değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

---

[62] **İltica ve Göç Mevzuatı…,** 59-60.

[63] United Nations High Commissioner for Refugees, **Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection, Under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees**, (Geneva, 2019), 13-17.

[64] Volker Türk, Frances Nicholson, "Refugee Protection in International Law: An Overall Perspective" **Refugee Protection in International Law, UNHCR' Global Consultations on International Protection**, ed. Erika Feller, Volker Türk, Frances Nicholson (The United Kingdom: Cambridge University Press, 2003): 3-6.

Sübjektif durum ile kişinin mevcut olaylara karşı sergilediği davranış ifade edilmekte, nesnel koşul ise sığınma başvurusunda bulunan kişinin duyduğu korkunun haklı nedenlere dayanıp dayanmadığını gösteren olaylara işaret etmektedir.[65] Bazı durumlarda kişinin şiddetin ve insan hakları ihlallerinin yaygın olduğu bir ülkeyi terk etmesi tek başına "zulme uğramaktan haklı nedenlerle korkma" koşulunun sağlanması için yeterli olabilmektedir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde zulüm kavramına ilişkin net bir tanım yapılmamıştır. Bu kavramın, taslağı hazırlayanlar tarafından bilinçli bir şekilde tanımlanmadığı, dolayısıyla çeşitli ve değişen zulüm biçimlerini kapsayacak şekilde esnekliğe sahip olmasının amaçlandığı düşünülmektedir. Zulüm kapsamına giren eylemler kişilerin öznel durumları dikkate alınarak somut olaylara göre belirlenmektedir. İnsan hakları ihlalleri, öldürme, işkence, fiziksel saldırı, haksız yere uygulanan hapis cezası ve siyasi veya dini faaliyetlere yönelik gayri meşru kısıtlamaların tümü zulüm örnekleri olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık doğal afetler ile kötü ekonomik koşullar zulüm kapsamında değerlendirilmemektedir.[66] Zulmün devlet veya devlet dışı bir aktör tarafından gerçekleştirilmiş olması mülteciliğe kabul açısından bir netice farkı doğurmamaktadır.[67]

Mülteci statüsünün başlaması ile birlikte bazı koşullar söz konusu olduğunda statünün sona ermesi mümkündür. Mülteci statüsü dışında bıraktıran sebeplerle mülteci statüsünü sona erdiren sebepler birbirinden farklıdır. İlk durumda kişinin mülteci olarak tanınması önlenmekte, ikinci durum ise mülteci statüsü tanındıktan sonra ortaya çıkmaktadır.[68] 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 1. maddesinin (f) bendinde mülteci olarak kabul edilmeyecek kişiler üç grup halinde tanımlanmıştır. Bu tanım çerçevesinde barışa karşı suç ve savaş suçu işleyenler veya uluslararası belgelerde tanımlandığı şekilde insanlığa karşı suç işleyenler, siyasi olmayan önemli bir suçu mülteci başvurusunun yapıldığı ülke dışında işleyenler ve Birleşmiş Milletlerin amaç

[65] Bülent Çiçekli, **Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar**, 1. bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009), 52-53.

[66] **An Introduction to International Protection…,** 56.

[67] Yıldırım, **age**, 31-32.

[68] Özkan, **age**, 116.

ve ilkelerine aykırı eylemlerde bulunduğuna dair hakkında ciddi kanaat olan kişiler bu sözleşme kapsamı dışında bırakılmıştır.[69]

Mülteci statüsünü sona erdiren nedenler sözleşmenin 1. maddesinin (c) bendinde altı madde halinde sıralanmıştır. Bu maddelerden ilki vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteği ile tekrar yararlanmak isteyen mültecinin durumuna ilişkindir. Gönüllülük esasına dayalı olan bu koşul kapsamında mülteci açık ve zımni olarak vatandaşı olduğu ülkenin korumasını kabul ettiğini belirtmedikçe mülteci statüsü sona ermemektedir. İkinci neden, kişinin kaybettiği vatandaşlığı kendi isteği ile yeniden kazanmasıdır. Birinci koşul ile benzerlik gösteren bu durumda fiilen vatandaşlık kazanma durumu gerçekleşmedikçe ve mülteci vatandaşlığı kabul etmedikçe mülteci statüsü sona ermemektedir. Üçüncü sebep, kişinin yeni bir vatandaşlık kazanması ve yeni vatandaşlık kazandığı ülkenin korumasından yararlanmayı tercih etmesidir. Mülteci statüsünü sona erdiren dördüncü neden, kişinin zulüm korkusu nedeniyle terk ettiği ülkeye kendi iradesi ile tekrar yerleşmesidir. Beşinci maddede yer alan koşulda menşe ülkedeki olumsuz koşulların düzelmesi ile kişinin mülteci statüsüne ilişkin sebeplerin ortadan kalkması ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyulmaması durumunda mülteci statüsünün sona erebileceği ifade edilmektedir. Altıncı ve son koşul ise vatansız kişilerin durumu ile ilgilidir. Bu maddeye göre, vatansız kişi, kendisine mülteci statüsünü kazandıran koşulların değişmesi halinde, normal ikametgâhının bulunduğu ülkeye dönebilecek durumda ise mülteci statüsü sona ermektedir. Bu maddede yer alan hüküm geçmişte yaşadığı zulme dair haklı sebepler öne sürebilen ve eski meskenine dönmek istemeyen mülteciler için uygulanmamaktadır.[70] Mülteci statüsünün elde edilmesi sürecinde, henüz statü elde edilmemiş iken, sözleşmenin 1. maddesinin (c) bendinde sıralanan bu koşullardan bir veya birkaçının gerçekleşmesi durumunda başvurunun kabulle sonuçlanması hukuken olanaksız hale gelmektedir. Bu hususta takdir ve değerlendirme yetkisi ilgili başvuruyu alan ülkenin yasal ve idari mercilerine aittir. Mülteci statüsünün sona erdirilmesi yönünde karar alınmasına karşı, bu kararı veren ülkenin iç hukuk kurallarınca tanınan itiraz ve şikâyet haklarının kullandırılmasının ve hukuksal imkân

[69] "Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees", **United Nations High Commissioner for Refugees,** https://www.unhcr.org/3b66c2aa10 [20.06.2019].

[70] Özkan, **age**, 116-119.

olduğu takdirde uluslararası yargı mekanizmalarının kararının ardından statünün durumuna kesinlik kazandırılması önem taşımaktadır.[71]

Uluslararası mülteci koruma rejiminin "merkez noktası" olarak tanımlanabilecek bir diğer husus geri göndermeme (non-refoulement) ilkesidir. Geri gönderme olarak tercüme edilebilecek olan Fransızca "refouler" kelimesinden türeyen geri göndermeme ilkesine ilk olarak 28 Ekim 1933 tarihli "Mültecilerin Uluslararası Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin" üçüncü maddesinde değinilmiştir.[72] İltica hakkı tanınmadığı takdirde, hiçbir mültecinin zulüm göreceği bir yere geri gönderilmeyeceğinin garantisi, uluslararası devletler topluluğunun artık kendi hükümetlerinin korumasından yararlanamayan kişiler için gerçekleştirmeye istekli olduğu en güçlü taahhüdü oluşturmaktadır. Aynı zamanda geri göndermeme yükümlülüğü, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi kapsamında talep edilebilecek sonraki tüm haklar için başlangıç noktası görevi görür. Mülteci ve potansiyel bir iltica devletinin yetkilileri arasındaki ilk karşılaşmada, geri göndermeye karşı koruma doğal olarak ilk ve en önemli husus haline gelir.[73] 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesinde altı çizilen geri göndermeme ilkesinde hiçbir akit devletin, bir mülteciyi ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba üyeliği veya siyasi görüşü nedeniyle yaşamının veya özgürlüğünün tehdit edileceği bölgelerin sınırlarına her ne şekilde olursa olsun iade edemeyeceği veya geri gönderemeyeceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte, ilgili maddede bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlike oluşturduğu düşünülen veya ciddi bir suçtan mahkûm edilmiş olan mültecinin geri göndermeme ilkesinden yararlanmayı talep edemeyeceği belirtilmiştir.[74] Geri göndermeme ilkesinin öngördüğü husus, kişinin zulüm korkusuyla kaçtığı ülkeye iade edilmemesinin ötesinde risk altında olabileceği üçüncü bir ülkeye de geri gönderilmemesidir. Bir devletin geri göndermeme ilkesine uyma yükümlülüğü, sığınma talebinde bulunan kişi o devletin yargı yetkisine tabi olur olmaz

[71] Bozkurt, **age**, 47-48.

[72] Guy S. Goodwin-Gill, "The International Law of Refugee Protection", **The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies**, ed. Elena Fiddian-Qasmiyeh, Gil Loescher, Katy Long, Nando Sigona (Oxford: Oxford University Press, 2014): 2-7.

[73] Thomas Gammeltoft-Hansen, **Access to Asylum, International Refugee Law and the Globalisation of Migration Control**, 1. bs. (The United Kingdom: Cambridge University Press, 2011), 44-100.

[74] "Convention and Protocol Relating…", 30.

başlamaktadır.[75] Uluslararası hukuk açısından geri göndermeme ilkesi kitle akınını da kapsamaktadır. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde söz konusu ilkenin kitle akını halinde uygulanmayacağına dair hiçbir hüküm bulunmamaktadır. Sözleşmenin insani hedefi dikkate alındığında açıkça aksi ifade edilmediği sürece geri göndermeme ilkesinin kitlesel bir göç esnasında geçerliliğini koruyacağı anlaşılmaktadır.[76]

2.1.3. Göçmen Kaçakçılığı

Milyonlarca insanın hareket halinde olmasının birçok nedeni vardır. Bazı insanlar aile üyeleriyle yeniden bir araya gelmek, daha iyi bir eğitim veya iş fırsatlarından yararlanmak amacıyla kendi iradeleriyle uluslararası sınırları aşarken; bazı insanlar ise savaş, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri, zulüm, çevre felaketleri veya ekonomik gerekçeler nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalmaktadır. Zorla yerinden edilen veya ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların birçoğu göç engellerini aşmanın alternatif yollarını aramakta, bu doğrultuda işlem süresini kısaltmaya, maliyetleri düşürmeye veya düzenli göçle ilişkili olabilecek resmi belgeleri edinme ihtiyacını ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Göçmen kaçakçıları ise bu ihtiyaçtan istifade ederek kar elde etmek amacıyla göçmenlere sahte belgelerin elde edilmesinden kolluk kuvvetlerine rüşvet verilmesine, ulaşımdan kalacak yer bulunmasına kadar çeşitli imkânlar sunmaktadır. Bu nedenle bazı göçmenler için yüksek fiyatlara, standartların altındaki ulaşıma, kötü muameleye ve hatta ölüm riskine rağmen kaçakçılar daha iyi bir yaşam hayali için mevcut olan tek yolu temsil etmektedir. Göçmen kaçakçıları ne tür bir kaçakçılık hizmeti sağladıklarına bağlı olarak çoğu kez birden fazla ülkeyi kapsayan büyük ve karmaşık bir ağın parçası olarak veya daha küçük ve esnek yapılar şeklinde faaliyet gösterebilmektedir. Kaçakçılar, hedef ülkelerde uygulanan koruma politikalarına ve kaçak göçmenlerin vatandaşlığına göre, çoğu kez göçmenlerin hedef ülkelerde kalma şansını en üst düzeye çıkarmak için farklı stratejiler benimsemektedir. Varış noktaları ise genellikle göçmenlerin tespit edilip edilmemelerine göre değişiklik göstermektedir. Rotaların ve varış noktalarının aksine, kaçakçılık merkezleri zaman içinde sabit kalma eğilimindedir. Kaçakçılık merkezleri, aracılar ve koordinatörler gibi

---

[75] Parastou Hassouri, "Challenging Established Categories and Exploring Intersections, A Critical Assessment of Common Notions in Migration Discourse", **Fortress Europe? Challenges and Failures of Migration and Asylum Policies**, ed. Annette Jünemann, Nicolas Fromm, Nikolas Scherer (Germany: Springer VS, 2017): 12-15.

[76] Özkan, **age,** 166-167.

farklı rollere sahip olan kaçakçıların sıklıkla potansiyel müşterilerle buluştuğu ve kaçakçılık yolculuğunun nasıl uygulanacağı konusunda yol boyunca iştiraklere talimat verdiği alanlardır. Coğrafya, sınır kontrolü, hedef ülkelerdeki göç politikası, kaçakçıların ülkeler arasındaki bağlantıları ve kaçakçılar tarafından sunulan paketin maliyeti rotaları ve seyahat yöntemlerini belirleyen temel faktörlerdir. Coğrafi şartlar uygun olduğu takdirde, genellikle daha fazla kaynak ve planlama gerektiren deniz veya hava kaçakçılığı rotalarından ziyade kara yolları yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, son yıllarda artan sınır kontrolleri ile birlikte kaçakçılık rotalarının hızlıca değiştiği ve kara geçişlerinin yerini deniz yoluyla yapılan göçmen kaçakçılığının aldığı anlaşılmaktadır.[77] Deniz yoluyla gerçekleşen göçmen kaçakçılığına Avrupa özelinde bakıldığında ise söz konusu hareketliliğin üç ana güzergâh olan Doğu Akdeniz, Batı Akdeniz ve Orta Akdeniz üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

2015 yılında, özellikle Suriye iç savaşı ve Afganistan'daki istikrarsızlık nedeniyle Avrupa'ya ulaşan veya ulaşmaya çalışan göçmenlerin sayısındaki artış AB ülkelerinde derin bir krizi ortaya çıkarmış ve bu krizin bir yansıması olarak üye ülkeler arasındaki anlaşmazlıklar giderek daha fazla derinleşmiştir.[78] AB ülkelerinin 2015 yılında 1.820.000'den fazla yasadışı sınır geçişi tespit etmesi ve bu rakamın bir önceki yılın oranlarına göre altı kattan fazla artmış olması krizin derinleşmesinde önemli bir rol oynamıştır.

[77] "Global Study on Smuggling of Migrants 2018", **United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC),** 17-59. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf [22.06.2019].

[78] "Grafiklerle AB'nin Göçmen Krizi", **BBC News Türkçe,** https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151110_grafiklerle_gocmen_krizi [23.06.2019].

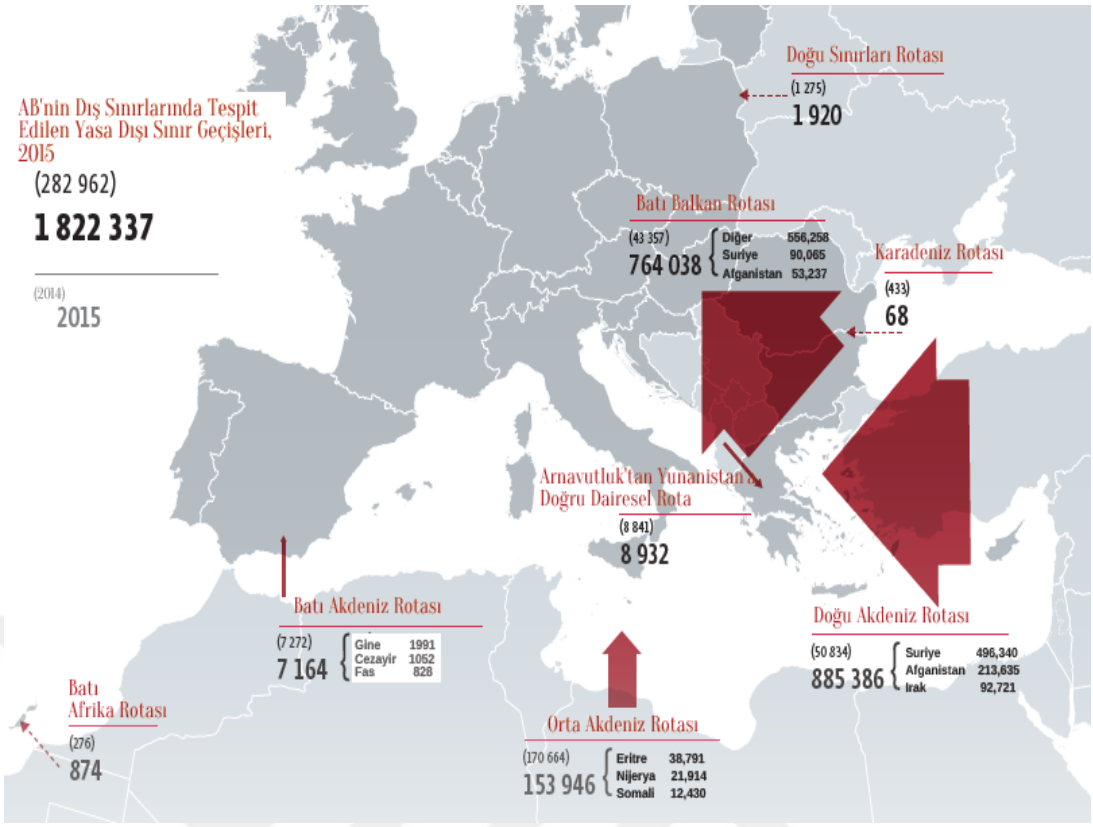

Şekil 1: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2015

"Risk Analysis for 2016", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf [22.06.2019].

Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı Frontex tarafından açıklanan Risk Analizi isimli raporda 2015 yılında yasadışı geçişler için en sık kullanılan rotanın 885,386 kişinin varışı ile Doğu Akdeniz olduğu ifade edilmektedir. Buna karşılık, Orta Akdeniz güzergâhında yasadışı sınır geçişi tespitlerinin sayısı 154.000 civarında kalmış ve 2014 yılına kıyasla düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Bu düşüş ülkelerindeki çatışmadan kaçan Suriye vatandaşlarının çoğunlukla Doğu Akdeniz rotasını tercih etmesinden kaynaklanmıştır. Batı Akdeniz rotasına bakıldığında ise geçişlerin nispeten daha düşük seviyede olduğu görülmekte, insan kaçakçılığıyla mücadele amacıyla İspanya ve Fas arasında hayata geçirilen işbirliğinin bu düşüş eğiliminde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum sebebiyle İspanya'ya Sahra Altı Afrika bölgesinden ulaşmaya çalışan göçmenlerin Libya'dan yola çıkmayı tercih ettikleri görülmektedir. Doğu Akdeniz'den sonra kaçak göçmenlerin en fazla tercih ettiği güzergâh Batı Balkan rotası olmuştur. Başta Macaristan ve Hırvatistan'ın Sırbistan ile olan sınırlarında toplam 764,038 kişi tespit edilmiş, göçmenlerin büyük bir kısmının ilk olarak Yunan adalarına varışlarını gerçekleştirdikten sonra bu rotaya yöneldiği

görülmüştür. Macaristan'ın Sırbistan sınırı boyunca kontrollerini sıkılaştırması üzerine Hırvatistan üzerinden geçiş yapmaya çalışan göçmenlerin sayısında rekor bir artış yaşanmıştır. Atlantik Okyanusu'nda tehlikeli bir yolculuktan sonra Senegal, Moritanya ve Fas'ı İspanyol Kanarya Adaları'na bağlayan Batı Afrika güzergâhında ise, Fas'tan ayrılma eğiliminde artmış olmasına rağmen geçişler oldukça düşük seyretmiştir. Bu rotada düşük sayıda gerçekleşen geçişler ortak gözetim faaliyetlerine ve yasa dışı yollardan sınırı geçerken tespit edilenlerin etkili bir şekilde geri gönderilmesine bağlanmaktadır.[79] 2015 yılında AB ülkelerinin tespit ettiği bir diğer rota Norveç ve Finlandiya kara sınırları ile Rusya Federasyonu'nu kapsayan (Arktik rotası) Doğu kara sınırı olmuştur. Bu güzergâhta ana hedef Rusya ve Norveç sınırında yer alan Storskog sınır geçiş noktasına ulaşmaktır. Ancak, Rusya Federasyonu'nun göçmenlerin çıkışını engelleme yönündeki uygulamaları Norveç'te başlayan endişe ve panik havasının dağılmasını sağlamıştır.[80]

Bir önceki yıl ile kıyaslandığında 2016 yılında yasa dışı sınır geçişi tespitlerinde genel olarak bir azalma olduğu görülmektedir. Toplam 511,371 kişinin kaçak yollardan geçişinin tespit edildiği bu dönemde göç baskısının azalmasının en önemli etken faktörü 18 Mart 2016 tarihinde AB ile Türkiye'nin üzerinde uzlaşmaya vardığı Geri Kabul Anlaşması olmuştur. Frontex'in hazırlamış olduğu Risk Analizi raporunda söz konusu mutabakat ile Yunanistan'a düzensiz göç yolları üzerinden ulaşmaya çalışan göçmenlerin büyük ölçüde caydırıldığı, insan kaçakçılığı şebekelerinin akamete uğratıldığı ve Ege'de göçmen ölümlerinin önlenmesi adına ciddi adımlar atıldığı ifade edilmektedir. 2015 yılından farklı olarak yasa dışı yollardan Avrupa'ya ulaşmaya çalışan göçmenler en fazla Orta Akdeniz rotasını tercih etmiş, 181,459 düzensiz göçmenin tespit edildiği bu güzergâhta bir önceki yıla kıyasla %18 oranında artış gözlemlenmiştir. Orta Akdeniz rotası üzerinden varışlarını gerçekleştiren göçmenlerin %96'sının AB'ye yasadışı yollardan girmek için kaçakçılık şebekelerinin hizmetlerini kullandığı anlaşılmıştır.

[79] **age**, 6-8.

[80] "Suriyeliler Avrupa'ya Bisikletle Gidiyor", **BBC News Türkçe,** https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151023_suriyeli_norvec [26.06.2019].

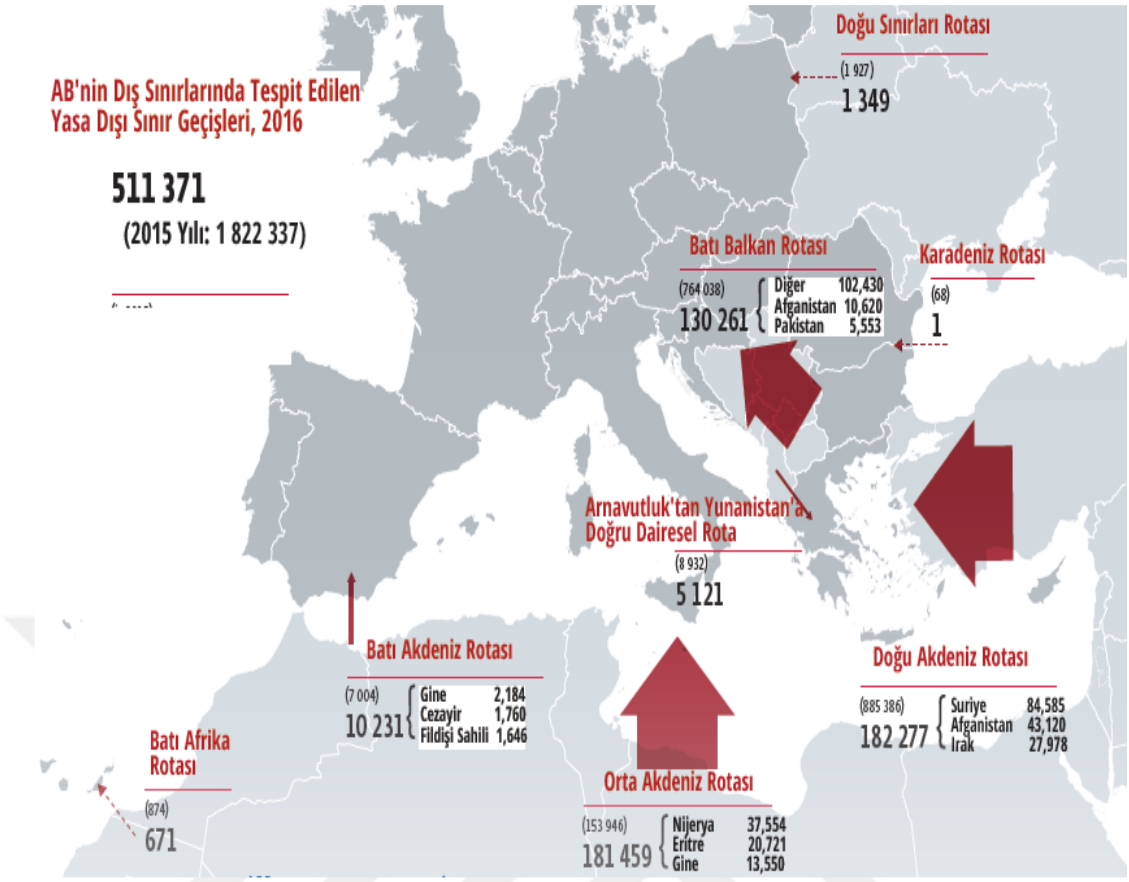

Şekil 2: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2016

"Risk Analysis for 2017", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf [26.06.2019].

Orta Akdeniz örneğinde olduğu gibi, Batı Akdeniz rotası üzerindeki geçişlerde 2015 yılına kıyasla %46 oranında artış olduğu ve göçmenlerin çoğunlukla Afrika'dan geldiği tespit edilmiştir. Genel olarak, 2016 yılında yasa dışı göç yolları üzerinden Avrupa'ya ulaşmaya çalışan göçmenlerin büyük bir kısmını ise Suriye vatandaşları oluşturmuştur. Göçmenlerin kaçakçılık şebekeleri vasıtasıyla bu tehlikeli yolculuğa çıkmalarına ek olarak, belge sahtekârlığı göç kriziyle bağlantılı önemli bir suç faaliyeti olarak ortaya çıkmıştır. 2016 yılında AB'nin dış sınırlarından sahte belgelerle geçiş yapmaya çalışan 7000'den fazla kişi tespit edilmiştir. Bununla birlikte, 2015 yılında olduğu gibi, AB içinde sahte belgelerle seyahat ettiği tespit edilen insan sayısının dış sınırlara göre daha fazla olduğu ve yaklaşık 11.000 kişinin bu suç nedeniyle rapor edildiği görülmüştür.

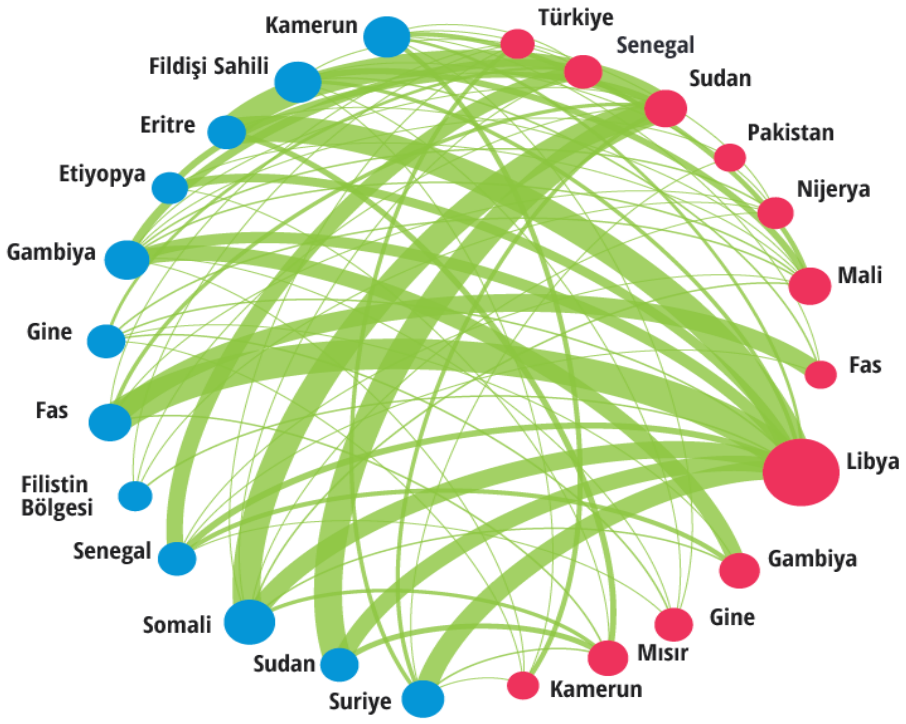

Şekil 3: Göçmenlerin Milliyetleri (Mavi) ile İnsan Kaçakçılarının Milliyetleri (Kırmızı) Arasındaki İlişkilerin Gücünü Gösteren Ağ Diyagramı.

"Risk Analysis for 2017", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf [26.06.2019].

AB'ye düzensiz yollardan geçmeye çalışan göçmenlerin milliyetlerinin farklılaşması kaçakçılık ağlarında aktif olarak çalışan kişilerin profillerinin çeşitlenmesini de beraberinde getirmektedir. Şekil 3'teki ağ diyagramında görüleceği üzere göçmenler ile hizmet aldıkları göçmen kaçakçılarının milliyetleri arasında bir korelasyon olduğu anlaşılmaktadır. 2016 yılına dair verileri içeren bu diyagramda göze çarpan bir diğer detay kaçakçılık şebekelerinde Libya vatandaşı olan kişilerin geniş bir hâkimiyete sahip olmasıdır. Neredeyse tüm göçmenlerin bir dereceye kadar Libyalı kaçakçılık şebekeleri tarafından yolculuğa hazırlandığı ve bu kaçakçılık şebekelerinin muhtemelen göçmenlerle konuşulan ortak dil sebebiyle süreçte aktif rol üstlenebildiği tahmin edilmektedir.[81] Bu durum aynı zamanda göçmen kaçakçılığında mağdur ile suçlunun kim olduğu sorunsalını ortaya çıkarmaktadır. 2015 yılında Türkiye'den Yunanistan kıyılarına ailesi ile ulaşmaya çalışırken boğularak hayatını kaybeden üç yaşındaki Suriyeli çocuk Alan Kurdi'nin medyaya yansıyan fotoğrafı sonrasında

[81] **age**, 8-37.

ortaya çıkan bazı iddialar bu sorunsala örnek teşkil etmesi açısından önemlidir. Söz konusu facia sonrasında insan kaçakçısı oldukları gerekçesiyle tutuklanan Suriye uyruklu Muwafaka Alabash ve Asem Alfrhad kendilerine yöneltilen suçlamaları reddederek botu kullanan ve kaçışı organize eden kişinin Alan bebeğin babası Abdullah Kurdi olduğunu iddia etmiştir. Eşini ve çocuklarını kaybettiği olayla ilgili yapılan soruşturmada hakkında takipsizlik kararı verilen Abdullah Kurdi ise davayla ilgili duruşmalara katılmamıştır. Alan bebek örneğinde olduğu gibi mağdur konumda olan baba Abdullah Kurdi'nin aynı zamanda göçmen kaçakçısı olma ihtimali bu sürece dâhil olan aktörlerin doğru tanımlanmasının ne kadar zor ve karmaşık olduğunun göstergesidir.[82]

Göçmen kaçakçıları aracılığıyla Avrupa'ya ulaşmaya çalışan göçmenlerin sayısındaki düşüş 2017 yılında da devam etmiştir. 204,719 düzensiz göçmenin tespit edildiği bu döneme dair veriler 2016 yılına kıyasla %60'lık bir düşüşe, göç hareketliliğinin AB özelinde krize dönüştüğü 2015 yılına göre ise %89 oranında bir azalmaya işaret etmektedir. Bu azalma özellikle Doğu Akdeniz ve Orta Akdeniz rotasında tespit edilen göçmenlerin sayısındaki düşüş ile ilişkilendirilmiştir. Buna karşılık, Batı Akdeniz güzergâhında tespit edilen göçmen sayısı bir önceki yıla göre rekor düzeyde artış göstermiştir. Bu artışın en önemli nedenleri İspanya'ya ulaşmak isteyen göçmenler için transit ülke konumunda bulunan Fas'ta yaşanan iç karışıklıkların göçmen hareketliliğini tetiklemesi ve özellikle yılın ikinci yarısından itibaren geniş kapasitede taşımacılık yapabilme özelliği bulunan teknelerin kullanılmasıdır.

[82] "Syrian Smugglers Sentenced to Prison in Connection with Boy's Death", **The Washington Post,** https://www.washingtonpost.com/world/syrian-smugglers-sentenced-to-prison-in-boys-death/2016/03/04/a4843bea-e25a-11e5-9c36-e1902f6b6571_story.html [27.06.2019].

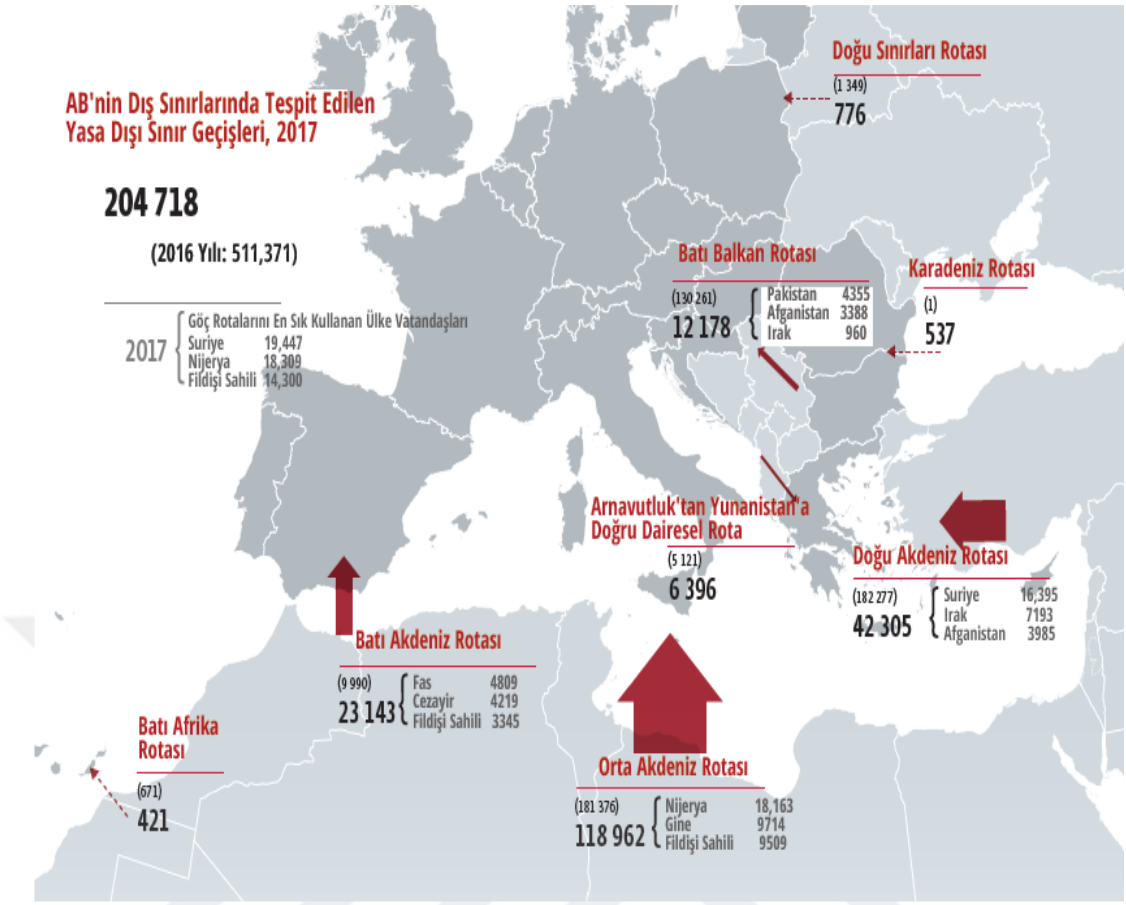

Şekil 4: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2017

"Risk Analysis for 2018", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2018.pdf [26.06.2019].

Düzensiz göç rotalarındaki bu değişikliklere paralel olarak, Mağrip ülkelerinden (özellikle Fas, Cezayir ve Tunus) gelen çok sayıda Afrika vatandaşı göçmen AB sınırlarına ulaşan düzensiz göçmenlerin neredeyse üçte ikisini oluşturmuştur. AB'nin dış sınırlarında gözlenen azalma eğiliminin aksine, AB/Schengen bölgesindeki ikincil hareketler nedeniyle yapılan belge sahteciliği tespitlerinin oranı %10'dan fazla artmıştır.[83] İkincil hareketler, mülteciler ve sığınmacıların koruma veya yeniden yerleşim için geldikleri ilk ülkeden ayrılması ile meydana gelmektedir. Sığınmacıların birçoğu menşe ülkelerine yakın ülkelerde koruma ararken, bir kısmı uluslararası korumaya sahip olabilmek için ilk varış ülkesinden farklı ülkelere çoğunlukla düzensiz bir şekilde hareket etmeyi tercih etmektedir. Bu tür hareketleri ve sığınmacıların belirli bir ülkede kalıcı olarak yerleşme kararını etkileyen birçok farklı unsur bulunmaktadır.

[83] **age**, 8-9.

Ortak Avrupa İltica Sistemi ise uluslararası koruma için başvuran sığınmacıların AB üye devletleri arasında ikincil hareketlerini kısıtlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, son yıllarda sığınmacıların Avrupa'ya kitlesel girişi, söz konusu sistemin bu tür hareketleri caydıramadığını göstermiştir. Bu nedenle Avrupa Komisyonu 2016 yılında sığınma kurallarının kapsamlı bir şekilde uyumlaştırılmasına ve iltica politikalarına yönelik bir dizi yeni önlem önermiştir.

İkincil hareketlerin çoğunlukla düzensiz bir şekilde, yani ulusal makamların onayı ve giriş vizesi olmaksızın veya sahte seyahat belgeleriyle yapıldığı anlaşılmaktadır.[84] Avrupa'daki sığınmacıların ikincil göçü üzerine yapılan bir araştırma, yaşam standartları, işgücü piyasası koşulları ve üye devletlerin sağladıkları imkânlara ve desteğe erişim konusunda yaşanan farklılıkların, sığınmacıları ilk varış ülkelerinden daha iyi koşullara sahip diğer AB ülkelerine geçmeye motive ettiği sonucuna varmıştır.[85] Ancak bazı uzmanlara göre, sığınmacıların kararlarında sadece kişi başına düşen gelir, işsizlik oranları, işgücü piyasasına erişim veya ekonomik hakları kısıtlayan politikalar gibi faktörler belirleyici olmamaktadır. Özellikle, kendi ülkelerinden gelen diğer göçmenlerin varlığı, gidilecek yerin itibarı, dil ve geçmiş sömürge bağları gibi başka faktörler, sığınmacıların belirli bir ülkeye yönelmesinde çok daha büyük bir rol oynamaktadır.[86] Benzer şekilde, Avrupa'daki ikincil hareketler üzerine yapılan bir başka çalışma sığınmacıların ikincil hareketliliğinin sadece iltica prosedürlerine, başvuru sonuçlarına, kabul ve bekleme koşullarının standartlarına değil, gelecekteki fırsatlara bağlı olduğu sonucuna varmaktadır. Bu noktada, söz konusu çalışmada sığınmacıların karar alımlarında mevcut sosyal ağların, farklı Avrupa dilleri ve kültürlerine ilişkin bilgi ve aşinalıkların, hangi Avrupa ülkesinin sığınmacıların yeterliliklerini tanıyacağı ve becerilerine değer verebileceği

[84] "Secondary Movements of Asylum-Seekers in the EU Asylum System", **European Parliament,** https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608728/EPRS_BRI(2017)608728_EN.pdf [26.06.2019].

[85] Jan-Paul Brekke, Grete Brochmann, "Stuck in Transit: Secondary Migration of Asylum Seekers in Europe, National Differences, and the Dublin Regulation", **Journal of Refugee Studies**, Journal of Refugee Studies, c. 28, s: 2 (2015): 145–162.

[86] Poppy James, Lucy Mayblin, "Factors Influencing Asylum Destination Choice: A Review of the Evidence" **The University of Sheffield Working Paper: 04/16.1, 2016, The United Kingdom.** https://asylumwelfarework.files.wordpress.com/2015/03/asylum-seeker-pull-factors-working-paper.pdf [26.06.2019].

düşüncesinin etkili olduğu öne sürülmektedir.[87] Sığınmacıların ikincil hareketleri, kabul kapasiteleri, iltica sistemleri, ekonomi ve güvenlik dâhil olmak üzere birçok konuda ev sahibi ülkeler üzerinde baskı kurabilmektedir. AB özelinde farklı ülkelerde yapılan çoklu sığınma başvurularının neden olduğu verimsizliklerin, idari tekrarların, gecikmelerin ve ek maliyetlerin iltica sisteminin kötüye kullanıldığı algısını yarattığı ve kamusal desteğin azalmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Avrupa Parlamentosu'nun sığınmacıların ikincil hareketliliğine ilişkin 2017 yılında vermiş olduğu brifingde varış ülkelerinde kalmayan ve daha sonra geçmeye çalıştıkları ülkeye girişi engellenen sığınmacıların "limbo" (hiçbir yere ait olamama ve belirsizlik durumu) veya "yörüngede" kalma riski ile karşı karşıya kalacağı ifade edilmektedir. Bu risk aynı zamanda sığınmacıların şiddete veya farklı sömürü biçimlerine maruz kalma olasılığını da beraberinde getirmektedir. İnsan kaçakçılığı ve insan ticareti ağlarını besleyen bu durum karşısında ülkeler iltica sistemlerini yönetmekte zorluk yaşamakta ve birçok ülke bu soruna artan sınır kontrolleri, uzun gözaltı süreleri veya sınır dışı etme gibi daha kısıtlayıcı ve caydırıcı önlemlerle yanıt vermektedir. Bu bağlamda ikincil hareketlerin "transit" ve "hedef" ülkeler arasında gerginliklere yol açabileceğini öne süren Avrupa Parlamentosu çözüm olarak sığınmacıların AB topraklarına girer girmez parmak izi verilerini kaydeden ve bu sayede göçmen hareketliliğinin izlenmesini sağlayan Eurodac sistemini işaret etmektedir.[88] Avrupa İltica Daktiloskopi Veri Tabanı Eurodac, 2003 yılında kurulmasından bu yana AB sınırları içinde veya bu işbirliğine katılan herhangi bir ülkede iltica başvurusu yapan sığınmacıların parmak izi veri kümelerini karşılaştırmakta ve bu kapsamda söz konusu başvurunun incelenmesinden sorumlu üye devletin belirlenmesini kolaylaştırmaktadır. Eurodac sistemini Avrupa Birliğine üye 27 ülke ile birlikte Lihtenştayn, Norveç, İsviçre, İzlanda ve Birleşik Krallık kullanmaktadır. Sistemin temel amacı bir üye devlette başvuruda bulunan kişinin başka bir üye devlete yeni bir başvuruda bulunmasını önlemek veya bir üye devletin topraklarında yasadışı olarak bulunan kişilerin daha önce başka bir ülkede uluslararası koruma başvurusunda bulunup

[87] Marianne Takle, Marie Louise Seeberg, "All European Countries are not the Same! The Dublin Regulation and Onward Migration in Europe", **Norwegian Social Research, 2015,** Norway. http://www.hioa.no/eng/About-HiOA/Centre-for-Welfare-and-Labour-Research/NOVA/Publikasjonar/Rapporter/2015/All-European-countries-are-not-the-same! [26.06.2019].

[88] Secondary Movements of Asylum-Seekers in the EU Asylum System, **age**, 3.

bulunmadığını tespit etmektir.[89] Eurodac'ın 2016 yılına dair istatistikleri içeren raporunda 1.018.074 iltica talebinde bulunan sığınmacıların %30'unun (307.421) başka bir üye devlete daha önce başvurmuş olduğu ifade edilmektedir.[90]

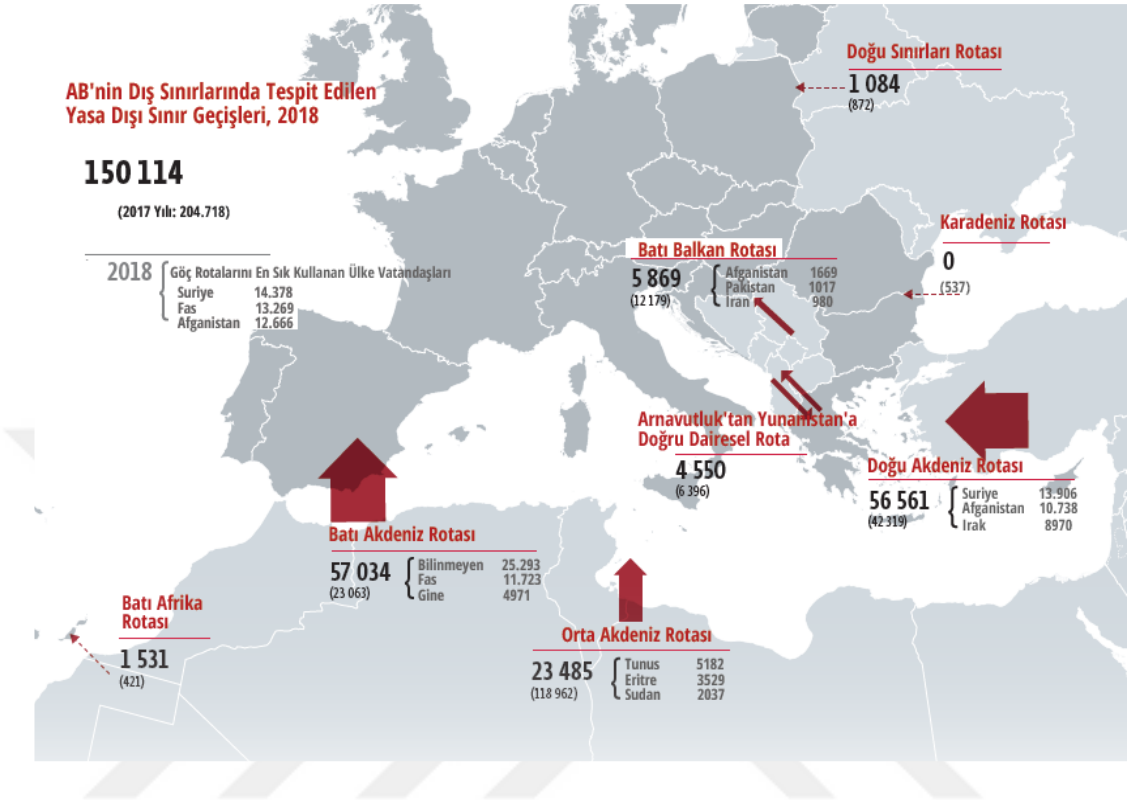

Şekil 5: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2018

"Risk Analysis for 2019", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/publications/risk-analysis-for-2019-RPPmXE [26.06.2019].

İkincil hareketlerin 2018 yılında da katlanarak devam etmesi ve AB ülkeleri içerisinde tespit edilen insan kaçakçılarının bir önceki yıla kıyasla %13 oranında artması göçmenlerin gitmek istedikleri ülkelere ulaşabilmek için organize suç ağlarına güvenmeye devam ettiklerinin göstergesidir. 2018 yılında AB dış sınırlarında tespit edilen 150.114 yasadışı sınır geçişi düşüş eğilimin devam ettiğini gösterse de ikincil hareketlerle ilgili belge sahtekârlığı tespitlerinde önemli bir artış kaydedilmiş ve bu tespitlerin sayısı 2013'ten itibaren görülen en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

[89] "EURODAC (European Asylum Dactyloscopy Database)", **European Commission,** https://ec.europa.eu/knowledge4policy/dataset/ds00008_en [26.06.2019].

[90] "Annual Report on the 2016 Activities of Eurodac", **The European Union Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice (eu-LISA),** https://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/2016%20-%20Eurodac%20AR%20factsheet.pdf [26.06.2019].

2018 yılında genel göç baskısı seviyesi için en belirgin gelişme Orta Akdeniz güzergâhında devam eden düşüş eğilimidir. Düzensiz göçmenlerin önceki yıllara göre bu rotayı daha az kullanması Türkiye – AB arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması'nın uygulamaya konulmasının yansımalarının devam ettiğinin göstergesidir. Ancak, benzer bir düşüş trendinin Batı Akdeniz rotası için geçerli olduğunu söylemek mümkün değil. 2018 yılında düzensiz göçmenlerin Avrupa'ya ulaşmak için en sık kullandığı rota olan Batı Akdeniz, Sahra altı ülkelerden ve özellikle Fas'tan ayrılmak isteyen göçmenlerin ilk tercihi olmuştur. Benzer şekilde, aynı yıl Doğu Akdeniz rotasında düzensiz göçmenlerin geçişinde gözlemlenen artışın kaçakçılık şebekelerinin giderek artan oranda Afgan göçmenleri bu rota üzerinden Doğu Ege Adalarına yönlendirmeye başlamasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.[91]

Göç hareketliliğinin ve düzensiz göçmenlerin kullandığı rotaların dönemsel olarak değişiklik göstermesinde kaçakçılık şebekelerinin çalışma yöntemleri etkin olsa da kaçakçılığa karşı mücadelede ve rotaların değişmesinde AB ve işbirliği yapılan diğer ülkeler tarafından uygulanan sınır denetimi politikalarının önemli bir rolü olduğu görülmektedir. Ancak, sığınmacıların Avrupa'ya girişlerinin engellenmesi yönünde harcanan çabaların yerini göç hareketlerini düzenli ve güvenli bir hale getirebilecek politikalar almadığı müddetçe göç rotalarının sürekli değişeceği ve yeni yolların bulunacağı aşikârdır. Bu gerçeklik 2019 yılında AB'nin dış sınırlarında tespit edilen yasadışı sınır geçişlerine dair verileri içeren Frontex'in "2020 için Risk Analizi" isimli raporunda yeniden karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde düzensiz göçmenler için Batı, Orta ve Doğu Akdeniz üç ana rota olma özelliğini korusa da bir önceki yıldan farklı olarak göçmen kaçakçılarının yoğun olarak Batı Balkan güzergâhını kullanmaya başladığı görülmektedir. Göçmen kaçakçılarının Batı Balkan rotasına düzensiz göçmenleri taşımak için genellikle otomobil, minibüs ve kamyon gibi farklı türde araçları kullandığı ve bu araçların bagajlarına veya sofistike özel yapım bölmelerin içine göçmenlerin gizlendiği tespit edilmiştir. Raporda dikkat çeken bir diğer ayrıntı ise teknelerin içerisinde kaçakçılık ağlarında faaliyet gösteren kişiler olmadan AB'ye ulaştırılmasıdır. Bu durum, göçmen kaçakçılarının büyük çoğunluğunun yasadışı işlerini transit ve hedef ülkelerdeki bağlantıları sayesinde yürüttüğüne işaret etmektedir.

[91] **age**, 8-17.

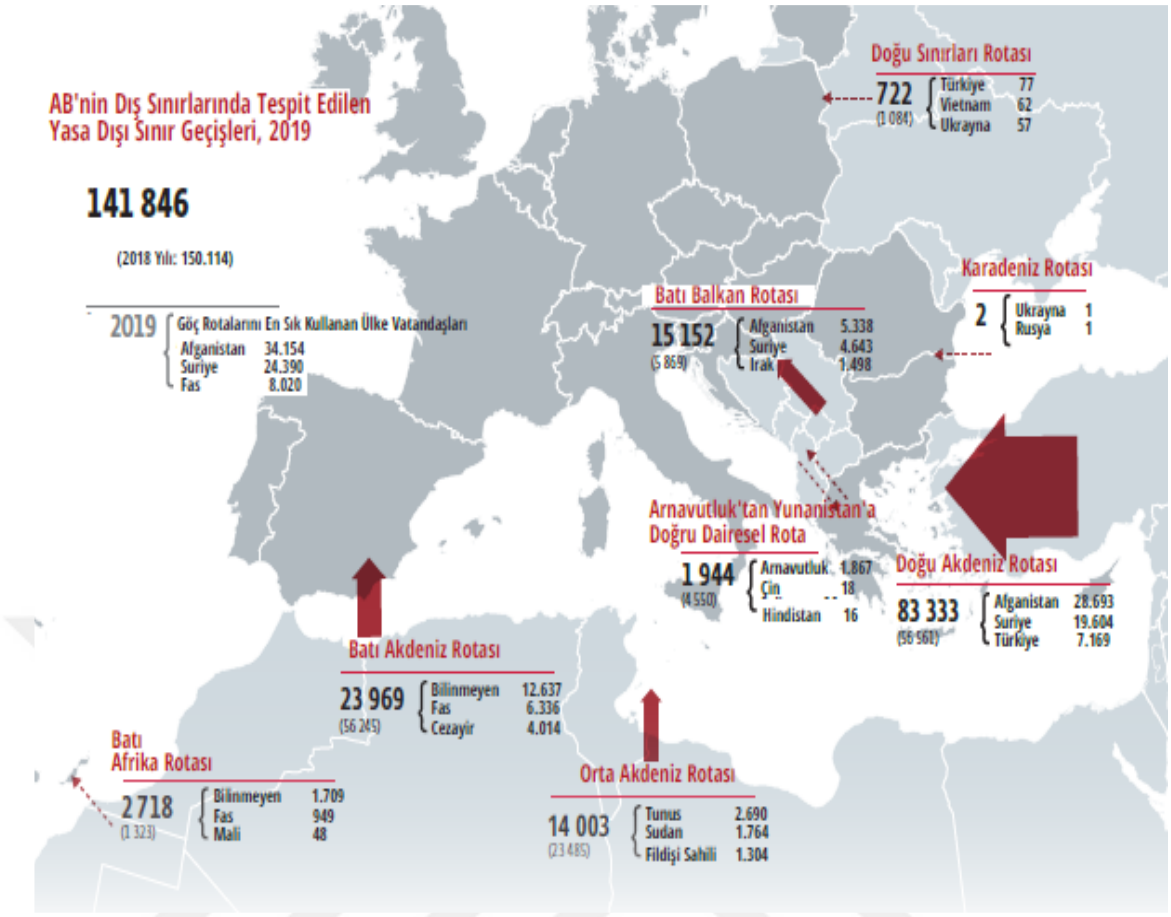

Şekil 6: AB'nin Dış Sınırlarında Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri, 2019

"Risk Analysis for 2020", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2020.pdf [29.04.2020].

2015-2019 yılları arasında Avrupa Birliği ülkelerine giriş yapan düzensiz göçmenlerin sayısında %92 oranında bir azalma[92] olsa da açık sularda hayatını kaybeden göçmenlerin sayısı aynı oranda azalmamıştır. Deniz yoluyla yapılan göçmen kaçakçılığında göçmenlerin açık denizlerde kullanılamayacak kadar küçük, ilkel, eski ve aşırı kalabalık tekne ve botlarda seyahat etmeye mecbur bırakılması ölümle sonuçlanan kazaları da beraberinde getirmektedir.[93] Avrupa'ya Akdeniz üzerinden geçiş yapmaya çalışan düzensiz göçmenler tehlikeli kaçakçılık uygulamalarının yanı

[92] "Flash Report - Irregular Migration into EU at Lowest Level Since 2013", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/flash-report-irregular-migration-into-eu-at-lowest-level-since-2013-n5pHiA [29.04.2020].

[93] Simon Robins, "Migrant Bodies in Europe: Routes to Identifying the Dead and Addressing the Needs of the Families of the Missing", **Fatal Journeys Volume 3 Part 1**, **Improving Data on Missing Migrants,** ed. Frank Laczko, Ann Singleton, Julia Black (Switzerland: International Organization for Migration – IOM, 2017): 63. https://publications.iom.int/system/files/pdf/fatal_journeys_volume_3_part_1.pdf [27.06.2019].

sıra denizaşırı yolculuğun doğası ve riskli kurtarma operasyonları nedeniyle de ölüm ve yaralanma riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir. 2014-2019 yılları arasında yaklaşık 20.000 göçmenin yaşamını yitirdiği Akdeniz'de mevcut veriler Avrupa'ya göç yolculuğunda en ölümcül rotanın Orta Akdeniz olduğunu göstermektedir.[94]

Orta Akdeniz güzergâhında sıklıkla açık denizlerde kullanılmaya elverişli olmayan, kapasitelerinin üzerinde yolcu taşıyan ve yolculuk esnasında sönebilen kauçuk botların kullanılması göçmenlerin bu rotada neden daha fazla yaşamlarını yitirdiğini açıklar niteliktedir. Göçmen kaçakçılığına karşı Akdeniz'de operasyon düzenleyen ülkelerin operasyon sonrası kaçakçılık teknelerini imha etmelerinin bu botların kullanımını artırdığı gözlemlenmiştir.[95]

İnsan kaçakçılığı ile mücadele alanında devletlerin yetkilerinin hukuki çerçevesini çizen temel metin BM Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Konvansiyonu'dur. 15 Kasım 2000 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve organize suçlarla mücadelede ilk uluslararası düzenleme olma özelliği taşıyan BM Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Konvansiyonu'na (Palermo Konvansiyonu) ek olarak Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol (Göçmen Kaçakçılığı Protokolü) kabul edilmiştir. Göçmen Kaçakçılığı Protokolü'nün 3. maddesinin (a) bendi ile göçmen kaçakçılığı; "doğrudan ve dolaylı olarak, finansal veya diğer bir maddi menfaat elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimi ikamet sahibi olmadığı bir taraf devlete yasadışı girişinin temini" olarak tanımlanmıştır.[96] Göçmen kaçakçılığının kriminalleştirilmesini ve örgütlü suç şebekelerine karşı göçmenlerin istismardan korunmasını öngören protokol, göçü tetikleyen sosyo-ekonomik koşulları da dikkate alarak kapsayıcı bir uluslararası göçmen kaçakçılığı ile mücadele zemini oluşturmayı hedeflemiştir. Göçmen Kaçakçılığı Protokolü'nde altı çizilen "göçmen kaçakçılığının kriminalizasyonu" cümlesi ile göçmenlerin değil,

---

[94] "Calculating Death Rates in the Context of Migration Journeys: Focus on the Central Mediterranean", **International Organization for Migration – IOM,** https://publications.iom.int/system/files/pdf/mortality-rates.pdf [27.06.2019].

[95] Ignacio Urquijo Sanchez, Julia Black, "Europe and The Mediterranean", **Fatal Journeys Volume 3 Part 2**, **Improving Data on Missing Migrants,** ed. Frank Laczko, Ann Singleton, Julia Black (Switzerland: International Organization for Migration – IOM, 2017): 102-104. https://publications.iom.int/system/files/pdf/fatal_journeys_3_part2.pdf [27.06.2019].

[96] "United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto", **United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC),** 54-55, https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf [22.06.2019].

göçmen kaçakçılarının cezalandırılması ve kovuşturulması vurgulanmaktadır. Göçmen Kaçakçılığı Protokolü'nün 5. maddesi açıkça göçmenlerin "Protokol'ün 6. maddesinde[97] belirtilen davranışların nesnesi olması nedeniyle, cezai takibattan sorumlu olmayacaklarını" belirtmektedir. Bu noktada devletlerin ise, kendi hukuk sistemlerinin temel kavramlarına bağlı kalmak kaydıyla Protokol'ün önerdiği yasal düzenlemeleri uygulamaları ve göçmen kaçakçılığı suçuyla mücadelede uluslararası işbirliğine gitmeleri teşvik edilmektedir.[98]

Göçmen Kaçakçılığı Protokolü'nün 9. ve 16. maddelerinde göçmen kaçakçılarının teknelerinde yakalanan kişilerin güvenliklerinin korunması ve onlara insancıl muamele yapılmasının sağlanması adına alınması gereken koruma ve yardım önlemleri belirtilmektedir. Ancak, BM Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Konvansiyonu'na Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'den[99] farklı olarak Göçmen Kaçakçılığı Protokol'ünde göçmenlerin fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden iyileşmeleri için destek sağlanmasından söz edilmemektedir.

Göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti sıklıkla birbirine karıştırılsa da her iki suçun mağdurlarının korunma ve yardım haklarına ilişkin farklılıklar söz konusudur. Bu

---

[97] Göçmen Kaçakçılığı Protokolü'nün 6. maddesinde, göçmen kaçakçılığını gerçekleştirmek maksadıyla sahte seyahat ve kimlik belgesi imal veya tedarik etme, ilgili devletin vatandaşı olmayan veya o devlette ikametgâhı bulunmayan bir kişinin söz konusu ülkede yasadışı yollarla kalmasına imkân sağlama ve tüm bu imkânları sağlama karşılığında kasten ve doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etme suçlarına karşı Protokol'e taraf devletlerin kendi hukuk sistemlerinin temel kavramlarına bağlı kalmak kaydıyla, yasal ve diğer tür önlemleri alması gerektiği vurgulanmaktadır. Protokol'ün 6. maddesinde ayrıca, göçmenlerin hayatlarını veya güvenliklerini tehlikeye sokan durumlar ve göçmenlerin istismarı dâhil, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelere yol açan haller cezayı ağırlaştırıcı nedenler olarak kabul edilmiştir. Bkz. United Nations Convention…, **age**.

[98] Nurcan Özgür Baklacıoğlu, **Uluslararası Sınırların Gölgesinde Mülteci Kadınlar**, (İstanbul: Der Yayınları, 2017), 135.

[99] BM Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Konvansiyonu'na Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, insan ticaretini, özellikle kadın ve çocuk ticaretini önlemek ve bununla mücadele etmek için atılacak etkin adımları konu almaktadır. Protokol'ün 6. maddesinde insan ticareti mağdurlarının fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden iyileşmelerini sağlamak için önlemler alınıp uygulanması, mağdurlara uygun barınma olanağının sağlanması, mağdurlarının anlayabilecekleri bir dilde özellikle yasal haklarına ilişkin danışmanlık hizmeti ve bilgi verilmesi, tıbbi, psikolojik ve maddi yardımların yanı sıra çalışma, öğrenim ve eğitim olanaklarının sağlanması ve mağdurlara gördükleri zararlardan dolayı tazminat alma hakkının verilmesi öngörülmüştür. Bkz. "The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime", **The Office of the High Commissioner for Human Rights,** https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ProtocolonTrafficking.pdf [22.06.2019].

farklılıkların temelinde rıza, amaç, suçun ulus aşırı özelliği, elde edilen kazanç ve suçun nesnesi gibi unsurlar yer almaktadır. Göçmen kaçakçılığını insan ticaretinden ayıran en önemli faktör göçmenlerin kendi iradesi ile hareket etmesi ve belirli bir ücret karşılığında kaçakçının hizmet vereceğini kabul etmesidir. Buna karşılık, İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'de insan ticaretinde tehdit, zor kullanma, kandırma ve hassas durumların kötüye kullanılması gibi hususların söz konusu olduğu vurgulanmış ve bu tür durumlarda mağdurların rızasının olup olmamasının bir önem taşımadığı ifade edilmiştir. İnsan ticaretinde amaç mağdurların sömürülmesi iken, göçmen kaçakçılığının amacı maddi bir menfaat karşılığında bir kişinin vatandaşı veya daimi ikamet sahibi olmadığı bir ülkede yasadışı girişini veya kalışını kolaylaştırmaktır. Göçmen kaçakçılığı en az iki farklı ülke arasında düzensiz hareketleri kapsadığı için ulus aşırı bir nitelik taşımaktadır. Öte yandan, insan ticareti ile ilgili davalara bakıldığında suçun çoğu kez tek bir ülke sınırları içerisinde gerçekleştiği görülmektedir. Göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti arasındaki bir diğer farklılık suçluların kazancına ilişkindir. Göçmen kaçakçılığında göçmen kişi ile kaçakçılık örgütü arasındaki ilişki söz konusu ülkeye yasadışı giriş için sağlanacak imkân karşılığında bir ücret ödenmesi ve ardından kişinin sınırlardan yasadışı yollarla geçmesi ile son bulmaktadır. Fakat insan ticaretinde kazanç, zorunlu çalışma, cinsel sömürü ve organ ticareti gibi kişinin iradesinin alıkonulduğu durumlar üzerinden sömürülmesiyle elde edilmektedir. Dolayısıyla, göçmen kaçakçılığında sömürü ilişkisi hedef ülkeye girişle son bulmakta ancak insan ticaretinde mağdur kişinin istismarı devam etmektedir. Sadece mağdur kişiye karşı yapılan bir suç olarak nitelendirilen insan ticaretinin aksine, göçmen kaçakçılığının devletlerin sınırları üzerindeki egemenliğini doğrudan etkileme özelliğine sahip olduğu düşünülmekte ve bu nedenle, göçmen kaçakçılığı insanların ötesinde, devlete karşı işlenen bir suç olarak kabul edilmektedir. Ancak pratikte bu farklılıkların bir kısmı bulanıklaşmakta, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığının mağdurları arasında ayrım yapmak zorlaşmaktadır. Göçmen kaçakçıları vasıtasıyla sınırları aşmaya çalışan göçmenler yolculukları boyunca insan ticaretinde olduğu gibi sömürüye maruz kalabilmektedir. Bu durum suçun niteliğinin

göçmen kaçakçılığından insan ticareti yönüne doğru evrilmesine veya her iki suçun da aynı anda işlenmesine neden olmaktadır.[100]

Göçmen kaçakçılarının sağlayacakları imkân karşılığında istedikleri yüksek fiyatlar çoğu kez yoksul göçmenleri insan tüccarlarına başvurmaya doğru itmektedir. Devletlerin göç hareketliliğini kısıtlamak maksadıyla sınır güvenliği politikalarını katılaştırması ve kaçakçıların teknelerinde yakalanan göçmenlerin geri gönderme merkezlerinde bir süre gözaltında tutularak ülkelerine geri gönderilmeleri de çoğu zaman insan ticareti lehine sonuçlar doğurmaktadır. İnsan tüccarlarının elinde yakalanmanın göçmen kaçakçılarının teknelerinde yakalanmaya kıyasla daha ciddi bir koruma sağladığı gerçeği devletlerin göç akışına karşı almış olduğu katı tedbirler ile birleştiğinde göçmenler nezdinde insan tüccarlarının aracılığı ile hedef ülkelere ulaşmanın daha garantili bir yol olacağı algısı ortaya çıkmaktadır.[101]

Prensip olarak, devletlerin göçmen kaçakçılığına karşı geniş önlemler almasının iki temel nedeni vardır. İlk neden, göçmenleri süreç içerisinde karşılaşabilecekleri ekonomik sömürü, aşağılayıcı muamele ve ölüm gibi birçok riskten koruma ihtiyacı ile ilgilidir. Devletlerin göçmen kaçakçılığı ile mücadeleye özel bir önem atfetmesinin ikinci nedeni ise göçmen kaçakçılığının düzensiz göç ile doğrudan ilintili olmasıdır. Bu nedenle göçmen kaçakçılığı ile mücadele etmek düzensiz göçe karşı önlem almanın en önemli yolu olarak görülmektedir. Bu durumun en önemli örneğine AB müktesebatında rastlanmaktadır. 28 Kasım 2002 tarihli ve 2002/90/EC sayılı Kolaylaştırma Direktifi[102] ve 2002/946/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararı'nda[103] insan kaçakçılığından çok düzensiz göçün kolaylaştırılması suçuna vurgu yapılmıştır.

---

[100] Global Study on Smuggling of Migrants 2018, **age**.

[101] James C. Hathaway, "The Human Rights Quagmire of Human Trafficking", **Virginia Journal of International Law**, c. 49, s. 1 (2008): 5.

[102] İzinsiz giriş, transit geçiş ve ikamet imkânlarını tanımlayan ve bu hususlarla ilgili ihlalleri kolaylaştıran kişilere karşı yaptırımları içeren 28 Kasım 2002 tarihli ve 2002/90/EC sayılı Kolaylaştırma Direktifinin amacı yasadışı göçün kolaylaştırılmasına ilişkin bir tanım sağlamak ve dolayısıyla bu suçu önlemek için 2002/946/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararı'nın uygulanmasını daha etkili hale getirmektir. Bkz. "Council Directive 2002/90/EC of 28 November 2002 Defining the Facilitation of Unauthorised Entry, Transit and Residence" **Council of the European Union,** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0090&from=EN [22.06.2019].

[103] İzinsiz giriş, transit ve ikametin kolaylaştırılmasının önlenmesine yönelik hukuki çerçevenin güçlendirilmesine ilişkin 28 Kasım 2002 tarihli ve 2002/946/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararı, üye devletler arasında adli işbirliği konusunda ortak eylemler geliştirilmesi ve özgürlük, güvenlik ve adalet alanında vatandaşların yüksek düzeyde güvenliğinin sağlanması gerektiğini ifade

Bu açıdan BM Göçmen Kaçakçılığı Protokolü, Avrupa Birliği'nin müktesebatında yer alan 2002/90/EC sayılı Kolaylaştırma Direktifi ve 2002/946/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararı'ndan oldukça farklı bir görünüme sahiptir. Göçmen Kaçakçılığı Protokol'ü resmi olarak göçmenleri sürecin mağduru olarak nitelendirmese de göçmenlerin haklarının korunması madde 2'de açıkça belirtildiği gibi Protokol'ün temel endişeleri arasındadır. Kolaylaştırma Direktifinde göçmenlerin "suç ortaklığı" veya "suça yardım" şeklinde kaçakçılık sürecinde bir rolü olduğu değerlendirilirken, Göçmen Kaçakçılığı Protokolü'nde kaçakçının davranışının tek başına bir yanlışlığa sahip olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca, Protokol'ün 5. maddesinde yer alan göçmenlerin kaçakçılığın konusu olması nedeniyle cezai kovuşturmaya tabi tutulmayacağı ifadesi, Göçmen Kaçakçılığı Protokolü'nün yaklaşımında göçmenlerin kaçakçılık sürecinin bir ajanı olarak değil, doğrudan insanı metalaştıran ve sömüren bir sürecin nesnesi olarak görüldüğü fikrini güçlendirmektedir.[104] Avrupa Komisyonu tarafından 27 Mayıs 2015 tarihinde yayınlanan Göçmen Kaçakçılığına Karşı AB Eylem Planı (2015-2020) ise "suç ortaklığı" yaklaşımından uzaklaşıldığını göstermesi açısından önemlidir. Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeydeki aktörleri ve kurumları içeren çok disiplinli bir yaklaşıma dayanan eylem planında temel hedef göçmenlerin sömürülmesini önlemek ve düzensiz göçe yönelik eğilimi azaltmaktır. Bu bağlamda söz konusu plan, AB ülkelerine kaçak göçmenler, özellikle çocuklar ve kadınlar gibi savunmasız gruplar için yardım ve koruma sağlama çabalarını artırmasını tavsiye etmektedir. Planda öngörülen diğer faaliyetler arasında kaçakçılık gemilerinin tanımlanması, ele geçirilmesi ve imha edilmesi, kaçakçılığa karşı operasyonel işbirliğinin artırılması, sınır denetim ve gözetim teknolojilerinin geliştirilmesi, üçüncü ülkelerle işbirliğinin artırılması ve kaçakçılığa karşı caydırıcı olması açısından bu yöntemle AB'ye ulaşan göçmenlerin hızlıca geri dönüşlerinin sağlanması yer

etmektedir. Konsey Çerçeve Kararı'nda ayrıca sınırlardan izinsiz geçişleri kolaylaştırmak ve insanları sömüren ağların devamlılığını sağlamak amacıyla yasadışı göç hareketliliğine katkı sağlayan kişilere karşı katı tedbirler alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bkz. "Council Framework Decision (2002/946/JHA) of 28 November 2002 on the Strengthening of the Penal Framework to Prevent the Facilitation of Unauthorised Entry, Transit and Residence" **Council of the European Union,** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0946&from=EN [22.06.2019].

[104] Alessandro Spena, "Human Smuggling and Irregular Immigration in the EU: From Complicity to Exploitation?", **Irregular Migration, Trafficking and Smuggling of Human Beings, Policy Dilemmas in the EU**, ed. Sergio Carrera, Elspeth Guild (Brussels: Centre for European Policy Studies, 2016): 33-39.

almaktadır.[105] Göçmen Kaçakçılığına Karşı AB Eylem Planı'nda belirtildiği üzere AB ülkelerinin kaçakçılık ile mücadele noktasında üzerinde durduğu en önemli husus sınırların denetiminin sağlanması ve kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesidir.

AB sınırlarında 1800 kontrol noktası bulunmakta ve bu noktalarda yaklaşık olarak yılda 500 milyon geçiş kaydedilmektedir.[106] AB'nin dış sınırlarının korunmasında en büyük sorumluluk Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı Frontex'e aittir. AB dış sınırlarının savunmasızlığını azaltma, sınırların güvenliğini garanti altına alma ve Avrupa sınır yönetimini koordine etme ve geliştirme faaliyetlerini sürdüren Frontex'in,[107] AB ülkelerine sınır kontrolü ve göç yönetimi konusunda daha fazla yardımcı olması için birkaç yıl içinde 10.000 sınır muhafızı gücü ile desteklenmesine karar verilmiştir.[108] Göçmen kaçakçılığına karşı AB ülkelerinin güvenli bilgi alışverişini sağlamak ve operasyonel işbirliğini desteklemek noktasında ise Avrupa Polis Teşkilatı Europol'ün çalışmaları ön plana çıkmaktadır.[109] Bu bağlamda göçmen kaçakçılığına karşı açıklanan acil eylem planının bir parçası olarak 2015 yılında Europol tarafından kurulan JOT Mare (Joint Operational Team – JOT Mare) adlı operasyonel birim Akdeniz üzerinden AB sınırlarına ulaşmaya çalışan göçmenlerin yolculuklarını kolaylaştıran organize suç örgütlerini çökertmek için istihbarat faaliyetleri yürütmeye başlamıştır.[110] 2016 yılında Europol tarafından kurulan Avrupa Göçmen Kaçakçılığı Merkezi (European Migrant Smuggling Centre – EMSC) ise üye devletlerin soruşturmalarının desteklenmesi ve kolluk kuvvetleri arasındaki işbirliğinin ve koordinasyonun artırılması amacıyla faaliyetlerine başlamıştır. Bu amaç

---

[105] "EU Action Plan Against Migrant Smuggling (2015 - 2020)", **European Commission** https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/eu-action-plan-against-migrant-smuggling-2015-%E2%80%93-2020_en [24.06.2019].

[106] "Information Management", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/intelligence/information-management/ [09.02.2020].

[107] "Foreword", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/about-frontex/foreword/ [09.02.2020].

[108] "New Frontex Regulation Comes Into Force", **European Border and Coast Guard Agency (Frontex),** https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/new-frontex-regulation-comes-into-force-S0luwe [09.02.2020].

[109] "Migrant Smuggling", **European Commission, Migration and Home Affairs**, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/irregular-migration-return-policy/facilitation-irregular-migration_en [28.06.2019].

[110] "Joint Operational Team Launched to Combat Irregular Migration in the Mediterranean", **Europol,** https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/joint-operational-team-launched-to-combat-irregular-migration-in-mediterranean, [28.06.2019].

doğrultusunda Avrupa'nın en iyi tahkikat personellerini bir araya getirdiğini ifade eden EMSC, Eurojust ve Frontex gibi adli işbirliği ve sınır yönetimi ile ilgilenen AB Ajansları ile işbirliği yapmaktadır.[111]

AB ülkelerinin göçmen kaçakçılığı ile mücadelesi resmi adı Avrupa Birliği Akdeniz Deniz Gücü (EUNAVFOR MED) olan ve "Sophia Operasyonu" olarak bilinen misyon ile farklı bir boyut kazanmıştır.[112] AB'nin Libya'dan Avrupa'ya doğru yönelen kitlesel insan hareketliliğini durdurmak ve insan kaçakçılığını önlemek için hayata geçirdiği Sophia Operasyonu öncelikli olarak kaçakçılık ağlarının takibini ve tespitini yapma, insan kaçakçılığı veya insan ticareti amacıyla kullanılan veya kullanıldığı şüphelenilen tekneleri tespit etme, ele geçirme ve imha etme görevlerini üstlenmiştir.[113] Ancak, Sophia Operasyonu başladığı günden bu yana insan kaçakçılığını durdurmak için belirlenen hedeflerin çok gerisinde kaldığı iddiasıyla tartışmaların odağında yer almıştır. Kaçakçılığa karşı caydırıcı olması amacıyla EUNAVFOR MED tarafından her kurtarma operasyonundan sonra tüm teknelerin imha edilmesi ve böylece yeniden kullanılmasının imkânsız hale getirilmesi daha güvenli ancak daha pahalı ahşap teknelerin yerine daha ucuz ve güvensiz botların kullanılması sonucunu doğurmuş ve bu durum karşısında Sophia Operasyonuna yönelik eleştirilerin dozunu artmıştır.[114] Bu durum aynı zamanda göçmen kaçakçılarının yeni koşullara, tedbirlere ve kanunlara karşı hızlı bir şekilde taktiklerini değiştirdiklerini ve yeni çözümler üretebildiklerini göstermesi açısından önem taşımaktadır. 2015-2018 yılları arasında Akdeniz'de yaklaşık 45 bin sığınmacının kurtartılmasını sağlayan Sophia operasyonu AB ülkeleri arasında bazı tartışmalara yol açmıştır.[115] Kurtarılan sığınmacıların ülkelere

---

[111] "European Migrant Smuggling Centre – EMSC", **Europol,** https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-migrant-smuggling-centre-emsc [28.06.2019].

[112] "Mission", **EUNAVFOR MED Operation Sophia,** https://www.operationsophia.eu/about-us/ [29.06.2019].

[113] Sergio Carrera, Elspeth Guild, "Migrant Smuggling in the EU: What Do the Facts Tell Us?" **Irregular Migration, Trafficking and Smuggling of Human Beings, Policy Dilemmas in the EU**, ed. Sergio Carrera, Elspeth Guild (Brussels: Centre for European Policy Studies, 2016): 11-13.

[114] Paolo Cuttitta, Jana Häberlein, Polly Pallister-Wilkins, "Various Actors: The Border Death Regime", **Border Deaths: Causes, Dynamics and Consequences of Migration-Related Mortality**, ed. Paolo Cuttitta, Tamara Last (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2020): 35-47.

[115] "AB'den Libya'ya Silah Ambargosunun Denetlenmesi İçin Yeni Misyon", **Deutsche Welle**, 17 Şubat 2020, https://www.dw.com/tr/abden-libyaya-silah-ambargosunun-denetlenmesi-i%C3%A7in-yeni-misyon/a-52409583 [20.02.2020].

yerleştirilmesi noktasında çıkan anlaşmazlıklar, Sophia Operasyonu'nun ölümleri engellemediği, kaçakçılık ağları hakkında yeterli istihbarat toplayamadığı,[116] insanların Avrupa'ya yasadışı yollardan giriş yapmasını daha da cazip kıldığı ve göçmen kaçakçılarının daha fazla para kazanmasına yol açtığı eleştirileri ile birleşince ortaya bambaşka bir olumsuz tablo çıkmıştır.[117]

Bu olumsuz tablo nedeniyle 1 Nisan 2020 tarihinde EUNAVFOR MED IRINI Operasyonunun başlatılmasına paralel olarak Sophia Operasyonu'nun durdurulması kararı alınmıştır. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (CSDP) kapsamında Akdeniz'de başlatılan ve Yunanca "barış" anlamına gelen IRINI Operasyonu[118] bilgi toplama ve uçaklarla devriye yoluyla insan kaçakçıları ve yasadışı ticaret şebekelerinin çalışma yöntemlerinin sekteye uğratılmasına katkı sağlama görevini üstlenmiştir. Görev süresi ilk etapta 31 Mart 2021'e kadar devam edecek olan IRINI Operasyonu sürecinin üye ülkelerin denetimi altında yürütülmesine karar verilmiştir.[119]

Bugün Avrupa'da "göç" krizine evrilen sürecin bilançosu Avrupa kıyılarına ulaşmaya çalışan botların batırılması veya geri itilmesi, denizlerle boğularak hayatını kaybeden göçmenler, sınır kontrollerinin güçlendirilmesine yapılan yatırımlar, AB'nin kurumsal kimliği ile özdeşleşen kuralları yok sayan uygulamalar ve zorla yerinden edilen milyonlarca insana rağmen toplamda sadece on binli rakamlarla ifade edilebilecek şanslı bir azınlığa mülteci statüsü verilmesi ile özetlenebilir. Bununla birlikte, AB göç kontrol araçları ile "istenmeyenleri" daha sert bir şekilde dışlayan ve sorumluluğu üçüncü ülkelere bırakan yaklaşımı nedeniyle Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki istikrarsızlığın yol açtığı göç hareketliliğinin bir insanlık dramına dönüşmesine katkı sunmakla suçlanmaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan bu yana görülen en büyük kitlesel göç hareketliliğine dair eldeki tüm veriler AB ülkelerinin sınır kontrollerinin

---

[116] "EU Naval Mission Has Failed to End People Smuggling – Peers", **BBC News**, 12 Temmuz 2017, https://www.bbc.com/news/uk-politics-40577755 [20.02.2020].

[117] "Germany and Austria Disagree over Refugee Rescue Mission", **Deutsche Welle**, 3 Şubat 2020, https://www.dw.com/en/germany-and-austria-disagree-over-refugee-rescue-mission/a-52246444 [20.02.2020].

[118] "EU Launches Operation IRINI to Enforce Libya Arms Embargo", **European Council,** https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/31/eu-launches-operation-irini-to-enforce-libya-arms-embargo/ [03.04.2020].

[119] "Council Decision on a European Union Military Operation in the Mediterranean (EUNAVFOR MED IRINI)", **Council of the European Union**, http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6414-2020-INIT/en/pdf [03.04.2020].

güçlendirilmesine dayalı politikalarının düzensiz göçü kontrol etmekte yetersiz ve etkisiz kaldığına işaret etmektedir. Zira sınır kontrolleri, geri itme stratejileri[120] ve farklı üye devletlerin kara ve/veya deniz sınır güvenlik servislerinin katıldığı çok sayıda ortak operasyon ve projelere rağmen söz konusu göçü kısıtlayan politikaların caydırıcılıktan oldukça uzak kaldığı görülmektedir.[121] Buna rağmen, 2018 yılında Avrupa Komisyonu gelecekteki AB bütçe dönemi (2021-2027) için göç ve sınır yönetimine ayrılan ve bir önceki dönemde 13 milyar Euro olan bütçe kaynağında yaklaşık üç kat artış yapılmasını ve bu rakamın 32,6 milyar Euro'ya çıkarılmasını teklif etmiştir. Avrupa Komisyonu açıklamış olduğu "Göç: Dayanıklı, Gerçekçi ve Adil bir AB Politikasının Desteklenmesi" isimli raporda göç ve sınır yönetiminin gelecekte bir sorun olmaya devam edeceğini ileri sürerek mülteci baskısı altındaki üye devletlere sağlanan mali desteğin artırılmasını ve AB'nin göç ve iltica yönetimi bütçesinin 2014-2020 dönemi için belirlenen 7,3 milyar Euro'dan 2021-2027 dönemi için 11,3 milyar Euro'ya çıkarılmasını önermiştir. Önerilen bu yeni göç ve sığınma fonunun temel öncelikleri daha güçlü ve daha verimli bir Ortak Avrupa İltica Sisteminin kurulması, entegrasyon için daha fazla destek sağlanması ve sığınmacıların geri dönüşlerinin daha hızlı ve daha sık gerçekleştirilmesidir.[122] Avrupa Komisyonu ayrıca, AB dış sınırlarının etkili bir şekilde korunmasının göç yönetimi ve iç güvenliğin sağlanması için son derece önemli olduğunun altını çizmekte, güçlü dış sınırların aynı zamanda AB'nin iç kontrol olmaksızın Schengen alanını korumasının ön koşulu olduğunu öne sürmektedir. Bu bağlamda Komisyon, dış sınırların yönetimi için AB bütçesinin 2014-2020 dönemi için ayrılan 5,6 milyar Euro'nun 2021-2027 döneminde 21,3 milyar Euro'ya çıkarılmasını, bu rakama ek olarak yeni oluşturulacak Entegre Sınır Yönetimi Fonu için 9,3 milyon Euro tahsis edilmesini önermiştir. AB dış sınırlarının güçlendirilmesi için önerilen yeni fonun sınır denetimlerinin sıkılaştırılması, daha güçlü ve verimli bir vize politikasının oluşturulması, daha iyi gümrük kontrol ekipmanlarının kullanılması, üye devletlere, AB düzeyindeki projelere ve acil ihtiyaçların karşılanmasına yönelik esnek ve hızlı destek sağlanması amacıyla

---

[120] Fatma Yılmaz Elmas, "Avrupa Birliği Göç – Dış Politika İlişkisinde Paradigma Değişimi" (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016), 2-3.

[121] Kaya, **İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 16

[122] "Migration: Supporting a Robust, Realistic and Fair EU Policy", **European Commission,** https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-fair-migration-policy_en_0.pdf [21.02.2020].

kullanılması öngörülmüştür.[123] Avrupa Komisyonu tarafından göç ve sınır yönetimine ayrılması önerilen bütçe tutarı göz önünde bulundurulduğunda akla ister istemez şu soru gelmektedir: Eğer düzensiz göçün kontrolü ve sınırların güvenliği için kullanılan yüksek maliyetli denetim mekanizmaları ile istenilen sonuçlar elde edilemiyorsa neden devletler sınırların güvenlikleştirilmesine bu kadar bütçe ayırmaya devam ediyor? Bu soruya yanıt olarak sınır güvenliğinin artırılmasının güvenlik sektörüne kazanç sağlamakla doğrudan ilişkili olduğu düşünülebilir ancak, tek sebep bu değildir. Güvenlik sektörünün zenginleştirilmesinin ötesinde hükümetler sınır kontrollerinin güçlendirilmesine yatırım yaparak kitlelerin kendi politikaları çerçevesinde hareket etmesini kolaylaştırmaktadır. Bu politikanın etkili bir yönetimsellik haline dönüşmesinde sınırların ulusal ayrımların korunması açısından önemli bir role sahip olması ve dolayısıyla ulusal aidiyetle bağdaştırılması etkili olmaktadır.[124]

2.1.4. İnsan Ticareti

Günümüzde köleliğin farklı biçim ve yöntemlerle yeniden tezahürü olarak adlandırılan "insan ticareti" dünya genelinde giderek artan ve çeşitlenen karma göç hareketlerinin de etkisiyle 21. yüzyılın en önemli ve kalıcı çözüm gerektiren küresel sorunlarından biri haline gelmiştir.[125] Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'de (Palermo Protokolü) insan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidiyle ya da zorlama, kaçırma, hile, istismar, gücün kötüye kullanılması ya da kişinin hassasiyetinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkasına kazanç sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması ya da teslim alınması şeklinde tanımlanmaktadır. Bu noktada istismar ile kastedilen cinsel sömürü, zorla çalıştırılma veya hizmet ettirme, esaret altına alma, organların alınması, kölelik veya köleliğe benzer uygulamalardır. İnsan ticaretinin bu istismar yöntemleri

---

[123] "Securing the EU's External Borders", **European Commission,** https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-securing-external-borders_en.pdf [21.02.2020].

[124] Kaya, **İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 16

[125] Fulya Memişoğlu, "Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası Göç Bağlamında İnsan Ticareti", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, c. 15, s. 30 (2019): 241.

kullanılarak yapılması halinde mağdurun bu istismara rızasının olup olmaması durumu değiştirmemektedir. Çocuk mağdurlar için ise bu istismar türlerinin herhangi biri söz konusu olmasa dahi mağdurun istismar amaçlı temini, bir yerden başka bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması "insan ticareti" olarak kabul edilmiştir. Protokol'de uygun durumlarda ve kendi iç hukuk kuralları elverdiği ölçüde tüm taraf devletlerin, diğer önlemlere ek olarak, insan ticaretine ilişkin yargılama işlemlerini gizli yürütmesi ve insan ticareti mağdurlarının özel hayatlarını ve kimliklerini koruması gerektiğinin altı çizilmektedir. Protokol'de ayrıca insan ticareti mağdurlarının fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden iyileşmelerini sağlamak için alınacak önlemler belirlenmiştir. Bu önlemler kapsamında uygun barınma olanağının sağlanması, mağdurların anlayabilecekleri bir dilde özellikle yasal haklarına ilişkin danışmanlık hizmeti ve bilgi verilmesi, tıbbi, psikolojik ve maddi açıdan yardımların ulaştırılması ve çalışma öğrenim ve eğitim imkânlarının sunulması yer almaktadır.[126]

İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ünün en önemli özelliklerinden biri insan ticareti kavramına dair ortak bir tanım yapılabilmesinin temelini oluşturmasıdır. Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen tanımdan önce, üzerinde mutabık kalınan bir tanımın olmaması nedeniyle hükümetler, ajanslar ve sivil toplum kuruluşları farklı ve sıklıkla birbiriyle çelişen insan ticareti tanımlarını kullanmıştır.[127] Ortak bir tanımın belirlenmesi ile birlikte insan ticaretinin yasal olarak suç kabul edilmesi için eylem (zorla çalıştırma, istismar), eylemi uygulama araçları (tehdit, güç kullanımı) ve amaç (sömürü) unsurlarının mevcut olması gerektiği üzerinde uzlaşı sağlanmıştır.[128]

---

[126] "The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, UNTOC", https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/ProtocolonTrafficking.pdf [22.06.2019].

[127] Rutvica Andrijasevic, "Trafficking: Not a Neutral Concept", **Irregular Migration, Trafficking and Smuggling of Human Beings**, ed. Sergio Carrera, Elspeth Guild (Brussels: Centre for European Policy Studies, 2016): 58.

[128] "The International Legal Definition of Trafficking in Persons: Consolidation of Research Findings And Reflection on Issues Raised", **United Nations Office on Drugs and Crime,** https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/webstories2018/new-issue-paper-on-the-international-legal-definition-of-trafficking-in-persons.html [24.06.2019].

İnsan ticaretiyle mücadele alanındaki bir dizi girişimi takiben Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 3 Mayıs 2005 tarihinde kabul edilen "Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin" önsözünde insan ticaretinin insan hakları ihlali ve insanlığın onuruna ve bütünlüğüne karşı suç oluşturduğu ifade edilmiştir. 1 Şubat 2008 tarihinde yürürlüğe giren ve mevcut uluslararası belgelere dayanan sözleşme ile üzerinde uzlaşılan minimum standartların ötesine geçilmesi ve mağdurlara sağlanan korumanın güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Sözleşme, ulusal veya ulus ötesi, organize bir suçla bağlantılı olsun veya olmasın her türlü insan ticaretini kapsayan ve insan ticareti mağduru olan tüm kişileri içine alan geniş çaplı bir uygulama alanına sahiptir. Sözleşme, Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerle sınırlı değildir; üye olmayan devletler ve Avrupa Birliği de sözleşmeye taraf olma olanağına sahiptir.[129] Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi, yalnızca insan ticareti mağdurlarının haklarına ve insan tacirlerine karşı mücadeleye katkısı için değil, özellikle tarafların yükümlülüklerine uygunluğunu düzenli olarak değerlendirmeyi amaçlayan bağımsız bir izleme mekanizması kurulmasına öncülük etmesi açısından önem taşımaktadır. İki sütundan oluşan bu izleme mekanizmasının ilk ayağını "GRETA" olarak bilinen "İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin Uzmanlar Grubu", ikincisini ise "Sözleşmeye Taraf olan Ülke Temsilcileri Komitesi" oluşturmaktadır. GRETA, sözleşmeye imza atan ülkelerden gelen ve çeşitli alanlarda deneyimi (hukukçular, kolluk kuvvetleri, psikologlar, doktorlar, sivil toplum temsilcileri) olan 15 bağımsız ve tarafsız uzman ile çalışmalarını sürdürmektedir.[130]

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin ilk maddesinde insan ticareti ile toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına alarak mücadele edileceği, insan haklarının korunması adına mağdurların ve tanıkların korunacağı ve destekleneceği, insan ticaretini önlemek maksadıyla etkili soruşturma ve kovuşturmanın yapılacağı ve insan ticaretine karşı uluslararası işbirliğinin teşvik edileceği belirtilmektedir. Sözleşme bu yönüyle Palermo Protokolü'nden önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Güvenlik önlemlerine çok fazla odaklandığı ve insan ticareti mağdurlarının ihtiyaçlarına yeterince yanıt veremediği gerekçesiyle eleştirilen Palermo Protokolüne

[129] "The Council of Europe Convention on Action Against Trafficking in Human Beings", **The Council of Europe,** https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/about-the-convention [24.06.2019].

[130] "The Group of Experts on Action Against Trafficking in Human Beings – GRETA", **The Council of Europe,** https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/greta [24.06.2019].

kıyasla Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nde her iki hususun da merkezi konumda olduğu görülmektedir.

Sözleşmenin 4. maddesinde insan ticareti Palermo Protokolü'nde olduğu gibi neredeyse kelimesi kelimesine aynı tanımlanmaktadır. Benzer şekilde, sözleşmede insan ticareti suçunun gerçekleşmesi için eylem, araç ve amaç unsurlarının olması gerektiğinin ve bu unsurlardan herhangi birinin olması durumunda mağdurun sömürüye "rıza" göstermesinin bir etkisi olmayacağının altı çizilmektedir. Sözleşmenin II. bölümünde önleme, işbirliği ve diğer önlemlere ilişkin detaylar yer almaktadır. Bu önlemler arasında, insan ticaretini önlemek adına alınacak tedbirler (madde 5), kişilerin özellikle kadın ve çocukların istismarını gerçekleştiren veya bunu teşvik edenlere karşı caydırıcı tedbirler alınması (madde 6), sınır kontrollerinin mümkün olduğu ölçüde güçlendirilmesi (madde 7), belge güvenliği ve kontrolünün sağlanması (madde 8) ve belgelerin meşruluğu ve geçerliliğinin teyit edilmesi (madde 9) bulunmaktadır. Devletlerin bu yükümlülükleri yerine getirirken kullandığı yöntem ve uygulamalar GRETA tarafından hazırlanan ülke değerlendirme raporlarında da görüleceği üzere son derece değişkendir. Bu durum, bazı ülkelerin kasıtlı olarak sözleşmeyi ihlal ettiği anlamına gelmemekte; ancak bazı ülkelerin diğerlerinden daha fazlasını yaptığını göstermektedir. Bu noktada önemli olan, devletlerin insan haklarına dayalı bir yaklaşım benimsemesi ve insan ticaretini önleme amaçlı tedbirlerini geliştirmesidir.

Sözleşmenin III. bölümü toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilerek mağdurların haklarının korunması için alınması gereken tedbirleri içermektedir. Bu tedbirler kapsamında altı çizilen ilk husus mağdurların tespit edilerek (madde 10) gerekli tedbirlerin yapılması ve yardımların sağlanmasıdır. Ayrıca söz konusu maddede, özellikle refakatsiz çocukların "çocuğun yüksek menfaati gözetilerek" yasal bir vasi, kuruluş veya makam tarafından temsilinin sağlanacağı, çocuğun kimliğinin ve uyruğunun tespiti için gerekli önlemlerin alınacağı ve çocuğun yararına olduğu sürece ailesini bulmak için gereken her türlü çabanın gösterileceği ifade edilmektedir. Bu maddede öngörülen tedbirlerin alınması konusunda yaşanan aksaklıklar ise başka zorlukları beraberinde getirmektedir. Mağdurların tespit edilememesi ve esasen yasadışı faaliyetlerin ne olduğu konusunda mağdurların yeterince bilgi sahibi olmaması gibi eksiklikler bireyin şüpheli bir suçlu gibi muamele görmesine veya muhtemelen uluslararası koruma hakkına sahip olmasına rağmen kendi ülkesine iade edilmesine neden olmaktadır.

Sözleşmenin 11, 12, 13 ve 14. maddesinde mağdurların özel hayatının, kimliğinin ve kişisel verilerinin korunması, mağdurların fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan iyileşmelerine yardımcı olunması ve mağdura iyileşme için en az 30 gün süre tanınmasına ilişkin detaylar yer almaktadır. Bu sürenin tanınmasındaki amaç insan tacirlerinin elinden kurtulan kişinin iyileşmesinin ve yetkili birimlerle işbirliği kurmaya bilinçli bir şekilde karar vermesinin sağlanmasıdır. Bu süre zarfında mağdurun sınır dışı edilmeyeceğinin ve yetkili makamların değerlendirmeleri sonucunda gerekirse ikamet izninin uzatılacağının altı çizilmektedir. Buna ek olarak, sözleşmede mağdurun başka bir ülkeye geri gönderilmesi halinde, geri dönüş işleminin öncelikli olarak gönüllülük esasına dayanacağı ve kişinin hakları, güvenliği, onuru ve mağduriyetiyle ilgili yasal işlemlerin durumunun dikkate alınacağı ifade edilmektedir.[131]

AB'nin insan ticaretiyle mücadelenin sınırlarını çizdiği ve bu suça karşı alınması gereken tedbirleri sıraladığı tek belge Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi değildir. İnsan ticareti mağdurlarının hakları, desteklenmesi ve korunması ile ilgili belirlenen minimum standartlara 2012/29/EU[132] ve 2011/95/EU[133] sayılı Direktiflerde de yer verilmiştir. Ancak, bu noktada 2011/36/EU sayılı İnsan Ticareti

[131] Ryszard Piotrowicz, "The European Legal Regime on Trafficking in Human Beings", **Routledge Handbook of Human Trafficking**, ed. Ryszard Piotrowicz, Conny Rijken, Baerbel Heide Uhl (New York: Routledge, 2018): 41-50.

[132] Suç mağdurlarının hakları, desteklenmesi ve korunması konusunda asgari standartlar oluşturan ve 2001/220/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararının yerine geçen Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nin 25 Ekim 2012 tarihli 2012/29/EU sayılı Direktifi ile mağdurlara yeterli bilgi ve koruma desteğinin verilmesi ve mağdurların suç soruşturmalarına katılımının sağlanması amaçlanmıştır. Bkz. "Establishing Minimum Standards on the Rights, Support and Protection of Victims of Crime, and Replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA", **Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council,** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=en [24.06.2019].

[133] Mülteciler için tek tip statü veya ikincil korumaya uygun kişiler ve verilen korumanın içeriği için, üçüncü ülke vatandaşlarının veya vatansız kişilerin uluslararası korumanın faydalanıcıları olarak nitelendirilmesine istinaden standartlara ilişkin Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2011/95/EU sayılı ve 13 Aralık 2011 tarihli Direktifi ile AB'de uluslararası korumaya ihtiyaç duyan üçüncü ülke vatandaşlarının veya vatansız kişilerin ikincil koruma faydalanıcıları veya mülteci olarak tanımlanması için ortak standartlar belirlenmesi ve bu kişilerin tüm AB ülkelerinde asgari düzeyde haklarını kullanabilmelerine imkân sağlanması amaçlanmıştır. Bkz. "On Standards for the Qualification of Third-Country Nationals or Stateless Persons as Beneficiaries of International Protection, for a Uniform Status for Refugees or for Persons Eligible for Subsidiary Protection, and for the Content of the Protection Granted", **Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council,** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0095&from=EN [24.06.2019].

ile Mücadele Yönetmeliği[134] ve 2004/81/EC sayılı İnsan Ticareti Mağdurları Yönetmeliği (İkamet İzinleri)[135] ayrı bir önem taşımaktadır. 2004/81/EC sayılı ve 29 Nisan 2004 tarihli "İnsan Ticareti Mağduru ya da Yasadışı Göçün Kolaylaştırılması Eylemine Maruz kalmış ve Yetkililerle İşbirliği Yapan Üçüncü Ülke Vatandaşlarına Verilen İkamet İzinleri Hakkındaki Konsey Yönetmeliği'nin" amacı yetkililerle işbirliği içinde olan mağdurlara ulusal yargılamaların uzunluğuna bağlı olarak sınırlı süreli ikamet izni imkânı sağlamaktır. Yansıtma süresi olarak adlandırılan bu dönem boyunca insan ticareti mağdurlarına yetkililerle işbirliği yapıp yapmayacaklarına karar vermeleri için zaman tanınacağı ve bu kapsamda mağdurların bir kovuşturma vakasının bileşenleri olarak değil, insan ticaretinin kurbanları olarak değerlendirileceği belirtilmiştir. Mağdurlara ikamet izni verilmesi konusuyla doğrudan bağlantılı olmasa da, 5 Nisan 2011 tarihli ve 2011/36/EU sayılı "İnsan Ticareti ile Mücadele Yönetmeliği" cezai kovuşturma öncesinde, süresince ve kovuşturma tamamlandıktan sonra mağdurlara yardım ve destek sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Buna ek olarak, insan tacirlerine karşı cezai kovuşturmanın öngörülmediği veya mağdurun herhangi bir soruşturma için işbirliğinde bulunmayı reddettiği durumlarda, AB üye ülkelerinin ikamet izni vermek için bir zorunluluğu bulunmamaktadır.[136] AB Direktifleri ve Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin ortak unsurları olsa da, bütünüyle aynı olduklarını söylemek söz konusu değildir ve iki rejimin farklılık gösterdiği durumlarda potansiyel çatışmalardan kaçınılması önem taşımaktadır. Bu açıdan GRETA ve Sözleşmeye Taraf olan Ülke Temsilcileri Komitesi tarafından işletilen izleme sistemi, özellikle devletleri hesaba katması nedeniyle halen önemli bir unsurdur ve etkin bir şekilde işlemeye devam etmesi hayati bir önem taşımaktadır.[137]

---

[134] "On Preventing and Combating Trafficking in Human Beings and Protecting Its Victims, and Replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA", **Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council,** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=en [24.06.2019].

[135] "On the Residence Permit Issued to Third-Country Nationals who are Victims of Trafficking in Human Beings or who Have Been the Subject of an Action to Facilitate Illegal Immigration, who Cooperate with the Competent Authorities", **Council Directive 2004/81/EC,** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0081&from=EN [24.06.2019].

[136] Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, **Sığınma, Sınırlar ve Göç ile İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı** (Lüksemburg, 2015): 46. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/handbook-law-asylum-migration-borders_tr.pdf [24.06.2019].

[137] Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 1 ve 2. Maddeleri uyarınca Danimarka 2011/36/EU ve 2004/81/EC sayılı Direktiflerinin kabul edilmesinde yer almamıştır ve uygulanmasına tabi değildir. Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem

İnsan tacirleri, mağdurları kendi kaderlerini tayin etme hakkından mahrum bırakmakta ve bunu yaparak fiili olarak bu kişilere insan olarak değil de meta olarak muamele etmektedir. Çoğu kez mağdurların kendilerini "mağdur" olarak görmemesi, insan tacirlerinin kendilerine yoksulluktan kurtulmanın yollarını sunduğunu düşünmeleri, kötü şartlar altında çalışmayı veya sömürülmeyi açlıktan daha iyi bir seçenek gibi görmeleri ve kurtarılmak istememeleri insan tacirlerinin eylemlerini kolayca sürdürebilmelerine neden olmaktadır. Bu sebeple, mağdurlara sömürü altında yaşamanın ötesinde alternatifler sunulması kritik öneme sahiptir.[138]

İnsan ticareti ile insan kaçakçılığı arasında her ne kadar farklılıklar olsa da kaçak yollardan göç yolculuğuna çıkan düzensiz göçmenlerin çoğu kez insan ticareti mağduru oldukları bilinen bir gerçekliktir. Ülkelerindeki zulümden veya diğer tehlikelerden kaçan mülteciler, insan tacirlerine karşı savunmasız durumdadır. Özellikle büyük ölçekli göç hareketliliğinde insan hakları ihlalleri sıklıkla yaşanmakta ve göçmenler yolculukları boyunca vatandaşlıklarından yoksun bırakılma veya insan ticareti mağduru olma gibi çeşitli yasal kategorilere dâhil olabilmektedir. Daha iyi bir iş, eğitim, politik istikrar veya yeni bir çevrede daha iyi bir yaşam standardına ulaşmak için ülkelerinden ayrılan insanların hayatlarını iyileştirme arzusunu kullanan insan tacirleri mağdurların sayısız şekilde sömürülmesinden büyük karlar elde etmektedir. İnsan tacirleri, yurt içinde veya sınır ötesinde insan ticareti için kullanabilecekleri herkesi hedeflemektedir. Özellikle, hedef ülkelerde çalışmak ve ikamet etmek için yasal yollara erişme olasılığı olmayan göçmenlere istenilen ülkeye güvenli yolculuk ve giriş vaat ederek onları cezbeden insan tacirleri bu sayede göçmenleri ticaret ağlarına daha kolay düşürebilmektedir. Ülkelerinde yaşanan silahlı çatışmalardan,

Sözleşmesi ile söz konusu Direktifler arasındaki bir diğer küçük fark mağdurların insan ticareti trafiğine dâhil edilmesi için kullanılan araçlarla ilgilidir. Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nden farklı olarak 2011/36/EU sayılı İnsan Ticareti ile Mücadele Yönetmeliği'nde "hassas durumların kötüye kullanılması" kavramı "ilgili kişinin söz konusu suiistimale boyun eğmekten başka gerçek veya kabul edilebilir bir alternatifinin olmadığı bir durum" olarak tanımlanmaktadır. İki belge arasındaki en önemli farklılık ise mağdurlara sağlanacak yardım ve desteğe ilişkindir. 2011/36/EU sayılı İnsan Ticareti ile Mücadele Yönetmeliği'nin 11. maddesinde insan ticareti mağdurlarına sağlanacak yardım ve desteğin mağdurun cezai soruşturma, kovuşturma ve yargılamadaki işbirliği yapma istekliliğine bağlı olmadığı açıkça ifade edilmektedir. Bu ifadenin tam aksine Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nde mağdurların söz konusu yardımlardan faydalanabilmeleri için yetkili birimlerle işbirliği yapma koşuluna uymaları gerekmektedir. Bkz. Piotrowicz, **age**, 41-50.

[138] Joachim Renzikowski, "Trafficking in Human Beings as a Crime and as a Human Rights Violation", **Routledge Handbook of Human Trafficking**, ed. Ryszard Piotrowicz, Conny Rijken, Baerbel Heide Uhl (New York: Routledge, 2018): 13-18.

zulüm, baskı ve insan hakları ihlallerinden kaçan kişiler güvenlik ve koruma arayışında iken çoğu kez devletlerin kısıtlayıcı göç politikaları ile karşılaşmakta ve bu nedenle yasadışı aktörlerin sunduğu imkânlara başvurmaktan başka bir seçeneğe sahip olamamaktadır.[139] Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (International Centre for Migration Policy Development - ICMPD) tarafından 2015 yılında yayınlanan "Güvenlik Açıklarını Hedeflemek: Suriye Savaşı ve Mülteci Statüsünün İnsan Ticareti Üzerine Etkisi, Suriye, Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak Üzerine Bir Araştırma" isimli raporda Ortadoğu'da yaşanan çatışmalar nedeniyle insan ticareti mağdurlarının sayısında ciddi bir artış olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca söz konusu rapor, özellikle Suriyeli mağdurlar için insan ticareti sürecinin çatışma bölgelerinden korunmak için hareket ettikleri sığınma ülkelerinde başladığına işaret etmektedir.[140] Benzer şekilde Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC) 2018 yılında yayınladığı "İnsan Ticareti Küresel Raporu'nda" Ortadoğu bölgesindeki bazı mülteci kamplarında insan tacirleri tarafından kadınların ve kız çocuklarının rızası olmadan evlendirildikleri veya cinsel sömürüye maruz bırakıldıkları öne sürülmektedir.[141]

Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi taraf devletlere insan ticareti ile mücadelede uluslararası işbirliğini geliştirmek için bir dizi araç sunmuştur. Bu araçlara ek olarak, karşılıklı adli yardım, ortak soruşturmalar ve özel soruşturma teknikleri de dâhil olmak üzere birçok farklı unsurun daha iyi ve daha sık kullanılması karmaşık sınır ötesi insan ticareti vakalarının tespit edilmesini ve kovuşturulmasını kolaylaştırabilir. İnsan ticareti ile mücadelede farklılık gösteren ülke politikaları ve uygulamalarının da uluslararası standartlara uyumlu hale getirilmesi mücadelenin etkin olması açısından kritik bir önem taşımaktadır.

---

[139] "Global Report on Trafficking in Persons 2016", **United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC),** 57-71. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2016_Global_Report_on_Trafficking_in_Persons.pdf [27.06.2019].

[140] "Targeting Vulnerabilities: The Impact of the Syrian War and Refugee Situation on Trafficking in Persons, A Study of Syria, Turkey, Lebanon, Jordan and Iraq". **International Centre for Migration Policy Development – ICMPD**, 45-203. http://www.migration4development.org/sites/default/files/targeting_vulnerabilities_en_soft_.pdf [27.06.2019].

[141] "Global Report on Trafficking in Persons 2018", **United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC),**), 11-12. https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2019/GLOTiP_2018_BOOK_web_small.pdf [27.06.2019].

İnsan ticareti, esas olarak kadınları etkilerken, hüküm giymiş insan ticareti suçluları arasında kadınların payının diğer suçlara göre daha fazla olması dikkat çekicidir. Bu nedenle, insan ticaretini önleyen ve bunlarla mücadele eden yasaların ve politikaların, kadınların insan ticareti suçları ile ilgili olarak karşılaştıkları kırılganlığı dikkate alacak şekilde tasarlanması gerekmektedir. Kadınlardan sonra, dünya genelinde insan ticaretinden dolayı en fazla çocuklar mağdur olmaktadır. Dolayısıyla, çocuk mağdurları, özellikle refakatsiz göçmen çocukları insan ticareti koşullarına maruz bırakan belirli risk faktörleri yeniden ele alınmalıdır. Bu kapsamda, çocukların insan ticaretine karşı nasıl savunmasız olabileceğini vurgulayan ve tespit edilen güvenlik açıklarını gidermek için pratik adımlar atılmasını öngören gelişmiş önlemlerin hayata geçirilmesi elzemdir. UNODC tarafından hazırlanan "İnsan Ticareti Küresel Raporu'na" göre insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen kişilerin milliyetleri aynı dönemde gelen düzensiz göçmenlerin milliyetleri ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu durum, düzensiz göç yolculuğunun ortaya çıkardığı güvenlik açığından en fazla insan tacirlerinin faydalandığını göstermektedir. Bu nedenle, insan ticaretiyle mücadele amacıyla önerilen politika uygulamalarının başında insan ticareti mağdurlarının belirlenmesi ve desteklenmesi için uygulanan programların mülteci koruma sistemlerinin temel bir bileşeni olmasının sağlanması gelmektedir.[142]

2.2. Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Yaklaşımı

Bu bölümde ilk olarak, tez çalışmasının teorik çerçevesini oluşturan Kopenhag Okulu'nun geliştirdiği güvenlikleştirme kuramının ortaya çıktığı sürecin tasvir edilmesi öngörülmüştür. Güvenlik Çalışmalarının tarihsel gelişimini, bu alana dair tartışmaları ve güvenlik kavramının geçirdiği evreleri anlamadan Kopenhag Okulu'nun ortaya çıkışını ve güvenlikleştirme yaklaşımının köklerini açıklamak imkânsız görülmektedir. Bu çerçevede, Güvenlik Çalışmalarının İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar geçirdiği dönüşüme çok kısa ve ana hatları ile değinilmesi planlanmıştır. Ardından, güvenlikleştirme kuramı bu bölümde detaylı olarak ele alınacak ve güvenlikleştirme siyasetinin nasıl işlediği ile ilgili hususlar teorinin temel varsayımları, teoriye yöneltilen eleştiriler ve teorinin alanını genişleten çalışmalar çerçevesinde analiz edilecektir.

[142] "Global Report on Trafficking in Persons 2016"…,

Güvenlik, Latince “se” (olmaksızın) ve “cura” (endişe) kelimelerinin birleşmesinden oluşan “securitas” kelimesinden türemiş, kavram “endişeden uzak olma ve sükûnet hali” olarak tanımlanmıştır. Ancak, “cura”, yani “endişe” ile endişeden uzak olma ve sükûnet hali anlamına gelen “securitas” kelimeleri hayatın belirli bir yönünü ifade etmemekte, “securitas” kavramı aynı zamanda korku, güven ve dini yansımalara sahip olan bir dizi duyguya ve bu duygularla ilişkili kelimelere karşılık gelmektedir. “Securitas” sözcüğü ayrıca Yunanca kayıtsızlık ve sakinlik anlamına gelen “ataraksia” kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Helenistik dönem filozofu Epiküros (M.Ö. 341-270) felsefi düşüncesinde önemli bir yer edinen “ataraksia” kavramını gerçek mutluluğa erişmenin gerekli bir koşulu olarak değerlendirmiştir. Akademik çalışmalarda Epiküros'tan yüzyıllar sonra Romalıların “ataraksia” kavramından yola çıkarak benzer bir kavram olan “securitas”ı kullanmaya başladıkları varsayılmaktadır. Güvenlik kavramının tarihsel gelişimini iki aşamalı olarak değerlendiren Arends’e göre, ilk aşama Romalı devlet adamı ve filozof Cicero (M.Ö. 106-143) tarafından kullanılan ve dini çağrışımlara sahip olmakla birlikte kendi içinde çelişkiler taşıyan “securitas” kavramının Ortaçağ’ın sonunda yerini Hristiyan yazarlar tarafından ortaya çıkarılan ve bilgi durumunu ifade eden bir kelime olan “certitudo” kavramına bırakması ile tamamlanmıştır. Güvenlik kavramının modern devletin paradigmatik sözcüklerinden biri haline gelmesi Thomas Hobbes dönemi ile başlamış ve kavram bu süreçte iç savaşların önlenmesi noktasında kritik bir rol üstlenmesi beklenen devletin – Hobbes’un felsefesinde Leviathan – doğuşu ile ilişkilendirilmiştir.[143] Çağdaş güvenlik kavramının ortaya çıkışının temelini oluşturan bu gelişmelerin ardından, güvenlik, Amerika Birleşik Devletleri Anayasası’nda özgürlükle ilişkili bir şekilde yer edinmiş, Fransız İhtilali döneminde ise İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi’nde dört temel insan haklarından biri olarak kabul edilmiştir. Güvenlik kavramı, Birinci Dünya Savaşı sona ererken Amerika Birleşik Devletleri'nin 28. Başkanı Woodrow Wilson’ın söylemlerinde yer bulmuş ve Wilson tarafından öne sürülen “kolektif güvenlik” kavramı doğrultusunda Milletler Cemiyeti’nin kurulmasının zemini hazırlanmıştır. İki dünya savaşı arası dönemde (1919-1939) hemen hemen hiç kullanılmayan güvenlik kavramının yerine savunma, ulusal beka, ulusal çıkar, egemenlik veya güç faktörleri

[143] J. Frederik M. Arends, “Homeros’dan Hobbes ve Ötesine: Avrupa Geleneğinde “Güvenlik” Kavramı”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın ve diğ. (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012): 199-200.

etkili olmuştur. İkinci Dünya Savaşı döneminde ABD'de "ulusal güvenlik" ismiyle yeniden önem kazanarak gündeme gelen kavram, bu süreç sonrasında da başlayan askeri silahlanma eleştirilerinden benzeri görülmemiş bir asker ve silah konuşlandırılması ve dış politika aktörlerinin yaklaşımlarının askerileşmesine doğru evrilen süreci ve zihniyet değişikliğini meşrulaştırmak için kullanılmıştır.[144] Bu dönemde güvenlik kavramına dair çalışmalar Stratejik Çalışmalar adı altında şekillenmiş ve kavram, uzun süre Stratejik Çalışmaların realist bakış açısının etkisinde kaldıktan sonra Uluslararası İlişkilerin bir alt disiplinine dönüşen Güvenlik Çalışmaları alanının temel unsurlarından biri olmuştur.[145]

Genel olarak, "kişilerin zarar ve tehlikelere karşı emniyette olma hali" veya "daha önce edinilmiş değerlere karşı tehditlerin olmaması durumu" olarak ifade edilen güvenlik kavramı[146] bir sosyal bilimler terimi olarak anlamca muğlak ve esnek bir özelliğe sahiptir. "Güvenlik nedir?" sorusunun genel geçer tek bir cevabı olmadığını ileri süren Bilgin, güvenlik kavramının türe(til)miş olmasına, yani güvenlik anlayışının kişilerin ve toplumların siyasi bakış ve felsefi dünya görüşünden türediğine dikkat çekmektedir.[147] Buna karşılık, güvenlik kavramının muğlak ve esnek niteliği bu kavramın hiç tanımlanmadığı anlamına gelmemektedir. Aksine, özellikle 1980'li yılların sonlarından itibaren güvenlik kavramı, güvenlik teorileri çerçevesinde ve aynı zamanda kuramın sınırlarına dâhil olmayan akademik çalışmalar kapsamında farklı şekillerde tanımlanmıştır.[148] Güvenlik kavramının tanımına ilişkin ilk kapsamlı çalışmalardan birini yapan Arnold Wolfers, güvenliği, "elde edilen değerlere karşı risk yaratan tehditlerin veya bu tehditlerin mevcudiyetine dair endişelerin bulunup bulunmaması" olarak tanımlamış ve güvenlik tanımının tehdidin hangi değerleri hedef aldığını, hangi yöntemlerle ve ne pahasına bertaraf edileceğini işaret etmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Wolfers'a göre, bir ulus savaştan uzak kaldığı dönemlerde kendi temel değerlerinden vazgeçmek zorunda kalmadığı veya bir savaş durumunda galibiyet kazanarak bu değerleri koruyabildiği sürece güvendedir. Güvenlik

---

[144] Hans Günter Brauch, "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü", **Uluslararası İlişkiler**, c. 5, s. 18 (2008): 2-4.

[145] Açıkmeşe, **age**, 44.

[146] Benjamin Miller, "The Concept of Security: Should It Be Redefined?", **Journal of Strategic Studies**, c. 24, s. 2, (2008): 16.

[147] Bilgin, **age**, 36.

[148] Açıkmeşe, **age**, 44.

kavramının yaygın olarak bu yönde kullanıldığını ifade eden Wolfers, bir ulusun güvenliğinin olası bir saldırıya karşı caydırıcılık kabiliyetine veya herhangi bir savaş halinde zafer kazanma yeteneğine göre artabileceğini veya azalabileceğini ifade etmiştir.[149] Wolfers'ın çalışmalarından esinlenen Baldwin ise güvenliğin tanımlanmasında "kim ve hangi değerler için, hangi tehditlere karşı, hangi araçlarla, ne pahasına, ne kadar sürede ve ne ölçüde güvenlik?" sorularının önemini vurgulamıştır. Baldwin, güvenliğin tanımlanmasında bu soruların tümünün cevaplanması gerekmediğinin altını çizmiş, sadece tehdit, özne, değerler ve güvenlik gibi etmenlere dair kesin referanslar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.[150] Bu yaklaşımlardan farklı olarak Ken Booth, "Security and Emancipation" (Güvenlik ve Özgürleşme) isimli makalesinde güvenliği doğrudan özgürlükle ilişkilendirerek söz konusu iki kavramın aynı madalyonun iki yüzü olduğunu ileri sürmüştür. Özgürleşme (emancipation) kavramının üzerinde hassasiyetle duran Booth, güç veya düzen değil, özgürleşme ile gerçek güvenliğin sağlanacağını vurgulamakta ve insanların (birey ve grup olarak) özgürce yapmayı seçtikleri eylemleri engelleyen savaş, yoksulluk, kötü eğitim şartları ve siyasi baskı gibi beşeri ve fiziksel kısıtlamalardan kurtarılması durumunda özgürlüğe erişilebileceğini savunmaktadır.[151] Bu tanımlamalara bakıldığında güvenliğin anlaşılması zor ve tartışmalı bir kavram olduğu üzerinde ve güvenliğin "tehditler, kaygılar ve tehlikeden uzak olma durumu" anlamına geldiği konusunda bir uzlaşı olduğu, ancak, kavramı analiz eden çalışmalarda temel odağın ne olması gerektiği konusunda farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Güvenlik Çalışmaları alanında güvenlik aktörleri bireylerden uluslararası sisteme kadar değişkenlik göstermekte, yalnızca bir öznenin güvenliğine odaklanan teorilerin yanı sıra bireylerin, farklı kimlikleri içinde barındıran grupların, ulusun ve sistemin güvenliğinin bir arada bulunabileceğini öne süren çok boyutlu yaklaşımların olduğu görülmektedir. Güvenlik Çalışmaları kapsamında "kim için güvenlik" sorusu sorulduğunda uzun süre "devlet" cevabının verildiğinin altını çizen Açıkmeşe'ye göre, 1940'lardan 1980'li yılların sonlarına kadar devam eden devlet-merkezli güvenlik

[149] Arnold Wolfers, "National Security" as an Ambiguous Symbol", **Political Science Quarterly**, c. 67, s. 4 (1952): 481-502.

[150] David A. Baldwin, "The Concept of Security", **Review of International Studies**, c. 23, s. 1 (1997): 12-17.

[151] Ken Booth, "Security and Emancipation", **Review of International Studies**, c. 17, s. 4 (1991): 319.

yaklaşımının temelinde Stratejik Çalışmaların güçlü etkisinden kaynaklanan analitik ve normatif sebepler bulunmaktadır. Stratejik Çalışmaların temel aldığı Realist yaklaşıma göre uluslararası ilişkilerin merkezinde devletler bulunmakta, bu nedenle uluslararası ilişkiler disiplini analitik açıdan devletlerarasındaki ilişkileri incelemektedir. Normatif açıdan ise, devlet güvenliğin temel güvencesi olarak kabul edilmekte, kendi sınırları içerisinde hem bireyin güvenliğini sağlayan hem de dışarıdan gelen tehdit ve tehlikelere karşı en güçlü karşılığı verebilecek bir aktör olarak tanımlanmaktadır.[152]

Realist teori, Uluslararası İlişkiler çalışmalarında, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından ön plana çıkan İdealist görüşün İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına dair bir fikir yürütememesi üzerine uluslararası siyasetin anarşik yapısının nasıl düzene koyulabileceğine dair başlayan tartışmalar ile birlikte önem kazanmıştır. Söz konusu tartışmalarda İkinci Dünya Savaşı'na kadar geçen süre zarfında uluslararası ilişkiler yazınında etkili olan İdealist yaklaşımın uluslararası politikanın gerçek yapısını ve güç politikasının temel unsurlarını kavrayamadığı ve dolayısıyla aynı jenerasyon içerisinde ikinci büyük savaşın çıkışını engelleyemediği öne sürülmüştür. Birinci Dünya Savaşının sonra ermesinin ardından başlayan ılımlı atmosferin 1930'lu yıllara gelindiğinde yerini yeniden dünya siyasetinde beliren karmaşaya bırakması, çeşitli ülkelerde diktatörlerin hızlıca yönetimleri ele geçirmeleri ve Milletler Cemiyeti'nin uluslararası gelişmeler karşısında etkisiz kalışı nedeniyle umutsuzluk ve sistemden duyulan hayal kırıklığı yaygınlaşmaya başlamıştır. İdealist reformcuların düşüncelerinde yanılmış oldukları yönünde oraya çıkan kanı nedeniyle askeri güçle doğrudan ilişkilendirilen "güç" ve "güvenlik" devletlerin aralarındaki ilişkilerde tek mutlaklık olarak görülmeye başlanmıştır.[153]

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD önderliğinde Batı Bloku ile Sovyetler Birliği'nin yanında yer alan Doğu Bloku ülkeleri arasında 1947'den 1991 yılına kadar süren uluslararası ölçekte askeri ve siyasi gerginlik dönemi başlamış, Soğuk Savaş olarak nitelendirilen bu dönemde uluslararası güvenlik, süper güçler arasındaki son

---

[152] Sinem Akgül Açıkmeşe, "Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmalarında Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme" (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008), 57-58.

[153] Mustafa Aydın, "Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", **Uluslararası İlişkiler**, c. 1, s. 1 (2004): 34-35.

derece militarize olmuş ve kutuplaşmış ideolojik çatışmanın hâkimiyetine girmiştir. İki kutuplu bu düzende taraflar arasındaki rekabetin yoğunluğu savaş tehlikesini beraberinde getirmiş ve siyasi ve askeri kaygılar güvenlik gündeminin en üst sıralarında yer almıştır.[154] Soğuk Savaş döneminin koşulları Realizmin temel düşünce ekolü haline dönüşmesinde önemli bir oynamış, bu dönemde savaşlar ve çatışmalar devletlerarası ilişkilerin değişmeyen özelliği olarak değerlendirmiştir.[155] Devleti, uluslararası siyasetin başat unsuru olarak tanımlayan realist bakış açısından hareketle, Stratejik Çalışmalar devleti hem güvenliği sağlayacak aktör olarak özne, hem de güvenliğinin sağlanması gereken bir nesne olarak nitelendirmiştir. Bu çerçevede, sadece askeri güç odaklı ve devlet merkezli yaklaşımı esas alan ve Soğuk Savaş'ın son dönemlerine kadar Stratejik Çalışmalar olarak tanımlanan Güvenlik Çalışmaları, süreç içerisinde taraflar arasındaki gerginliğin ilk olarak azalması ve daha sonra da sona ermesi üzerine devlet dışı aktörleri ve askeri nitelik taşımayan farklı konuları da incelemeye tabi tutan bir dönüşüm geçirmiştir. Soğuk Savaş döneminde güvenlik konusunda yapılan analizler üzerinde büyük etkisi olan Stratejik Çalışmaların sorgulanmaya başlanmasında bu dönemde yaşanan bazı gelişmeler önemli rol oynamıştır. Bu gelişmelerin başında 1973 tarihinde Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Birliği, kısaca OPEC'in uyguladığı petrol ambargosu ile petrol fiyatlarında ani bir yükseliş, doların değerinde ise düşüş yaşanması gelmektedir. Bu gelişme ile birlikte ekonomik krizlerin güvenliği tehdit ettiği anlayışı gündeme gelmiş, ancak, güvenlik yaklaşımının bu tür krizleri bir tehdit olarak çerçeveleyecek şekilde genişlemesine olanak sağlayan koşulları esasında détente (yumuşama) dönemi sağlamıştır.[156] Buna ek olarak, iki kutup arasında nükleer gerilimin azalması, Vietnam Savaşı'ndan sonra, Batı'da savaşın siyasi ve ekonomik hedeflere ulaşmak için uygun veya maliyetli bir yöntem olup olmadığını sorgulama eğilimi, ilk kez 1972 yılında Stockholm'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nda gündeme getirilen çevre sorunları gibi gelişmeler askeri güvenliğe öncelik veren realist varsayımları sorgulanabilir hale getirmiştir. Soğuk Savaş'ın sona erme belirtilerini göstermesiyle

---

[154] Barry Buzan, "New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century", **International Affairs**, c. 67, s. 3 (1991): 433.

[155] John Baylis, "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı", **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın ve diğ. (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012): 154-156.

[156] Açıkmeşe, **age**, 47.

birlikte mevcut güvenlik sisteminin siyasi-askeri mantığı buharlaşmış[157] ve bu durum güvenlikle ilgili uygulamaların yanı sıra yaygın olarak kabul edilen varsayımları yeniden düşünmek için bir fırsat yaratmıştır. Güvenlik konusunda yerleşik düşünce biçimlerini eleştiren akademisyenler, güvenliğin devletlerarası bir çerçevede anlaşılabileceği ve uygulanabileceği varsayımını bırakma çağrısında bulunmuşlardır.[158] 1970'li yıllarda temeli atılan bu tartışma ve çağrılar Güvenlik Çalışmalarının 1980'lerin sonlarına doğru Stratejik Çalışmaların tekelinden kurtulmasının zeminini hazırlamıştır.[159]

Soğuk Savaş döneminde ulusal güvenlik kavramı askeri güvenlikle eş anlamlı hale gelmiş olsa da ekonomik güç, hükümetlerin istikrarı, enerji kaynakları, bilim ve teknoloji, gıda ve doğal kaynaklar gibi unsurların hiç dikkate alınmadığını söylemek mümkün değildir. Ancak bu unsurlar, tek başlarına güvenlik sorunları olarak görüldükleri için değil, "güç kullanımını, tehdidini ve kontrolünü", yani askeri güvenliği etkiledikleri için dikkate alınmıştır. Buzan ve Hansen'e göre, bu durumun yol açtığı hoşnutsuzluk özellikle détente (yumuşama) döneminde Stratejik Çalışmalara en sert eleştirileri getiren Barış Araştırmacıları tarafından dile getirilmiştir.[160] Güvenliğin, barış sürecinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığını ve barış sürecinin sürekliliği sayesinde herkes için güvenliğin sağlanabileceği düşüncesinden hareketle argümanlarını geliştiren Barış Araştırmacıları, geleneksel anlayışı sorgulayan çalışmalarının yönünü zaman içerisinde değiştirerek savunma ve askeri strateji konuları üzerine yoğunlaşmaya başlayarak Stratejik Çalışmalar ile ortak bir kesişim noktasında buluşmuşlardır. Bu dönemde Stratejik Çalışmalar ile Barış Araştırmacılarının kesişim noktası "saldırgan olmayan savunma" yaklaşımı olmuştur. Bu noktada, Stratejik Çalışmalar, güvenlik ikileminin giderilmesi için savunmaya yönelik askeri gücün geliştirilmesinin önemini vurgularken, Barış Araştırmacıları barışın sağlanması için savunma gücünün önemine işaret etmiştir. İki akımı birbirine yaklaştıran diğer bir husus Güvenlik Çalışmalarının bir parçası olmayı reddeden ve

---

[157] Barry Buzan, "Rethinking Security After the Cold War", **Cooperation and Conflict**, c. 32, s. 5 (1997): 5-14.

[158] Pınar Bilgin, "Individual and Societal Dimensions of Security", **International Studies Review**, c. 5, s. 2 (2003): 203-207.

[159] Açıkmeşe, **age**, 47.

[160] Barry Buzan, Lene Hansen, **The Evolution of International Security Studies**, 1. bs. (The United States of America: Cambridge University Press, 2009), 8-187.

çalışmalarında öncelikli olarak "barış" kavramını temel alan Barış Araştırmacılarının 1980'li yıllardan itibaren güvenlik kavramını analiz etmeye başlaması ve tıpkı Stratejik Çalışmalar gibi alanın bir parçası haline dönüşmesidir.[161] Ken Booth, Barış Araştırmalarının dönüşümünün gerçekleştiği bu dönemi daha eleştirel bir gözle değerlendirmiş ve Barış Araştırmacılarının saldırgan olmayan savunma, ortak güvenlik, demokrasi, insan hakları, silahsızlanma ve sivil toplum gibi konuları içeren yaklaşımının Soğuk Savaş döneminde yaygın olan geleneksel devletçi ve militarize uluslararası güvenlik perspektifinin yerini uzunca bir süre alamadığını ifade etmiştir. Aslında güvenlik gündeminin genişlemesi konusunun Soğuk Savaş dönemi boyunca potansiyel olarak hep gündemde olduğunu belirten Booth, genişleme ile açılan konu alanlarının güvenlik çalışmalarından ziyade barışa ait olarak görülmesi nedeniyle dönemin güvenlik uzmanları tarafından ele alınmadığını ve çok az destek gördüğünü öne sürmüştür. Barış Araştırmacılarının çağdaş güvenlik kavramını yeniden tanımladığını ifade eden Booth'a göre, söz konusu genişlemeci çalışmalar Berlin Duvarı yıkıldığı sırada bile ana akım Batı strateji / güvenlik uzmanlarının okuma listelerinde ön plana çıkmamıştır.[162]

Ken Booth'un işaret ettiği gibi güvenlik çalışmalarının genişlemesini ve derinleşmesini savunan yaklaşımların Soğuk Savaş sonrası dönemde hız kazandığı görülmektedir. Benzer şekilde Wyn Jones, Soğuk Savaş sürecinin sona ermesinin genişletilmiş gündeme meşruiyet ve itibar kazandırdığını ifade etmiştir.[163] Soğuk Savaş döneminin bitişi itibariyle güvenlik gündeminin sadece askeri güç odaklı konuları değil aynı zamanda insan, devlet ve çevre güvenliğini ilgilendiren başka unsurları da içerecek şekilde geliştirilmesi yönündeki çağrılar hız kazanmış ve "yeni güvenlik" yaklaşımı olarak tanımlanabilecek bu durumun şekillenmesinde duvarların yıkılmasının yanı sıra küreselleşmenin ivme kazanması, yani nesnel koşulların değişmesi de etkili olmuştur.[164] Bu yaklaşıma göre, güvenlik askeri konular kadar,

---

[161] Açıkmeşe, **age**, 40.

[162] Ken Booth, "Security and Self: Reflections of a Fallen Realist", **Critical Security Studies: Concept and Cases**, ed. Keith Krause, Michael C. Williams (The United Kingdom: University College London – UCL Press, 1997): 85-87.

[163] Richard Wyn Jones, "Travel Without Maps: Thinking About Security After the Cold War", **Security Issues in the Post-Cold War World**, ed. M. Jane Davis (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 1996): 206.

[164] Bilgin, **age**, 33.

ekonomik refah, çevre kirliliği, salgın hastalıklar, kültürel kimlik ve siyasi haklar gibi pek çok husus ile iç içedir.[165] Ancak, "yeni güvenlik" ile kastedilen şey tehditlerin birçok farklı konuyu kapsayacak şekilde çeşitlenmesi anlamına gelmemektedir. Güvenliğin hem askeri hem de diğer boyutlarını içeren bir bütüncül anlayışa işaret eden "yeni güvenlik" ile gündeme gelen bazı tehditler Batı literatürü ve uygulamalarında "yumuşak güvenlik" (soft security) olarak tanımlanmakta, sınır ötesinden gelen askeri tehditler ise "sert güvenlik" (hard security) olarak adlandırılmaktadır. Yeni güvenlik anlayışı ile birlikte gündeme gelen ekonomik, çevresel ve benzeri hususlar kullanıldığı takdirde insan yaşamını, dünya güvenliğini ve gelecek nesilleri tehdit altında bırakabilecek kitle imha silahları ile kıyaslandığında gerçekten de "yumuşak" kalabilir. Dünyanın birçok bölgesinde temel gıda maddelerine ulaşamayan ve hatta içecek su dahi bulmakta zorlanan insanların bulundukları bölgeden göç etmek durumunda kalmaları veya yasadışı yöntemlere başvurarak yaşamlarını sürdürmeye çalışmaları "yumuşak tehdit" kabul edilebilir. Ancak, bu insanların yaşadığı zorlu ve güvensiz koşullarda söz konusu tehditlerin daha ağır bir şekilde hissedildiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, yumuşak ve sert tehditler arasında yapılan ayrım yiyecek yemek, içecek su ve barınacak yer gibi imkânlara sahip olan ve kendisini güvencede hissedenler açısından anlamlı gibi görünse de, bu tür sorunlarla her an mücadele etmek zorunda olan insanlar için bir anlam ifade etmemektedir. Ayrıca, küreselleşme ile başlayan bu yeni süreçte daha fazla görünür olan dünyadaki kaynak dağılımındaki adaletsizliğin ve bu durumun ortaya çıkardığı koşulların, Batı'yı nasıl "sert" bir şekilde vurabileceği, 11 Eylül ve onu takip eden terör saldırıları ile görülmüştür.[166] Bu açıdan, "yeni güvenlik" yaklaşımı, güvenliği devlet merkezli ve askeri güç odaklı ele alan geleneksel güvenlik yaklaşımının dünya nüfusunun güvensizliklerini yeterince yansıtmadığını ileri sürmüştür. Ancak, yeni güvenlik çalışmalarının bu eleştirilerine karşılık güvenlik gündeminin "dar", yani askeri güç odaklı ve devlet merkezli olması gerektiğini savunan yaklaşımlar Soğuk Savaş sonrası dönemde de iddiasını sürdürmüştür.

---

[165] Ole Waever, "Securitization and Desecuritization", **On Security**, ed. Ronnie D. Lipschutz (New York: Columbia University Press, 1995): 46-55.

[166] Pınar Bilgin, "Dünya Literatürü ve Uygulamasında Güvenlik Sektörü: 'Devlet-merkezli' Güvenlikten 'Vatandaş-merkezli' Güvenliğe Doğru mu?" Yeni Güvenlik", **Güvenlik Sektörü Yönetişimi: Türkiye ve Avrupa**, ed. Ümit Cizre, İbrahim Cerrah (İstanbul: DCAF – TESEV Güvenlik Sektörü Çalışmaları Dizisi, 2008): 49-51.

Geleneksel yaklaşımın önemli temsilcilerinden biri olan Walt'a göre, güvenlik kavramının yoksulluk, çevre sorunları, salgın hastalıklar, uyuşturucu ticareti ve benzeri konuları kapsayacak şekilde genişletilmesini öneren ve askeri gücün refahı garanti etmediğini ileri süren yaklaşımlar güvenlik çalışmalarının aşırı derecede genişlemesi riskini ortaya çıkarmaktadır. Bu bakış açısıyla kirlilik, çocuk istismarı veya ekonomik durgunluk gibi konuların tümünün güvenliğe tehdit olarak görülebileceğini ileri süren Walt, alanın bu şekilde tanımlanması ile tutarlılığın yitirileceğini ve kritik sorunlara çözüm üretmenin zorlaşacağını ifade etmektedir.[167]

Walt'ın görüşlerinin aksine Ken Booth, bireylerin ve ulusların yaşamlarına, refahlarına ve çıkarlarına yönelik tehditlerin geleneksel askeri tehditlerden ziyade ekonomik buhran, siyasi baskı, kıtlık, aşırı nüfus artışı, etnik çatışmalar, çevre tahribatı, salgın hastalıklar ve terörizm gibi sorunlardan kaynaklandığı ifade etmektedir. Booth'a göre insanlar, düşman olarak görülen bir ülkeden dolayı değil, kendi hükümetlerinin politikaları ve yetersizlikleri nedeniyle bu tehditlerle karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla bu noktada tehditlerin büyük bir kısmı dışsal olmaktan çok içseldir.[168] Benzer şekilde Ullman, devletlerin dışarıdan gelen bir askeri tehdide odaklı olduğu ve diğer tehditleri görmezden geldiği durumlarda toplam güvenliğin azaldığını, devletlerin daha fazla zarar gördüğünü ve bu askeri güç odaklı yaklaşımın küresel ölçekte bir güvensizliğe sebep olduğunu belirtmektedir. Güvenliğin amaç olarak değil daha çok sonuç temelinde ele alınması gerektiğini vurgulayan Ullman'a göre, güvenlik tehdidi bir ülke sınırları içerisinde yaşayan bireylerin yaşam standartlarının kalitesinin düşmesi anlamına gelmektedir. Bu tehditlerin kaynağı bir savaş veya çatışma olabileceği gibi, kıtlık, salgın hastalıklar, iç karışıklıklar, sel felaketleri veya kuraklık gibi sorunlar da olabilir.[169] Soğuk Savaş sonrası dönemde artık tek boyutlu bir güvenlik kavramından söz edilemeyeceğini öne süren Rothschild ise bu yeni süreçte güvenlik kavramının dört farklı form aldığını ifade etmiştir. Rothschild'e göre güvenlik kavramı, ulusal güvenlikten başlayarak grupların ve kişilerin güvenliğine doğru aşağı yönlü, yine ulusal güvenlikten uluslararası sisteme, ulus ötesi fiziksel çerçeveye ve ulustan biyosfere doğru yukarı yönlü, askeri tehditlerden siyasi,

---

[167] Stephen M. Walt, "The Renaissance of Security Studies", **International Studies Quarterly**, c. 35, s. 2 (1991): 213.

[168] Booth, **age**, 318.

[169] Richard H. Ullman, "Redefining Security", **International Security**, c. 8, s. 1 (1983): 133.

ekonomik, sosyal, çevresel ve "insan" güvenliğini ilgilendiren konulara doğru yatay olarak ve güvenliğin sağlanmasına yönelik siyasi sorumluluğun ulusal ve uluslararası kurumları, bölgesel ve yerel yönetimleri, sivil toplum kuruluşlarını, toplumu, medya kuruluşlarını ve doğayı kapsayacak şekilde hem yatay hem de aşağı ve yukarı doğru çok yönlü genişlemiştir.[170] Bilgin'e göre, bu köklü dönüşüm ilk olarak eski güvenlik anlayışının bu yeni süreci açıklamakta eksik kaldığı gerçeğinin anlaşılması ile başlamıştır. İkinci önemli adım, mevcut durumda insanların karşı karşıya kaldığı güvensizliklerin anlaşılması ve Soğuk Savaş süreci bittikten sonra ortaya çıkan yeni yaklaşımların söz konusu güvensizlikleri gidermek adına yapılması gerekenleri tartışmaya başlamasıdır. Bu sürece etki eden üçüncü unsur ise, güvenlik kelimesinin etki gücünün ekseninde yeni bir güvenlik gündeminin oluşturulması, kısaca devlete odaklı güvenlik anlayışından "yurttaş merkezli" güvenliğe geçiş sürecinin başlamasıdır.[171]

Yurttaş merkezli güvenliği ön plana çıkaran bu yaklaşımda devlet güvenliği geri plana itilmemekte, aksine yurttaşların güvenliği için başta devlet güvenliğinin sağlanması gerektiği ön koşul olarak kabul edilmektedir. Ancak bu noktada mevcut tehlike ortadan kalktığında devletin güvenliğinin sağlandığına, yurttaşların da ihtiyaçlarının dikkate alınabileceğine kimin, nasıl bir süreç sonrasında karar vereceği sorusu ortaya çıkmaktadır.

Devleti temsil eden aktörler ulusal güvenliğin sağlanması için gereken tüm adımların atıldığına bir türlü ikna olmazsa ne olur? Bu durumda yurttaşların güvenliği daima geri planda mı kalır? Devleti temsil eden aktörlerin ulusal güvenliğe ilişkin endişelerinden, hassasiyetlerinden veya güvenlik kelimesinin sihirli etkisinden faydalanarak kişisel, ideolojik veya kurumsal çıkarlarının peşinde koşanların ortaya çıkması durumunda sonuç ne olur? Bu noktada güvenliğin otoritesinin sınırı nereye kadardır? Bilgin, bu sorulara verilecek cevapların "önceden belirlenmiş" olmadığının ve üstüne üstlük söz konusu yanıtların birtakım siyasi tercihler içerdiğinin altını çizmektedir. Bilgin'e göre, devlet güvenliğinin sağlanmasının keskin ve tartışmasız sınırları bulunmamaktadır. Uzmanların çoğu kez olasılık hesabı yaparak belirlediği tehditler yurttaşlara "bariz"

---

[170] Emma Rothschild, "What is Security?", **Daedalus: Journal of the American Academy of Arts and Sciences**, c. 124, s. 3 (1995): 55.

[171] Bilgin, **age**, 51.

bir şekilde yansıtılmaktadır. Saldırı tehlikesinin bulunmadığı ve ortada bir düşmanın olmadığı durumlarda bile devletler içeriden veya dışarıdan bir düşmanın tehdidi altında olduğunu varsayarak hesaplar yapmaya ve önlemler almaya devam ederler. Bu durumda düşman olarak tanımlanan tarafın niyeti daima "kötü" olarak varsayılmakta ve tehdit hesaplanırken kapasite göz önünde bulundurulmaktadır. Örneğin, Soğuk Savaş döneminde hem ABD hem de Sovyetler Birliği tehdit hesaplamalarını diğerinin kapasitesine endeksli bir şekilde yapmıştır. Karşı tarafın kapasitesine ilişkin bilgi kötü niyetin sürdüğü yönündeki varsayım ile birleştiğinde "güvensizlik sarmalı" olarak tanımlanan durum ortaya çıkmaktadır.[172] Bu anlayış doğrultusunda geleneksel/realist güvenlik yaklaşımının devleti başat güvenlik aktörü olarak tanımlamasına, devletlerin sadece askeri güç kullanımı ile tehdit edildiği düşüncesine ve bu tehditleri bertaraf edebilmek adına gücün dengelenmesi davranışının kalıplaşmış politika olarak benimsenmesine tepki olarak doğan en önemli yaklaşım Kopenhag Okulu'dur.[173]

1985 yılında Kopenhag Üniversitesi bünyesinde Barış ve Çatışma Araştırmaları Merkezi'nin kurulmasıyla temelleri atılan Kopenhag Okulu, çalışmalarında ilk olarak Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrasında geçirdiği dönüşümü ele almıştır. Okul, savaşlarla anılan Avrupa'da artık barışın ön planda olmasının arka planında yer alan dinamikleri İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupalı devlet adamlarının benimsediği güvenlik dışına çıkarma çabaları ile açıklamıştır. Kopenhag Okulu, askeri gücü artırmaya yönelik girişimlerin ve güvenlik kelimesinin telaffuz edilmesiyle ortaya çıkan gerginlik ortamının güvenlik konuşmadan ancak güvenlik sağlamaya yönelik iş birliğinin geliştirilmesi ile aşılabileceğini öne sürmüştür.

Kopenhag Okuluna göre, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'nın savaşlardan uzak geçirdiği dönemi, NATO'nun koruyucu işlevinin yanı sıra askeri yöntemlere başvurmaya ihtiyaç duymadan da barışın sağlanabildiğini gösteren ve olası saldırıların bertaraf edilebildiği bir güvenlik topluluğunun oluşturulması ile mümkün olmuştur.[174] Bu çerçevede Barış ve Çatışma Araştırmaları Merkezi ilk projesini "Avrupa Güvenliğinin Askeri Olmayan Boyutları" adı altında geliştirmiş ve proje ile "okul" veya "zümre" etiketini korumak için tutarlılık ve süreklilik arz eden verimli bir çalışma

[172] Bilgin, **age**, 37-39.

[173] Açıkmeşe, **age**, 46.

[174] Bilgin, **age**, 42.

organı kurmayı başarmıştır. Birçok radikal değişikliğe rağmen projenin süreklilik imajını korumasındaki bir diğer etken ise Kopenhag Okulu'nun araştırmalarını eski ve yeni çalışmaları arasında eleştirel bir ilişki kurarak geliştirmesidir.[175]

Egbert Jahn'ın direktörlüğünde sürdürülen ve Pierre Lemaitre ile Ole Wæver'ın araştırmacı olarak katkı sağladığı bu projenin ilk ürünü 1987 yılında yayınlanan "European Security: Problems of Research on Non-Military Aspects" başlıklı rapordur. 1988 yılında proje direktörlüğü görevini devralan Barry Buzan, bu projeye dâhil olmadan önce de güvenlik konusundaki çalışmaları ile proje üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. 1987 yılında yayınlanan çalışmada Buzan'a yapılan birçok atıf bu etkinin ispatı niteliğindedir.[176] Proje kapsamında Ole Waever, Pierre Lemaitre ve Elzbieta Tromer editörlüğünde ikinci olarak yayınlanan "European Polyphony: Perspectives Beyond East-West Confrontation"[177] isimli derleme kitapta ise önceki çalışmalarda öne sürülen varsayımlar geliştirilmiş ve test edilmiştir. 1990 yılında Morten Kelstrup'ın gruba katılımı ve diğer Kopenhag Okulu araştırmacılarının katkısıyla "The European Security Order Recast: Scenarios for the Post-Cold War Era"[178] isimli bir çalışma yayınlanmış ve bu çalışma grup üyelerinin daha önce bireysel çalışmalarında geliştirdikleri "güvenlikleştirme", "sektörel analiz", "toplumsal güvenlik" ve bölgesel güvenlik kompleksleri" gibi yenilikçi kavramların ortak olarak benimsenmesi sürecini başlatmıştır. Kopenhag Okulu'nun kuramsal gelişimine önemli bir ivme kazandıran bir diğer çalışma 1993 yılında Elzbieta Tromer dışında tüm Kopenhag Okulu araştırmacılarının editörlüğünü yaptığı "Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe"[179] başlıklı derleme kitaptır. Bu çalışmada ilk olarak Barry Buzan'ın gündeme getirdiği güvenliğin beş farklı sektör olan askeri güvenlik, siyasi güvenlik, ekonomik güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevresel güvenlik kapsamında ele alınması yönündeki yaklaşım geliştirilmiş ve "sektörel analiz" yalnızca Avrupa güvenliğini etkileyen farklı faktörleri kategorize etmek için kullanılan

---

[175] Jef Huysmans, "Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe", **European Journal of International Relations**, c. 4, s. 4 (1998): 479-480.

[176] Açıkmeşe, **age**, 143.

[177] Ole Wæver, Pierre Lemaitre ve Elzbieta Tromer, **European Polyphony: Perspectives Beyond East-West Confrontation** (London: Palgrave Macmillan, 1989).

[178] Barry Buzan ve diğ. **The European Security Order Recast: Scenarios for the Post-Cold War Era** (London: Pinter Publishers, 1990)

[179] Ole Wæver ve diğ. **Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe** (New York: St. Martin's Press, 1993)

bir araç olmanın ötesine geçmiştir.[180] Akademik camiada oldukça ses getiren bu kitap ve Barry Buzan'ın yaklaşımları aynı zamanda birçok eleştirinin odağında yer almıştır. Bill McSweeney genel olarak kitaba özelde ise Barry Buzan'a eleştirilerini yönelttiği "Identity and Security: Buzan and the Copenhagen School"[181] isimli makalesinde ilk defa ekibi "Kopenhag Okulu" olarak tanımlayan kişi olmuştur. McSweeney'in bu tanımlamasından önce "Avrupa Güvenliği Araştırma Grubu" ismini kullanan ekip söz konusu eleştirel makaleye cevap olarak yazdıkları "Slippery? Contradictory? Sociologically Untenable? The Copenhagen School Replies"[182] isimli makalede teorik yaklaşımlarını tanımlayan bu ismi onayladıklarını ortaya koymuştur.

Ole Waever'ın geliştirdiği "güvenlikleştirme" kuramı ile Barry Buzan'ın bireysel çalışmalarında gündeme getirdiği "sektörel yaklaşım" ve "bölgesel güvenlik kompleksi teorisi" ilk olarak ortak bir çalışma adı altında "The European Security Order Recast: Scenarios for the Post-Cold War Era" isimli eserde Avrupa güvenliğine uyarlanmış bir biçimde kullanılsa da 1998 yılında yayınlanan "Security: A New Framework for Analysis" ve 2003 tarihli "Regions and Powers: The Structure of International Security" isimli kitaplarda bu kavramlar daha geniş bir perspektifle ele alınmıştır.[183] Ole Waever, bu iki kitabın yayınlanmasının ardından güvenlikleştirme kuramını geliştirdiği bireysel çalışması ve Barry Buzan'ın bölgesel güvenlik kompleksleri yaklaşımını gündeme getirdiği "People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post Cold War Era" isimli kitap yerine Kopenhag Okulu'nun ortak kitaplarının ana referans kaynağı olarak kabul edildiğini ve 1998 ve 2003 tarihli kitaplara atıfta bulunulduğunu ifade etmiştir.[184]

Barry Buzan, Ole Waever ve Jaap de Wilde'ın birlikte kaleme aldığı "Security: A New Framework for Analysis" isimli kitapta "sektörel yaklaşım" yeniden ön plana

---

[180] Huysmans, **age**, 479-489.

[181] Bill McSweeney, "Identity and Security: Buzan and the Copenhagen School", **Review of International Studies**, c. 22, s. 01 (1996): 81.

[182] Barry Buzan, Ole Wæver, "Slippery? Contradictory? Sociologically Untenable? The Copenhagen School Replies", **Review of International Studies**, c. 23, s. 2 (1997): 241-250.

[183] Açıkmeşe, **age**, 144-145.

[184] Ole Waever, "Securitisation: Taking Stock of a Research Programme in Security Studies", **PIPES**, Basılmamış Konferans Tebliği, 2003, Chicago, https://docplayer.net/62037981-Securitisation-taking-stock-of-a-research-programme-in-security-studies.html [12.07.2019].

çıkmaktadır.[185] Sektörel yaklaşım bu kitapta belirli türdeki tehditlerden ziyade belirli bir güvenlik dinamiğini ifade etmektedir. Sektörel güvenlik dinamiğinin yalnızca tehdit altında olan bir referans nesnesi ile belirli türde tehdit ve güvenlik açıklarından ibaret olmadığını ileri süren Kopenhag Okulu bu dinamiğe iki yeni kavramsal unsur ekleyerek katkıda bulunmuştur. Bu unsurlardan ilki, (a) referans nesnesi (örneğin; devlet) adına hareket eden ve güvenlik sorununu tanımlayan güvenlikleştirme aracıları (örneğin; hükümetler), ikincisi ise güvenlik problemini tanımlamaksızın bir sektördeki güvenlik dinamiğini etkileyen (örneğin çevre sektöründeki nehirleri kirleten firmalar) işlevsel aktörlerdir. Avrupa güvenlik dinamiğinin yorumlanmasını sağlayan kavramsal yenilikleri temellendiren Kopenhag Okulu'nun daha önceki çalışmalarından farklı olarak "Security: A New Framework for Analysis" isimli çalışma farklı bölgelerdeki ve farklı güvenlik dinamiklerini sınıflandırmaya ve bu doğrultuda daha evrensel ve kapsamlı bir kavramsal çerçeve ortaya çıkarmaya odaklanmıştır.[186] Kopenhag Okulu'nun güvenliğe yönelik ortak teorik yaklaşımının bir parçası olması açısından önem taşıyan diğer çalışma, Barry Buzan ve Ole Waever'ın yazarlığını yaptığı "Regions and Powers: The Structure of International Security" isimli kitaptır. 2003 yılında yayınlanan bu kitapta daha önce Barry Buzan'ın bireysel çalışmasında ön plana çıkardığı "bölgesel güvenlik kompleksi" yaklaşımı geniş bir çerçevede ele alınmıştır. Buzan ve Waever, "Security: A New Framework for Analysis" isimli çalışmalarında yeniden analiz ettikleri "sektörel analiz" ve "güvenlikleştirme yaklaşımı" ışığında bölgesel güvenliği düşünmenin zemininin hazırlandığını ifade etmiştir.[187] Bölgesel güvenlik kompleksi yaklaşımı, güvenlik analizinde makro ölçekte başat güçlerin sistem üzerindeki etkisini, orta düzeyde yerel devlet ilişkilerini ve mikro düzeyde ise iç meseleleri dikkate almayı gerektiren sistematik bir bakış açısı sunmaktadır. Güvenlik kompleksleri bu üç farklı düzeyin tümünü göz önünde bulundurmayı teşvik ederek, yerel sorunları güçlendirme eğilimi olan dış etkiler ve dış karışıklıklar ile dış etkileri şekillendiren ve zorlayan yerel problemler ile bu üç düzey arasındaki karşılıklı etkileşime vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla, bir analiz aracı olarak güvenlik

[185] Barry Buzan vd. **age**, 22-23.

[186] Huysmans, **age**, 490.

[187] Barry Buzan, Ole Waever, **Regions and Powers: The Structure of International Security** (New York: Cambridge University Press, 2003): 3-6.

kompleksleri, ilişki motiflerinin önemine ve güç ilişkilerinin sebep olduğu her düzeydeki güvensizlik kaynaklarına vurgu yapmaktadır.[188]

Kopenhag Okulu'nun kuramsal gelişiminde önemli rol oynayan bu çalışmaların esas çıkış noktası 1970'li yıllardan itibaren başlayan, özellikle de Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte ivme kazanan güvenliği devlet merkezli ve askeri güç odaklı değerlendiren "dar" perspektif ile güvenlik gündeminin derinleşmesini ve genişlemesini savunan yaklaşımlar arasındaki tartışmadır. Kopenhag Okulu ise bu tartışmanın içinden yeni bir güvenlik yaklaşımı ve hatta bunun da ötesinde "üçüncü yol" olarak ortaya çıkmıştır.[189] Bu tartışma kapsamında Kopenhag Okulu, hem güvenliğin sadece askeri güç ve devlet merkezli bir yaklaşım ekseninde değerlendirilmemesini öne süren geniş güvenlik gündemi taraftarları arasında yer almış, hem de güvenlik gündeminin genişletilmesiyle güvenliğin iyi ve arzu edilen her şeyin eş anlamlısı haline geleceği endişesini paylaşarak bireylerin varlığını ve refahını etkileyebilecek her şeyin güvenlik tehdidi olarak kabul edilmesini reddeden ve genişlemeci bakış açısının güvenlik kavramının anlamını yitirmesine sebep olacağını savunan geleneksel yaklaşımın hassasiyetlerini gözetmiştir.[190] Güvenlik Çalışmalarının merkezinde savaş ve gücün olduğu ve diğer meselelerin ancak bununla ilgiliyse önem taşıdığı görüşüne karşı çıkan Kopenhag Okulu, güvenlik gündeminin geniş bir biçimde ele alınmasının da bazı sakıncaları beraberinde getirdiğini ileri sürmektedir.[191] Kopenhag Okuluna göre, güvenlik, kelime anlamı olarak siyasi öncelik gerektiren, güç kullanımını ve olağanüstü önlemler alınmasını meşrulaştıran" bir kavramı çağrıştırmaktadır. Kopenhag Okulu, siyasal aktörler tarafından "tehdit" olarak nitelendirilen bir meselenin güvenlik gündeminin en üst sıralarına taşınması ve bu tehdide karşı devletin tüm imkânlarıyla seferber olmasını sağlayacak ölçüde acil bir durum imajı yaratılması ile panik siyasetinin ortaya çıkacağını ifade etmektedir. "Güvenlikleştirme" olarak adlandırdıkları bu sürecin devletin siyasi düzenini alt-üst edeceğini savunan Okul, geniş güvenlik gündemi oluşturularak her konunun güvenlik

---

[188] Barry Buzan, **İnsanlar, Devletler & Korku – Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları İçin Bir Gündem**, çev. Emre Çıtak (İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık, 2015): 182-183.

[189] Waever, **age**, 8.

[190] Waever, **age**, 46-55.

[191] Buzan, **age**, 5-14.

sorunu olarak değerlendirilmesine bu nedenle karşı çıkmaktadır. Kopenhag Okulu tarafından dil felsefesindeki söz edimi kuramı ile siyaset teorisi ve sosyal inşacılık perspektiflerinin bir araya gelmesiyle oluşturulan "güvenlikleştirme" teorisi bu yönüyle yeni bir model ve bakış açısı sunmuştur. Güvenlik Çalışmalarına yeni bir soluk kazandırmış, aynı zamanda Kopenhag Okulu'nun dar ve geniş güvenlik gündemi tartışmaları arasından üçüncü bir yol olarak ön plana çıkmasını sağlamıştır.[192]

2.2.1. Güvenlikleştirme Kuramı ve Temel Bileşenleri

Güvenlikleştirme teorisini anlayabilmek için öncelikle Kopenhag Okulu'nun güvenliği nasıl tanımladığına bakmak gerekmektedir. Kopenhag Okulu'na göre "güvenlik", siyaseti oyunun kurallarının ötesine taşıyan veya konuyu özel bir siyaset türü ya da siyaset üstü bir olgu olarak ele alan harekettir. Böylece, güvenlikleştirme, siyasallaşmanın daha aşırı bir versiyonu olarak görülmektedir. Teorik olarak, herhangi bir kamu meselesi siyasal alanın dışından (non-politicized), siyasal alana (politicized) ve daha sonra güvenlik alanına (securitized) uzanan geniş bir spektruma yerleştirilebilir. Söz konusu meselenin siyasal alanın dışında olması devletin bu konuyla ilgili olmadığı ve konunun kamusal tartışmaların ve kararların odağında yer almadığını göstermektedir. Sorunun kamu politikasının bir parçası haline gelmesi, hükümetin kararları doğrultusunda bu konuya kaynak aktarılması ve sonuç olarak meselenin toplumsal yönetişim biçimi işlevi görmesi ile siyasallaşma süreci başlamaktadır. Sorunun güvenlik çerçevesinde ele alınması ise gündeme getirilen konunun acil ve istisnai/olağanüstü önlemler gerektiren, olağan siyasi prosedürlerin sınırları dışındaki eylemleri meşru kılan varoluşsal bir tehdit olarak sunulmasıyla gerçekleşmektedir.[193]

Başka bir ifadeyle, güvenlik, olağan siyasi süreçler ötesinde bir aciliyet gerektiren ve olağanüstü önlemler alınmasını zorunlu hale getiren mevcudiyete dair tehditler karşısında "beka" sağlamayı ifade etmektedir.[194] Kopenhag Okulu'nun sıklıkla vurguladığı "beka" kavramı ile güvenlik arasında kurulan bağlantı her ne kadar güvenliği askeri tehditler karşısında sadece devletin bekasının sağlanmasına yönelik

---

[192] Açıkmeşe, **age**, 151.

[193] Buzan, Waever, de Wilde, **age,** 23-24.

[194] Ole Waever, "European Security Identities", **Journal of Common Market Studies**, c. 34, s. 1 (1996): 104-108.

alınan tedbirlerle ilişkilendiren geleneksel realist yaklaşımı hatırlatsa da Okul, beka endişesi olan aktörleri ve bu endişeyi ortaya çıkaran etmenleri daha geniş bir çerçevede tanımlamaktadır.[195] Güvenlikleştirme sürecinin ayırt edici özelliği olan "beka" vurgusu güvenlik söyleminde bulunan aktörlerin konuyu dramatize etmesini ve öncelik taşıyan bir mesele olarak gündeme getirmesini kolaylaştırmakta, bu sayede "güvenlik tehdidi" olarak tanımlanan konuya karşı aktörler olağanüstü önlemler almaya gerek olduğunu ve buna hakkı olduğunu iddia edebilmektedir.[196] Böylece aktörler, güvenlik tehditlerine karşı olağanüstü önlemler alınması adı altında gizlilik politikası uygulama, zorunlu vergiye tabi tutma, hakları kısıtlama, toplumun potansiyelini ve sahip olduğu kaynakları belirli bir amaca yönlendirme gibi eylemlerle rutin siyasi kuralları çiğneyebilmektedir.[197] Bu açıdan, siyasallaştırmanın aşırı ucu olarak tasvir edilen güvenlikleştirme, başka bir anlamda siyasallaşmanın karşıtıdır. Bir konunun varoluşsal bir tehdit olarak tanımlandığı ve söz konusu tehditlere karşı acil ve meşruiyet kazanmış önlemlerin alındığı güvenlikleştirme sürecinin aksine, siyasallaşma sorunların açığa çıkmasını ve görünürlük kazanmasını sağlamaktadır. Güvenliğin idealize edilmesi, iktidarı elinde bulunduran aktörlere "tehdit" faktörünü politik hedefleri için kullanma, demokrasi kurallarını askıya alarak kısıtlayıcı politikaları öne sürerek söz konusu tehditle başa çıkma olanağı sunmaktadır. Bu nedenle güvenlik adına alınan tedbirlerin artması daha iyidir yönündeki anlayış sorunludur ve güvenlik kelimesinin sık sık telaffuz edilmesi negatif bir duruma işaret etmekte, rutin siyasi koşullar altında sorunlarla başa çıkmada başarısız olunduğunu göstermektedir. Bazı durumlarda ise meselelerin bir güvenlik konusu haline getirilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Örneğin; çevre sorunlarına dikkat çekme konusunda zorunlu olarak güvenlikleştirmeye öncelik verilmesinin taktiksel açıdan cezbedici bir tarafı vardır. Ancak, en uygun ve doğru seçenek sorunları tehdit-savunma düzeninden çıkararak kamusal alana taşımak anlamına gelen güvenliksizleştirme yaklaşımıdır.[198]

---

[195] Michael C. Williams, "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics", **International Studies Quarterly**, c. 47, s. 4 (2003): 516.

[196] Buzan, 1997, 14.

[197] Buzan, Waever, de Wilde, **age**, 24.

[198] **age**, 29.

Güvenlikleştirme sürecinde altı çizilmesi gereken en önemli husus aktörler tarafından söylem yoluyla varlığı ve kapsamı inşa edilen tehdidin ve bu tehdide karşı alınması öngörülen ve rutin siyasi sürecin dışına taşan olağanüstü önlemlerin alımlayıcı / dinleyici kitle tarafından kabul edilmesidir. Başka bir ifadeyle, güvenlikleştirici aktör (securitizing actor), bir konuyu söz edimi yoluyla (speech act) güvenlik gündemine taşıyarak varoluşsal bir tehdit (existential threats) olarak tanımlamakta ve referans nesnesinin (referent object) bekasının tehdit altında olduğunu ileri sürmektedir. Güvenlik sorunu olarak tanımlanan tehditlerin ve bu tehditlere karşı alınması öngörülen olağanüstü önlemlerin (extraordinary measures) alımlayıcı / dinleyici kitle (audience) tarafından benimsenmesi durumunda "güvenlikleştirilme" süreci ortaya çıkmış olur. Dolayısıyla, alımlayıcı kitlenin tehdidin varlığını kabul etmesi ve olağanüstü tedbirlerin alınmasına rıza göstermesi gerekmektedir. Aksi takdirde, güvenlikleştirme değil, güvenlikleştirme adımından bahsedilecektir.[199]

Bu açıdan bakıldığında mevcudiyete dair tehdit iddiasının ve bu tehditlere karşı alınması öngörülen acil / olağanüstü tedbirlerin ilgili aktör ile ilgili kitlenin karşılıklı etkileşimi sonucunda kabul edildiği anlaşılmaktadır. Kopenhag Okulu'na göre, bir konunun güvenlik sorunu olarak tanımlanmasına bireylerin tek başına karar vermesi mümkün değildir. Bu anlamda güvenlikleştirme sübjektif değil, aksine süjeler arasında (intersubjective) geçen bir süreçtir.[200] Kopenhag Okulu'nun bu yaklaşımı Arnold Wolfers'ın "National Security as an Ambiguous Symbol" isimli makalesinde gündeme getirdiği objektif (nesnel) – sübjektif (öznel) güvenlik ayrımı ile benzerlik taşımaktadır. Wolfers, objektif (nesnel) güvenliği, "kazanılmış değerlere yönelik tehdidin bulunmaması", sübjektif (öznel) güvenliği ise "bu değerlerin hedef alınacağına dair bir endişenin olmaması" şeklinde tanımlamaktadır.[201] Uluslararası Güvenlik Çalışmalarındaki ilk epistemolojik ayrımın, nesnel, öznel ve söylemsel güvenlik anlayışları arasındaki ayrım olduğunu ifade eden Buzan ve Hansen, objektif (nesnel) güvenlikte düşüncelerin ve algılamaların ötesinde gerçekten belirli bir politikanın üretilmesini gerekli kılan tehditlerin var olduğunu ileri sürmektedir. Sübjektif (öznel) güvenlikte ise aktörlerin güvenlik algılamaları ve düşünceleri

[199] **age**, 25.

[200] **age**, 31.

[201] Wolfers, **age**, 485.

çerçevesinde ortaya çıkan bir tehdit algısı söz konusudur. Objektif (nesnel) güvenlik kavramları çoğunlukla güvenliği tehdit oluşturan devletlerin veya düşmanların caydırıcılık kapasitesi gibi maddi unsurlarla tanımlamaktadır. Güvenliğe yönelik sübjektif (öznel) yaklaşımlar ise tarih ve normların, korku ve (yanlış) algılama psikolojilerinin ve tehditlerin çerçevelendiği ilişkisel bağlamların (arkadaşlar, rakipler, tarafsızlar, düşmanlar) önemini vurgulamaktadır. Sübjektif (öznel) değerlendirmelerin devletlerin politikalarında kaçınılmaz bir rol oynaması nedeniyle güvenliği "nesnel" olarak ölçmek mümkün olmamaktadır.[202] Bu bağlamda güvenlikleştirme teorisi, güvenlik tehditlerini nesnel şartların değil, özel sosyal süreçlerin sonucunda ortaya çıkan bir olgu olarak tanımlamaktadır. Devlet seçkinlerinin rutin siyasi sürecin askıya alınması yönündeki kararlarına işaret eden güvenlikleştirme sürecinde sorunlar kamusal alanın dışına taşınmaktadır.[203] Normal siyasi süreci "konuşma, tartışma, müzakere" (discussion, debate and deliberation) unsurlarının olduğu bir alan şeklinde tanımlayan Roe'ya göre, sorunların kamusal alanın dışında tartışılması çerçevesini "susturma, gizlilik ve bastırma" (silence, secrecy and suppression) siyasetinin belirlediği acil/panik (emergency/panic politics) politikasını ortaya çıkarmaktadır.[204]

Kopenhag Okulu, askeri, ekonomik, çevresel, siyasi ve toplumsal olarak tanımladığı beş farklı sektör üzerinden bir analiz çerçevesi oluşturarak güvenlikleştirme kuramını açıklamak, bu güvenlik sektörlerini söz konusu sektörlerin tüm birimleri arasındaki etkileşim ve ilişkinin boyutlarını gösteren mercekler olarak tanımlamaktadır.[205]

Askeri güvenlik, devletlerin mevcut askeri kapasiteleri, kabiliyetleri ile birbirlerinin amaç ve niyetleri hakkındaki algılamaları arasında oluşan iki düzeyli karşılıklı etkileşim ile ilgilidir. Askeri sektörde referans nesnesi genellikle devlettir. Ulusal güvenlik kaygılarının özünde yer alan askeri tehditler, devletlerin tüm bileşenlerini tehdit edebilmekte, fiziksel tabanın zorlanmasına, hasar görmesine ve parçalanmasına, kurumların bozulmasına ve devlet fikrinin baskılanmasına veya yok edilmesine sebep olabilmektedir. Askeri tehditler, devletlerin temel savunma işlevlerine zarar vermenin yanı sıra sosyal ve bireysel çıkarların her kademesine olumsuz etki edebilmektedir.

---

[202] Buzan ve Hansen, **age**, 33.

[203] Williams, **age**, 513-518.

[192] Roe, **age**, 426.

[205] Açıkmeşe, **age**, 59.

Söz konusu tehditlere karşı kuvvet kullanımının istenmeyen büyük değişikliklere hızla yol açması nedeniyle ulusal güvenlik kaygıları içinde geleneksel olarak en yüksek öncelik askeri tehditlere verilmiştir. Askeri tehditlerin güvensizliğin tek nedeni olmadığını ifade eden Kopenhag Okulu, çoğu zaman ekonomik, siyasal ve toplumsal nitelikteki sorunların askeri sektöre taşındığını ileri sürmektedir. Askeri tehditlerin başat özelliğini korumasının bir diğer nedeni yüzyıllar boyunca süregelen politik, ekonomik, kültürel, sosyal alanlardaki çalışmaları ve insani kazanımları yok edebilme potansiyelinin olmasıdır. Bu nedenle bu tür tehditleri gerçeğe dönüşmeden engellemek devletlerin temel askeri koruma işlevinin en temel özelliğine dönüşmüştür.[206] Bu özellik, elitlerin ve toplumun diğer devletlerin askeri yeteneklerini tehdit olarak değerlendirmeye başlamasıyla birleştiğinde hem devletler arasındaki ilişkilerde askeri güvenlik ikilemi ortaya çıkmakta hem de güvenlikleştirme süreci için potansiyel yaratılmaktadır. Askeri güvenlik ikilemi bir taraftan askeri güç ve teknolojik imkanların kullanılmasının, silahlanma yarışlarının, savunmayı ve caydırıcılığı esas alan politikaların zeminini hazırlamakta, diğer taraftan da mevcut ikilemi azaltmak için silahların denetlenmesini ve kontrol altına alınmasını, savunmaya yönelik politikaların benimsenmesini ve ittifakların oluşmasını sağlamaktadır. Askeri ilişkiler güvenlikleştirildiğinde ise gündem, ilgili aktörlerin sahip oldukları güç unsurları, stratejileri ve göreli olanaklarındaki değişimin hızı ve yönü tarafından şekillenmektedir. Kopenhag Okulu askeri sektörün kendisine has ayrı bir mantığı ve teknolojik mecburiyetleri olduğunu vurgulasa da askeri gündemin diğer dış faktörlerden ayrı değerlendirilemeyeceğini, devletlerin askeri kapasitelerinden ve siyasi ilişkilerden etkileneceğini öne sürmektedir.[207] Devletlerin hem tehdit altında olan referans nesnesi hem de güvenlikleştiren aktör olması bakımından ayrıcalıklı bir durumda olduğunu vurgulayan Kopenhag Okulu bu görüşüyle realist bakış açısına yaklaşsa da geleneksel realist yaklaşımdan farklı olarak ilke düzeyinde de olsa devlet-dışı unsurların güvenlik aktörü olarak tanımlanabileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla, güvenlik alanında egemen olan tek aktörün devlet olduğunu öne süren

[206] Barry Buzan, **"People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era"**, (Great Britain: Wheatsheaf Books, 1983), 75.

[207] Barry Buzan, "Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi", **Uluslararası İlişkiler**, c. 5, s. 18 (2008): 109-110.

realist yaklaşımın aksine, Kopenhag Okulu, güvenliğin *devlet-egemen* bir yaklaşımla değil, *devlet-merkezli* bir anlayışla ele alınması gerektiğini savunmaktadır.[208]

Ekonomik sektörde referans nesnesini ve varoluşsal tehditleri tespit etmek oldukça zordur. Örneğin; şirketler genelde iflas durumunda veya bir takım hukuki değişiklikler nedeniyle yasadışı bir statüde kalmaları ve faaliyetlerini sürdürememeleri sonucunda tehditlerle karşı karşıya kalmaktadır. Ancak piyasa ekonomisinde bu durum birkaç istisna dışında normal karşılanmaktadır. Piyasa koşullarında ayakta kalmaya çalışan şirketlerden farklı olarak ulusal ekonomilerin bekası daha fazla önem taşımaktadır. Ulusal ekonomiler açısından tehditler ulusal iflas, nüfusun temel ihtiyaçlarını karşılayamama ve savaş gibi daha geniş güvenlik bağlamları söz konusu olduğunda ortaya çıkmakta, ulusun bekası söz konusu olmadıkça ekonominin geniş yelpazesindeki sektörlerin olumlu veya olumsuz eylemleri varoluşsal bir tehdit olarak görülmemektedir.[209] Dolayısıyla, ekonomik sektörde söz konusu tehditler genelde olağan idare sınırları içerisinde değerlendirilmekte ve doğrudan ulusal güvenlik ile bağdaştırılmamaktadır.[210]

Çevresel güvenlik sektöründe olası referans nesnelerinin yelpazesi özel türlerin (kaplanlar, balinalar) ve habitat türlerinin (yağmur ormanları, göller) hayatta kalması gibi nispeten daha somut unsurlardan ekosistemin korunması gibi daha geniş ölçekli konulara kadar genişlemektedir. Bu referans nesnelerinin arka planında insan türü ve biyosferin geri kalanı arasındaki ilişkinin ulaşılan medeniyet seviyesinin ve biyolojik mirasın zarara uğratma riski olmadan sürdürülüp sürdürülemeyeceğine dair kaygılar yer almaktadır. Bu çerçevede, insan uygarlığının ve türlerin hayatta kalması gibi meseleler varoluşsal tehdit vakası olarak makro veya mikro düzeyde güvenlikleştirilebilir.[211] Buna karşılık, çevresel gündemde yer alması gereken hususlar çoğu kez güvenlik alanı dışında bırakılmakta ve endüstriyel faaliyetlerin kirlilik maliyetlerinin hesaplanması, kontrol edilmesi ve bu maliyetlerin karşılanması gibi konular ekonomik bir mesele gibi görülmektedir. Çevre üzerinde insan tahribatının yoğunluğu arttıkça birçok ülkenin ortaya çıkabilecek kuraklık, çölleşme veya deniz

[208] Buzan, Waever, de Wilde, **age**, 37.

[209] **age**, 22.

[210] Buzan, **age**, 114.

[211] Buzan, Waever, de Wilde, **age**, 23.

seviyesinin yükselmesi gibi tehlikelere karşı savunmasız kalacağı tahmin edilmektedir. Özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin bu tür tehditlerle başa çıkma kabiliyetleri düşüktür ve bu tehlikelerin göç hareketliliğini tetikleme ve bu hareketliliğin farklı toplumsal sorunları ortaya çıkarma olasılığı söz konusudur.[212]

Siyasi sektörde ise tehditler politik baskı, hükümetlerin devrilmesi, ayrılıçı politikaları desteklemek, devletin siyasi dokusunun bozulması gibi farklı etmenleri içermektedir. Bu nedenle özünde siyasi bir varlık olan devlet için siyasi tehditler en az askeri tehditler kadar risk taşımaktadır. Siyasi sektörün geniş bir güvenlik alanını kapsadığını ileri süren Kopenhag Okulu, tüm tehditlerin ve savunma mekanizmalarının siyasi olarak inşa edildiğini savunmaktadır.[213]

Toplumsal güvenlik, bir toplumun değişen koşullar ve olası veya fiili tehditler karşısında dil, kültür, din, kimlik ve geleneklerinin korunması ve sürdürülmesi anlamına gelmektedir. Toplumsal güvenlik ayrılmaz bir şekilde kimlik kavramıyla bağlantılıdır. Bir devlet için "hayatta kalma" egemenlik sorunudur ve toplumsal güvenlik, devletin güvenliği için büyük önem taşımaktadır. Ancak, toplumsal güvenlik, devletten bağımsız olarak kendi varlığını inşa edebilen ve bu varlığı sürdürebilen kimlik grupları ile bağlantılıdır. Devlet güvenliği söz konusu olduğunda gündeme gelen "egemenlik" olgusunun devletin bir politik topluluğu veya bir toplumu temsil ettiği fikrini dolaylı olarak harekete geçirdiğini ileri süren Roxanne Lynn Doty, devlet güvenliği ile toplumsal güvenliği bir bütün olarak değerlendiren yaklaşımın sorunlu olduğunu ifade etmektedir.[214] Benzer şekilde, Keith Krause ve Michael C. Williams, "Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods" isimli çalışmalarında güvenlik alanında yapılan çalışmaların devlet güvenliği ile toplumsal güvenliği ayrıştıran "ikili yaklaşımı" savunması gerektiğini öne sürmüştür. Keith Krause ve Michael C. Williams'a göre, "toplum" kavramının bireylerin bir arada bulunmasına indirgenmesi ve devletle eşanlamlı hale getirilmesi çağdaş güvenlik dinamiklerinin yanlış anlaşılma riskini doğuracaktır.[215] Toplumsal güvenlik

---

[212] Buzan, **age**, 450.

[213] Buzan, **age**, 109.

[214] Roxanne Lynn Doty, "Immigration and the Politics of Security", **Security Studies**, 8:2-3 (1998): 78.

[215] Keith Krause, Michael C. Williams, "Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods", **Mershon International Studies Review**, c. 40, s. 2 (1996): 243-244.

kavramının Soğuk Savaş sonrası dönemde Avrupa'da başlayan güvenlik tartışmalarının bir sonucu olarak ortaya çıktığını vurgulayan Bilgin ise bu süreçte "ulus" ve "devlet" kavramlarının dünyadaki ülkelerin çoğunda aynı şeyi ifade etmemesi ve "ulusal güvenliğin" Avrupa'da Soğuk Savaş sonrası yaşanan gelişmeleri anlamak açısından kapsamlı bir çerçeve oluşturamaması toplumsal güvenlik terimine odaklanıldığını ileri sürmektedir. Devleti ve toplumu eş anlamlı olarak kabul eden güvenlik anlayışını eleştiren Bilgin'e göre, Soğuk Savaş sonrası Yugoslavya'da başlayan etnik ayrılıkçı çatışmalar, Avrupa Birliği'nin genişlemesine karşı iç direnişin ortaya çıkması gibi gelişmeler, devletin ve toplumun güvenlik ihtiyaçlarının ve çıkarlarının her zaman uyuşmadığını göstermiştir.[216]

Ole Waewer'a göre, toplumsal güvenlik kavramı, kolektif kimliklere ve "biz" kimliğini korumak için alınan tedbirlere işaret etmektedir. Bir kimliği savunmanın çelişkili bir durum olduğunu öne süren Waewer, kimliklerin istikrarlı ve objektif olmadığını, aksine sürekli değiştiğini ve süreçlere bağlı olduğunu vurgulamakta, ancak kimliğin güvenlikleştirilmesi durumunda verili (given), yani başlangıçtan itibaren var olan veya inşa edilen bir şeyin savunulabileceğini ifade etmektedir.[217] Kimliğin negatif bir sürecin sonucu olduğunu ifade eden Helin Sarı Ertem ise kimlik ve güvenlik arasındaki ilişkiyi analiz ettiği çalışmasında kimliğin "diğerlerinden" ve "ötekilerden" farklı olunan noktalar üzerine inşa edildiğini belirtmektedir. Ertem'e göre, "ben" ve "öteki" arasındaki negatif çağrışımı yüksek olan ayrımda "ben" düzeni ve iyi olanı, "öteki" ise kötüyü, tehlikeyi ve düzensizliği simgelemektedir. Kimlik kavramının negatif çağrışımlar içermesinde "korku" en önemli etkendir ve kimliğin "diğerinden korkmak" üzerine inşa edilmesi durumunda "diğerinin" tehdit olarak görülmesi kaçınılmazdır.[218] "Ben" ve "öteki" arasındaki çatışmalı ilişki sayesinde "ben" kendisini yeniden keşfetmekte ve tanımlamakta, "öteki" üzerinden birleşmeye, güçlenmeye, kendi varlığını ve farklılığını kabul ettirmeye çalışmaktadır. Bu durum, bireylerin ötesinde devletler için de geçerlidir.[219] Ancak, içeride kalan toplum ile

---

[216] Bilgin, **age**, 211-218.

[217] Ole Waewer, "Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi", **Uluslararası İlişkiler**, c. 5, s. 18 (2008): 155-156.

[218] Helin Sarı Ertem, "Kimlik ve Güvenlik İlişkisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: "Kimliğin Güvenliği" ve "Güvenliğin Kimliği", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, c. 8, s. 16 (2012): 195.

[219] **age**, 196.

dışarıda kalan "öteki" arasında üretilen sınır değişkendir ve bu sınır toplumun diğerlerine yönelik algıları ekseninde farklı biçimlerde inşa edilebilmektedir.[220] Aktörlerin "kendileri" ve "ötekilerle" ilgili algılamaları aynı zamanda "tehdit" ve "çıkar" tanımlamaları ve buna bağlı olarak da güvenlik algısı üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır.[221] Bir topluluğun güvenlik ve tehdit algılamaları doğrultusunda kendi toplumsal güvenliğini artırmak ve kimliğini güçlendirmek için başvurduğu eylemler ise "öteki" olarak tanımlanan toplulukta reaksiyona sebep olmakta ve nihayetinde toplumsal güvenliğin azalması ve kimliğin zayıflamasıyla birlikte toplumsal güvenlik ikilemi ortaya çıkmaktadır.[222]

Toplumsal güvenlik sektöründe çoklu kimliklere vurgu yapılsa da güvenlikleştirme sürecinde tüm kimlikleri kapsayan bir kimlik inşasının gerçekleştiği görülmektedir.

Bu noktada, üzerine siyasi üstyapıların kurulacağı varsayılan "ulusal kimlik" diğer kimliklerden daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle, Waever ulusal kimliği, diğer kimliklerden farklı olarak hem bağlam hem de diğer her şeyin anlaşıldığı bir çerçeve olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla, çatışma durumlarında diğer tüm kimlikleri içine alabilen "ulusal kimlik" daha kolay güvenlikleştirilebilmektedir. Güvenlikleştirme sürecinde toplumsal güvenliğin gündeminin belirlenmesinde döneme ve bölgeye göre değişiklik gösteren farklı aktörler rol alabilmektedir. [223] Bu durum herkesin toplum adına konuşabileceği anlamına gelse de konuşma ediminde bulunan tüm aktörlerin aynı derecede meşruiyete sahip olacağı veya herkesin sesinin eşit olarak duyulacağı sonucunu doğurmamaktadır. Bazı kişilerin bir güvenlik endişesini dile getirmek ve görüşlerini ifade etmek için toplum içinde daha güçlü ve avantajlı bir konumda olması güvenlikleştirme eylemlerinin meşruiyetini ve başarısını etkilese de tek başına bu süreçte belirleyici değildir. Dolayısıyla, toplumsal güvenlik endişelerini dile getirecek aktörün kim olduğunu önceden tahmin etmek zordur, ancak

[220] **age**, 209.

[221] **age**, 222.

[222] Paul Roe, **Ethnic Violence and the Societal Security Dilemma**, 1. bs. (London: Routledge, 2005), 56-58.

[223] Waever, **age**, 156.

daha sonra aktörün toplum adına konuşmaya çalışırken ne kadar meşruiyet kazandığı görülebilmektedir.[224]

Ole Waever, toplumsal güvenliğe karşı tehdit oluşturabilecek etmenleri dört farklı kategoriye ayırmıştır. Bu konulardan ilki "göç" olgusudur. Waever, göç olgusunun "X halkı, Y halkı tarafından istila edilmekte veya o halk yüzünden değerlerini ve özelliklerini kaybetmektedir; X topluluğu, "öteki" toplumun artan görünürlüğü ve nüfusun yapısını değiştirmesi nedeniyle farklılaşacak ve eskisi gibi varlığını sürdüremeyecektir" söylemi çerçevesinde toplumsal güvenliği tehdit eden bir sorun olarak yansıtılmaktadır. İkinci konu, "X halkının varlığı devam etse de yaşam şekli Y toplumunun farklı dil ve kültürünün tesiriyle değişecektir" söylemi ile inşa edilen yatay rekabettir. Kopenhag Okulu, toplumsal güvenliği tehdit eden üçüncü konuyu "dikey rekabet" olarak tanımlamaktadır. Dikey rekabet, insanların kendilerini daha geniş veya daha dar kimliklere doğru çeken bir entegrasyon projesi (örneğin; Yugoslavya veya Avrupa Birliği) veya ayrılıkçı / bölgesel bir proje nedeniyle X toplumu olarak görmeyi bırakması anlamına gelmektedir. Toplumsal güvenliği tehdit altında bırakan olası bir dördüncü konu ise salgın hastalıklar, savaş, kıtlık, doğal felaketler veya etnik temizlik nedeniyle nüfusun azalmasıdır.[225] Waever, toplumsal güvenliği tehdit ettiği varsayılan bu konular ele alınırken kimlik gruplarının yönetilmesine öncelik verilmesi gerektiğini, aksi takdirde ortaya çıkabilecek panik tepkiler nedeniyle güvenlik dinamiklerini yatıştırmanın zor olacağını vurgulamaktadır.[226]

Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme kuramını uyarladığı sektörel yaklaşım analiz edildiğinde söz edimi yoluyla birçok konunun güvenlik tehdidi olarak inşa edilebildiği görülmektedir. Askeri sektörde, ülke içinden ve dışından gelen tehditler; çevre sektöründe doğal afetler ve insanların sebep olduğu çevre felaketleri; ekonomi sektöründe ulusal ekonomilerin karşılaştığı sorunlar; siyasi sektörde ideolojik tehditler ve hükümet sistemine zarar verme olasılığı olan tehlikeler ve son olarak da toplumsal sektörde toplumların "biz" duygusunu zedeleyebilecek nitelikteki göç, entegrasyon,

---

[224] Matti Jutila, "Desecuritizing Minority Rights: Against Determinism", **Security Dialogue**, c. 37, s. 2, (2006): 173.

[225] Waever, **age**, 158-159.

[226] **age**, 177.

dil ve kültür değişimi gibi konular güvenlik tehditleri olarak nitelendirilmektedir.[227] Bu noktada temel ölçüt söylemdir ve Kopenhag Okulu'nun amacı güvenlik kavramını sınırsız bir şekilde genişlemeye açmadan derinleştirmek, güvenliğin gerçek tanımlamasını söylemin başarısına bağlı olduğunu ortaya koymaktır.[228] Dolayısıyla, Kopenhag Okulu'nun yaklaşımına göre söylem ile ifade edilmeyen hiçbir şey tehdit olarak kabul edilmemekte, söylem ile başlayan güvenlikleştirme süreci tehditlerin boyutu ve ortaya çıkış sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır.[229]

2.2.2. Söz Edimi (Speech Act) Olarak Güvenlikleştirme

Güvenlikleştirme kuramını "siyasi bir topluluk içinde bir şeyin değerli bir referans nesnesine karşı varoluşsal bir tehdit olarak ele alındığı ve tehditi ortadan kaldırmak için acil tedbirler çağrısında bulunulan ve süjeler arasında inşa edilen söylemsel bir süreç" şeklinde tanımlayan Kopenhag Okulu, bu süreci açıklarken dil felsefesindeki "söz edimi" (speech act) teorisinden yararlanmaktadır.[230] Söz edimi teorisinin yanı sıra farklı unsurları bir araya getirerek kendine has özellikleri bulunan bir güvenlik söz edimi anlayışı geliştiren Kopenhag Okulu, sorunların siyaset teorisi ve inşa edilen söylemler yoluyla güvenlikleştirilerek tehdide dönüştüğünü[231] şu şekilde ifade etmektedir:

> "Güvenliği dil teorisinin yardımıyla bir söz edimi olarak görebiliriz. Bu kullanımda güvenlik, bir şeyin daha gerçek olduğuna işaret eden bir gösterge değildir; telaffuz etmek eylemin kendisidir. Eylem söylemek yolu ile gerçekleşir (bahse girmek, söz vermek ya da bir gemiye isim vermek gibi). Bir devlet temsilcisi "güvenlik" kelimesini telaffuz ederek belirli bir gelişmeyi özel bir alana taşır ve bu gelişmeyi engellemek için gerekli olan her türlü yöntemi kullanma hakkını talep eder."[232]

Güvenlikleştirme kuramının esas aldığı söz edimi kuramı ilk kez John L. Austin'in "How to do Things with Words" isimli kitabıyla gündeme gelmiş[233], kuram daha sonra

---

[227] Açıkmeşe, **age**, 59.

[228] Lene Hansen, "The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School", **Millennium - Journal of International Studies**, c. 29, s. 2 (2000): 288.

[229] Açıkmeşe, **age**, 59.

[230] Buzan ve Waever, **age**, 491.

[231] Açıkmeşe, **age**, 59-60.

[232] Waever, **age**, 55-56.

[233] John L. Austin'in "How to do Things with Words" isimli kitabı yazarın 1955 yılında Harvard Üniversitesi'nde verdiği ders notlarını içermektedir. Kitap, yazarın ölümünün ardından 1962 yılında J. O. Urmson ve Marina Sbisa editörlüğünde yayına hazırlanmıştır. Bkz. John L. Austin, **How to do Things with Words**, 2. bs (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1975), 1-163.

Austin'in öğrencisi John R. Searle tarafından daha detaylı ele alınmıştır. Söz edimi kuramının içinde yer aldığı dil felsefesinin tarihçesine bakıldığında 19. yüzyılın sonlarında Gottlob Frege'nin, 20. yüzyılın başlarında ise Bertrand Russell'ın matematiğin temellerine dair yaptıkları araştırmalara kadar uzanan köklü bir geçmişi olduğu görülmektedir. Bu köklü geçmişe rağmen eskiçağlardan 20. yüzyılın başlarına kadar, Frege ve Russell'ın çalışmaları da dâhil olmak üzere yapılan bütün araştırmalar doğrudan dilin yapısını anlamaya yönelik değildir. Dil felsefesinin ayrı bir alan olarak değerlendirilmeye başlanması Ludwig Wittgenstein'ın çalışmaları ile mümkün olmuştur. Frege, Russell ve Wittgenstein'ın yapmış oldukları araştırmalar üzerine dilin ana işlevinin olguları betimlemek olduğu yönünde bir sonuca varmalarına karşılık John L. Austin, bu yaklaşıma itiraz ederek dilin bir olguyu betimlemek dışında farklı fonksiyonları olduğunun altını çizmiş, dilin kullanım yönüne dikkat çekerek "dilsel davranışı" çözümlemeye çalışmıştır. Bu çerçevede John L. Austin, tümceleri olgu bildiren "gözlemleyiciler" (constatives) ve bir edim ortaya koyan "edimseller" (performatives) olarak ikiye ayırmıştır.[234] John L. Austin, edimsel tümcelerin sadece bir şeyi tanımlamakla kalmadığını, aynı zamanda yeni bir gerçeklik yaratma potansiyeline sahip olduğunu belirtmiştir.[235] Örneğin, miras bırakan kişinin o esnada "saatimi kardeşime bırakıyorum" şeklinde bir cümle kurması veya bir geminin denize indirilmesi merasiminde "bu gemiye Queen Elizabeth adını veriyorum" tümcesiyle gemiye isim verilmesi ile yeni bir gerçeklik yaratılmaktadır. Ancak, konuşan kişinin ifade ettiği edimsel tümcenin yerinde olabilmesi belirli koşulların sağlanmasına bağlıdır. Örneğin, "bu gemiye Queen Elizabeth adını veriyorum" tümcesi, geminin hâlihazırda bir isminin olması durumunda, ortamda gemiye isim veren kişi dışında kimse bulunmuyorsa veya söz konusu kişi törene bu iş için davet edilen biri değilse "yerindelik koşulları" (felicity conditions) sağlanamamış demektir. John L. Austin, edimsellerin yerinde olup olmadıklarını belirleyen bu koşulları altı madde halinde sıralamıştır. Bu çerçevede ilk olarak ortada uylaşım etkisi olan, herkes tarafından kabul görmüş, belirli kişiler tarafından belirli koşullar altında söylenen belirli sözlerin olması gerekmektedir. İkincisi, koşullar ile kişiler, söz konusu işlem için uygun olmalıdır. Üçüncü koşul, işlemin taraflarının işlemi doğru bir şekilde yerine getirmesi, dördüncü

[234] John R. Searle, **Söz Edimleri**, çev. R. Levent Aysever (Ankara: Ayraç Yayınevi, 2000), 10-14.

[235] Holger Stritzel, "Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond", **European Journal of International Relations**, c. 13, s. 3 (2007): 361.

koşul ise bu işlemin eksiksiz yapılmasıdır. Beşinci olarak, taraflar işlemin gerektirdiği duygulara, düşüncelere ve eğilimlere sahip olmalıdır. Son aşamada ise işlemin tamamlanması gerekmektedir. Bu altı kuraldan birine veya birkaçına aykırı davranmak söz konusu tümcenin geçersiz olmasına sebep olmaktadır.[236]

John L. Austin, iletişim ortamlarında dinleyicilere bir tümce üretildiğinde yerine getirilen edimleri düzsöz edimi (locutionary act), edimsöz edimi (illocutionary act) ve etkisöz edimi (perlocutionary act) olarak üçe ayırmaktadır. Genel bir ifadeyle, yalın olarak bir şey söyleme anlamına gelen düzsöz edimi, seslendirme (phonetic act), dillendirme (phatic act) ve anlamlandırma (rhetic act) edimlerinden oluşmaktadır. Edimsöz edimi, düzsöz edimininde bulunan kişinin dinleyen kişilere bir şey aktarırken rica etme, betimleme, bilgi veya randevu verme gibi gerçekleştirdiği edimler olarak tanımlanmaktadır. John L. Austin, bir şey söylenirken yerine getirilen bu edimleri "edimsöz güçleri" (illocutionary force) şeklinde tanımlamış, ancak iletişim esnasında üretilen bu tümcelerin etki gücünün göz ardı edildiğini ve sorunların düzsöz edimi düzeyinde ele alındığını ifade etmiştir. Austin, sorunun düzsöz ediminde "anlatmaya çalışma ve referans verme", edimsöz ediminde ise bir "güç" meselesi olduğunu, dolayısıyla anlam ve güç faktörlerinin birbirinden ayrılması gerektiğini öne sürmektedir. Etkisöz edimi ise düzsöz ve edimsöz ediminde bulunan kişinin iletişim kurduğu kişilerin duygu ve düşünceleri üzerinde etki uyandırması, başka bir ifadeyle sevindirme, kızma, korkutma gibi birtakım sonuçlar yaratması anlamına gelmektedir.[237]

Söz edimi kuramı ile dil felsefesine önemli bir katkı sağlayan John L. Austin'in yaklaşımı özellikle 1970'li yıllardan itibaren yoğun eleştirilerin odağında yer almıştır. Bu eleştirilerden biri güvenlikleştirme kuramının esin kaynaklarından biri olan dil filozofu Jacques Derrida'ya aittir. John L. Austin'in görüşlerine benzer şekilde Jacques Derrida da söz edimleri ile yeni bir gerçeklik inşa edildiğini savunmaktadır.[238] 1988 yılında yayınlanan "Limited Inc" isimli kitabının "Signature Event Context" başlıklı ilk makalesinde John L. Austin'in söz edimleri kuramının önemine değinen Derrida, aynı zamanda yazara söz edimi kuramı çerçevesinde "konuşma" eylemine

---

[236] Searle, **age**, 14-15.

[237] **age**, 18-23.

[238] Açıkmeşe, **age**, 60.

verilen öneme dair eleştiriler yöneltmiştir.[239] Yazıyı konuşmanın temsili olarak değerlendirip ikinci plana ittiği gerekçesiyle söz edimi kuramını eleştiren Jacques Derrida, metnin anlamının sadece cümle içinde olduğunu ve bu anlamın metnin üzerinde ve ötesinde aranmaması gerektiğini öne sürmektedir. John L. Austin ve Jacques Derrida'yı ortak paydada buluşturan "söz edimlerinin yeni bir gerçeklik inşa ettiği" yönündeki yaklaşım Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi üzerinde önemli bir etki yaratmış ve Okul, bu iki görüşü bir araya getirerek yeni ve özgün bir söz edimi yaklaşımı geliştirmiştir.[240]

Kopenhag Okulu'na göre, güvenlikleştirme sürecinde "söz edimi" önemli bir etkendir, ancak bu süreç sadece "güvenlik" sözcüğünün telaffuz edilmesi ile açıklanmamaktadır. Bu noktada önemli olan acil ve olağanüstü önlemlerin alınmasını gerekli kılan varoluşsal bir tehdidin gündeme getirilmesi ve dinleyici kitlenin bu tehdidin varlığını kabul ederek söz konusu önlemleri onaylamasıdır. Bu kapsamda temel husus aktörlerin ve dinleyici kitlenin belirli konuları belirli bir "siyasi edim" biçimi olarak güvenlikleştirmeleridir. Dolayısıyla, Kopenhag Okulu için temel ölçüt bir konunun her şeyden öncelikli olduğunun vurgulanması ve kuralların çiğnenmesine izin verilmesiyle birlikte "varlığa dair tehdit politikası" biçimini alıp almadığının görülmesidir.[241]

Dil teorisi ile siyaset teorisini harmanlayarak "güvenlikleştirme" ismiyle farklı bir perspektif geliştiren Kopenhag Okulu, John L. Austin ve Jacques Derrida'nın yanı sıra Carl Schmitt ve Hannah Arendt gibi siyaset kuramcılarının görüşlerinden de esinlenmiştir. Özellikle Alman hukukçu, filozof ve siyaset teorisyeni Carl Schmitt'in dostluk ve düşmanlık ikilemi ekseninde değerlendirdiği siyasal kavramı ile güvenlikleştirme teorisinin en önemli unsurlarından biri olan "mevcudiyete kasteden varoluşsal tehditler" arasındaki benzerlik dikkat çekicidir.[242] Carl Schmitt'e göre, siyasi eylem ve saikleri açıklamakta kullanabilecek özgül siyasal ayrım, dost ve düşman arasındaki ayrımdır ve bu ayrım salt kavramsal bir ölçüt sunmaktadır. İnsanları dinsel, ahlaki, ekonomik, etnik veya başka bir açıdan dost ve düşman olmak

---

[239] Jacques Derrida, **Limited Inc**, (Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 1988), 1-25.

[240] Açıkmeşe, **age**, 61.

[241] Buzan, Waever, de Wilde, **age**, 27-33.

[242] Açıkmeşe, **age**, 61.

üzere ikiye ayırabilen güçlü bir karşıtlığın kolayca politik bir karşıtlığa dönüşmesi mümkündür. Bu noktada siyasal düşmanın kötü, çirkin veya rakip olarak nitelendirilmesi bir anlam taşımamakta, hatta düşman olarak görülen taraf ile işbirliği yapmak duruma göre avantajlı bile olabilmektedir. Bu durumda, önemli olan tek unsur düşman olarak tanımlanan tarafın yabancı olmasıdır.[243] Carl Schmitt'in egemenlik kavramı üzerine belirttiği görüşlerin de güvenlikleştirme teorisi üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Carl Schmitt'e göre, egemen, istisna olarak nitelendirilebilecek kararlara imza atandır.[244] Diğer bir ifadeyle, egemen, bir tehdidin boyutuna ve bu tehdidin bertaraf edilmesi ve mevcut siyasal düzenin korunması için alınması gereken önlemlere karar veren otoritedir. Carl Schmitt'in "egemenliğin kararcı teorisi" ismiyle tanımladığı bu durum egemen aktörün otoriter bir biçimde olağanüstü önlemler alma yönündeki kararına işaret etse de belirli bir siyasal grubun bu kararı desteklemesi ve uyması gerekmektedir. Bu noktada, Carl Schmitt'in egemenliğin özünde "karar verme" eyleminin yer aldığı iddiası siyasal kavramının temelinde yer alan dostluk ve düşmanlık arasındaki ayrımla birleşmektedir. Bu noktada, egemen aktör katı bir düşmanlığı tetiklemekte ve rutin siyasi sürecin dışına çıkarak aldığı kararların ilgili kitleler tarafından desteklenmesini sağlayarak bir bakıma diktatörlüğüne meşru bir zemin hazırlamaktadır.[245] Carl Schmitt'in bu yaklaşımındaki altı çizilmesi gereken en önemli husus egemen aktörün mücadele edeceği tehdidin var olup olmadığı konusunda dinleyici kitlenin onayına gerek duymadan sübjektif bir şekilde karar alması ve ilgili kitlenin alınacak önlemlere rıza göstermesinin sadece egemen aktörün eylemlerine meşruiyet kazandırması açısından önemli olmasıdır. Buna karşılık, Kopenhag Okulu güvenlik aktörlerinin güvenlik tehditlerine ve bu tehditlere karşı uygulanacak politikalara öznel olarak karar verip, bunu ilgili kitlelere empoze ettiği görüşüne karşı çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Kopenhag Okulu'nun süjeler arası bir süreç olarak tanımladığı güvenlikleştirme kuramı Carl Schmitt'in etkisinden kısmen uzaklaşmaktadır.[246] Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisini süjeler arası bir süreç olarak tanımlamasında Alman siyaset bilimci Hannah Arendt'in görüşlerinin

---

[243] Carl Schmitt, **Siyasal Kavramı**, çev. Ece Göztepe (İstanbul: Metis Yayınları, 2006), 49-67.

[244] Carl Schmitt, **Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty**, çev. George Schwab (Chicago: University of Chicago Press, 2005), 5.

[245] Michael C. Williams, **age**, 515-518.

[246] Açıkmeşe, **age**, 63.

yansımalarına daha fazla rastlanmaktadır.[247] Carl Schmitt'in görüşlerinden farklı olarak Hannah Arendt, birlikteliğe, çoğulculuğa ve müzakereye vurgu yapmakta, yöneten ile yönetilen arasındaki ilişki gibi içinde eylem olanağı taşımayan türden bir politika biçimine karşı çıkmaktadır.[248] Sonuç itibariyle, güvenlikleştirme kuramının Carl Schmitt ve Hannah Arendt arası bir noktada yer aldığı anlaşılmakta, bu çerçevede güvenlik olgusu tanımlanırken hem dil hem de siyaset teorisinden esinlenildiği görülmektedir.[249]

Bununla birlikte güvenlikleştirme teorisinin tek başına söz edimi ile açıklanabilecek bir süreç olmadığını, aynı zamanda bu sürece etki eden başka faktörlerin olduğunu savunan görüşler de mevcuttur. Matt McDonald'a göre, sadece söz edimi ile inşa edilen güvenlikleştirme süreci sorunludur ve dil olgusuna anlamın iletildiği bir araç olmasının ötesinde fazlaca önem verilmesi ve odaklanılması bürokratik pratiklerin ve fiziksel eylemlerin göz ardı edilmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda birçok yazar görüntünün güvenlikleştirme sürecinin inşa edilmesinde önemli bir rolü olduğunu vurgulamıştır.[250] Örneğin, Frank Möller, 11 Eylül saldırıları sonrasında Irak'tan yansıyan görüntülerin Amerikan toplumunun güvenlik algısının şekillenmesi üzerindeki etkisini analiz ettiği çalışmasında güvenlik politikalarının bir ölçüde imgelerle şekillendirilmiş söylemleri yansıttığını, güvenlikleştirme sürecinin ise görüntülerden ve görüntülerin hafızasından büyük ölçüde etkilendiğini ileri sürmektedir.[251] Benzer şekilde Lene Hansen, İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in karikatürlerinin çizilerek Jyllands-Posten isimli gazetede yayınlanmasının oluşturduğu görsel sunumun güvenlikleştirme yönüne değindiği çalışmasında bu tür görsel imgelerin "yüksek politika" konusu olabileceğini, iç ve dış politika arasındaki

[247] Buzan, Waever, de Wilde, **age**, 142-143.

[248] Hannah Arendt, **İnsanlık Durumu**, çev. Bahadır Sina Şener (İstanbul: İletişim Yayınları, 1994), 306.

[249] Açıkmeşe, **age**, 64.

[250] Matt McDonald, "Securitization and the Construction of Security", **European Journal of International Relations**, c. 14, s. 4 (2008): 568-569.

[251] Frank Möller, "Photographic Interventions in Post-9/11 Security Policy", **Security Dialogue**, c. 38, s. 2 (2007): 183-185.

sınırların akışkan olması nedeniyle ulusal sorunların küresel olarak harekete geçirilebildiğini vurgulamaktadır.[252]

2.2.3. Kolaylaştırıcı Koşullar ve Alımlayıcı Kitle

Kopenhag Okulu güvenlikleştirme sürecinin başarısını etkileyen faktörler arasına kolaylaştırıcı koşullar (facilitation conditions) kavramını da dâhil etmektedir. Kolaylaştırıcı koşullar kavramını geliştirerek güvenlikleştirmenin ampirik açıdan analizi için daha spesifik bir çerçeve sunan[253] Kopenhag Okulu, bu kavramı "konuşma ediminin başarılı olduğu koşullar" şeklinde tanımlamaktadır. Kopenhag Okulu'na göre, güvenlikleştirme sürecinin başarılı olmasında iç ve dış koşullar etkili olmaktadır. Güvenlik grameri olarak adlandırılan iç koşulların kapsamında "mevcudiyete kasteden tehditler ve bu tehditler karşısında geri adım atma seçeneğinin bulunmayışı" gibi alımlayıcı kitleyi ikna etmeye yönelik dramatik ifadeler yer almaktadır. Söz ediminin başarılı olmasındaki bir diğer etken olan dış koşullar ise ikiye ayrılmaktadır. Bu koşullardan ilki, güvenlikleştirici aktörün alımlayıcı kitleyi güvenlikleştirme söylemine ikna edecek güçlü bir konumda bulunmasıdır. İkinci koşul ise, sınırlara tankların konuşlandırılması, dost-düşman ayrımı, çevre tahribatı gibi tek başına güvenlikleştirme sürecini başlatamayan ancak, bu sürecin başlamasını kolaylaştırabilen veya tehlike söylemini destekleyen dış unsurların varlığıdır.[254] Kolaylaştırıcı koşullar ile John L. Austin'in gündeme getirdiği "yerindelik koşulları" arasında ilk bakışta benzerlik olduğu düşünülse bunun aksine kolaylaştırıcı koşullar güvenlikleştirme sürecinin başlaması için mutlaka olması gereken bir etmen değildir. Dolayısıyla, güvenlikleştirme süreci sadece bu koşulların varlığı dahilinde gerçekleşmemekte, sadece bu koşullara bağlı olarak güvenlikleştirme kolaylaşmaktadır.[255]

Kopenhag Okulu'na göre güvenlikleştirme sürecinin "başarılı" olabilmesi için güvenlikleştirici aktörün tehdit tanımlaması ve kolaylaştırıcı koşullar tek başına yeterli olmamakta, aynı zamanda dinleyici kitlenin söz konusu tehdidin varlığına ve bu

---

[252] Lene Hansen, "The Clash of Cartoons? The Clash of Civilizations? Visual Securitization and the Danish 2006 Cartoon Crisis", **International Studies Association Conference**, 2007, Chicago, Illinois.

[253] Stritzel, **age**, 358.

[254] Buzan, Waever, de Wilde, **age**, 32-33.

[255] Açıkmeşe, **age**, 194.

tehdide karşı alınması planlanan önlemlere ikna olması gerekmektedir. İlgili kitle bir konunun güvenlik tehdidi olarak tanımlanmasında güvenlikleştirici aktör ile hemfikir olsa da önerilen önlemlerin "olağanüstü" olması konusunda aktörle mutabık kalmayabilir. Paul Roe'ya göre, böyle bir durum alımlayıcı kitle güvenlik tehdidinin varlığını bütünüyle reddetmediği için başarısız bir güvenlikleştirme örneği olarak görülmemektedir. Ancak, söz konusu tehditle mücadele etmek için gerekli olan araçlar arasında bağlantı kurulamadığı için başarılı bir güvenlikleştirme örneği de değildir. Bununla birlikte, Roe, kurumsallaşmış güvenlikleştirme olarak adlandırdığı durumlarda alımlayıcı kitlenin rolünün marjinalleştirildiğini veya dışlandığını öne sürmektedir. Örneğin, askeri sektörde gözle görülür şekilde kalıcı olan veya tekrarlayan tehditler genellikle kurumsallaşmaktadır ve devletler bu tehditlerle başa çıkmak için inşa ettikleri bürokrasiler, prosedürler ve askeri kuruluşlar sayesinde dinleyici kitlenin onayı olmadan meşru bir şekilde hareket etme kabiliyeti elde edebilmektedir. Bu duruma sıklıkla önleyici müdahalelerde veya hayati bilgilerin, operasyonel detayların ifşa olmaması için gizli tutulan askeri operasyonlarda rastlanmaktadır. Bu noktada Paul Roe, güvenlikleştirme sürecinde alımlayıcı kitlenin rolünü iki aşamalı bir süreç olarak ortaya çıktığını vurgulayan Roe, bu süreçleri bir konunun "güvenlik sorunu" olarak tanımlandığı "tanımlama aşaması" (stage of identification) ve soruna verilen yanıtların belirlendiği "mobilizasyon aşaması" (stage of mobilization) şeklinde tanımlamaktadır.[256]

Alımlayıcı kitlenin rolüne ilişkin tartışmalara farklı bir bakış açısıyla yaklaşan Alan Collins ise "dinleyici kitlenin söz konusu tehdidin varlığını kabul etmesi durumunda güvenlikleştirici aktörün olağanüstü önlemler almak yerine siyasi bir süreç içerisinde çözüm arayışına girmesi ne tür sonuçlar doğurur?" sorusunu gündeme getirmiştir. Bu soruya iki farklı perspektif üzerinden yanıt veren Collins, ilk olarak alımlayıcı kitlenin acil/olağanüstü önlemleri onaylamasının konunun bir güvenlik sorunu haline dönüştükten sonra gerçekleştiğini, bu nedenle olağanüstü önlemlerin bir konunun güvenlik sorunu olup olmadığını belirleme sürecinin bir parçası olamayacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla, bir konunun güvenlik sorununa dönüşmesini sağlayan faktör acil/olağanüstü önlemler değil, seçkinler ve dinleyici kitle arasındaki etkileşimdir. İkinci olarak, seçkinlerin varoluşsal tehdidi siyasi süreç içerisinde çözme kararının

[256] Paul Roe, "Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK's Decision To Invade Iraq", **Security Dialogue**, c. 39, s. 6 (2008): 617-622.

kendi tercihleriyle ilgili olduğunun altını çizen Alan Collins, bu yöndeki bir tercih nedeniyle konunun daha az tehdit edici bir niteliğe sahip olduğunun düşünülemeyeceğini belirtmektedir. Bu çerçevede acil/olağanüstü önlemleri meşrulaştırmanın "mümkün" olduğu bir platform yaratmanın farklı, bu olağanüstü araçları kullanmak için harekete geçmenin başka bir durum olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.[257]

Alımlayıcı kitle konusuna farklı bir açıdan eleştiri getiren Gromes ve Bonacker, demokratik devletlerde savaş ilanı da dâhil olmak üzere olağanüstü önlemleri onaylayacak mercinin anayasa tarafından belirlendiğini, otoriter sistemlerde ise dinleyici kitlenin cunta, kriz komitesi veya diktatör ile sınırlı olduğunu ifade etmiş, ve hemen ardından "toplumsal sektör, kolektif kimlik ve etnik gruplar söz konusu olduğunda dinleyici kitlesi kimdir?" sorusunu yöneltmiştir.[258] Bu soruya yanıt olabilecek nitelikteki kriteri ise Thierry Balzacq ortaya koymuştur. Kopenhag Okulu'nun konuşma edimi ile alımlayıcı kitle arasındaki ilişkinin sınırlarını tam çizemediğini öne süren Thierry Balzacq, alımlayıcı kitleyi "istenilen hedeflere ulaşılmasında doğrudan nedensel bağa sahip olan birim" şeklinde tanımlamaktadır. Örneğin; bir hükümetin belirli bir politika izlemek üzere yetkilendiren parlamento ve kongre gibi kurumların resmi kararı güvenlikleştirmenin olmazsa olmaz koşuludur. Bu noktada, güvenlikleştirme sürecini başlatan aktörün dinleyici kitlenin duygu, talep, çıkar ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması ve bu etmenlerle özdeşleşmesi gerekmektedir. Buradan hareketle, güvenlikleştirici aktörün alımlayıcı kitleden aldığı desteği ahlaki ve resmi destek olarak ikiye ayıran Balzacq, resmi desteğin daha önemli olduğunun altını çizse de her iki desteğin alınması durumunda güvenlikleştirmenin başarılı olma olasılığının artacağını ifade etmektedir.[259] Benzer şekilde güvenlikleştirme sürecinde dinleyici kitlenin rolüyle ilgili bir belirsizlik olduğuna işaret eden Leonard ve Kaunert, güvenlikleştirme kuramını süjeler arası bir süreç olarak tanımlayan Kopenhag Okulu'nun bir taraftan dinleyici kitleye önemli bir rol

---

[257] Alan Collins, "Securitization, Frankenstein's Monster and Malaysian Education", **The Pacific Review**, c. 18, s. 4 (2005): 572-573

[258] Thorsten Gromes, Thorsten Bonacker, "The Concept of Securitisation as a Tool for Analysing the Role of Human-Rights-Related Civil Society in Ethno-Political Conflicts", **SHUR Working Paper Series, 2007,** University of Marburg.

[259] Thierry Balzacq, "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context", **European Journal of International Relations**, c. 11, s. 2 (2005): 184-185.

verir gibi göründüğünü diğer taraftan ise dinleyicinin rolünü örtük bir şekilde önemsiz kıldığını belirtmektedir. Leonard ve Kaunert'e göre, güvenliğin objektif olarak değerlendirilebileceği fikrini çürüten Kopenhag Okulu'nun, bir şeyin varoluşsal bir tehdit olarak tanımlanmasına güvenlikleştirici aktörün tek başına karar verdiği yönündeki yaklaşımı çelişkili bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede varoluşsal tehdidin tartışılması ve acil/olağanüstü önlemlerin alınması ve meşru kılınması noktasında alımlayıcı kitlenin rolüne önem atfeden Kopenhag Okulu'nun, dinleyici kitlenin nasıl tanımlanacağı konusundaki ölçüte ve söz konusu önlemler için rıza göstermenin işaretlerinin nasıl değerlendirilebileceğine dair muğlak bir tavır sergilediği öne sürülmektedir. Bu noktada Leonard ve Kaunert, güvenlikleştirici aktörlerin siyasi liderler, bürokrasiler, hükümetler, lobiciler ve baskı grupları şeklinde belirlendiğini, demokratik bir toplumda ise çoğu zaman toplum veya vatandaş olarak tanımlanan dinleyici kitlenin esasında siyasi sisteme ve konunun niteliğine göre değişiklik gösterebileceğini ifade etmektedir.[260] Benzer şekilde dinleyici kitle ile ilgili geniş bir perspektif sunan Vuori, güvenlikleştirme eyleminin işlevine göre kitlelerin değişebileceğini, söz konusu kitlenin sosyal, kültürel ve politik şartlar sonucu ortaya çıkabileceği gibi, kriz zamanlarında bu kitlenin sadece elitler ile sınırlı kalabileceğini belirtmektedir.[261]

Bu eleştirilere ve farklı yaklaşımlara karşılık Ole Waever, "alımlayıcı kitle" ve "acil/olağanüstü önlemler" kavramlarının daha iyi tanımlanması gerektiğini ifade ederek bir anlamda özeleştiride bulunmuştur. Waever, ilke olarak dinleyici kitlenin sadece "toplum" veya "insanlar" şeklinde tanımlanamayacağını, aynı zamanda ikna edilmesi gerekenin bir grup olabileceğini ifade etmiştir.[262]

2.2.4. Güvenlik-dışılaştırma

Güvenlik-dışılaştırma, diğer bir ifadeyle meseleleri güvenlik sorunu olmaktan çıkarmak, Kopenhag Okulu'nun öne sürdüğü en tartışma yaratan kavramlardan biridir.

---

[260] Sarah Leonard, Christian Kaunert, "Reconceptualizing the Audience in Securitization Theory", **Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve**, ed. Thierry Balzacq (The United Kingdom: Routledge, 2011): 58-61.

[261] Juha A. Vuori, "Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders", **European Journal of International Relations**, c. 14, s. 1 (2008): 72.

[262] Waever, **age**, 26.

Bir konunun güvenlikleştirilerek mi yoksa güvenlik dışına çıkarılarak mı çözülmesi gerektiği yönündeki tartışmaların odağında yer alan "güvenlik-dışılaştırma" kavramı, Kopenhag Ekolü tarafından güvenlikleştirme kavramı kadar derinlemesine açıklanmamıştır.[263] Kopenhag Okulu, geniş kapsamlı bir güvenlikleştirme sürecinin sivil toplumun baskı altında tutulması, müdahaleci ve zorlayıcı bir devletin yaratılması, ekonominin sekteye uğraması ve güvenlik ikileminin yoğunluğunun en üst düzeye çıkması sonucunu doğuracağını ifade etmektedir. Bu nedenle Kopenhag Okulu, güvenlik kavramını olumlu bir değer olarak ele almamakta, aşırı veya irrasyonel güvenlikleştirmeden kaçınmanın önemsenmesi ve meşru bir sosyal, politik ve ekonomik hedef olarak görülmesi gerektiğinin altını çizmektedir.[264] Bu noktada esas hedef sorunların acil/olağanüstü önlemlerin meşru kabul edildiği güvenlik alanından siyasal alana yeniden taşınmasıdır. Dolayısıyla, güvenlik-dışılaştırma kavramı, konuların panik/aciliyet durumundan uzaklaştırılarak normal bir siyasal düzlemde ele alınması anlamına gelmektedir.

Güvenlik-dışılaştırma sürecini toplumsal sektör bağlamında değerlendiren Theiler'a göre, iki farklı strateji bu sürecin etkili olmasına katkı sağlayacaktır. İlk strateji, dinleyici kitlenin varoluşsal bir tehdit olarak tanımlanan gelişmenin gerçekte var olmadığına veya söz konusu gelişmenin mevcut olsa da büyük bir tehdit oluşturmadığına ikna edilmesidir. Bu noktada Theiler, "sanıldığı gibi göçmenlerin sayısında bir artış yoktur" veya "göçmen nüfusunda artış olsa da toplumsal uyum söz konusudur" cümlelerini ilk stratejisine örnek olarak göstermektedir. Theiler'ın gündeme getirdiği ikinci strateji ise tehditten ziyade ilgili kitleye odaklanılmasıdır. Bu durumda söz konusu gelişmenin toplumun kimliğine karşı bir tehdit oluşturmayacağının kabul edilmesi ilgili kitlenin belirgin özelliklerinin yeniden tanımlanması ile mümkündür. Örneğin, "beyaz toplum" olma özelliği kimliği belirleyici bir nitelik olmaktan çıkarılırsa, beyaz olmayan göçmenler kimliğe karşı bir tehdit oluşturmaz ve toplum içinde yaşanabilecek krizler güvenlik-dışılaştırılarak bertaraf edilmiş olur.[265]

---

[263] Rumelili ve Karadağ, **age**, 80.

[264] Buzan, **age**, 21-22.

[265] Tobias Theiler, "Societal Security", **The Routledge Handbook of Security Studies**, ed. Myriam Dunn Cavelty, Victor Mauer (The United Kingdom: Routledge, 2010): 111-112.

Bu yaklaşımdan farklı olarak Hansen, güvenlikleştirmenin aksine güvenlik-dışılaştırma sürecinde bir konuyu güvenlik tehdidi olmaktan çıkarabilecek net bir söz edimi gerçekleştirmenin zor olduğuna dikkat çekmektedir. Koşulları belirli ve tutarlı bir güvenlik-dışılaştırma sürecinden söz etmenin mümkün olmadığını ifade eden Hansen, güvenlik-dışılaştırma sürecini dört farklı biçimde tanımlamıştır. Güvenlik-dışılaştırma formlarından ilki "istikrar yoluyla değişim" (change through stabilisation) şeklinde tanımlanan süreçtir. Bu süreçte, bir konu ile ilgili telaffuz edilen güvenlik söz edimi yerini yavaşça daha az militarist ve daha fazla politik katılımı içeren bir söyleme bırakmaktadır. Soğuk Savaş'ın yumuşama (détente) döneminin örnek olarak gösterilebileceği "istikrar yoluyla değişim" sürecinde söz konusu sorun tamamıyla ortadan kalkmamakta, yalnızca sorun siyasi bir çerçevede ele alınmaktadır. Güvenlik-dışılaştırma sürecinin ikinci biçimi olan "yerine koyma" (replacement) ise bir konunun güvenlik gündeminden kaldırılmasıyla eş zamanlı olarak başka bir konunun güvenlikleştirilmesi durumunu ifade etmektedir. Söz konusu tehdidin siyasi olarak çözüme kavuşturulması suretiyle bütünüyle güvenlik-dışılaştırılması şeklinde tanımlanan "yeniden ifade etme" (rearticulation) durumu ilk iki güvenlik-dışılaştırma biçimine göre daha doğrudan ve kökten bir çözüme işaret etmektedir. Kopenhag Okulu'nun güvenlik-dışılaştırma yaklaşımının son biçimi "sessizleştirme" (silencing) ise bir konunun güvenlik söyleminden tamamen çıkarılması anlamına gelmektedir.[266]

Güvenlik-dışılaştırma kavramına ilişkin farklı bir perspektif sunan bir diğer akademisyen Rita Floyd, güvenlikleştirme kavramına negatif, güvenlik-dışılaştırma sürecine ise pozitif bir anlam yüklenilmesine karşı çıkmakta, her iki sürecin de sonuçlarına bakılarak bir tartışma yapılabileceğini belirtmektedir. Örnek olarak ABD'de Clinton döneminde ve sonrasında güvenlikleştirilen çevresel tehditler konusunu gösteren Floyd'a göre, çevre güvenliği adına atılan adımlar insanlığın veya doğanın yararına değil, devletin çıkarlarına fayda sağlayacak şekilde belirlenmiştir. Dolayısıyla bu noktada önemli olan güvenlikleştirici aktörün söyledikleri ile yaptıkları arasındaki uyumdur.[267]

---

[266] Lene Hansen, "Reconstructing Desecuritisation: The Normative-Political in the Copenhagen School and Directions for How to Apply It", **Review of International Studies**, c. 38, s. 3 (2012): 527-546.

[267] Rita Floyd, "Can Securitization Theory be used in Normative Analysis? Towards a Just Securitization Theory", **Security Dialogue**, c. 42, s. 4-5 (2011): 433.

Güvenlik-dışılaştırma süreci ile özgürleşmeyi eşdeğer tutan Aradau ise, bir konuyu güvenlik alanından çıkarmak için eşitlik ve adalet gibi evrensel ilkelere ihtiyaç olduğunu, ancak bu ilkeler ile güvenlikleştirmenin dışlayıcı tuzağından kaçınılabileceğini ve toplumdaki her bireye eşit olarak hitap edilebileceğini vurgulamaktadır. Aradau, güvenlik-dışılaştırma sürecinin "tehlikeli" ve "öteki" olarak tanımlanan kişilerin kendilerine biçilen kimliklerden kopması ve evrensel değerler çerçevesinde bir söylem ve mücadeleyi hayata geçirmeleri ile başlayabileceğini ifade etmektedir.[268] Aradau'nun ötekileştirilen grupların yeni bir söylem ve mücadele alanı yaratması yönündeki yaklaşımı ile her zaman başarılı bir güvenlik-dışılaştırma sonucunun elde edilemeyeceğini ifade eden Rumelili ve Karadağ, "ben" ve "öteki" arasında inşa edilmiş farklılıkları ortadan kaldıran bir mücadelenin, var olan öz anlatıları temelden sarsarak ontolojik güvensizliğe ve yeni güvenlikleştirme adımlarına sebep olacağını belirtmektedir. Ontolojik güvenlik kavramını "belli alışkanlık ve rutinlerin bireyler için bir varlık çerçevesi oluşturması, biyografik devamlılık hissi ve bu devamlılığın istikrarlı öz anlatılarda hayat bulması" şeklinde tanımlayan Rumelili ve Karadağ, bu kavram ile güvenlikleştirme teorisi arasında bir ilişki kurmakta, farklı sebeplerle istikrarlı bir benlik hissine sahip olmayan veya bu hissi sürdüremeyen aktörlerin güvenlikleştirici aktörlerin etkisi altında daha fazla kaldığını öne sürmektedir. Bu durumun nedeni, güvenlikleştirme sürecinde belirlenen tehdit nesnesine ontolojik açıdan güvensiz olan aktörlerin varoluşsal kaygılarını yansıtması ve ihtiyaç duydukları anlamı, bu tehdit nesnesi ile mücadelede bulmalarıdır. Bu noktada Rumelili ve Karadağ, "ben" ve "öteki" arasındaki bağımlı ilişki üzerine inşa edilen "kimlik" nedeniyle güvenlikleştirilen konuların tekrar güvenlik-dışına alınmasının zor olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla, sürdürülebilir bir güvenlik-dışılaştırma sürecinin başlaması ve ontolojik güvensizliğin oluşmaması için kimlik inşa süreçlerinin dikkate alınması ve öz anlatılarda istikrarlı bir değişim sağlanması gerekmektedir.[269]

---

[268] Claudia Aradau, "Security and the Democratic Scene: Desecuritization and Emancipation", **Journal of International Relations and Development**, c. 7, s. 4 (2004): 401-403.

[269] Rumelili ve Karadağ, **age**, 79-83.

2.3. Terör ve Terörizm Olgusu

21. yüzyılda hayatın önemli bir parçası haline gelen terörizm kaygısı ABD'yi hedef alan 11 Eylül saldırıları, 2004 yılında Madrid'de gerçekleştirilen tren saldırıları, 2005'te Londra'yı sarsan bir dizi bombalı saldırı ve özellikle Ortadoğu bölgesinde yaşanan intihar saldırıları ile birlikte daha sık tartışılan bir konu haline gelmiştir. Bu tür olaylar terörizmi birçok ülkede önemli bir endişe kaynağı haline getirmiş olsa da terör sorunu yeni bir olgu değildir. Bu noktada karşımıza çıkan temel mesele terörizmin ne olduğu, neden ortaya çıktığı, kimin sorumlu olduğu, teröristlerin hedefleri ve gelecekte terör sorununun ulaşacağı yeni boyutlara ilişkin olasılıklar konusunda ortak bir anlayışa sahip olmaktır. Ancak, terör olgusunun ne olduğu konusunda herkes için geçerli bir tanım bulmak, bu ifadenin negatif duygusal yan anlam taşıması nedeniyle zorlaşmaktadır. Bu zorluğun arka planında "terörizm" kelimesinin özgül bir faaliyet türünü tasvir eden bir terim olmasının ötesinde hoşa gitmeyen bir dizi olgunun olumsuzluğunu ifade etmek için kullanılması yer almaktadır.[270]

Örgütlü terörizmin ilk tezahürlerine I. yüzyılda Ortadoğu'da, Filistin'de rastlanılmaktadır. Sistematik bir şekilde terör taktikleri uygulayan ve bilinen en eski terör grubu olan Zelotlar, aynı zamanda Romalılar tarafından "hançerle öldüren" anlamına gelen sicarius veya sicarii terimleri ile tasvir edilmiştir. Roma İmparatorluğu'na karşı örgütlenen köktenci grup hem imparatorluk yetkililerini hem de imparatorluk taraftarı olan Yahudi seçkinleri hedef almıştır. Bu döneme ilişkin belgelerde Zelotların aynı zamanda gerilla hareketi biçimini de alan silahlı bir mücadeleyi örgütledikleri ve terörizm silahına dayanan psikolojik bir stratejiye başvurdukları anlaşılmaktadır.[271] Tarih boyunca terörizm tekniğine başvuran grupların birçoğunun dinamiğini yansıtan diğer hareket İran, Suriye ve Irak'ta kök salmış olan Haşhaşiler Tarikatı'dır. Avrupa dillerinde "kiralık profesyonel katil" (Assassin) anlamında kullanılan, Arapçada ise "kuru ot" anlamına gelen Haşhaşi sözcüğünün etimolojik kökenlerini inceleyen araştırmacı Silvestre de Sacy, Haşhaşi kelimesinin uyuşturucu etkisiyle bilinen hint keneviri ile özdeşleştirildiğini öne sürmüş, tümüyle

---

[270] Ariel Merari, "Ayaklanma Stratejisi Olarak Terörizm", **Terörizmin Tarihi, Antikçağdan IŞİD'e**, ed. Gerard Chaliand, Arnaud Blin, çev. Bülent Tanatar (İstanbul: Nora Kitap, 2016): 25.

[271] **age,** 65-70.

bu yaygın kanıyı benimsememekle birlikte tarikat lideri Hasan Sabbah'ın suikastçılarına görevlerini başarıyla icra etmeleri karşılığında vadettiği cenneti önceden tattırmak üzere haşhaş içirdiğine yönelik düşüncelerin varlığına işaret etmiştir. Bernard Lewis'e göre, tamamen gerçek dışı olan bu hikâye ile tarikat mensuplarının eylemlerine bir açıklama getirilememekte, aksine tarikatın inanışlarını ve abartılı tavırlarını küçümseye yönelik bir yaklaşım benimsenmeye çalışılmaktadır. İran, Suriye ve Irak'ta kök salan bu tarikata bağlı teröristlerin doğrudan cennete gidecekleri düşüncesiyle eylemlerini gerçekleştirirken gönüllü olarak kendilerini feda etmelerini sağlayan sarsılmaz bir inançla dolu olmaları bugün terör saldırılarının altına yatan mekanizmaların anlaşılması açısından önemli bir ipucu vermektedir.[272]

Terörizm "esasen tartışmalı bir kavram" olsa da etimolojik ve tarihsel açıdan hem "terör" hem de "terörizm" terimlerini anlamlandırmak nispeten daha basittir. Terör kelimesine eklenen "-izm" son eki bazen terörizmin sistematik karakterine, teorik düzeyde bir siyaset felsefesine (liberalizm veya sosyalizm gibi) ve pratik düzeyde bir davranış tarzına veya tutuma (fanatizm gibi) atıfta bulunmaktadır. Terör kelimesi Latince "terrere" fiilinden türemiştir ve "korkuyla titretmek" anlamına gelmektedir. İlk olarak Fransız yazar Jean Bodin, Les Six Livres de la République (1576) adlı eserinde aşırı şiddetin sebep olduğu korkuya atıfta bulunurken "terör" kavramını kullanmıştır. Ancak, kavram bugün sahip olduğu anlamını Fransız Devrimi sırasında almıştır. Fransa'da, Fransız Devrimi'nin ardından yaklaşık bir yıl süreyle iktidarı ele geçiren Jakobenlerin yürüttüğü kanlı dönem aynı zamanda "devlet terörizmi" olarak adlandırılan bir sürece işaret etmektedir. Bu süreçte Fransız Devrimi'nin önde gelen isimlerinden biri olan Maximilien Robespierre ve destekçisi olan Jakobenlerin devrim karşıtı veya muhalif olarak nitelendirdikleri insanları kitleler halinde ölüme göndermiştir. Devrime başkaldıran insanların hatta devrim yanlısı olmakla birlikte baskıcı rejimi eleştiren devrim önderlerinin dahi sindirilmeye çalışıldığı bu dönemde "terör" ülkede yaşanan karmaşa, şiddet, hukuksuzluk ve anarşiye son veren bir araç olarak görülmüştür.[273]

---

[272] Bernard Lewis, **Haşhaşiler: İslam'da Radikal Bir Tarikat**, çev. Kemal Sarısözen (İstanbul: Kapı Yayınları, 2018), 32-33.

[273] Chaliand ve Blin, **age**, 115-118.

19. yüzyıla gelindiğinde çoğunlukla alt sınıfların haklarını savunan terörist hareketlerin ülkelere özgü sosyal ve politik ortamlar içerisinde ortaya çıktığı görülmektedir. 1800'lü yılların başında Sanayi Devrimi'nin sosyal ve ekonomik dönüşümlerine karşı çıkan ve "Ludditler" olarak tanımlanan İngiliz işçiler ile aynı yüzyılın sonlarında Rusya'da çarlık rejiminden rahatsızlık duyan öğrencilerin kurdukları "Narodnaya Volya" (halkın iradesi) isimli örgüt bu dönemde ortaya çıkan farklı grupların önemli örnekleridir.[274]

David C. Rapoport ise modern terörizm döneminin dört farklı dalga şeklinde yaşandığını ileri sürmektedir. Rapoport'a göre, bu dalgalardan ilki 1880'li yıllardan Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar süren anarşizm süreci, ikincisi Birinci Dünya Savaşı'nın sonundan 1960'lı yılların sonlarına kadar süren anti-sömürgeci dönem, üçüncüsü 1960'ların sonlarından yakın geçmişe kadar devam eden yeni sol dalga ve dördüncüsü 1980'li yıllardan günümüze kadar süren dini motifli eylemlerdir.[275]

Terörizm etimolojik ve tarihsel açıdan kısmen daha kolay açıklansa da terörün tanımına ve terör eylemlerini diğer çatışma türlerinden ayıran faktörlere ilişkin fikir birliği oluşturulamamıştır. Terörizm konusunda uluslararası ölçekte kabul gören yasal bir tanımın olmamasının en önemli sebeplerinden biri bu olgunun sıklıkla resmi ve kamusal söylemde ahlaki kınamayı ifade etmek için "aşağılayıcı bir siyasi damgalama terimi" olarak kullanılmasıdır. Terörizm kavramı, kendisine yüklenen bu yeni anlam ile siyasallaşmakta ve çoğunlukla siyasi rakiplerin şeytanlaştırılmasında etkili olmaktadır. Alex P. Schmid'e göre, terörizme ilişkin yapılan tanımlar aynı zamanda tanımlamayı yapanların çıkarlarını da yansıtmaktadır. Çoğu kez terörizmin çerçevesini çizen siyasiler kendilerine destek veren vatandaşları yüksek ahlaki bir düzleme yerleştirmek ve konsolide etmek, politik tartışmaları susturmak veya şekillendirmek, farklı gündemler yaratmak için gerçekliği yeniden tanımlamak ve bu sayede bazı politikaları hayata geçirmek amacıyla "değer yüklü" terimler kullanmaktadır.[276]

Benzer şekilde Amanda Third, toplumsal düzene yönelik terör tehdidinin tasvirinde söylem yoluyla dikkatlerin sadece teröriste çekilmeye çalışıldığını ve bu eğilimin

---

[274] Martin, **age**, 52-53.

[275] David C. Rapoport, "The Four Waves of Modern Terror: International Dimensions and Consequences", **An International History of Terrorism: Western and Non-Western Experiences**, ed. Jussi M. Hanhimäki, Bernhard Blumenau (London: Routledge, 2013): 282-311.

[276] Schmid, **age**, 39-41.

terörizmin inşası için iki önemli sonucu ortaya çıkardığını öne sürmektedir. Birincisi, terörizm tartışmalarının sadece teröriste odaklanması mevcut sorunun tarihsizleştirilmesini ve depolitize edilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu sayede özellikle Batılı popüler terörizm anlayışında sıkça rastlanıldığı üzere terörizm sorunu sürekli olarak "yeni" ve "eşi görülmemiş" olarak üretilmekte ve sosyal, kültürel, politik, ekonomik ve tarihsel bağlamlarından çıkarılarak söylem yoluyla çağdaş dünyanın yeni bir rahatsızlığı olarak sunulmaktadır. İkincisi ise, ilk sonuçla ilişkili olarak hem terörizm hem de teröristin patolojik hale getirilmesi ve çözüm arayışlarının bu dar çerçeve ile sınırlı kalmasıdır. Bu yaklaşım ile gücün ve meşruiyetin sınırları belirlenmekte, devletlerin kanun uygulama ve kontrol sağlama biçimleri yeniden şekillenmektedir.[277]

Terörizmin tanımlanmasına ilişkin yapılan tartışmalarda önemli bir faktör olarak karşımıza çıkan bir diğer husus "bir kişinin teröristinin başka bir kişinin özgürlük savaşçısı" olduğu yönündeki yaklaşımdır.[278] Bu noktada temel konunun bakış açısı olduğu anlaşılmaktadır. Aşırılık yanlısı grubun şiddet içeren eylemlerine karşı çıkan ve hedef konumunda bulunan kişiler doğal olarak bu grupları terör örgütü olarak tanımlarken, söz konusu grup tarafından savunulan ve kendisi adına terör saldırıları gerçekleştirilen kişiler grubun yöntemleri konusunda hemfikir olmasa da genellikle onları özgürlük savaşçısı, gerilla, devrimci veya direniş savaşçıları olarak görmektedir.[279] Benzer şekilde, terörist gruplar da ulusal kurtuluş hareketi veya özgürlük savaşı olarak tanımladıkları mücadelelerini toplumsal, ekonomik, dinsel veya emperyalist baskıya ya da tüm bunların birleşimine karşı sürdürdüklerini ve bu mücadelede terörist yöntemleri benimsemeye mecbur kaldıklarını belirtmektedir. Dipak K. Gupta'ya göre, terörizme ve siyasi şiddetin farklı türlerine eğilim gösterenlerin eylemlerini birbirine bağlayan tek ortak nokta, toplumları için ortak bir iyiye ulaşmak için çabaladıkları iddiasıdır. Bu özgecil (kendini değil etrafındakileri düşünen, dünyanın iyiliğini kendi menfaatinin önüne çıkaran kişi, fedakâr) hedefler sayesinde terörist kendisini sıradan suçlulardan kolayca ayırmaktadır. Bu nedenle Gupta, bu özgecil motivasyonun kaynağını anlamadan terörizmin anlaşılamayacağını

---

[277] Amanda Third, **Gender and the Political: Deconstructing the Female Terrorist**, (New York: Palgrave Macmillan, 2014), 27-31.

[278] Gus Martin, **age**, 27.

[279] **age**, 37.

ve sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaların karışık güdülere sahip bu karmaşık varlık hakkında bizlere çok az şey anlattığını öne sürmektedir.[280]

Terör uzmanı Ariel Merari ise, "terörizm" ve "özgürlük uğruna mücadele" kavramlarının insan davranışının iki farklı yönüne işaret ettiğini, ilkinin bir mücadele tarzını, ikincisinin ise bir davayı tasvir ettiğini savunmaktadır. Bazı terörist grupların kendi kaderini tayin veya ulusal kurtuluş için mücadele ettikleri bilinse de terör eylemlerinin bütün ulusal kurtuluş hareketleri tarafından davaları için tercih edilen tek yol olduğunu söylemek mümkün değildir. Benzer bir ayrım "terörizm" ve "gerilla" kavramları arasında da yapılmaktadır. Bu iki kavramın çoğu zaman fark gözetmeksizin birbirlerinin yerine kullanılması terörizm kelimesinin tanımıyla ilgili kafa karışıklıklarını ve terörün olumsuz anlamından kaçınma çabasını yansıtmaktadır. Ancak, bu iki kavram stratejik olarak birbirinden ayrışmaktadır. Terörizmin aksine gerilla hareketi için belirli bir alanda fiziksel kontrol sağlanması kilit bir unsurdur. Gerillanın kontrol altında tuttuğu bölge adam devşirmek için bir havuz, lojistik bir üs ve düzenli bir ordu kurmayı sağlayan bir alan ve altyapı işlevi görmektedir. Amaçlarını duyurmaya, iradelerini halka dayatmaya ve korku yayarak halkın davranışını etkilemeye çalışan teröristler ise belirli coğrafi sınırlar içerisinde "kurtarılmış bölgeler" yaratmak yerine psikolojik etki alanını genişletmeyi amaçlamaktadır. Gerilla hareketi ve terörizm arasındaki diğer farklılıklar eylemlerin hedefleri, birliklerin boyutu, operasyon biçimleri, kullanılan silahlar ve taktikler ile ilgilidir. Genellikle eylemleri ile polisi, güvenlik güçlerini ve orduyu hedef alan gerilla hareketlerinin terörist gruplara kıyasla sivilleri hedef alma olasılıkları daha düşüktür. Bununla birlikte, gerilla hareketlerinin askeri güçlere karşı düzenlediği saldırılarını sivil hedeflere yönelik terör saldırıları ile birleştirmeleri olasıdır. Operasyonel birimlerin boyutları açısından bakıldığında gerilla hareketinin manga, bölük, tabur ve tugay ölçeğindeki birimler halinde sürdürüldüğü, daha küçük birimler halinde eylemlerini gerçekleştiren teröristlerin üst sınırının gerillaların alt sınırı olduğu görülmektedir. Bu iki tip savaşta kullanılan taktikler ve silahlar da farklılığın diğer tezahürleri olarak kabul edilmektedir. Taktiksel açıdan düzenli bir ordunun hareket tarzına benzer yöntemler tercih eden ve çoğunlukla muharebe silahları kullanan gerilla hareketinin

[280] Dipak K. Gupta, **Understanding Terrorism and Political Violence: The Life Cycle of Birth, Growth, Transformation, and Demise** (London: Routledge, 2008), 32.

aksine terörist gruplar stratejik ve taktiksel olarak özel bir muharebe biçimi şeklinde hareket etmektedir.[281]

Terörizmin tanımına ilişkin bu belirsizliğe dair Albert J. Jongman ve Alex P. Schmid'in yapmış olduğu araştırma dikkat çekicidir. Akademisyenler ve devlet görevlilerini dâhil ederek gerçekleştirdikleri bir çalışma sonucunda 109 farklı terörizm tanımının mevcut olduğunu ortaya çıkaran Jongman ve Schmid, bu tanımları tahlil ettiklerinde temel bileşenlerin de değişkenlik gösterdiğini tespit etmişlerdir. Bu araştırmaya göre 109 farklı tanımın %83,5'inde şiddet, %65'inde siyasal hedefler ve %51'inde korku ve tehdit kavramlarının ön plana çıktığı görülmüştür. Bu çalışmalarından hareketle yeni bir tanımın çerçevesini çizen Jongman ve Schmid, terörizmi "gizli ya da yarı gizli birey, grup veya devlet aktörleri tarafından gerçekleştirilen, kişisel, kriminal veya siyasi sebeplerle korku ve endişe kaynağı olan, tekrarlanmış şiddet eylemleri" şeklinde açıklamaktadır. Bu tanıma göre, suikastlar haricinde gerçekleştirilen bu tür eylemlerin doğrudan hedefleri, asıl mağdurlar değildir. Şiddetin mağdurları bir hedef kitleden rastgele veya önceden belirlenmiş temsili veya sembolik hedefler olarak seçilmekte ve esas olarak teröristler mesajlarını kitle iletişim araçları vasıtasıyla bu mağdurlar üzerinden daha geniş kitlelere ve çatışmanın taraflarına duyurmaya çalışmaktadır.[282] Terörizmden kaynaklanan korkuyu artıran bu rastgelelik görünümü herhangi birinin gerçekten mağdur olabileceği ve kimsenin güvende olmadığı algısını yaratmaktadır.[283] Benzer şekilde Eric Hobsbawm, gerçek terörizm tehlikesinin kaynağının saldırganların tehditlerinin ötesinde eylemlerinin yol açtığı, medyanın ve hükümetlerin de körükledikleri korku atmosferi olduğunu ileri sürmektedir.[284] Terör korkusunun saldırının gerçekleştiği alanın çok daha ötesine yayılmasında medyanın kritik bir rol oynadığını öne süren Bradley McAllister ve Alex P. Schmid, terörizmi şiddet içeren bir "iletişim stratejisi" olarak tanımlamakta, bu nedenle kitle iletişim araçlarının önemine dikkat çekmektedir. Bir terör eylemi haberi ulusal ve uluslararası ölçekte hızla yayılmakta ve milyonlarca

---

[281] Merari, **age**, 31-34.

[282] Alex P. Schmid, Albert J. Jongman, **Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature** (New Jersey, Transaction Publishers, 1988), 28.

[283] James M. Lutz, Brenda J. Lutz, **Terrorism: Origins and Evolution**, (New York: Palgrave Macmillan, 2005), 8.

[284] Eric Hobsbawm, **Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm**, çev. Osman Akınhay (İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008), 166.

kişi medya ve internet yoluyla teröristlerin vermeye çalıştığı mesajdan haberdar olmaktadır. Özellikle siyasi olarak kutuplaşmış bir ortamda teröristlerin taleplerini kitle iletişim araçları ile açıklaması veya hayatları için yalvaran rehinelerin video görüntülerini yayınlamaları hükümete baskı uygulanmasında, siyasetin gündeminin değişmesinde, hükümetin gerçekte ne kadar aciz olduğunu insanlara göstererek halkın moralinin bozulmasında veya örgütün sempati kazanmasında etkili olmaktadır.[285] Dolayısıyla, terörist saldırılar izleyicilerin medyaya olan ilgisini artırdığından medyanın içeriği büyük önem taşımaktadır. Alan B. Krueger'a göre, medya kuruluşlarının terör eylemlerine dair haberleri ekrana yansıttığında hata yapılma ihtimali yüksektir. Bu durumun en önemli nedeni bilgi kalitesi yerine haberin hızlıca izleyiciye sunulmasına öncelik verilmesidir. İkinci olarak, medya kuruluşlarına açıklama yapan uzmanların ve anonim kaynakların yanılıyor olsalar dahi hesap verebilir olmayışları hata payını artırmaktadır. Son olarak hükümetlerin belirli bir saldırıyı gerçekleştiren teröristlerin izini sürmek için medyaya tüm bilgileri vermemesi medya raporlarının doğruluğunu ciddi oranda etkilemektedir.[286]

Siyasilerin yapmış olduğu açıklamalar sadece medyayı değil aynı zamanda toplumun seçimlerini de etkilemektedir. Doğası gereği politik olarak görülen ve çoğu kez "siyasetin başka yollarla devamı" şeklinde tanımlanan terörizmi diğer şiddet biçimlerinden ayıran kilit unsur siyasi hedeflerdir. Dolayısıyla, hükümetlerin yapmış oldukları açıklamalarda ve politikalarında ulusal kamuoyunun belirleyici bir role sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle, hükümetler tutarlı yaklaşımları seçmek ile var olabilecek özel durumları hesaba katmak arasında kalmaktadır. Bu durumun örneğine 11 Mart 2004 tarihinde İspanya'nın başkenti Madrid'de tren ağında gerçekleştirilen terör saldırılarının ardından açıklama yapan İspanya Başbakanı Jose Maria Aznar'ın konuşmasında rastlanılmaktadır. Yaklaşık 200 kişinin yaşamını yitirdiği terör saldırısının ipuçlarının ETA'yı işaret ettiğini ifade eden Aznar, süreci iyi yönetememesi ve saldırıların El-Kaide hücresi tarafından gerçekleştirildiğinin anlaşılması üzerine eleştirilerin hedefi olmuştur. Saldırılardan üç gün sonra

[285] Bradley McAllister, Alex P. Schmid, "Theories of Terrorism", **The Routledge Handbook of Terrorism Research**, ed. Alex P. Schmid (London: Routledge, 2011): 246-247.

[286] Alan B. Krueger, **What Makes a Terrorist: Economics and the Roots of Terrorism** (New Jersey: Princeton University Press, 2007), 129-134.

gerçekleşen seçimlere ise halkın hoşnutsuzluğu büyük oranda yansımış ve Aznar hükümeti seçimlerde yenilgiye uğramıştır.[287]

2004 yılından itibaren İspanya'nın yanı sıra Avrupa'nın farklı ülkelerinde düzenlenen terör saldırıları yeni bir gerçekliği de ortaya çıkarmıştır. Son yıllarda terörist grupların giderek artan bir şekilde katı hiyerarşik organizasyon yapısından uzaklaşarak ağ ve hücre biçiminde örgütlenmeye başladıkları, "lidersiz ağ" stratejisini benimsedikleri veya "yalnız kurtları" ortak düşmanlara karşı bireysel şiddet eylemleri gerçekleştirmeye teşvik ettikleri görülmektedir. Bu "lidersiz" stratejinin parçası olarak birbirlerinden veya herhangi bir merkezi komuta otoritesinden bağımsız olarak hareket eden terörist hücreler ve yalnız kurtlar nihai olarak bir terör örgütünün hedeflerine ulaşmasında aracı rol üstlenmektedir. Ayrıca, bu "yeni terörizm" biçiminde saldırıların yerelden küresele evirildiği, daha fazla şiddet içerdiği, etnik ve ideolojik doktrinlerden ziyade fanatizmden beslendiği, finansmanının insan kaçakçılığı ve uyuşturucu ticareti gibi farklı illegal faaliyetlerle sağlandığı ve uluslararası sistemi hedef alan bir şekilde gerçekleştiği gözlemlenmektedir.[288]

Kimliği belirlenebilir bir örgütün varlığına, tek bir bireyin ötesindeki çabaya, tekrar etme potansiyeline ve şiddetin sistematik kullanımına dayanan terörizmin doğasının değişiminde modern teknoloji önemli bir rol oynamıştır. Günümüz koşullarında farklı terör gruplarına bağlı üyelerin belirli bir saldırı için geçici olarak birleşebildikleri veya bir örgütün daimi üyeleri olmak yerine yalnız hareket edebildikleri görülmektedir. Nasıl ilerleyecekleri konusunda merkezi bir yönü kabul edebilen ancak, merkezi bir otorite tarafından kontrol edilemeyen, anlık iletişim veya internet ağı ile koordine olan saldırganların eylemleri daha fazla etkili olma özelliğine sahiptir.[289]

2.3.1. Terör Şiddetinin Sebepleri ve Tipolojileri

Terörizme başvuran gruplar farklı hedeflere ulaşmak istemekte ve bu hedeflerin genellikle bir ülkeye, hedef kitleye, zaman dilimine, kısacası terör gruplarının faaliyet gösterdiği politik ortama özgü olduğu görülmektedir. Terör gruplarını ve tipolojilerini sınıflandırmanın en önemli yolu bu grupların politik sistemin hangi bölümünü

---

[287] "Aznar'a 11 Mart Sorgusu", **Deutsche Welle,** https://www.dw.com/tr/aznara-11-mart-sorgusu/a-2525705 [20.06.2021]

[288] Bruce Hoffman, **Inside Terrorism**, 3. bs. (New York: Columbia University Press, 2006), 157-256

[289] James M. Lutz, Brenda J. Lutz, **age**, 7-14.

(politikalar, siyasi liderlik, siyasi sistemin yapısı veya devletin sınırları) değiştirmeye çalıştıklarını ve terörizmin altında yatan olası sebepleri (dini konular, etnik kaygılar veya ideolojik inançlar) dikkate almaktır. Ancak, terör saldırılarının tek bir sebebinin olmaması karmaşık bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum, terörizmin mevcut siyasi konjonktürde yaşanan gelişmelerden hoşnut olmayan her türden siyasi grubun kullanabileceği bir teknik olmasından kaynaklanmaktadır.[290]

Terörizmin tek bir nedeni olmamasına rağmen, en azından bazı durumlarda bu tür şiddete katkıda bulunduğu görülen bir dizi faktör vardır. Bu faktörlerden biri olarak kabul edilen yoksulluk kimi zaman terörizmin temel bir nedeni olarak da yorumlanmakta, bireylerin veya ait olunan grupların ekonomik koşulları nedeniyle siyasi şiddete sürüklendikleri varsayılmaktadır. Birçok terörist grup, sosyal ve ekonomik adaletsizlikleri şiddet eylemlerinin gerekçesi olarak gösterse de yoksulluk, eşitsizlik ve terörizm arasında nedensel bir bağlantı kurulamamaktadır. Bazı örgütler toplumdaki daha yoksul bireyleri çekebilse de, düzenli olarak terörist gruplara katılanlar en yoksul kişiler değildir.[291] Bununla birlikte, küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyada başlayan ekonomik dönüşüm bazı gruplara daha fazla refah ve statü kazandırırken, toplumdaki diğer grupların zemin kaybetmesine sebep olmaktadır. Ekonomik durgunluk ve bunalımların etkisiyle kaygı yaşayan ve zarar gören gruplar kaynakların adil dağılmamasından devletin kayırmacılığının sorumlu olduğunu düşünmekte ve hükümet politikaları mevcut sorunlara çözüm bulamadığında göreli bir yoksunluk hissi ile şiddete başvurabilmektedir. Toplumda mutlak veya göreceli olarak büyük bir statü veya konum kaybıyla karşı karşıya kalan ve konumlarını korumak için şiddete başvuran bu gruplar çoğunlukla ilk olarak yabancıların varlığına olumsuz tepki vermektedir.[292] "Biz" ve "öteki" ayrımını belirginleştiren bu durumun kaçınılmaz sonucu grup içi kayırmacılık ve grup dışı ayrımcılıktır.[293] Bu ayrım ve kayırmacılık, önyargı ve ırkçılık ile birleştiğinde "ötekini" küçük düşürmek veya öldürmek haklı bir eylem olarak görülmektedir. Bununla birlikte, çoğu zaman iç grubun, tarihi grup kimliği simgesi haline gelen atasının "ötekinin" elinde bulunan travması yeniden

---

[290] Lutz, **age**, 16-17.

[291] James A. Piazza, "Poverty, Minority Economic Discrimination, and Domestic Terrorism", **Journal of Peace Research**, c. 48, s. 3 (2011): 340-342.

[292] Lutz, **age**, 16-20.

[293] McAllister, Schmid, **age**, 247-248.

canlandırılmakta ve "seçilmiş travma" olarak adlandırılabilecek bu durum esnasında gerçekte ve kurgusal olarak kaybedilen şeylerin kurtarılması iç grupta hak duygusu oluşturan bir ideoloji ile bağlantılı hale gelmektedir. İç grubun olumlu, dış grubun ise kötücül özelliklerinin vurgulandığı bu süreçte geçmişle ilgili ortak kaygılar, beklentiler, kurgular ve savunmalar çatışmanın imgesini büyütmekte, iç gruplar psikolojik olarak daha düşmanca eylemlerde bulunmaya ve ötekine karşı şiddet eylemlerini gerçekleştirmeye istekli hale gelmektedir.[294]

Terör şiddetine dair yaygın olan bir diğer düşünce psikolojik rahatsızlıkların terörizme neden olduğudur. Ancak bu görüş, fiilin işlendiği siyasi ve sosyal bağlamın göz ardı edilerek şiddetin nedeninin failin zihinsel durumunda veya kişiliğinde bulunmaya çalışılmasına sebep olmaktadır.[295] Tüm psikopatik bireylerin şiddet içeren davranışlarda bulunmadığını, ancak şiddetin genellikle psikopatik davranıştaki saldırgan eğilimlerin çıkış noktası olduğunu savunan Horgan'a göre, psikopatın faaliyetleri için pişmanlık veya suçluluk duymaması ve başkalarının refahını engelleyen bencil bir dünya görüşüne sahip olması terörizmle analojiler içermesi açısından ilgi çekici olsa da terörün sebebi olarak tek başına psikopatinin öne sürülmesi sınırlı bir argüman olarak kalacaktır.[296] Buna karşılık bazı grupların zaman zaman psikolojik sorunları olan bireyleri kullanmaya istekli olduğunu, ancak çoğunlukla ruhsal bozuklukları olan bu kişilerin potansiyel olarak örgütü istikrarsız hale getireceği ve güvenlik riskleri oluşturacakları için güvenilmez bulunduğunu belirten James ve Brenda Lutz, psikolojik açıdan terörist gruplara katılan bireylerin rahatsız edici derecede normal olduğunu öne sürmektedir. James ve Brenda Lutz'a göre, terörist gruplara dâhil olan kişiler psikopatik bir profile uymasa da, gözlemlenen başka eğilimler de vardır. Toplumsal normların devre dışı kalmasına, kuralların yaptırım gücünü yitirmesine ve şiddetin artmasına neden olan "anomi" durumu bu eğilimlerden biridir ve küreselleşme ve modernleşmeyle ilişkili olarak ekonomik, sosyal ve kültürel değişikliklerin beraberinde getirdiği dislokasyonların anomi durumunu ortaya çıkardığı gözlemlenmektedir. Savaş ve çatışmalar nedeniyle zorla

---

[294] Jouni Suistola, Vamık D. Volkan, **Tarihi ve Psikolojik Boyutlarıyla Uluslararası Terörizm**, çev. Servin Sarıyer (Ankara: Pusula Yayınevi, 2018), 37-56.

[295] Richard Jackson ve diğ. **Terrorism: A Critical Introduction**, 1. bs. (London: Palgrave Macmillan, 2011), 207.

[296] John Horgan, **The Psychology of Terrorism**, 1. bs. (London: Routledge, 2005), 42-43.

yerinden edilen, yeni bir ülkeye göç etmek mecburiyetinde kalan veya bulundukları ülkeye uyum sağlayamayan kişilerin anomi durumunu yaşadığı ve bu kişilerin şiddet eylemleri gerçekleştiren tüm gruplara kolaylıkla çekilebildiği görülmektedir. Terörist gruplar, anomi durumundakiler de dâhil olmak üzere üyelerine aidiyet duygusu sağlamaktadır. James ve Brenda Lutz'a göre, mevcut analizler geniş bir toplum kesiminden izole olan bu kişilerin sosyal ağlar ve duygusal destek için terör gruplarına zaman içinde daha bağımlı hale geldiklerini ortaya koymaktadır. Grup içindeki dayanışmanın üyeler için giderek daha önemli hale geldiğini ve sonuç olarak, uzun süredir gruba üye olan kişilerin gruptan ayrılıp topluma yeniden entegre olmasının zorlaştığını öne süren James ve Brenda Lutz, grup içindeki izolasyonun üyeler için psikolojik sorunlar yaratabileceğini, ancak bu sorunların bireylerin gruba katılmasından sonra ortaya çıktığını, katılma nedeni olmadığını ifade etmektedir.[297]

Terör eylemlerini diğer şiddet biçimlerinden ayıran en temel unsur siyasi amaçlara ulaşılmak istenmesidir. Siyasi katılımdaki fırsat eşitsizlikleri, toplumsal kutuplaşma, tarihsel anlatılar, kültürel çatışmalardan kaynaklanan yabancılaşma, aşağılama kültürü ve baskı gibi etkenleri şiddet içeren bir mücadele için siyasi bir gündeme dönüştürebilen karizmatik ideolojik liderlerin varlığı terör hareketinin ortaya çıkışının ardındaki en belirleyici faktördür.[298]

Siyasi ve ideolojik amaçlarla hareket eden, sol kanat veya devrimci terörizmden sağ kanat terörizm, etnik/milliyetçi/ayrılıkçı terörizm ve dini motifli/cihatçı terörizme kadar uzanan geniş kategorileri içeren[299] terör grupları toplumdaki belirli bir gruba daha adil muamele edilmesini, hükümetin muhafazakâr, solcu, sağcı veya diğer siyasi görüşlere paralel olarak politikalar belirlemesini, siyasi seçkinlerin değişmesini, yeni bir hükümetin iktidara gelmesini, rejim veya ülke sınırlarında değişikliği talep edebilmektedir.[300] Bununla birlikte, ekonomik faktörler, küreselleşme ve modernleşme toplumlar üzerinde başka şekillerde büyük baskılar oluşturabilmektedir. Küreselleşme ve modernleşmenin yansımalarıyla yaşam kalıpları bozulabilmekte,

---

[297] James Lutz, Brenda Lutz, **Terrorism: The Basics**, 1. bs. (London: Routledge, 2011), 30-36.

[298] Brynjar Lia, "Insights and Hypotheses on Causes of Terrorism Identified on the Basis of a Survey of the Literature on Terrorism", **The Routledge Handbook of Terrorism Research**, ed. Alex P. Schmid (London: Routledge, 2011): 276-279.

[299] Richard Jackson ve diğ. **age,** 154-155.

[300] James Lutz, Brenda Lutz, **age**, 16-29.

sadece ekonomik olarak değil, statü veya sosya açıdan da bazı gruplar kazanırken diğerleri kaybedebilmektedir. Modernleşme ve küreselleşme aynı zamanda değerlerin, normların ve inanç kalıplarının yapısını da etkilemektedir. Saldırı altında olduğu düşünülen değerler ve inançlar toplum veya toplumun bir kısmı için önemli ise söz konusu tehditlere, zorluklara ve değişikliklere karşı bir tepki olarak terör şiddeti ortaya çıkabilmektedir. Yirminci yüzyılın sonlarında yaşanan terör saldırılarının aslında çoğu kez küreselleşme sürecinin bir tezahürü olduğunu söylemek mümkündür. Ekonomik sorunlar ve küreselleşme gibi savaşlar da terörizme katkıda bulunan durumları doğurmuştur. Savaş sebebiyle kaybedilen bölgeler, yeni sınırlar, farklı hükümet yapıları ve yeni yönetici seçkinler çoğu kez memnuniyetsizliğe yol açmakta, hükümetler ise yöneticilere güvenmemeye eğilimli olan bir nüfusun sorunlarını miras almaktadır. Bu durumda hükümete muhalefet edenler, yanlış olarak gördüklerini düzeltmek için terörizm dâhil her türlü şiddet eylemini gerçekleştirmeye yönelebilmektedir.[301]

Bununla birlikte, terör şiddetinin en örgütlü ve kapsamlı uygulaması devletler tarafından uygulanan siyaset şiddettir. Devletlerin kullanabileceği kaynaklar ve şiddet eylemlerini yapabilme kabiliyeti, muhalif teröristlerin gerçekleştirebileceği eylemleri ölçek ve süre açısından fazlasıyla aşmaktadır. Şiddet, baskı ve korkutma politikalarının resmi hükümet tarafından desteklenmesi ve doğrudan veya dolaylı yoldan terör örgütlerinin himaye edilmesi olarak nitelendirilen devlet terörizmi silahlandırma, teröristlere eğitim ve sığınak sağlama, yıkıcı faaliyetlerde bulunma, terör eylemlerine sponsor olma, terör saldırılarını teşvik etme, paramiliter grupların uyguladıkları şiddeti baskı aracı olarak kullanma gibi eylemleri içermektedir.[302]

Terör şiddetinin arka planında yer alan sebeplerden bir diğeri ise etnik veya milliyetçi kaygılardır. Azınlık etnik grupları, bulundukları ülkedeki konumlarından memnun olmadıklarında, ayrımcılığın sona ermesi gibi politika değişiklikleri istediklerinde, ülke yönetiminde daha fazla söz hakkı ve temsiliyet talep ettiklerinde veya özerklik ve bağımsızlık kazanma çabalarının bir parçası olarak terörizme yönelebilmektedir. Benzer şekilde ülke içerisindeki çoğunluk grupları da varlığından endişe ettikleri ve ötekileştirdikleri etnik azınlıkları hedef alan terör eylemleri gerçekleştirebilmektedir.

---

[301] James M. Lutz, Brenda J. Lutz, **age**, 16-20.

[302] Gus Martin, **age**, 115-119.

Azınlık grubunu bastırmak isteyen, azınlığın bağımsız bir devlet kurmasını veya belirli bir bölgenin komşu bir ülkeye katılmasını engellemeye çalışan çoğunluk grubunun eylemleri, "farklı" olanları dışarı atma çabasının bir sonucu olarak etnik temizlik düzeyine ulaşabilir.[303]

Modern dünyada politik şiddet için baskın bir model haline gelen dini motifli terör ise eylemlerin sıklığı, şiddet ölçeği ve küresel erişim açısından diğer terör tipolojilerinden ayrışmaktadır. Dini motifli terör saldırıları, asimetrik taktikler, hücre ağları şeklinde yapılanmalar, yumuşak hedeflere yönelik hedef ayırt etmeyen saldırılar ve ağır silah teknolojilerinin kullanımı tehdidi ile nitelendirilen "yeni terörizmin" uzantılarından biri olmuştur. Küresel bir fenomen haline gelen dini motifli savaş, medya ve internet aracılığıyla yaygınlaşan bilgi ve görüntüler aracılığıyla dini aşırılıkçılar arasında küresel dayanışma duygusunun artmasına sebep olmaktadır. Potansiyel örgüt mensuplarının bu tür bilgi ve görüntülere kolayca ulaşabildiği ve birçok yeni gönüllü militanın Batı'da, çoğunlukla Avrupa'da yaşayan gençler olduğu gözlemlenmektedir. Batı'da yaşayan gönüllülerin IŞİD veya El-Kaide gibi terör örgütleri adına savaşmak için çatışma bölgelerine akın etmesi, sözde cihat hareketinin uluslararası kapsamını ve etkisini göstermektedir. Buna karşılık, birçok uzman ve araştırmacı, uluslararası terörizmin tanımı gereği teröristlerin kendi ülkelerinden ayrılmalarının gerekmediğinin ve saldırı hedefinin temsil ettiği değere bağlı olarak militanların yurtiçinde eylem yapılabileceklerinin altını çizmektedir. Uluslararası ölçekte terör saldırıları gerçekleştiren örgütler eylemlerinin kendi ülkelerindeki davalarını olumlu yönde etkileyeceğini ve uluslararası etkinin algılanan adaletsizlikleri telafi edeceğini düşünmektedir. Bu hedef doğrultusunda terör grupları eylemlerini gerçekleştirmek için yurtdışına çıkmakta veya yurtiçinde uluslararası ölçekte sembolik değeri olan hedeflere saldırı düzenlemektedir. Sembolik uluslararası bağlantıları olan yerli hedefler arasında iş insanları, diplomatlar, askeri personeller ve turistler bulunmakta ve düşman çıkarını sembolize eden bu hedeflere karşı düzenlenen saldırılar meşru ve adil kabul edilmektedir.[304]

---

[303] James Lutz, Brenda Lutz, **age**, 16-29.

[304] Gus Martin, **age**, 200-204.

2.3.2. Radikalleşme ve Aşırıcılık

Aşırıcılık (extremism) ve radikalizm, günlük hayatta ve bilimsel çalışmalarda sıklıkla birbirinin yerine kullanılan terimler olarak karşımıza çıkmakta ve politika yapıcıların, medya kuruluşlarının ve toplumun da bu kavramları çeşitli sosyal ve psikolojik olayları tanımlamak için oldukça esnek ve değiştirilebilir bir şekilde kullandığı gözlemlenmektedir.[305] Genel olarak, konuyla ilgili bilimsel literatürde radikalleşme bir süreç şeklinde tanımlanmakta, aşırılık olgusunun ise psikolojik ve ideolojik bir durum olduğu ifade edilmektedir.[306]

Aşırıcılığı, şiddet eylemlerinin insan hayatının maliyetinden daha ağır basan faydalar sağlayacağı yönündeki inanç olarak tanımlayan Amos N. Guiora'ya göre, aşırılık yanlıları toplumsal sözleşmenin altını oymakta, eylemleri ile hem bireylere (mağdurlara) hem de topluma zarar vermektedir.[307] Gus Martin'e göre terörizmin öncüsü olan aşırıcılık terör saldırganlarının şiddet eylemlerini haklı çıkarmak için kullandıkları kapsamlı ve çok boyutlu bir inanç sistemidir. Bu durumda, kişinin sahip olduğu inançların yanı sıra, bu inançları nasıl ifade ettiği de aşırıcılığın tanımlanması açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla, kişinin fikirleri ve ifadeleri her ne kadar müdahaleci, saldırgan ve kınanabilir olursa olsun terörizm kapsamında değerlendirilememektedir. Sadece aşırıcı inançları şiddetle savunanları terörist olarak tanımlamak mümkündür.[308] Benzer şekilde terörizm ve aşırıcılığın birbirinden farklı olduğunu, terörizmin bir taktik, aşırıcılığın ise bir inanç sistemi olduğunu savunan J. M. Berger, terör saldırıları gerçekleştiren aşırılık yanlılarının eylemlerini meşru göstermek adına ideolojik gerekçeler bulduklarını, bu gerekçelerin çoğu zaman ırksal/etnik, dini, milliyetçi ve benzeri unsurlar ile kaynaşarak daha karmaşık ve zehirli hale gelebildiğini öne sürmektedir. J. M. Berger, aşırılığın sabit bir hedef olmaktan çok bir inanç yelpazesi şeklinde tanımlanabileceğini ifade etmekte, şiddetin ise

---

[305] Ayhan Kaya, "Aşırıcılık ve Radikalleşme: Farkı yaratan nedir?", https://bpy.bilgi.edu.tr/en/blog/asiricilik-ve-radikallesme-farki-yaratan-nedir/ [06.10.2021].

[306] Ayhan Kaya, "Radikalizm, Ekstremizm ve Neoliberalizm: Geçmişten Günümüze Radikalleşme", **Sarkac.org,** https://sarkac.org/2021/09/radikalizm-ekstremizm-ve-neoliberalizm-gecmisten-gunumuze-radikallesme/ [07.10.2021].

[307] Amos N. Guiora, **Tolerating Intolerance: The Price of Protecting Extremism**, 1. bs. (New York: Oxford University Press, 2014), 2-8.

[308] Martin, **age**, 29.

aşırılıkçı paradigmanın en tahrip edici özelliği olduğunu vurgulamaktadır.[309] Dünyadaki gelişmeleri basit bir şekilde ve detayları göz ardı ederek siyah – beyaz, iyi – kötü, inanan – inanmayan gibi ikili karşıtlıklar üzerinden değerlendiren aşırıcılıkçılar, gündelik yaşamın sorunları üzerine düşünürken çoğunlukla komplo teorilerinden beslenmekte, inandıkları sabit fikri paylaşmayanlara karşı kendilerini ahlakî anlamda üstün bir yere koyma eğilimi göstermektedir. Gerçekliği belirleme hakkının kendilerinde olduğunu düşünen ve inandıkları doğruları başkalarına dayatmaya çalışan aşırılıkçılar, fikirleri ile örtüşmeyen görüşlere ve tutumlara karşı çoğu kez saldırgan ve otoriter tepkiler sergilemektedir.[310]

Şiddet içeren aşırılıkçılığın doğrudan ve nedensel olarak ekonomik eşitsizlik ile ilintili olduğu gözlemlenmektedir. Ekonomik eşitsizliğin beraberinde getirdiği huzursuzluk ve istikrarsızlık, kıt kaynaklara erişim konusunda gruplar arasında başlayan rekabeti, azınlık ve göçmenlere karşı önyargıyı ve bu gruplardan gelen tehdit algısını artırmaktadır. İşsizlik, fırsat eşitsizliği ve göreli yoksulluk gibi gerçek ekonomik sorunların yanı sıra, algılanan ekonomik tehditlerin de şiddet içeren aşırılık ve yabancı düşmanlığının ortaya çıkmasında kilit bir rol oynadığı görülmektedir. Buna karşılık, çoğunluk grupları tarafından tehdit edildiklerini hisseden ve ezilen azınlık gruplarının haklarını talep etmek, savunmak veya adaleti yeniden tesis etmek için grupları adına siyasi şiddete, radikal eylemlere ve terörizme yönelme olasılıkları artış göstermektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar sağ popülizmin ve göçmen karşıtlığının IŞİD ve benzeri terör örgütlerine desteğin arttığını ve terör ağlarına katılımın yaygınlaşması üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, küreselleşmenin etkisiyle önceden var olan sosyal yapıların çözülmesi ve geleneksel toplumsal düzenleri yerinden eden hızlı dönüşümlerin yaşanması bireylerin toplumdan kopması ve topluluklarında hâkim olan sosyal normları reddetmesi şeklinde ifade edilen "anomi" durumunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Kişinin değerlerinin toplumun değerleri ve normlarıyla çatışması sonucu ortaya çıkan anomi durumu aynı zamanda anlamsızlık, güçsüzlük, yabancılaşma ve sosyal izolasyon duygularını içermektedir. Anomi durumunun yanı sıra, aşırılıkçılığın arka planında yer alan bir diğer etken gençler arasında bile artış gösterdiği gözlemlenen nostalji duygusudur.

[309] J. M. Berger, **Extremism**, (Cambridge: The MIT Press, 2018), 113-145.

[310] Kaya, "Radikalizm, Ekstremizm ve Neoliberalizm…"

Günlük yaşamda istikrarsızlığa sebep olan sosyo-ekonomik koşullar, yaşam temposu, çeşitlilik ve hareketlilik bireylerin geçmişe dair daha nostaljik bir bakış açısı benimsemesine yol açabilmektedir. Aşırılıkçı düşüncelerin yeniden canlanmasında etkili olan bir diğer neden ise toplumun yoksun kesimlerinin sosyo-ekonomik hassasiyetlerini ve anti-elitist duruşlarını, korku siyaseti ile birleştirerek ivme kazanan ırkçı ve yabancı karşıtı popülist söylemlere karşı sosyal değişimi teşvik edebilecek sol ideolojik ütopyanın olmayışıdır. Toplumlar üzerinde geniş bir etki uyandıran popülist söylemler, milliyetçilik, gruplar arası gerilimler ve yabancı düşmanlığına tepki olarak azınlık ve göçmen nüfus içerisinde şiddet eğilimli aşırılıkçılığın yükseldiği gözlemlenmektedir. Özellikle, Batılı ülkelerde göçmen gençlerin hissettiği dışlanma duygusu daha fazla öfkeye ve ev sahibi toplumdan kopma duygusunun körüklenmesine sebep olmakta ve bu durum aynı zamanda radikalleşme olasılığını da beraberinde getirmektedir.[311]

Latince radix (kök) kelimesinden türeyen ve kelimenin tam anlamıyla "köklere geri dönme" sürecini ifade eden "radikal" terimi günümüzde olumsuz çağrışımları içermekte ve çoğunlukla cihatçı gruplarla özdeşleştirilmektedir. Ancak, radikal sözcüğünün geçmişte farklı çağrışımlar yaptığı anlaşılmaktadır. 18. yüzyılda Aydınlanmacı Fransız ve Amerikan devrimleriyle bağlantılı olarak gündeme gelen bu terimin, 19. yüzyılda sosyal ve siyasi reformu savunan siyasete atıfta bulunulan durumlarda sıklıkla kullanılarak yaygınlaştığı, bu dönemde kraliyete ve emperyalist güçlere meydan okuyan demokratlar, sosyalistler ve liberallerin radikal olarak tanımlandığı görülmektedir. Günümüzde ise "radikalleşme" terimi özellikle Müslüman gençlerin sosyal, ekonomik ve politik açıdan ötekileştirilmeye karşı bir savunma tepkisinin ortaya çıkış sürecine işaret etmektedir.[312]

Terörizm, siyasal şiddet ve radikalleşme üzerine araştırmalarını sürdüren akademisyen ve yazarlar, radikalleşmeyi, bir anda gelişen bir olgudan ziyade, bireylerin şiddet eyleminin haklılığına ikna olduğu ve şiddete başvurmaya kararlı hale geldiği bir süreç şeklinde tanımlamanın daha doğru olacağını savunmaktadır.[313] Fathali M.

---

[311] Jais Adam-Troian ve diğ. "Youth Extremism as a Response to Global Threats? A Threat-Regulation Perspective on Violent Extremism Among the Youth", **European Psychologist**, c. 26, s. 1 (2021): 15-28.

[312] Kaya, "Aşırıcılık ve Radikalleşme…"

[313] McAllister, **age**, 217-220.

Moghaddam, "terörizme giden basamaklar" şeklinde ifade ettiği radikalleşme sürecindeki her bir aşamayı açıklamak için altı katlı bir bina metaforunu kullanmaktadır. Radikalleşme sürecinin ilk basamağı olan zemin katta, birey içinde bulunduğu yapısal koşulları analiz etmekte, haksız ve adaletsiz olarak gördüğü koşulları yorumlamaya ve söz konusu duruma nedensellik atfetmeye başlamaktadır. Bu noktada mevcut durumu iyileştirmenin yollarını arayan ve adalete ulaşmaya çalışan birey, "haksızlığa karşı mücadelede seçeneklerin belirlenmesi" şeklinde tanımlanan birinci aşamaya geçiş yapmaktadır. Moghaddam, "saldırganlığın yer değiştirmesi" olarak ifade ettiği ikinci basamakta çoğunlukla bireylerin karşılaştıkları adaletsizliğin sorumluluğunu dış gruplara yükleme eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Bu evrede öfke ve hayal kırıklığı yaşayan bireyler, saldırgan tutumlarını düşman olarak gördükleri hedeflere fikirsel ve düşünsel olarak sergilemeye başlamaktadır. Üçüncü basamakta, toplumdan izole olma süreci hız kazanmakta, aynı zamanda şiddet kullanımını rasyonelleştiren ve mevcut yönetimin ahlaki otoritesini kınayan değerler inşa edilmektedir. Bu aşamada örgütün değerlerini benimsemeye başlayan bireyler terörizmi haklı ve meşru bir strateji olarak görmeye başlamaktadır. Dördüncü kat, bireylerin terör örgütüne katıldığı, "bize karşı onlar" düşüncesinin tümüyle benimsendiği ve terör eylemlerinin meşru görüldüğü evre olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte, örgüte yeni olan üyeler yalnızca grubun organizasyon yapısına değil, aynı zamanda değer yapısına da konsolide edilmektedir. Son basamakta ise, terör örgütüne katılan kişiler başkalarına ve kendilerine zarar vermelerini engelleyecek önlemlerden kaçınacak şekilde eğitilmekte, psikolojik olarak hazırlıklı hale getirilmekte ve terör eylemlerini gerçekleştirmek üzere görevlendirilmektedir.[314]

Silber ve Bhatt ise radikalleşme sürecinin ön radikalleşme, kendini tanımlama (özdeşleşme), endoktrinasyon ve cihatlaşma olmak üzere dört farklı aşamadan oluştuğunu ifade etmektedir. İlk aşama olan ön radikalleşme süreci, kişinin radikal bir ideolojiyi benimsemeden önce yaşadığı sıradan yaşam duruma işaret etmektedir. İkinci aşama olan kendini tanımlama (özdeşleşme) evresinde hem iç hem de dış faktörlerden etkilenen bireylerin "algısal uyanış" (cognitive opening) veya işsizlik, anomi, ırkçılık, ötekileştirme, uluslararası çatışmalar ve kişisel sorunlar gibi tetikleyici etkenler nedeniyle önceki inançlarının sarsılması ve değişmeye başlaması söz konusu

[314] Fathali M. Moghaddam, "The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration", **American Psychologist**, c. 60, s. 2 (2005): 161-167.

olmaktadır. Endoktrinasyon, grup üyelerinin desteği ve örgüt liderinin direktifleri doğrultusunda kişinin radikalleşen düşüncelerinin yoğunlaştığı, örgüt davasının desteklenmesi ve ilerletilmesi için eylem yapmayı gerektirecek koşulların mevcut olduğu sonucuna varıldığı aşamadır. Son aşama olan cihatlaşma evresinde ise kişi terör örgütü militanı statüsüne geçmekte ve örgüt tarafından verilen saldırı direktiflerini gerçekleştirmektedir.[315]

Birçok akademisyen ve yazar radikalleşmenin doğrusal olmayan bir süreç olduğu konusunda hemfikir olsa da, literatürde kavramın doğasına ilişkin tartışmaların sürdürüğü görülmektedir. Terörizmin evrensel olarak mutabık kalınmış bir tanımının olmaması gibi radikalleşme konusunda da tek bir profilden söz edilemeyeceğini vurgulayan Healey'e göre, şiddet içeren aşırılığa doğru giden tek bir radikalleşme yolu yoktur, çünkü her süreç kişiye özgüdür.[316] Sageman ise pek çok insanın radikal fikirleri paylaştığını, ancak büyük çoğunluğunun şiddet eğilimi göstermediğini vurgulamakta, her aşırılıkçı radikal olsa da, her radikal bireyin aşırılıkçı olmadığını öne sürmektedir. Literatürün bu iki ayrı süreci birbirine karıştırdığını ve radikal fikirlere olan inancın kaçınılmaz olarak şiddete yol açtığını varsaydığını ifade eden Sageman, terörist / özgürlük savaşçısı muammasında olduğu gibi radikalleşme konusunda objektif bir tanım yapmanın zorluklarına işaret etmektedir. Bu noktada Sageman, terörizm ve terörist terimlerinin anlamlarının dış gruba dair oluşturulan stereotipe ve bu sınıflandırmanın gerçekleştiği bağlama göre değiştiğini, kelimelerin ne anlama geldiğinin o sırada gözlemcinin / tanımı belirleyen tarafın nerede durduğuna bağlı olduğunu vurgulamaktadır.[317]

11 Eylül saldırılarının ardından radikalleşme terimi neredeyse tamamen cihatçı grupların gerçekleştirdiği şiddet içeren eylemlerini belirtmek için kullanılmaya başlanmıştır.[318] 9/11 saldırılarından sonra, dünyanın dört bir yanındaki hükümetler,

---

[315] Mitchell D. Silber, Arvin Bhatt, "Radicalization in the West: The Homegrown Threat", (New York City Police Department: OccupyBawlStreet.com Press, 2007), 6-7, https://seths.blog/wp-content/uploads/2007/09/NYPD_Report-Radicalization_in_the_West.pdf [15.10.2021]

[316] Justin Healey, **Countering Terrorism and Violent Extremism**, 1. bs. (Australia: The Spinney Press, 2017), 35-40.

[317] Marc Sageman, **Turning to Political Violence: The Emergence of Terrorism** (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2017), 10-12.

[318] Didier Bigo, "The Maze of Radicalization: Justification and Professional Interests", **Radicalization in Belgium and the Netherlands**, ed. Nadia Fadil vd. (London: I. B. Tauris, 2019): 272-273.

radikal İslami / cihatçı terör tehdidinin varlığını sıklıkla gündeme getirmiş ve bu süreçte toplumların tehdit algısının, hissedilen korkunun ve paniğin terör saldırılarının gerçekleşme olasılığından daha güçlü hale geldiği gözlemlenmiştir. Bir bütün olarak ele alındığında, bu sürecin bir yansıması olarak medya ve siyasi söylemlerin İslam, göç ve entegrasyon politikalarını terörizm ve radikalleşme ile rutin olarak yan yana getirdiği görülmektedir.[319]

Cihatçılığı bir kuşağa özgü nihilist bir isyan olarak tanımlayan Olivier Roy [320] İslam'ın radikalleşmesi değil radikalleşmenin İslamlaşmasının söz konusu olduğunu öne sürmektedir.[321] Roy'un 1994 – 2016 yılları arasında Fransa'da teröre karışmış veya "küresel" bir cihada katılmak için Fransa'yı terk etmiş yaklaşık 100 kişiden oluşan veritabanına dayanarak kaleme aldığı "Jihad and Death: The Global Appeal of Islamic State" isimli kitabında tek bir terörist profili olmasa da çoğunlukla birbirini tekrarlayan özelliklere sıkça rastlanıldığı vurgulanmaktadır. Roy'a göre, neredeyse son yirmi yılda hiç değişmeyen bu profillerin %60'ını ikinci nesil göçmenler oluşturmakta ve bu kişilerin görünüşte topluma entegre bir şekilde yaşadığı ve sadece işledikleri küçük suçlar nedeniyle hapishane geçmişlerinin olduğu görülmektedir.[322] İlk göçmen kuşağından gelen cihatçı sayısının oldukça az olmasının nedenini bu kuşağın geleneksel İslam inancı ile büyümeleri ile açıklayan Roy, geçmişten kopuşun dini inançların yeni kuşağa aktarılmaması ve kuşaklar arası çatışmalar sebebiyle başladığını ve bu nedenle cihat fikrine kapılan gençlere çoğunlukla ikinci kuşakta rastlanıldığını öne sürmektedir. Buna karşılık, Roy, göç geçmişi olmayan gençlerin cihatçılar arasındaki oranına da dikkat çekmektedir. IŞİD'in %25'inin sonradan Müslüman olan kişilerden oluştuğunun altını çizen Roy, kendi nihilizmlerini bir cennet vaadi, intiharı ise ebedi hayat garantisi olarak yorumlayan cihatçıların arasına katılan

---

[319] Jonathan Githens-Mazer, "The Rhetoric and Reality: Radicalization and Political Discourse", **International Political Science Review**, c. 33, s. 5 (2012): 559-561.

[320] Olivier Roy, **Jihad and Death: The Global Appeal of Islamic State**, çev. Cynthia Schoch (Oxford: Oxford University Press, 2017), 53.

[321] "Olivier Roy: 'Le Djihadisme est une Révolte Générationnelle et Nihiliste'", **Le Monde,** https://www.lemonde.fr/idees/article/2015/11/24/le-djihadisme-une-revolte-generationnelle-et-nihiliste_4815992_3232.html [25.10.2021]

[322] Olivier Roy, **age**, 19-24.

gençlerin tümüyle Müslüman toplumlardan geldiği algısının yanlış olduğunu vurgulamaktadır.[323]

Bu yaklaşımdan farklı olarak Kepel, gençlerin cihatçı terör örgütlerine katılımını bir nihilizm eylemi olarak değil, söz konusu örgütlerin bu kişilere sunduğu alternatif çözümler ve ütopya ile ilişkilendirmektedir. Kepel'e göre, toplumdaki çıkmazları şikâyet etmenin bir yolu olarak sağcı etnik milliyetçilik ve İslamcılık şeklinde yan yana iki tür protesto hareketi gelişmiştir. Her iki hareket de bugün geride kalanların yarın zafer kazanacağı bir ütopyayı yansıtmakta ve toplumsal gerçekliğe mitsel bir boyut kazandıran güçlü ütopik öğeleri taşımaktadır.[324]

Bu iki hareketin ortaya çıkmasının arka planında yer alan en önemli faktörlerden biri neo-liberal çağın istikrarsızlaştırıcı etkileridir. Bu etkinin bir yansıması olarak hayal kırıklığına uğrayan yerli nüfus grupları arasında radikalizmin yerelleştiği gözlemlenmekte, göçmen kökenli gruplar arasında ise radikalizmin İslamileştiği anlaşılmaktadır. Bu noktada, mevcut yapısal, sosyal, siyasi, ekonomik ve psikolojik sorunların bir sonucu olarak ırkçılık, yabancı düşmanlığı, dışlanma, ötekileştirme, asimilasyon, anomi, anti-Semitizm, kozmopolitanizm karşıtlığı, etno-kültürel ve dini canlanma gibi hususlar ön plana çıkmaktadır. Bilimsel veriler, özellikle kent çeperlerinde, şehirden uzak küçük kasabalarda, kırsal ve dağlık bölgeler gibi siyasi açıdan "önemsiz" görülen yerlerde yaşayan, sosyo-ekonomik ve politik kaygılar taşıyan birçok yerli bireyin hoşnutsuzluklarını ve endişelerini dile getirmek için İslamofobi ve göç karşıtlığına bir çıkış söylemi olarak başvurduğunu, yerelci veya etno-milliyetçi radikalleşme biçimlerini benimseyebildiğini göstermektedir. Benzer şekilde, göçmen kökenli grupların mevcut yapısal sorunları aşmak için kendilerini kimlik, dindarlık, etnisite gibi unsurlarla ilişkilendirdiği ve bazen de şiddet içeren eylemlere dâhil olma eğilimi gösterdiği görülmektedir.[325] Eşitsizlik, adaletsizlik, ötekileştirme, anomi, aşağılanma ve hayal kırıklığı gibi duyguların bireyler tarafından

---

[323] "Radikalisierung ist keine Folge gescheiterter Integration", **Frankfurter Allgemeine Zeitung,** https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/islamforscher-im-gespraech-radikalisierung-ist-keine-folge-gescheiterter-integration-14145388.html [25.10.2021]

[324] Gilles Kepel, **Terror in France: The Rise of Jihad in the West** (Princeton: Princeton University Press, 2015), 4.

[325] Ayhan Kaya, "The State of the Art on Radicalisation: Islamist and Nativist Radicalisation in Europe", **WORKING PAPER No: 12 EU/04/2020,** https://bpy.bilgi.edu.tr/media/document/2020/04/30/kaya_working_paper_2020.pdf [27.10.2021]

içselleştirilmesi daha sonra bu duyguların ortaya çıkmasından sorumlu tutulan toplumdan izole olmaya ve zihinsel bir ayrılığa yol açmaktadır. Bu evrede bireyler aynı duyguları paylaştıklarını düşündükleri gruplarla bağlantı kurmakta ve kişisel duygular, grup üyelerinin "bu konuda ne yapacağız?" sormaya başlaması ile siyasal bir nitelik kazanmaktadır. Bu dönüşüm grup içi aidiyet duygusunun oluşması ile ivme kazanmakta, inanç sisteminin ve grup fikirlerinin sorgulanmaması yönündeki tutum ile alternatif çözümler bir kenara itilmektedir. Bu noktada, radikalleşen bireyler kendi grupları dışında kalan kişilere insani duygularla yaklaşmaktan uzaklaşmakta, yaşadıkları eşitsizlik ve hayal kırıklığı duygularından sorumlu olmayan masum bireyleri suçlamaya yönelmektedir.[326]

İslam'ın 1990'lı yıllarda başlayan Körfez Savaşı'ndan bu yana, dünyadaki pek çok insan için ötekileştirme, ayrımcılık, eşitsizlik ve ırkçılık gibi birçok soruna karşı savunma mekanizması işlevi görmesi için siyasi bir araç haline getirildiğini savunan Kaya'ya göre, bu durumun en önemli sebebi küreselleşmenin beraberinde getirdiği olumsuzluklar karşısında etkisiz kalan sol hareketlerin yerini İslamcı grupların almasıdır. İslam'ın geriye, sol hareketlerin ise geleceğe dönük bir dünya sunduğunu ancak, her ikisinin de söylemsel benzerlikler taşıdığını ve dayanışma imkânı yarattığını ifade eden Kaya, sosyal devlet anlayışının gün geçtikçe biraz daha fazla hasar gördüğü bir süreçte etno-kültürel ve dinsel nitelikli bu dayanışma ağının göçmenler için büyük bir önem kazandığını vurgulamaktadır. Bu noktada, İslam sadece bir din olmasının ötesinde dünyanın birçok yerinde yaşanan eşitsizliklere ve zorbalıklara karşı adaletin yeniden tesis edilebilmesinin bir yolu olarak görülmekte, radikalleşme ise özellikle Batı'da bir yuva krizi yaşayan Müslüman gençlerin ayrımcılık, yoksulluk, işsizlik ve ırkçılık gibi sorunlardan korunmak için ürettiği alternatif bir siyaset biçimine dönüşmektedir. Benzer şekilde, madalyonun diğer yüzüne bakıldığında sağ popülizm yanlısı olan gençler arasında İslamofobi, Avrupa şüpheciliği, küreselleşme ve çok kültürlülük karşıtlığı gibi eğilimlerin yaygınlaştığı görülmektedir. Bu noktada, özellikle göç konusu popülist liderlerin söylemlerinin de etkisiyle işsizlik, şiddet, güvensizlik, insan kaçakçılığı ve terör gibi önemli birtakım sorunlarla ilişkilendirilmekte, bir ulusun refahına, kültürel değerlerine, sosyal ve etnik

[326] Kaya, "The State of the Art…"

özelliklerine tehdit olarak tanımlanmaktadır.[327] Douglas Pratt'a göre, 11 Eylül saldırılarından sonra İslam ve Müslümanlara karşı yöneltilen gerici söylem, aşırılıkçı davranış ve şiddet eylemlerinde artış gözlemlenmektedir. Pratt, İslamofobinin bu aşırılığın bir tezahürü olarak görülebileceği fikrini ve aynı zamanda söz konusu aşırılığın "reaktif karşılıklı radikalleşme" (reactive co-radicalization) olarak yorumlanabileceğini savunmaktadır. Reaktif karşılıklı radikalleşme sürecinde, ötekileştirmenin ve marjinal / aşırılıkçı görüşlerin ana akımlaşması söz konusudur.[328] Kaya'ya göre, her iki grupta da karşılıklı radikalleşme sürecinin temel itici güçleri benzerlik taşımakta, küreselleşmenin ve neo-liberalizmin etkisiyle bireylerin sınırlanan imkânları, sosyo-ekonomik, politik ve psikolojik açıdan yaşadıkları yoksunluk bu süreci besleyen unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır.[329]

Buna karşılık çoğu durumda radikalleşme sürecinin arka planında güçlü bir sosyal adaletsizlik duygusunun yer aldığı görülmektedir. Bireyler, toplumda gördükleri eşitsizlik ve adaletsizlik biçimlerine meydan okumanın ve güçlü bir şekilde direnmenin bir yolu olarak aşırılığı benimsemekte ve tecrübe edilen hayal kırıklığı "harekete geçme" veya mevcut sorunlar karşısında "bir şeyler yapma" dürtüsünü ortaya çıkarmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, aşırılık yanlısı veya terörist ağlara katılan gençlerin sadece dindar olarak nitelendirilmeyeceğini, baskı veya aşağılama gibi sosyo-politik adaletsizlik deneyimlerinin onları radikal bir gruba çekmek için zemin hazırlayabileceğini söylemek mümkündür. Bu evrede, ideoloji veya din yol boyunca resmin bir parçası haline gelmekte ve sosyal adaletsizliği tutarlı bir çerçeveye konumlandırmaya yardımcı olmaktadır. Bu noktada, özellikle ikili veya hibrit bir kimliğe sahip olan ve bu ikili durumu yönetmekte zorlanan (hem İslami hem de Batılı kimliğe sahip olan gençler) bireyler için radikal ve ırkçı gruplar "alternatif" bir yol sunmaktadır. Dolayısıyla, kişisel kimliğin yanı sıra, kişinin ait olduğu grup da özgüven duygusu için önem taşımaktadır. Kişi, ait olduğu grubu diğerleri ile karşılaştırması durumunda kendi grubuna adil davranılmadığı sonucuna varabilir. Bireylerin kendilerine veya ait hissettikleri grubun üyelerine haksız bir şekilde ayrımcılık

---

[327] Kaya, "The State of the Art…"

[328] Douglas Pratt, "Islamophobia as Reactive Co-Radicalization", **Islam and Christian–Muslim Relations**, c. 26, s. 2 (2015): 215-216.

[329] Ayhan Kaya, "Islamist and Nativist Reactionary Radicalisation in Europe", **Politics and Governance**, c. 9, s. 3 (2021): 205.

yapıldığı izlenimini anlamaya çalışan "göreli yoksunluk kuramı" (the theory of relative deprivation) söz konusu izlenimin kişinin nesnel durumundan kaynaklanmadığını, ancak kişinin içinde bulunduğu durumu başkalarının durumu ile kıyasladığında ortaya çıktığını savunmaktadır. Örneğin, işine düzenli olarak gelen ancak maaşında artış olmayan bir kadın çalışan, işe sıklıkla geç gelen erkek çalışma arkadaşının maaşına dönemsel olarak zam aldığını öğrendiğinde ayrımcılığa uğradığını hissedebilir. Bu durumu kişisel olarak algılamanın ötesinde (hak ettiğimi alamıyorum) aynı zamanda diğer tüm kadın iş arkadaşlarını da etkileyen bir adaletsizlik şeklinde (hak ettiğimizi alamıyoruz); diğer bir deyişle, yapısal ayrımcılık veya kolektif göreceli yoksunluğa örnek teşkil edecek biçimde yorumlayabilir.[330] İnsanların hak ettikleri ile mevcut kazanımları arasında bir tutarsızlık olduğunu düşünmeleri veya başkaları için koşulların daha olumlu olduğuna inanmaları ve en önemlisi de yoksunluklarına karşı yapılan bazı açıklamaları ve mazeretleri kabul etmemeleri aşırılığa yol açmaktadır. Bu süreçte "biz" ve "onlar" arasındaki ayrım güçlenmekte ve çoğu zaman diğer gruplara ve hatta bir bütün olarak topluma karşı öfke ve düşmanlık hissi ortaya çıkmaktadır.[331]

Mareš ve Bjørgo, bu ayrımın bir tezahürü olarak hukukun kişisel görüşlere göre yorumlanarak bir tür şiddet ve baskı unsuru olarak kullanılması anlamına gelen vijilantizm (vigilantism) olgusunun ortaya çıktığını öne sürmektedir. Bu tür kanun dışı faaliyetlerin esas hedefi "ötekiler" (etnik azınlıklar ve / veya göçmenler) şeklinde tanımlanan grubun suç işledikleri veya kurallara aykırı davrandıkları iddiasıyla kontrol edilmesidir. Genellikle, sağ popülist siyaset ve yabancı düşmanlığı ile ilintili olan vijilantizm, polisin ve diğer iç güvenlik kurumlarının algılanan suçları çözemediğini veya bu konuda isteksiz olduğunu öne sürerek, herhangi bir yasal yetki olmaksızın polislik rolünde organize bir şekilde hareket eden ve şiddet kullanan sivillere atıfta bulunmaktadır. Kanunsuz bir şekilde devriye ve suçla mücadele faaliyetleri yapan bu grupların kimi zaman polis ve diğer yetkililer tarafından tolere edildiği

[330] Daan Weggemans, Beatrice de Graaf, **Reintegrating Jihadist Extremist Detainees: Helping Extremist Offenders Back into Society**, (Oxon: Routledge, 2017), 27-33.

[331] Lorne L. Dawson, "The Study of New Religious Movements and the Radicalization of Home-Grown Terrorists: Opening a Dialogue", **Terrorism and Political Violence**, c. 22, s. 1 (2009): 5-18.

gözlemlenmektedir.[332] İlk olarak 2015 yılında Finlandiya'da ortaya çıkan ve daha sonra ulusötesi bir nitelik kazanarak Avustralya, Kanada, Estonya, Norveç ve İsveç gibi ülkelerde de yaygınlaşan göçmen karşıtı Odin'in Askerleri grubu (Soldiers of Odin) vijilantizm'in en önemli örneğidir. Odin'in Askerleri grubunun dünyanın farklı bölgelerinde hızla yaygınlaşmasında internet ve sosyal medya ağlarının kilit rol oynadığı düşünülmektedir.[333] Amaçlarının salt sokak devriyesinin ötesinde önleyici bir güç olarak hareket etmek olduğunu ve "gri bölgede" çalıştıklarını vurgulayan Odin'in Askerleri, göç, İslam, küreselleşme ve AB karşıtlığı ekseninde faaliyetlerini sürdürmektedir.[334] Odin'in Askerleri'nin aktif üyelerinin birçoğunun suç geçmişine sahip olduğunu ve bu durumun onları kendi yerel toplulukları içinde kötü bir üne kavuşturduğunu öne süren Bjørgo ve Gjelsvik, grup üyelerinin sokakları daha güvenli bir hale getirme çabasının geçmişte yaptıkları hataları ve kötü alışkanlıklarını telafi etme fırsatı doğurduğunun altını çizmektedir.[335]

Yerli ve Müslüman kökenli gençlerin radikalleşme süreçlerine bakıldığında tek taraflı bir değerlendirme yapmanın doğru olmadığı, devlet aktörlerinin bu süreçteki rolünün ve radikalleşme potansiyellerinin de eşit derecede önemsenerek incelenmesi gerektiği görülmektedir. Dikenli telli duvarlar ile çevrili ülkelerin sayısındaki artış, işkence ve kötü muamele, sınır gözetim sistemlerine yapılan yatırımlar, kutuplaşan siyasi atmosfer, demokratik hukuk devleti ilkelerinden uzaklaşılması ve insan haklarının göz ardı edilmesi sadece devlet dışı aktörlerin değil, devlet aktörlerinin de radikalleşebileceğini göstermektedir. Bu noktada, radikalleşme üzerine yapılan araştırmaların çoğunlukla bireyler, gençler, göçmenler, yerliler ve Müslümanları odağına aldığı ancak, devletlerin bireylerin eşitsizlik, işsizlik, yoksulluk ve adaletsizlik

[332] Miroslav Mareš and Tore Bjørgo, "Vigilantism Against Migrants and Minorities: Concepts and Goals of Current Research", **Vigilantism Against Migrants and Minorities**, ed. Tore Bjørgo, Miroslav Mareš (Oxon: Routledge, 2019): 17-21.

[333] Tore Bjørgo, Miroslav Mareš, "Comparative Perspectives on Vigilantism Against Migrants and Minorities", **Vigilantism Against Migrants and Minorities**, ed. Tore Bjørgo, Miroslav Mareš (Oxon: Routledge, 2019): 332.

[334] Tommi Kotonen, "The Soldiers of Odin Finland: From a Local Movement to an International Franchise", **Vigilantism Against Migrants and Minorities**, ed. Tore Bjørgo, Miroslav Mareš (Oxon: Routledge, 2019): 241-257.

[335] Tore Bjørgo, Ingvild Magnæs Gjelsvik, "Sheep in Wolf's Clothing?: The Taming of the Soldiers of Odin in Norway", **Vigilantism Against Migrants and Minorities**, ed. Tore Bjørgo, Miroslav Mareš (Oxon: Routledge, 2019): 268.

gibi sorunlarına ve sosyo-ekonomik ihtiyaçlarına yanıt verme konusunda radikalleşmesini gözden kaçırdığı anlaşılmaktadır.[336]

Sosyal devlet anlayışının her geçen gün biraz daha fazla sekteye uğraması ile göçmenlerin yerleştikleri ülkelerde etno-kültürel ve dinsel nitelikli dayanışma ağlarına daha sıkı sarıldığı gözlemlenmektedir. Devletlerin sosyal adalet konusunda önceliklerinin değişmesi bireylerin ve özellikle dezavantajlı grupların adalet, eşitlik, eğitim, sağlık ve güvenlik gibi konularla ilgili karşılaştıkları zorluklara tek başlarına çözüm bulmaları gerektiği sonucunu doğurmaktadır. Modern devlet, vergilerden ve diğer kaynaklardan elde ettiği gelirleri toplumda refahı ve adaleti sağlamak üzere kullanmak yerine, iktisadi alandan uzaklaşarak bireylerin ve grupların daha ihtiyatlı bir anlayışa sahip olmaları için mekanizmalar kurmaya çalışmaktadır. Sosyal devlet anlayışının geri planda kalması bireylerin serbest piyasa koşulları içerisinde tek başlarına ayakta kalmaya zorlamakta ve bu durum en fazla göçmenler gibi daha savunmasız durumda olan grupların yalnızlaşması ve toplumdan izole olmaları ile sonuçlanmaktadır. Bireyin bir şirketin hissedarı gibi görüldüğü ve bireyden hisse payını artırması için mücadele etmesinin beklenildiği bu düzende rekabet edemeyenler ve fırsatlara sahip olmayanlar yetersiz görülmektedir. İhtiyatçlığın Batı'da modernitenin ve risk toplumu olmanın bir sonucu olarak ortaya çıktığını savunan Kaya, geçmişte "hak" temelinde yapılan sosyal yardımların günümüz neo-liberal ihtiyatçı toplumlarında daha çok dinsel ve etno-kültürel cemaatler yoluyla "iaşe" (charity) şeklinde yapıldığını ileri sürmektedir. Bu çerçevede devletin yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine sağladığı sosyal desteğin temin edilmesi bu kişilerin iş arama girişimleri, sağlık kliniklerine gitmeleri veya eğitim almaları gibi birtakım ön koşullara bağlanmaktadır. Dolayısıyla, neo-liberal devlet anlayışına göre yoksulluk, risklerle mücadele etme sürecinde ortaya çıkan başarısızlığın bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve sosyal yardıma ihtiyaç duyanlar modern toplumun gerektirdiği şekilde hareket etmeyen ve bu nedenle bağımlılık kültürünü yaratan kişiler olarak görülmektedir.[337]

Bu yaklaşımın bir sonucu olarak ayrımcılık, yoksunluk, sağlığa, eğitime ve sosyal hizmetlere erişimin olmayışı, ekonomik fırsatların eksikliği gibi somut şikâyetlerin

---

[336] Kaya, "The State of the Art …"

[337] Ayhan Kaya, "Refah Devletinden Neoliberal Devlete Geçiş ve İslamofobizm", **Sosyoloji Divanı: Göç**, c. 3, s. 6 (2016): 157-159.

ortaya çıkışı ve bu şikâyetleri gidermek için sosyal veya politik bir hareket geliştirme fırsatının olmayışı terörizmi tetikleyen sebeplerdir.[338] Sosyo-ekonomik sorunlar, fırsat eşitsizliği, haklardan mahrum kalma hissi gibi sorunlar damgalama, ötekileştirilme ve kriminalizasyon döngüsüne hapsolmuş gençleri dini aşırılıkçılık içerisinde yeni bir anlam arayışına itmektedir. Bu noktada mevcut toplumsal koşullar insanların hem kişisel hem de kolektif kimlikleriyle ilgili temel soruları nasıl yanıtladıkları konusunda belirleyici olmaktadır. Bazı bireylerin neden terörizme giden merdivenden yukarı tırmandıklarını ve sonunda hem kendilerini hem de başkalarını yok eden korkunç eylemlerde bulunduklarını anlamak için, zemin kattaki kolektif yaşam koşullarına, insanların kişisel ve kolektif kimlikleri hakkındaki hislerine, algılarına ve mevcut koşulları öznel olarak nasıl yorumladıklarına dikkatle bakmak gerekmektedir.[339]

2.3.3. Evde Yetişmiş Terörizm

Bir kavram olarak evde yetişmiş terörizm (homegrown terrorism) 7 Temmuz 2005 tarihinde Londra'da gerçekleşen terör saldırılarının ardından gündeme gelmiştir. Konuyla ilgili literatüre bakıldığında iki temel ayırt edici özelliğin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu özelliklerden ilki saldırganların Avrupa'da doğup büyümesi veya en azından Batı'ya güçlü bir bağlılığı olduğu, ikincisi ise bu kişilerin yurtdışında bulunan bir örgüt veya militan gruptan emir almadan kendi başlarına hareket ettiği fikridir. Ancak, bu iki fikrin bir arada olması kavramın özünde bir muğlaklık yaratmaktadır. Londra saldırılarını gerçekleştiren kişilerin Birleşik Krallık'ta doğup büyümüş olması ve ilk belirlemelere göre dışarıdan herhangi bir destek olmaksızın kendi insiyatifleriyle hareket ettiklerinin düşünülmesi kısa sürede "evde yetişmiş teröristler", "yerli terörizm", "kendi kendini eğiten" ve "kendi kendine radikalleşen" gibi kavramların tartışılmasına yol açmıştır. Saldırıyı gerçekleştiren teröristlerden en az ikisinin daha önce Pakistan'a seyahat ettiğinin ve oradaki terörist gruplarla temas halinde olduğunun[340] anlaşılması üzerine, saldırganların başlangıçta düşünüldüğünden

---

[338] Sambuddha Ghatak, Aaron Gold, Brandon C. Prins, "Domestic Terrorism in Democratic States: Understanding and Addressing Minority Grievances", **Journal of Conflict Resolution**, c. 1, s. 29 (2017): 6.

[339] Fathali M. Moghaddam, **From the Terrorists' Point of View: What They Experience and Why They Come to Destroy**, 1. bs. (Westport: Praeger Security International, 2006): 45-46.

[340] Gordon Corera, "Bombacılar'ın El Kaide'yle İlişkisi Var Mıydı?", BBC News Türkçe, 7 Temmuz 2006, https://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2006/07/060707_london_alqaeda.shtml [21.12.2021]

daha az "yerli" olduğu yorumları yapılmıştır. Bu noktada "yerli" teriminin belirsizliğine dikkat çeken Crone ve Harrow, söz konusu terimin etimolojik anlamına yakın olan ve Batı'ya bağlılık düzeyini gösteren "aidiyet" ile ulusötesi teröristlerle bağlantının olmamasına işaret eden "özerklik" kavramları arasında bir ayrım yaparak bu belirsizliği gidermeye çalışmaktadır. Crone ve Harrow, "aidiyet" ve "özerklik" olarak tanımladıkları iki boyuttan hareketle "iç özerk", "iç bağlantılı", "dış özerk" ve "dış bağlantılı" şeklinde olmak üzere dört farklı terörizm türü olduğunu belirtmektedir. İç özerk terörizm yurtdışındaki militan ve örgütlerle hiçbir bağlantısı bulunmayan, Batı'ya aidiyeti olan ancak kendi kendine radikalleşen özerk bir birey veya grup tarafından gerçekleştirilen saldırılardır. İç bağlantılı teröristler, Batı'ya aidiyeti olan ancak yurtdışındaki bir terör örgütüyle finansman veya eğitim gibi konularda sınırlı temas kuran kişilerdir. Dış özerk terörizm, Batı'ya düşük düzeyde aidiyet gösteren ve yurtdışındaki terör örgütlerinden veya militanlardan bağımsız olan kişi veya gruplar tarafından gerçekleştirilmektedir. Dış bağlantılı terörizm ise Batı'ya düşük düzeyde aidiyeti olan ve yurtdışındaki terörist gruplarla gerçek hayatta teması olan bireyler veya gruplar tarafından gerçekleştirilen saldırılara işaret etmektedir.[341]

Nesser'a göre evde yetişmiş terörist kategorisine giren saldırganların en belirgin özelliği Avrupa'da doğup büyümüş olmalarıdır.[342] Benzer şekilde Precht, evde yetişmiş terörizmi, teröristlerin siyasi, ideolojik veya dini hedeflere ulaşmak için doğup büyüdükleri ülkelere (çoğunlukla Batı ülkeleri) yönelik gerçekleştirdikleri şiddet eylemleri olarak tanımlamaktadır. Precht'e göre, birçok evde yetişmiş terörizm vakasından elde edilen kanıtlar, saldırganların eğitim kamplarına katılmak veya ideolojik yönden ilham almak adına belirli düzeyde uluslararası temas veya yabancı ülkelere ziyaret gerçekleştirdiklerini göstermektedir.[343]

Batı'daki terörist ağların dinamiklerinin "lidersiz" ve harekete geçme dürtüsü aşağıdan geldiği için giderek daha fazla "yerli" olduğunun altını çizen Sageman, bu tür grupların veya kişilerin özerk olduğunu ve örgütün merkezi tarafından bilinmediğini öne

---

[341] Manni Crone, Martin Harrow, "Homegrown Terrorism in the West", **Terrorism and Political Violence**, c. 23, s. 4 (2011): 521-525.

[342] Petter Nesser, "How did Europe's Global Jihadis Obtain Training for their Militant Causes?", **Terrorism and Political Violence**, c. 20, s. 2 (2008): 234-235.

[343] Tomas Precht, "Home Grown Terrorism and Islamist Radicalisation in Europe: From Conversion to Terrorism," Danish Ministry of Justice Research Report, Aralık 2007, Copenhagen.

sürmektedir. Terör örgütü ile doğrudan bağlantı kuramayan saldırganlar teknik uzmanlığa erişmekte zorlanmakta ve kendi operasyonlarını finanse etmek zorunda kalmaktadır. Sageman'a göre, bu durum birçok potansiyel teröristin bir saldırı gerçekleştirmeye yaklaşmadan önce tespit edilip tutuklanmasına zemin hazırlamaktadır. Buna karşılık, potansiyel teröristler paramiliter tatbikatlar ve alıştırmalar yaparak birlik ruhunu ve saldırıları gerçekleştirme kararlılığını pekiştirmeye çalışmaktadır. Sageman, evde yetişmiş cihatçı teröristlerin sempati duydukları örgütün liderlerinin onayını almak, eğitim kamplarına katılmak, çatışma bölgelerinde savaşmak veya terör saldırıları için fon sağlamak amacıyla örgütün merkezi ile temasa geçmeye çalıştığını ancak bu isteklerini gerçekleştiremeyen pek çok potansiyel teröristin "yerel" olarak hareket etmeyi tercih ettiğini vurgulamaktadır.[344] Evde yetişmiş teröristleri örgüt ağıyla çok az bağlantısı olan ya da hiç ilişkisi olmayan, terör eğitim kampına katılmamış, örgüt liderinin emirleri olmaksızın saldırıları tek başına gerçekleştiren kişiler olarak tanımlayan Kirby ise 7/7 Londra saldırılarını analiz ettiği makalesinde evde yetişmiş terörizmin ortaya çıkmasını kolaylaştırmada internetin rolünün göz ardı edilemeyeceğini ifade etmektedir. Sadece fiziksel eğitim kamplarında öğrenilebilen birçok taktik ve operasyonel bilginin artık internet sitelerinden kolayca edinilebildiğini öne süren Kirby bu sayede saldırıların önündeki engellerin birçoğunun etkin bir şekilde ortadan kaldırılabildiğini belirtmektedir.[345]

Evde yetişmiş terörizm ile bağlantılı bir şekilde evrimleşen ve son yıllarda ciddi bir güvenlik tehdidi teşkil eden bir diğer tehlike "yalnız kurt" eylemleridir. Taktik ve yöntem açısından doğrudan dış komuta ve yönlendirme olmadan tek başına hareket ederek saldırı gerçekleştiren kişiler yalnız kurt olarak tanımlanmaktadır. Yalnız kurt, uyuyan bir hücre yapılanması içinde bulunan militandan farklıdır. Uyuyan kişi, hedef olarak belirlenen topluma, alana veya organizasyona sızmakta ancak önceden belirlenmiş sinyal veya belirli bir olaylar zinciri tarafından etkinleştirilene kadar uykuda kalmaktadır. Yalnız kurt ise, doğası gereği hedeflenen toplumda yerleşik olan, güçlü bir siyasi, ideolojik veya dini inançla hareket eden, eylemlerini dikkatlice

---

[344] Marc Sageman, **Leaderless Jihad: Terror Networks in the Twenty-First Century**, Philadelphia: University o f Pennsylvania Press, 2008), 133-136.

[345] Aidan Kirby, "The London Bombers as "Self-Starters": A Case Study in Indigenous Radicalization and the Emergence of Autonomous Cliques", **Studies in Conflict & Terrorism**, c. 30, s. 5 (2007): 415-425.

planlayan, operasyonlarını çevresindekilerden başarıyla gizleyebilen ve doğrudan dış komuta veya hiyerarşi olmaksızın her an kendi kendini etkinleştirme yeteneğine sahip bağımsız bir kişidir. Bununla birlikte, yalnız kurt saldırganlarının geniş bir organize ağı ifade eden "hücreler" yerine daha küçük bir sosyal oluşuma işaret eden "özerk kliklere" dâhil olabildiği görülmektedir.[346] Yalnız kurt sürüsü olarak tanımlanan bu bir grup bireyin dâhil olduğu kliklerde temas sınırlıdır ve bu klikler komuta-kontrol özelliği göstermemektedir.[347] Bu açıdan bakıldığında 7/7 Londra saldırılarını gerçekleştiren teröristlerin bir örgütle temas halinde olmaları tanım gereği yalnız kurt olmadıklarını göstermektedir. Buradaki ayırt edici temel husus, saldırganların siyasi, ideolojik veya dini motivasyonla hareket etmesi ve tek başına herhangi bir organize terörist gruba veya ağa ait olmadan eylemlerini gerçekleştirmeleridir.[348] Yalnız kurt saldırıları denildiğinde akla ilk gelen örnek Norveç'te Anders Behring Breivik tarafından gerçekleştirilen saldırıdır. 22 Temmuz 2011 tarihinde Oslo'daki resmi binaların yakınında bir otomobile yerleştirdiği bombayı patlatan ve eş zamanlı şekilde Ütöya adasındaki İşçi Partisi gençlik kampına saldırı düzenleyerek 77 kişinin ölümüne sebep olan Breivik, saldırılardan hemen önce internette 1500 sayfalık "2083 Avrupa Bağımsızlık Bildirgesi" isimli ırkçı bir manifesto yayınlamıştır.[349] Breivik örneğinde olduğu gibi yalnız kurt teröristlerinin izleyicilerle sadece şiddet yoluyla değil, aynı zamanda yaygın bir şekilde haber medyasına gönderdikleri veya internette yayınladıkları ifadeler, mektuplar, manifestolar veya videolar yoluyla iletişim kurdukları görülmektedir. Buna karşılık, siyasi, dini veya sosyal hedeflerini hayal kırıklıkları ve nefret ile birleştirerek kişiselleştirilmiş ideolojiler yaratma eğiliminde olan yalnız kurt teröristlerinin taleplerinin geniş bir taban desteğinden yoksun olduklarını söylemek mümkündür. Bu taleplerin yeterince tanımlanmamış olması veya toplumun ihtiyaçları ile bir dereceye kadar özdeşleşme sergilemesi nedeniyle söz konusu talepler hukukun üstünlüğünü, demokrasiyi ve sosyal reformları esas alan bir

---

[346] Ramón Spaaij, **Understanding Lone Wolf Terrorism: Global Patterns, Motivations and Prevention**, (Dordrecht: Springer, 2012), 16-17.

[347] Raffaello Pantucci, "A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists" (London: The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR), 2011), 24-29.

[348] Fred Burton, Scott Stewart, "The 'Lone Wolf' Disconnect", **Stratfor Global Intelligence,** https://worldview.stratfor.com/article/lone-wolf-disconnect [22.12.2021]

[349] "Breivik Ütöya Katliamını Anlattı", **BBC News Türkçe,** 20 Nisan 2012, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/04/120420_breiviklast [22.12.2021]

çerçeve içinde karşılanamamaktadır. Bu sebeple, karşı anlatılar radikalleşmeyle mücadeleyi amaçlayan kapsamlı bir mücadele stratejisinin önemli bir unsuru olarak ön plana çıkmaktadır. Hükümetlerin, yabancılaşmanın azaltılmasını, kapsayıcılığın teşvik edilmesini ve demokrasinin yayılmasını sağlamak için topluluklarla işbirliği içinde çalışması ve böylece aşırılık yanlılarını etkisiz hale getirmesi önem taşımaktadır. [350]

2.4. Göç ve Güvenlik İlişkisi

Tarih boyunca olağan karşılanan insan hareketliliği, bugün belki de hiç olmadığı kadar güvenlik ile ilişkilendirilmektedir. Suriye'de 15 Mart 2011 tarihinde başlayan rejim karşıtı gösterilerin kısa sürede iç savaşa dönüşmesi sonrasında tetiklenen insan hareketliliğini engellemek ve sınırlamak için göç yollarında yer alan devletler her türlü olağanüstü yöntemi kullanmaya başlamıştır. Bununla birlikte, elektronik güvenlik sistemlerinden, sınır güvenlik timlerine, pasaport memurlarından, geri kabul merkezi görevlilerine kadar uzanan geniş bir güvenlik sektörünün oluşturulduğu görülmektedir. Göç ve güvenlik arasında kurulan ilişkinin bu derece güçlü olmasının bir diğer önemli sebebi siyasetçiler tarafından üretilen göç karşıtı söylemin bütün dünyada, toplum nezdinde ve diğer bütün siyasi söylemlerin ötesinde etkili olmasıdır.[351]

Göçle ilgili söylemin güvenlikleştirilmesi ve siyasallaştırılması, göçmenler ile herhangi bir ulusun yaşayabileceği ulusal kimliğin erozyonu, kamu düzeninin ve iç güvenliğin zarar görmesi gibi tehlikeler arasında sistematik bir bağlantının formüle edilmeye çalışıldığını göstermektedir. Çoğunlukla siyasi aktörlerin formüle ettiği bu bağlantı ekseninde göç başa çıkılması gereken bir güvenlik sorunu olarak görülmekte, göçmenler ise "düşman" veya "öteki" olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada, siyasi aktörlerin, kitlesel göçün yarattığı endişeleri yalnızca güvenlik odaklı politikalarını meşrulaştırmak için değil, aynı zamanda ve her şeyden önce seçmenlerinin seçim desteğini güvence altına almak için araçsallaştırdığı gözlemlenmektedir.[352] Bu

---

[350] Spaaij, **age**, 90-91.

[351] Rumelili, Karadağ, **age**, 69-70.

[352] Ariane Chebel d'Appollonia, **Migrant Mobilization and Securitization in the US and Europe: How Does It Feel to Be a Threat?**, 1. bs. (New York: Palgrave Macmillan, 2015), 20-21.

politikanın bir sonucu olarak savaşlardan, çatışmalardan ve doğal afetlerden kaçarak ülkeleri dışında yaşam mücadelesi veren insanların zorunlu göçü "akın", "işgal" ve "istila" gibi olgularla eşdeğer tutulmaktadır. Göç hareketliliğini "güvenlikleştirme" olarak tanımlanan bir tür toplumsal yapılanma yöntemi ile güvenlik sorununa dönüştüren bu söylemlerin temel mantığı devleti korumanın ötesinde toplumu her türlü tehlikeye ve tehdide karşı korumaya dayanmaktadır.[353] Aynı zamanda bu güvenlikleştirme yaklaşımı kendisini dışlanmış hisseden, mevcut belirsizlikler ve sorunlar ile baş edemeyen yerleşik nüfusun yaşadığı "rahatsızlık" üzerine kuruludur. Bu durumu "risk toplumunun" yapısal rahatsızlığı olarak tanımlayan Bigo, güvenlik kurumlarının ve politik aktörlerin söz konusu rahatsızlığı kullandığını, henüz bir rahatsızlık veya endişe söz konusu değilse bile aynı aktörler tarafından bunun ortaya çıkarıldığını savunmaktadır. Bu sayede söz konusu aktörler güvenliğin sağlanması konusunda kendilerinin sorumlu olduğunu ve kitlesel insan hareketliliğini kontrol etmeye devam ettiklerini göstermeye çalışmaktadır.[354] Bigo, politik denetim ve kimlik stratejisi olarak tanımladığı bu yöntem ile söz konusu aktörlerin hem yeni bir düşmana veya tehdide isim vererek birlik oluşturmaya çalıştıklarını hem de başarısızlıklarını maskelemek için uğraş verdiklerini belirtmektedir.[355] Kontrol edilemeyen ve bilinmeyene yönelik ortaya çıkan endişelerin, korkuların ve güvensizliğin düşmanlık döngüsü yarattığını vurgulayan Bilgic ise, 11 Eylül saldırılarının bu döngünün ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığını ifade etmektedir. Bilgic'e göre, düzensiz göçün devletlerin sınırlarını kontrol etme kabiliyetini zorlaması ve bilinmeyen sayıda kişinin sınır düzenlemelerini ihlal ettiği fikri politika yapıcıları seçmenlerine "kontrolün kendilerinde olduğunu" kanıtlamaya ve daha sıkı denetimler uygulamaya sevk etmektedir. Terörizm ise bu güvenlik denetimlerine egemen olan "ana tema" haline gelmiştir. Bu noktada söz konusu güvensizlik, düzensiz göçün bilinmezliği ile bağlantılı olarak risk şeklinde kendisini göstermektedir. Risk ise, teröristlerin düzensiz göçmenler olarak kontrolsüz sınırlardan hedef ülkelere sızmalarıyla ilgilidir. Dolayısıyla, iki farklı konu, düzensiz göç ve terör birbiriyle ilişkilendirilmekte ve bu

---

[353] Kaya, **İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 9.

[354] Didier Bigo, "Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease", **Alternatives: Global, Local, Political**, c. 27, s. 1 (2002): 65.

[355] Didier Bigo, "Criminalisation of "Migrants": The Side Effect of the Will to Control the Frontiers and the Sovereign Illusion", **Irregular Migration and Human Rights: Theoretical, European and International Perspectives**, ed. Barbara Bogusz, Ryszard Cholewinski, Adam Cygan, Erika Szyszczak (Leiden; Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2004): 61-91.

sayede düzensiz göçü önlemek için sıkılaştırılan sınır kontrolleri terörle mücadele politikası haline gelmektedir.[356] Bu durum aynı zamanda devletlerin düzensiz göçmenleri dışarıda tutmak için personel (sınır devriyesi), maddi yapılar (tel örgüler ve aydınlatma) ve gözetleme araçları (detektörler, kameralar, gece görüş dürbünleri, helikopterler) gibi çeşitli denetleme / gözetim teknolojilerine büyük ölçeklerde yatırım yapmasına gerekçe oluşturmaktadır. Sınırların ulusal ayrımların, aidiyetlerin ve kimliklerin korunması açısından etkin bir unsur olması gerçeğinden hareketle hükümetler, bir taraftan sınır denetimlerini sıkılaştıran, diğer taraftan kitlelerin kendi politikaları ekseninde hareket etmelerini sağlayan etkili bir yönetimsellik eylemini tercih etmektedir.[357] Göç ve terörü zaman zaman örtük olarak da olsa birbiri ile ilişkilendiren söylemler Madrid (2004), Londra (2005), Paris (2015) ve Brüksel'de (2016) gerçekleşen terör saldırıları sonrasında daha fazla güçlenmiştir.[358] Ancak, terör eylemlerini gerçekleştiren saldırganların çoğu saldırdıkları "toplumun" parçaları olmalarına rağmen bu eylemlere verilen tepkilerin büyük bir kısmının odağında göç ve göçmenler yer almıştır.[359] Göçmenlerin terör saldırıları ile ilişkilendirilmesi sosyopolitik yapının ürettiği yapısal yetersizliklerin dış sebeplere bağlanması yönündeki çabanın sonucudur. Bu çaba, hâlihazırda var olan yoksulluk, işsizlik, yabancı düşmanlığı, ayrımcılık, ırkçılık gibi yapısal sorunların ve sosyopolitik hoşnutsuzluğun esas sebeplerinin üzerini örtmektedir. Göç hareketliliğini devletten çok toplumun güvenliğine karşı bir tehdit olarak yansıtan tehlike söylemleri göçmenlerin etnik – kültürel ve dini kimliklerine daha sıkı sarılmalarına sebep olmakta, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara dâhil olmalarını zorlaştırmaktadır.[360] Bu tehlike söylemlerinin toplum nezdinde karşılık bulmasında medyanın önemli bir rolü olduğuna işaret eden Buonfino, kitle iletişim araçlarının sadece toplumun korkularını ve endişelerini yansıtmadığını, aynı zamanda bu

---

[356] Ali Bilgic, **Rethinking Security in the Age of Migration: Trust and Emancipation in Europe**, 1. bs. (London: Routledge, 2013), 20-23.

[357] Kaya, **İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 6-16.

[358] Colette G. Mazzucelli, Anna Visvizi, Ronald Bee, "Secular States in a 'Security Community':The Migration-Terrorism Nexus?", **Journal of Strategic Security**, c. 9, s. 3 (2016): 21-23.

[359] Michael Collyer, "Migrants, Migration and the Security Paradigm: Constraints and Opportunities", **Mediterranean Politics**, c. 11, s. 2 (2006): 267.

[360] Kaya, **İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 9-10.

korkuları yönlendirip güçlendirdiğini ve siyasi otoriteler için güçlü bir mesaja ve hegemonik bir söyleme dönüştürdüğünü ifade etmektedir.[361]

[361] Alessandra Buonfino, "Between Unity and Plurality: The Politicization and Securitization of the Discourse of Immigration in Europe", **New Political Science**, c. 26, s. 1 (2004): 35.

3. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE BİR GÜVENLİKLEŞTİRME KONUSU OLARAK GÖÇ VE TERÖR

3.1. AB Güvenlik Politikalarının Gelişimi

Yirminci yüzyılın ilk yarısında gerçekleşen iki dünya savaşının ardından ciddi ölçüde hasar alan ve dünya siyaseti üzerinde etki gücünü yitiren Batı Avrupa'nın temel amacı, Soğuk Savaş sürecinde yükselen Sovyet tehdidine karşı güç birliğine gitmek ve uzun vadede Avrupalı devletler arasında yeniden ortaya çıkabilecek olası bir savaşı önlemek olmuştur. 1947 - 1991 yılları arasında süren Soğuk Savaş dönemi boyunca Avrupa'nın kendine ait bir savunma mekanizması ve kabiliyetinin olmamasının en önemli nedeni, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda kıtayı kendi aralarında iki nüfuz bölgesine bölen süper güçler ABD ve Sovyetler Birliği'nin etkinliğidir. 1949 yılında NATO'nun kurulmasıyla birlikte, ortak Avrupa savunması fikri ABD'nin çıkarları ve politikaları doğrultusunda şekillenmiştir. Bu süreçte, ABD'nin temel önceliği uluslararası siyasette hala güçlü konumda olduğunu düşünen Batı Avrupalı müttefiklerine Sovyetler Birliği'ne karşı mücadelede kendi başatlığını kabul ettirmek olmuştur. ABD'nin diğer amacı ise, Sovyetler Birliği ile mücadele amacıyla İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış ve işgal edilmiş olan Almanya'nın yeniden silahlandırılmasıdır. ABD, bu amaçlarını Avrupa Savunma Topluluğu (AST; European Defence Community - EDC) ve 1948 yılında kurulan Batı Avrupa Birliği (BAB; Western European Union - WEU) oluşumları ile şekillenen Avrupa savunma bütünleşmesi çabaları ile kendi politikaları doğrultusunda gerçekleştirmiştir.

Bu süreçte, Almanya'nın yeniden silahlanmasından endişe duyan Fransa, savunma konusunu Avrupa bütünleşmesi sürecinin bir parçası haline getirmek gerektiğini düşünmüştür. Bu fikir doğrultusunda, dönemin Fransa Başbakanı Rene Pleven, 1950 yılında kendi ismi ile anılan Pleven Planı çerçevesinde Avrupa Savunma Topluluğu'nun kurulmasını önermiştir. Pleven Planı ile Almanya'nın batı bölgelerini işgal altında tutan İngiltere ve Fransa'nın askeri güçlerinin diğer Batı Avrupa ülkeleri ile bir araya toplanması, Alman askerlerinden oluşacak birliklerin bu ortak örgütün komutasına verilmesi ve bu sayede ABD'yi Almanya'nın kendi ulusal ordusunu

kurarak silahlanması konusunda vereceği desteğin önüne geçmektir. Buna karşılık, söz konusu plan Fransız hükümetinin teklifi olmasına rağmen 1954 yılında Fransız meclisi Avrupa Savunma Topluluğu projesine katılımı kabul etmemiştir. Bununla birlikte, aradan geçen süre zarfında ABD'nin müdahaleleri sonucunda, Avrupa Savunma Topluluğu'na dâhil edilmesi planlanan Alman birliklerinin kendi ulusal komuta sınırlarında kalması kabul edilmiştir. Avrupa Savunma Topluluğu projesi reddedilmiş olsa da, sonuçta Batı Almanya'nın silahlandırılması 1954 yılında Batı Avrupa Birliği'nin kurucu antlaşması olan Brüksel Antlaşması'nda yapılan değişiklikler ile gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde Batı Avrupa Birliği üyesi olan İngiltere, Lüksemburg, Hollanda, Fransa ve Belçika ile ABD, Kanada, İtalya ve Almanya bir araya gelerek antlaşmaya son biçimini vermiştir. Bu şekilde bir taraftan Batı Almanya'nın yeniden silahlanmasına zemin hazırlanırken diğer yandan antlaşmaya eklenen 4. madde ile tarafların askeri konularda işbirliği ve istişareyi NATO üzerinden yürüteceği üzerine uzlaşmaya varılmıştır. Bu uzlaşma, Batı Avrupa Birliği üyelerinin kendi aralarında kurduğu işbirliği modelinin, Kuzey Atlantik Konseyi'ndeki üyeliği nedeniyle Amerikan vetosuna ve gözetimine tabi olması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla, Soğuk Savaş döneminde Avrupa'da güvenlik ve savunma politikalarının iki karşıt ittifaktan biri olan ve Batı Avrupa'da, ABD ve Avrupalı müttefiklerini biraraya getiren NATO ile Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'lı müttefiklerini biraraya getiren Varşova Paktı denetiminde kaldığını söylemek mümkündür. NATO ve Varşova Paktının varlığı güvenlik ve savunma konusunda süper güçlerin etkin gücünü pekiştirirken, aynı zamanda Batı Avrupa ülkelerine savunma harcamalarına geniş bir bütçe ayırmak zorunda kalmadan 1950'lerden itibaren yöneldikleri ekonomik entegrasyon girişimlerini sürdürme şansı tanımıştır. Bu sayede, Batı Avrupa, 1952 yılında yürürlüğe giren Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile başlayan ekonomik entegrasyon sürecini, NATO'nun sağladığı güvenlik koşulları altında genişletme ve derinleştirme fırsatı bulmuştur. 1980'li yıllarda Avrupa Topluluğu ismini alan bu örgütlenmenin üyesi olan ülkeler arasında mal, hizmet, sermaye ve insanların serbestçe dolaşabildiği bir "Ortak Pazar" alanı oluşturulmuş ve üye ülkeler aradan geçen yıllar içerisinde maliye, ticaret, gümrük, tarım ve çevre gibi konularda ulusal düzenlemelerini topluluğun giderek genişleyen yetkilerine tabi kılmıştır. Bununla birlikte, üye devletlerin kamu yönetimi düzenlemeleri, siyasi teamülleri ve evrensel değerlerinin bu bütünleşme sürecinde benzeşmesi Avrupa Topluluğu'nun ortak bir değerler sistemi oluşturmasını sağlamıştır. Mal, hizmet, iş gücü ve sermayenin serbest

dolaşımı aynı zamanda topluluk üyelerinin ekonomilerini karşılıklı olarak birbirlerine bağımlı kılarken, insanların serbest dolaşımı ulusal kimliklerin yerini almasa da onların yanında yerini alan bir Avrupalılık kimliğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.[362]

Avrupa'nın güvenlik kültürünün gelişimine bakıldığında birbiriyle ilintili iki önemli savın ön plana çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki, Avrupa bütünleşme sürecinde güvenliğin geleneksel askeri yöntemleri ve devlet merkezli yaklaşımı esas alan tanımından uzaklaşılması ve askeri olmayan pratiklere daha fazla ağırlık verilmesi sureti ile "güvenlik topluluğu"nun oluşturulmasıdır. İkincisi ise, Avrupa Birliği güvenlik kültürünün Soğuk Savaş döneminde Avrupa bütünleşmesini sağlamaya yönelik pratikler yolu ile yeniden üretilmesidir.[363]

Sert güvenlik söylemlerinin etkisini yitirmeye başladığı 1960 – 1985 yılları arasındaki süreç, aynı zamanda Avrupa'nın güvenlik sisteminde önemli değişikliklerin meydana geldiği bir zaman dilimi olmuştur. 1961 yılında Berlin Duvarı'nın yapımına başlanmasının ve 1962 yılında dönemin iki başat aktörünü karşı karşıya getiren Küba Füze Krizi'nin bu süreçte tehdit algısının ve güvenlik söylemlerinin dönüşümünde önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir. Her iki kriz, tarafların askeri operasyonlar, askeri temelli siyasi manipülasyonlar veya blöf yoluyla büyük kazanımlar elde edemeyeceğini göstermiştir. Bu gelişmelerin de etkisiyle, söz konusu süreçte AB yetkililerinin meseleleri tabulaştırmamaya çalıştığı ve karşılaştıkları sorunları çözmeye çalışırken güvenlik dilini kullanmaktan kaçındığı görülmektedir. Bu çabaların bir sonucu olarak, sivil bir güç olarak görülmeye başlanan AB'nin güvenlik kültürünün esas unsurlarını yumuşak yönetişim (soft governance) ve ortak güvenlik (common security) gibi pratikler ve askeri olmayan yöntemler oluşturmuştur.[364]

Soğuk Savaş'ın ardından askeri tehditlerin ikinci plana itilmesi ile AB söz konusu politikasını pekiştirerek sınırları içinde kazandığı başarıyı yaygınlaştırmayı hedeflemiştir. Bu amaç doğrultusunda kendi "güvenlik inşa modellerini" Soğuk Savaş

---

[362] Mehmet Ali Tuğtan, "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası", **Avrupa Birliği'ne Giriş: Tarih, Kurumlar ve Politikalar**, ed. Ayhan Kaya, Senem Aydın – Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009): 245-247.

[363] Pınar Bilgin, "Türkiye – AB İlişkilerinde Güvenlik Kültürünün Rolü", **Soğuk Savaş Sonrasında Avrupa ve Türkiye**, ed. Cem Karadeli (Ankara: Ayraç Yayınevi, 2003): 201-202.

[364] Ole Waever, "Insecurity, Security, and Asecurity in the West European Non-War Community", **Security Communities**, ed. Emanuel Adler, Michael Barnett (Cambridge: Cambridge University Press, 1998): 84-85.

sürecinde tutsak kalmış olan Doğu Avrupa ülkelerine ihraç etmeye çalışan AB'nin bu çabaları sonuçsuz kalmıştır. Bilgin'e göre, 1989 yılında duvarların yıkılıp sınırların açılmasını fırsat bilerek hem bütünleşme sürecini hem de doğuya doğru genişleme sürecini hızlandırma yoluna giden AB'nin bu dönüşümü kendi güvensizliklerini üretmiştir.

1990'lı yıllarda AB'nin "Avrupalı" kimliğinin inşası için attığı adımlar doğu ve güneyden gelen göçlerin yarattığı baskılarla birleşince Danimarka'nın 1992 yılında Maastricht Sözleşmesi'ni reddetmesi gibi bütünleşmenin önüne geçebilecek gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde çevre güvenliği, göçmenler, etnik çatışmalar, örgütlü suçlar ve terör gibi yeni unsurların da Avrupa'da güvenlik söylemine eklendiği görülmektedir. Bu tür gelişmeler karşısında AB'de, temel bir güvensizlik olarak "parçalanma korkusu" ortaya çıkmış, bu sorunun çözümü noktasında "entegrasyon" tek başına bir amaç haline gelmiştir. Entegrasyon / parçalanma sorunsalının halklara Avrupa'nın "nasıl" olacağına ilişkin bir kaygı biçiminde değil, "var olup olmayacağına" ilişkin bir kaygı olarak sunulması "parçalanma" korkusunu varoluşsal bir tehdite dönüştürmüştür.

Bu dönemde bütünleşmiş bir Avrupa'yı savaşlarla dolu ve güç dengesine dayalı bir Avrupa'ya dönüşmekten kaçınmanın tek yolu olarak sunan taraflara karşılık ulusal kimliğin ve devlet egemenliğinin öncelikli olduğunu savunan gruplar bütünleşmeyi tehdit olarak tanımlamıştır. Entegrasyon korkusu Batı Avrupa'daki (Danimarkalılar ve Britanyalılar gibi) halklar arasında muhalefet ve direniş yaratsa da 1989'dan sonra, Doğu Avrupa'daki parçalanmayı önlemenin ve kontrol altına almanın tek geçerli yolunun Avrupa entegrasyonunu güçlendirmek olduğu yaygın olarak kabul edilmiştir. Ancak, bu yaygın kabüle rağmen bütünleşmeyi yavaşlatması ve hatta durdurması riskini taşıyan ekonomik eşitsizlik, çevre kirliliği, uluslararası göç, adaletsizlik, doğal kaynakların yok olması, etnik çatışmalar, terör, uyuşturucu ticareti ve kaçakçılık gibi hususlar Avrupa çapında güvenlikleştirilmiştir. Bu güvenlikleştirme sürecine ivme kazandıran en önemli faktör küreselleşme olmuştur. Soğuk Savaş'ın sona ermesini sağlayan faktörlerin küreselleşme ile olan bağlantısının çoğu kez göz ardı edildiğini öne süren Bilgin'e göre, bu sürecin sona ermesiyle ortaya çıkan güvenlik tanımının genişlemesi ve kimlik siyasetinin bir anlaşmazlık sebebi olarak ortaya çıkması gibi birçok gelişme güvenliğin küreselleşmesinin sonuçlarıdır. Bilgin, aynı zamanda

tehditlerin hem kaynakları, hem yöneldikleri nesneler hem de aldıkları biçimler bakımından çeşitlenmesinin arka planında aynı gerekçenin olduğunu savunmaktadır.

AB'nin genişleme sürecinin kendi güvensizliklerini üretmesinin en çarpıcı örneği, Avrupa vatandaşlarının serbest dolaşımı prensibinin Avrupa kimliğinin yeniden üretimine ve Avrupa bütünleşmesine katkı sunacağı düşüncesi ile benimsenmesidir. Ancak bu prensibin uygulanması göç hareketliliğinin Avrupa Birliği'nde bir güvenlik sorunu olarak tanımlanmasına sebep olmuştur. Bu süreçte, Avrupa halklarında AB'nin dışarıya karşı yeterli savunma mekanizmalarına sahip olmadığı izlenimi oluşmuş ve topluluk, bir taraftan göçü teşvik ederken diğer taraftan Avrupalılaştırma adına homojenleştirme politikaları benimsediği ve bu şekilde milli yapılara zarar verdiği suçlamaları ile karşı karşıya kalmıştır.[365]

3.2. Avrupa'da Göçün Bir Güvenlik Sorununa Dönüşümü

1960'lı yıllarda Batı Avrupa'da olumlu karşılanan göç, Soğuk Savaş döneminin sonlarına yaklaşılırken Batı'da ulus devletler için bir hoşnutsuzluk, endişe, korku ve istikrarsızlık kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır.[366] Savaş sonrası dönem, birçok Batı Avrupa ülkesinin göçü, savaşın yıkımından sonra yeniden yapılanma ve büyüme için demografik ve ekonomik bir sıçrama tahtası olarak gördüğü ilk aşamayı oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu yapılanma sürecindeki mevcut ekonomik durum ve işgücü piyasasının ucuz ve esnek işgücü ihtiyacı nedeniyle birçok Avrupa ülkesi aktif olarak yabancı işçi istihdam etmeye veya sosyal planlama içermeyen bir tür "laissez faire" (bırakınız yapsınlar) göç politikası benimsemeye yönelmiştir. Özellikle bu dönemde Fransa, Almanya ve Hollanda gibi ülkelerin işgücü ihtiyacı nedeniyle göç hareketliliğine izin veren ve hatta teşvik eden politikalar sürdürdüğü görülmüştür.[367] Fransa ve Almanya gibi ülkelerin, Avrupa'nın paramparça ekonomilerini yeniden canlandırmak için sırasıyla Mağrip ve Türkiye ile ikili anlaşmaları müzakere etmesi bu politikanın en önemli örneğidir.[368] Söz konusu dönemin bir diğer özelliği 1950 ve

---

[365] Bilgin, **age**, 201-207.

[366] Kaya**, İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 4.

[367] Gallya Lahav, **Immigration and Politics in the New Europe: Reinventing Borders** (New York: Cambridge University Press, 2004), 30-31.

[368] Wing Commander P. E. O'Neill Raf, "The European Union and Migration: Security versus Identity?", **Defence Studies**, c. 6, s. 3 (2006): 331-332.

1960'lı yıllar boyunca bağımsızlıklarını kazanmaya başlayan eski sömürgelerden gelen insanların emeklerinin kullanılmasıdır. Cezayir'den Fransa'ya göç eden "pied-noir" şeklinde adlandırılan nüfus, Hollandalı sömürgeciler ve bağımsızlığını yeni elde eden Endonezya'dan Hollanda'ya giden farklı etnik kökenlere sahip insanlar ve benzer şekilde Afrika, Asya ve Karayip bölgelerinden Birleşik Krallık'a giden yerleşimciler bu göç hareketliliğinin bir parçası olmuştur. Sömürge döneminde, bazı sömürgeleştirilmiş halklara bir ideolojik entegrasyon biçimi olarak vatandaşlık veya Britanya örneğinde görüleceği üzere, Kraliyet "tebaası" statüsü verilmiştir. Bu durum çok ihtiyaç duyulan emeğin girişini kolaylaştırmış, ancak aynı zamanda sömürge işçilerinin aileleri ile birlikte varış ülkelerine yerleşebilecekleri anlamına da gelmiştir.[369]

1960'ların sonlarında ve 1970'lerde göç, giderek artan bir şekilde kamuoyunu ilgilendiren bir konu haline gelmiş ve daha kontrol odaklı, kısıtlayıcı politikalar, büyük ölçüde serbest göç politikasının yerini almıştır. Bu yeni politikanın arka planında yer alan etkenlerden biri istihdamın genişlemesinin durması ve birçok imalat işinin yeni üretim teknolojilerinin gölgesinde kalması nedeniyle göçmenler tarafından sağlanan emek türüne olan talebin düşmesidir. Buna rağmen, 1970'lerde başlayan kısıtlayıcı bir rejime geçiş ve devlet kontrolünün yeniden tesis edilmesi süreci, göç politikalarında kısa sürede köklü bir değişikliğe yol açmamıştır. Bu süreçte, siyasi söylemin göçü giderek artan bir şekilde kamu düzeninin istikrarsızlaşması ile ilişkilendirmesine ve işçi göçünün durdurulması kararlarına rağmen, aile birleşmeleri sonucunda göçmen nüfusu artmaya devam etmiştir.[370] Avrupalı hükümetler aile göçünü sınırlamaya yönelik çabaları da etkisiz kalmıştır. Göçmen işçilerin aile birleşimini engellemek amacıyla atılan adımların başarısız olmasında 1961 yılında Torino'da imzaya açılan ve 1965 yılında uygulamaya konulan Avrupa Sosyal Şartı etkili olmuştur.[371] Avrupa Sosyal Şartı, medeni ve siyasi haklara atıfta bulunan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin muadili olarak temel sosyal ve ekonomik hakları garanti eden bir Avrupa Konseyi anlaşmasıdır. İstihdam, barınma, sağlık, eğitim, sosyal koruma ve

---

[369] Carl-Ulrik Schierup, Peo Hansen, Stephen Castles, **Migration, Citizenship, and the European Welfare State: A European Dilemma**, (Oxford: Oxford University Press, 2006), 10-11.

[370] Jef Huysmans, **age**, 65.

[371] Christof Van Mol, Helga de Valk, Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective, **Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors**, ed. Blanca Garcés-Mascareñas, Rinus Penninx (Switzerland: Springer, 2016): 35.

refah gibi insan haklarının önemle altını çizen Avrupa Sosyal Şartı, yaşlılar, çocuklar, engelliler ve göçmenler gibi savunmasız kişilerin korunmasına özel bir vurgu yapmaktadır.[372] Avrupa Sosyal Şartı'nın 19. maddesinde yer alan "Bir Âkit Taraf vatandaşı olan göçmen işçiler ve bunların aileleri herhangi bir başka Âkit Taraf ülkesinde korunma ve yardım alma hakkına sahiptir" şeklindeki ifade aile birleşiminin temel bir hak olarak kabul edildiğini göstermektedir.[373]

3.2.1. 1973 – 1974 Petrol Krizi

Avrupa'da göç ve İslam karşıtı yaklaşımların etki alanını genişletmesinin arka planına bakıldığında 1973 yılında yaşanan Arap – İsrail savaşının ve beraberinde getirdiği 1974 Dünya Petrol Krizi'nin önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Avrupa Topluluğu ülkelerinin göç politikalarının yeniden şekillenmesine sebep olan bu kriz Alman Ekonomist Herbert Giersch tarafından "Eurosclerosis" olarak tanımlanan durgunluk dönemini beraberinde getirmiştir. Avrupa'nın küresel rekabette geri planda kalmasına sebep olan "Eurosclerosis" sürecinde işsizlik rakamlarında artış, büyüme oranlarında ise düşüş gözlemlenmiştir. Dönemin istatistiklerine bakıldığında 1960'dan 1973'e kadar % 4,8 olan Avrupa Topluluğu'ndaki ortalama yıllık GSYİH büyümesinin, 1973'ten 1983'e kadar % 2,1'e düştüğü görülmektedir.[374] Eurosclerosis terimi aynı zamanda Avrupa'nın bütünleşme sürecinde çok küçük bir ilerlemenin olması ya da hiç bir ilerlemenin olmaması anlamında da kullanılmaktadır. Tüm bu sürecin beraberinde getirdiği korku ve endişeler zamanla varoluşsal bir nitelik kazanmış ve bu durum yabancı düşmanlığına zemin hazırlamıştır.

6 Ekim 1973 tarihinde başlayan Arap – İsrail Savaşı esnasında petrol ihracatçısı OPEC ülkeleri, İsrail'e destek verdikleri düşüncesiyle Batı'ya petrol sevkiyatını kısıtlamış ve bu ambargo ile bir ölçüde Batı'yı cezalandırmaya çalışmışlardır. Petrol ithalatına bağımlılığın ödemeler dengesinde yıkımlara yol açması sonucu ABD ciddi bir sarsıntı yaşamış, Avrupa'nın 1958 yılından beri süren refah artışı ve dünya ticaretinden aldığı

---

[372] "The European Social Charter", **Council of Europe,** https://www.coe.int/en/web/european-social-charter [22.03.2022]

[373] "The European Social Charter", **Council of Europe,** https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168048b059 [22.03.2022]

[374] Herbert Giersch, **Eurosclerosis,** (Kiel: Institut für Weltwirtschaft, 1985), 1, https://www.econstor.eu/bitstream/10419/48070/1/025296167.pdf [22.03.2022]

pay ise sekteye uğramıştır.[375] Batılı toplumlar petrol krizi ve beraberinde ortaya çıkan ekonomik buhrandan Ortadoğulu Müslüman ülkeleri sorumlu tutmuş ve bu duruma paralel olarak kendi ülkelerinde bulunan Müslüman göçmenlere karşı İslamofobik ve yabancı düşmanı bir yaklaşım sergilemeye başlamışlardır. Günümüzde dahi etkisini sürdüren bu yaklaşımın 1973 Arap – İsrail Savaşı ve 1974 yılında başlayan ekonomik buhran ile ilişkilendirilmesinin farklı gerekçeleri de bulunmaktadır. Bu gerekçelerden belki de en önemlisi 1974 yılındaki petrol krizinin yarattığı etkiler neticesinde Belçika hükümetinin Suudi Arabistan hükümeti ile yaptığı gizli bir anlaşma gereği ucuz petrol karşılığında Belçika'nın İslam dinini resmi din olarak tanımasıdır. Bununla birlikte, Suudi hükümetine, Belçika'da İslam'ın kurumsallaşması için parasal kaynak aktarılmasına olanak sağlanmıştır. Suudi Arabistan hükümetinin "Rabıta" adlı örgüt ile Belçika'da ve diğer Batı Avrupa ülkelerinde etkin olma çabası Türkiye'yi de yakından ilgilendiren bir durumu ortaya çıkarmıştır. Türkiye'de 1980 yılında yapılan askeri darbe sonrasında Kenan Evren cuntasının yurtdışında çalışan Türk imamların maaşlarının yine Rabıta isimli örgüt tarafından ödenmesine izin verdiği bilinmektedir. Dolayısıyla, son yıllarda yükselen bir grafik çizen göç karşıtlığı ve İslamofobi'nin analiz edilmesinde reel siyasetin izinin sürülmesi önem taşımaktadır.[376]

3.2.2. TREVI Grubunun Kuruluşu

Terörizm, Radikalizm, Aşırıcılık ve Uluslararası Şiddet (Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme, Violence Internationale) kavramlarının birleşiminden oluşan TREVI Grubu, radikalleşme ile mücadelede ortak bir çerçeve belirleme konusunda Avrupa işbirliğine yönelik ilk ve belki de en önemli adımdır. TREVI Grubu, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşması'nın (Treaty on the Functioning of the European Union - TFEU) 33, 87, 88 ve 89. maddelerinde belirlenen yasal mekanizmalara dayanarak, üye devletlerin Adalet ve İçişleri Bakanlıkları temsilcilerinin ve polis / iç güvenlik hizmetlerinden yetkililerin işbirliği ile kurulmuştur.[377] İlk olarak Topluluk hukuku dışında gayri resmi ve geçici bir yapı olarak kurulan TREVI, başlangıçta sadece

---

[375] J. M. Roberts, **Avrupa Tarihi**, çev. Fethi Aytuna (İstanbul: İnkılap Yayınevi, 2015), 731-733.

[376] Kaya, **İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 238.

[377] Ayşe Tecmen, European Union's Articulation of Radicalisation: Deconstructing the Discursive Formulation of Radicalism through Counter Measures, (İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2020), 9-10. https://bpy.bilgi.edu.tr/en/publications/european-unions-articulation-of-radicalisation-dec/ [22.03.2022]

radikalleşme ve terörizme karşı işbirliğini öngörmüş olsa da daha sonra uyuşturucu ticareti, organize suç, yasadışı göç ve sınır kontrolleri gibi konuları da kapsayacak şekilde hükümetler arası bir foruma dönüşmüştür.[378] TREVI Grubu, 1993 yılında Maastricht Antlaşması'nın uygulanmasıyla Avrupa Birliği'nin Adalet ve İçişleri (JHA) sütununa entegre edilmiştir.

TREVI Grubu'nun kurulması, Münih'te düzenlenen 1972 Yaz Olimpiyatları sırasında, Kara Eylül örgütüne bağlı silahlı militanlar tarafından yapılmış katliamdan ve Interpol'ün terörle mücadele konusunda etkisiz kaldığı yönündeki düşünceden kaynaklanmıştır. Bu çerçevede, Aralık 1975''te İngiltere'nin önerisi üzerine Avrupa Konseyi, Roma'da, Topluluğun İçişleri Bakanlarının veya benzer sorumlulukları olan Bakanların hukuk ve mevcut düzene ilişkin olarak yetkileri dâhilinde olan konuları görüşmek üzere bir araya gelmeleri gerektiğine karar vermiştir. Sonuç olarak, 1976 yılından itibaren İçişleri Bakanlıklarından ve üye devletlerin polis ve iç güvenlik hizmetlerinden yetkililer, iç güvenlik konularını görüşmek üzere yılda iki kez bir araya gelmiş ve bu çerçevede şu temel başlıkları kapsayacak şekilde beş farklı TREVI çalışma grubu kurulmuştur:

1. Terör saldırılarıyla ilgili bilgi ve kaynakların paylaşımı
2. Polis çalışması ve eğitimi hakkında bilimsel ve teknik bilgi alışverişi
3. Sivil havacılık güvenliği konusunda işbirliği yapmak
4. Nükleer güvenlik ve güvenlik konusunda işbirliği yapmak
5. Doğal afetler, yangın önleme ve yangınla mücadele konularında işbirliği yapmak.

İlk toplantısı Haziran 1976'da Lüksemburg'da yapılan TREVI Grubu'nun toplantılarının güvenlik açısından önemi ve gizliliği nedeniyle sürdürülen çalışmaların etkinliği açısından çok az şey bilinmektedir. Ancak, iç güvenlik konularında ilk düzenli işbirliği ve delegasyon forumu olarak TREVI, katılan üst düzey yetkililerin normlarını ve algılarını etkilemede önemli bir rol oynamıştır. Bu açıdan bakıldığında, TREVI Grubu'nun Schengen Anlaşmaları ve Maastricht Antlaşması'nın Üçüncü Sütunu kapsamında kurulan hükümetler arası yapının öncüsü ve prototipi olduğunu

[378] Nils Coleman, "From Gulf War to Gulf War – Years of Security Concern in Immigration and Asylum Policies at European Level", **Terrorism and the Foreigner: A Decade of Tension around the Rule of Law in Europe**, ed. Elspeth Guild, Anneliese Baldaccini (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2007): 14.

söylemek mümkündür. 1980'li yıllara gelindiğinde söz konusu hükümetler arası işbirliğinin kapsamı kademeli olarak genişletilmiş ve asıl çalışma alanı terörizm ve iç güvenlik olmasına rağmen 1985 yılı itibariyle TREVI, yasadışı göçü ve organize suçları da kapsayacak şekilde çalışmalarını sürdürmüştür.[379]

Buna karşılık, TREVI Grubu'nun 1985 yılında Schengen Anlaşması'nın, 1986 yılında ise Avrupa Tek Senedi'nin imzalanmasından önce hayata geçirilmesi nedeniyle iç sınırların varlığı güvenlikle ilgili konularda işbirliğini etkilemeye devam etmiştir. Schengen Anlaşması, 14 Haziran 1985 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu üyesi Fransa, Batı Almanya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında sınır kapılarındaki polis ve gümrük kontrollerinin tümüyle ortadan kaldırılması ve vatandaşların serbest dolaşımına ilişkin gerekli koşulların sağlanması amacıyla imzalanmıştır. 19 Haziran 1990 tarihinde imzalanan Schengen Anlaşmasını Uygulama Konvansiyonu ise anlaşmayı uygulamaya koymuştur. Göç ve sığınma ile terörizm ve sınır kontrolleri arasında doğrudan bağlantı kuran 1990 sözleşmesi, Avrupa ülkelerinde göçün güvenlikleştirilmesi açısından kilit bir gelişme olarak kabul edilmektedir. İç sınırların kaldırılmasına paralel olarak dış sınırlarda güvenliğin artırılmasını gerektiğini vurgulayan, başka bir ifadeyle iç güvenlik politikalarının kademeli olarak "Avrupalılaştırılması" ve güvenlik tehditlerinin "dışsallaştırılması" yönündeki çabaların diğer önemli adımı olan antlaşma Avrupa Tek Senedi'dir. 1986 yılında imzalanan ve bir yıl sonra yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi, malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımını kolaylaştıracak tek pazarın oluşturulmasını sağlamıştır. Buna karşılık, Schengen Anlaşması ve Avrupa Tek Senedi'nin iç sınır kontrollerinin kaldırılması ve ulusötesi mal, sermaye, hizmet ve insan akışının kolaylaştırılmasına yönelik düzenlemelerinin kamu düzeni açısından risk yaratacağı, vatandaşların serbest dolaşımının sağlanmasının ötesinde teröristler, uluslararası suç örgütleri, sığınmacılar ve göçmenlerin yasadışı ve suç faaliyetlerini kolaylıkla sürdürmelerine zemin hazırlanabileceği düşünülmüştür.[380] Bu yöndeki endişeleri yansıtan söylemler, sınır kontrolü, terör ve göç hareketliliğini birbirine bağlayan bir güvenlik sürekliliğini üretmiştir. Güvenlik sürekliliği, terörizm,

---

[379] Georgios Karyotis, "European Migration Policy in the Aftermath of September 11: The Security - Migration Nexus", **Innovation: The European Journal of Social Science Research**, c. 20, s. 1 (2007): 3-5.

[380] Andrew Geddes, "Immigrant and Ethnic Minorities and the EU's "Democratic Deficit", **Journal of Common Market Studies**, c. 33, s. 2 (1995): 205-206.

uyuşturucu trafiği ve kara para aklama gibi güvenlik tehditlerinin / çağrışımlarının göç alanına aktarılmasına izin veren kurumsallaşmış bir politika oluşturma tarzıdır.[381] Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, serbest dolaşım alanına kimin ve neyin meşru olarak girebileceğine dair yeterli düzeyde kontrolün sağlanması için Avrupa Topluluğu'nun dış sınırlarındaki kontrolün uyumlu hale getirilmesi ve güçlendirilmesi temel amaçlardan biri olmuştur.[382]

"Avrupa Kalesi'nin" kurumsallaştığı 1985 – 1992 yılları arasında Avrupa göç politikasının evrimi açısından önemli sayılabilecek farklı gelişmeler de yaşanmıştır. Bu gelişmelerden ilki, 7 Mart 1985 tarihinde Avrupa Komisyonu'nun, Konsey'e sunulan "Göç üzerine bir Topluluk Politikası için Yönergeler" başlıklı tebliği kabul etmesidir.[383] Söz konusu tebliğde ilk olarak 1980'li yılların ortalarındaki ekonomik ve sosyal koşulların, istihdam oranlarının, yeni teknolojilerin ve Avrupa toplumundaki yapısal değişikliklerin on yıl öncesine göre oldukça farklılaştığı ifade edilmektedir. 1973 – 74 yılları arasında yaşanan petrol krizine de dikkat çeken tebliğde, hızla artan işsizlik nedeniyle üye olmayan ülkelerden işçi alımının yasaklanması veya en azından katı bir şekilde sınırlandırılması için önlemler alındığı, ancak, hâlihazırda yerleşik durumunda bulunan göçmenlerin giderek daha fazla kalma eğiliminde oldukları belirtilmiştir. Bununla birlikte, söz konusu tebliğde üye devletlerin aile birleşmeleri nedeniyle sosyal ve eğitim altyapısının yetersizliği, konut sıkıntısı, kültürel asimilasyon, yerli ve yabancı topluluklar arasındaki huzursuzluklar ve işgücü piyasasındaki rekabet gibi sorunlarla yüzleşmek zorunda kaldıkları vurgulanmıştır. Bildiride dikkat çeken bir diğer husus, Komisyon'un ev sahibi ülkenin toplumuna dâhil edilmenin ancak bir yanda yerli nüfusun, diğer yanda göçmenlerin kendi istek ve çabalarının çift yönlü karşılık bulması ile başarılı olabileceğini vurgulamasıdır.

---

[381] Bu sürekliliğin en önemli örneklerinden biri üye ülkeler arasında polis işbirliğini kurumsallaştıran Avrupa Polis Teşkilatı'nın (Europol) kurulmasıdır. Europol'ün faaliyetlerine başlamadan önceki ilk büyük aşama, Lahey'de Europol Uyuşturucu Biriminin (Europol Drugs Unit - EDU) kurulmasıdır. 1995 – 1999 yılları arasında faaliyet gösteren ve başlangıçta herhangi bir tutuklama yetkisi olmaksızın "ulusal polis güçlerine cezai soruşturmalarda yardımcı olma" amacıyla çalışmalarını sürdüren birim, ilk olarak sadece AB içinde uyuşturucuya karşı mücadeleye odaklandıysa da zaman içerisinde çalışma alanını yasadışı kara para aklama, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve terör saldırılarını kapsayacak şekilde genişletmiştir. Bkz. Karyotis, **age**, 5.

[382] Huysmans, **age**, 72.

[383] Leila Simona Talani, "The internal and external dimension of the 'Fortress Europe'", **Globalisation, Migration, and the Future of Europe: Insiders and Outsiders**, ed. Leila Simona Talani (Oxon: Routledge, 2012): 63.

Komisyon, bu bağlamda menşe ülkenin dilini ve kültürünü korumanın ve hatta teşvik etmenin yeni ortama dâhil olmayı kabul etme isteğiyle bağdaşmayacağını vurgulamıştır. Buna ek olarak, Komisyon üye devletler ile üye olmayan üçüncü ülkeler arasında göç politikalarına ilişkin istişare ihtiyacına işaret etmiştir.[384]

TREVI Grubu'nun toplantılarına katılan Bakanlar ve temsilciler tarafından iltica ve göç politikalarını koordine etmesi amacıyla 1986 yılında kurulan "Göç üzerine Geçici bir Çalışma Grubu" (Ad hoc Working Group on Immigration) AB'nin göç politikalarının şekillenmesinde bir diğer kilometre taşı olmuştur. TREVI ile eşgüdüm halinde çalışan bu çalışma grubu ağırlıklı olarak sığınma, sınır dışı etme, vizeler, dış sınırlar, bilgi alışverişi ve kişisel belgeler ile ilgili çalışmalar yapan alt gruplardan oluşmuştur. Göç üzerine Geçici Çalışma Grubu'nun çalışmalarının ana ürünü 15 Haziran 1990 tarihinde Dublin, İrlanda'da ilk olarak Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya ve Birleşik Krallık tarafından imzalanan Dublin Sözleşmesi'dir.[385] Bu sözleşme, AB üyesi bir ülkeye iltica başvurusunda bulunan kişinin bu başvurusunu sığındığı ilk ülkede gerçekleştirmesini sağlayan bir dizi kriteri içermektedir. Bir sığınmacının birden fazla AB ülkesine sığınma talebinde bulunmasını ve sığınmacıların bir ülkeden diğerine seyahat etmelerini önleyen sözleşme, bu yönüyle potansiyel başvuruları caydırıcı bir nitelik taşımaktadır.[386]

Bu süreçte, güvenli olarak kabul edilen "içerisi" ile güvenli olmayan "dışarısı" arasında ayrımı belirginleştiren diğer önemli etkenler TREVI Grubu'nun çalışmaları hakkında yayınlanan "Palma Belgesi" (Madrid, Haziran 1989); "Trevi Grubu Bakanlar Bildirgesi" (Paris, 15 Aralık 1989); "Eylem Programı" (Dublin, Haziran 1990); ve "Palma Belgesi'ndeki İlerleme Hakkında Koordinatörler Raporu" (Edinburgh, Aralık 1992) isimli belgelerdir.[387] Palma Belgesi, yayınlandığı dönemde başlayan göç hareketliliği nedeniyle kritik bir metne dönüşmüştür. Doğu Bloku'nun çökmesi sonucu oluşan demografik değişikliklerin yarattığı etki bu dönemin şekillenmesinde oldukça

---

[384] "Guidelines for a Community Policy on Migration", **EU Commission,** http://aei.pitt.edu/1256/ [05.04.2022]

[385] Coleman, **age**, 16-17.

[386] Talani, **age**, 64.

[387] "Structures, Work Programmes and the Trevi 'Acquis'", **Statewatch**, https://www.statewatch.org/media/documents/semdoc/assets/files/keytexts/ktch1.pdf [05.04.2022]

önemli bir rol oynamıştır. 1989 yılında, Alman, Macar ve Rus kökenliler ile Rus Yahudilerinin yer değiştirmeleri ile başlayan geniş çaplı göç hareketliliği yeni bir dönemin başlangıcı olmuş ve bu süreçte özellikle Almanya, Avusturya, Fransa, İtalya, Belçika ve Hollanda gibi Batılı ulus-devletlerin yeniden homojenleşmeye başladığı görülmüştür. Bununla birlikte, eski Doğu Bloku'nda (SSCB ve eski Yugoslavya) yaşanan politik istikrarsızlıklar, iktisadi buhran ve etnik çatışmalar bazı etnik grupların kendilerine sadece etnik kökenleri ile bir yer bulabildikleri Batı Avrupa ülkelerine doğru göç etmeye yönlendirmiştir. 1990'lı yıllarda bu tür bir kitlesel hareketliliği yönetebilecek ve özümseyebilecek donanımda olmayan Avrupalı ulus-devletlerin bu dönemde toplumun çoğunluğu ile aynı etnik kökene sahip olan göçmenlerin gelişini kabul ettiği, ancak farklı etnik kökene, kültürel değerlere ve dini inançlara sahip insanları uzak tutmaya çalışan bir göç politikası benimsedikleri gözlemlenmiştir. Bu politikanın bir sonucu olarak ortaya çıkan "medeniyetler çatışması", "din ve kültür savaşları", ve "İslamofobi" gibi söylemler Avrupalı toplumların çeşitlilik korkusu ile paralel olarak yaygınlaşmaya başlamış ve aynı zamanda bu söylemler sınırları Avrupa dışından gelen insanlara karşı koruma odaklı katı göç politikalarının benimsenmesine zemin hazırlamıştır.[388]

Palma Belgesi'nin böyle bir süreçte önemli bir metin haline gelmesindeki temel faktör geçici işbirlikleri ekseninde kurulan yapılardan kalıcı hükümetler arası işbirliğine doğru dönüşümün ilk işaretçisi olması ve ayrıca güvenlik birimleri ile göç akışlarının kontrolü arasında doğrudan bağlantı kurmasıdır. Birbiriyle ilişkilendirilen tehditler dizisine (terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı ve yasadışı göç) ve bu tehditlere karşı oluşturulacak koordinasyona ve işbirliğine dair ihtiyaçlara sık sık atıfta bulunan Palma Belgesi, güvenlik tehditlerinin dile getirilmesi ile yeni tehditlerin yaratılması arasındaki bağlantıyı da göstermektedir.

Palma Belgesi'nde yer alan kararların odağında yer alan temel hususların bazıları şu şekilde sıralanmıştır;

- Girişi reddedilecek kişilerin ortak bir listesinin oluşturulması
- Vize verilmesine ilişkin kriterlerin uyumlu hale getirilmesi
- Sığınmayla ilgili aynı uluslararası taahhütlerin kabulü

[388] Kaya, **İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 5.

- Sığınma başvurusunun incelenmesinden sorumlu devletin belirlenmesi
- Temelsiz sığınma taleplerinin incelenmesi için basitleştirilmiş bir prosedürün belirlenmesi
- Dış sınır kontrolleri için ortak önlemlerin alınması
- Ortak bir bilgi sisteminin kurulması

Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere, sığınmacıların, yasal ve yasadışı göçmenlerin ve teröristlerin arasındaki ayrımın bulanıklaştırıldığı, sığınmacılara karşı oluşturulan önleme ve işbirliği mekanizmalarının dış sınırların korunmasının bir bileşeni haline geldiği görülmektedir. Diğer bir deyişle, Palma Belgesi'nde yer alan hususlar, sınırların açılmasının olası olumsuz sonuçlarından kaçınmayı sağlayacak güvenlik önlemlerinin öncüsü olarak kabul edilmektedir. 15 Aralık 1989'da yayınlanan Trevi Grubu Bakanlar Bildirgesi ise Palma Belgesi'nde benimsenen yaklaşımı takip etmiş ve iç sınırları ortadan kaldırılan bir Avrupa bölgesinin yaratılmasıyla "yeni gereksinimlere" ihtiyaç duyulduğuna işaret etmiştir.

Palma Belgesi ve Trevi Grubu Bakanlar Bildirgesi'nin ardından, 1990 yılında açıklanan TREVI Grubu Eylem Programı, 15 Haziran 1990 tarihinde imzalanan Dublin Sözleşmesi çerçevesinde başlatılan girişimleri tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Söz konusu Eylem Programı, başta organize suçla mücadelede olmak üzere üye devletler arasında bilgi paylaşımını sağlamak için iletişim sistemlerini geliştirmeye odaklanmış ve bu çerçevede suçlular, teröristler ve sığınmacılar hakkında bilgi paylaşımı için ortak bir çerçeve oluşturmaya çalışmıştır. 1992 yılında Koordinatörler Grubu ise 1992 yılında hazırladıkları rapor ile Avrupa'da polis işbirliğinin gelecekteki yapısına dair geniş bir çerçeve önerisinde bulunmuştur.

3.3. Göç Politikalarının Ulusüstü Alana Taşınması

1975 yılı itibariyle Avrupa'da göç, sığınma, polis ve adli alanlarda kademeli olarak ilerleyen hükümetler arası işbirliğine rağmen bazı üye devletlerin özellikle göç ve iltica konularında egemenliklerinden vazgeçme fikrini kabul edemedikleri görülmektedir. Üye devletler bu alanlarda Avrupa Birliği'ne yasal bir yetki vermek yerine, sadece uyuşturucu kaçakçılığı, uluslararası suç, terörle mücadele ve yasadışı göçün kontrolü konularında işbirliği yapmayı taahhüt etmiştir. Bu siyasi taahhüt, AB

hukuk düzeninin dışında bir dizi hükümetler arası girişimin kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır.[389]

1989 yılında Doğu Bloku'nun çökmesi sonucu ortaya çıkan demografik değişiklikler de hükümetler arası işbirliğinin gelişmesinde etkili olmuştur. Bu dönemde Alman, Rus, Macar ve Rus Yahudilerinin yer değiştirmeleri ile başlayan büyük çaplı göç hareketliliği ve Komünizmin çöküşü ile birlikte Almanya, Avusturya, İtalya, Hollanda, Fransa ve Belçika gibi Batılı ulus devletlerin yeniden homojenleşmeye başlaması yeni bir dönemin başlamasına zemin hazırlamıştır. Bu gelişmelerin yanı sıra, eski Doğu Bloku'nda (SSCB ve Eski Yugoslavya) politik krizler ve etnik çatışmalar nedeniyle bazı etnik gruplar kendilerine sadece etnik kökenleriyle bir yer bulabildikleri Batı Avrupa ülkelerine göç etme eğilimi göstermiştir. Milyonlarca insanın yer değiştirmesiyle tetiklenen bu göç hareketliliği karşısında ulus devletler toplumun çoğunluğu ile aynı etnik kökene sahip göçmenlerin gelişini onaylayarak, farklı etnik, kültürel ve dini kökenlere sahip ve uzun zaman önce göç etmiş insanları dışlayan etnik kökene dayalı bir göç politikası uygulamaya yönelmiştir. Avrupalı toplumlarda çeşitlilik korkusu üzerine kurulu söylemlerin ve sınır bölgelerini Avrupa dışından gelen insanlara karşı korumaya endeksli katı göç politikalarının artış gösterdiği bu dönemde göç ve sığınma ile ilgili konularda işbirliği daha fazla ivme kazanmıştır.[390]

Bu işbirliğinin bir sonucu olarak 1992 yılında imzalanan ve 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması, kurucu antlaşmalarda kritik değişiklikler yaparak bütünleşme adımlarını hızlandıran ve karar alma mekanizmasını revize eden en önemli metinlerden biri olmuştur. Maastricht Antlaşması çerçevesinde Avrupa Birliği üç sütunlu bir yapıya kavuşmuştur. Bu yapılardan ilki olan ve daha çok uluslararası ekonomik bütünleşmeyi hedefleyen Avrupa Toplulukları sütununda Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu yer almaktadır. Avrupa siyasi işbirliğini yeni koşullara uyarlayan ikinci sütun Ortak Dış ve Güvenlik Politikası olarak adlandırılırken, Adalet ve İçişlerinde İşbirliği adını taşıyan üçüncü sütun sığınma, göç politikaları ve sınır ötesi suçlar gibi konularda düzenlemeleri

---

[389] Anja Wiesbrock, "The Evolution of EU Migration Policies: Toward a Balanced, Comprehensive and Common Approach?", **Adjusting to a World in Motion: Trends in Global Migration and Migration Policy**, ed. Douglas J. Besharov, Mark H. Lopez (New York: Oxford University Press, 2016): 162-163.

[390] Kaya, **İslam, Göç ve Entegrasyon…**, 5.

içermektedir. Ancak, üye ülkelerin ortak bir sığınma politikasına ulaşma hedefi dikkate alındığında Maastricht Antlaşması'nın işbirliği çabasını zayıflattığı anlaşılmaktadır. AB'de bu alanda işbirliği yapma yönündeki girişimlerin 1. Sütun yerine 3. Sütuna dâhil edilmesinden kaynaklı bir zorluk söz konusudur. Birinci sütunda AB'nin yetki ve tasarrufları daha geniş kapsamlı olmuş, üye ülkelerin yetkileri ise devre dışı bırakılmıştır. Bu durumun aksine ikinci ve üçüncü sütunda üye ülkelerin yetkileri geçerliliğini korumuştur. İkinci ve üçüncü sütunun hükümetler arası bir nitelik taşıması kendi iç politika ve düzenlemelerine daha fazla önem veren üye ülkelerin ortak bir zeminde buluşmalarının önüne geçmiştir. Özel bir engel hali yaratan bu gelişmeler karşısında üye ülkelerin ortak sığınma politikası oluşturulması yönünde bir araya gelmeleri ve uzlaşı sağlamaları zorlaşmıştır.[391]

Adalet ve İçişlerinde İşbirliği Sütununun kapsamında değerlendirilen konulara bakıldığında göç politikaları, sınır kapılarından girişleri düzenleyen kurallar, sığınma, insan ticareti, terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı ve yolsuzlukla mücadele, ırkçılık ve yabancı düşmanlığının önlenmesi hususlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu hususların yanı sıra, üçüncü ülke vatandaşlarını ilgilendiren politikalar başlığı altında üç temel kriter daha yer almıştır. Bu kriterler, giriş koşulları ve üçüncü ülke vatandaşlarının AB sınırları içinde dolaşımı, aile birleşmesi ve çalışma izinleri, AB sınırları içinde yasadışı göçe, ikamet etmeye ve çalışmaya karşı mücadele etmeyi içermektedir. Bununla birlikte, iç sınır kontrollerinde yapılan düzenlemeler neticesinde yasa dışı göç, yasa dışı ikamet ve çalışma konularında üye ülkelerin hukuki, siyasi, idari ve kültürel farklılıkları nedeniyle ortaya çıkan sorunların arttığı ve bu nedenle belirli alanların ortak faydaya dayalı şekilde değerlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu alanlar, iltica politikası, AB'nin dış sınırlarından geçiş ve bu geçişlerin denetlenmesi ve üçüncü ülke vatandaşlarına ilişkin politikalar şeklinde sıralanmaktadır.[392]

Avrupa sığınma ve göç politikalarına yeni bir ivme kazandıran diğer önemli metin 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması olmuştur. AB'nin yapısını ve yetkilerini değiştiren Amsterdam Antlaşmasına kadar üye ülkeler arasında ortak bir göç politikasının oluşturulması mümkün olmamıştır. Söz konusu antlaşma ile birlikte

[391] Bozkurt, **age,** 106-107.

[392] Ultan, **age**, 50-54.

göç ve sığınma politikaları üçüncü sütundan birinci sütuna alınarak AB'nin yetki alanının genişletilmesi sağlanmıştır. Üçüncü ülke vatandaşlarını ilgilendiren vize, sığınma, göç ve kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili üçüncü sütun konularının birinci sütuna dâhil edilmesi ile üçüncü sütunun adının "cezai konularda polis ve adli işbirliği" olarak tanımlanması ve bir "özgürlük, güvenlik ve adalet alanı"nın ilk adımlarının atılması da Amsterdam Antlaşması ile gerçekleşmiştir.[393] Yapılan tüm düzenlemelere rağmen üye devletlerin sahip oldukları hakları AB'ye devretmek konusundaki isteksizliği nedeniyle Birlik düzeyinde ortak bir göç politikasının oluşturulması mümkün olmamıştır. Buonfino'ya göre, AB sınırlarının korunmasının öncelikli hale getirilmesi ve tüm AB vatandaşları için uyumlu bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanının yaratılması içerisi ile "kaotik" olarak resmedilen dışarı arasındaki sınırların daha belirgin bir tanımının yapılmasını gerekli kılmaktadır. Buonfino, bu tanımın, göç hareketliliğinin uyumsuzluğu ve kaosu beraberinde getirdiği yönündeki yaklaşım çerçevesinde yapıldığını ve bu sayede göçü güvenlikleştiren söylemin güç kazandığını savunmaktadır.[394]

Göç politikalarının ulusüstü alana taşınması noktasında belirgin düzenlemelerin yapıldığı bir diğer alan 1999 yılında gerçekleştirilen Tampere Zirvesi olmuştur. Ancak sonuç bildirisi kararlarında özgürlüğün sadece Birliğin kendi vatandaşlarının tekelinde olan bir hak olarak görülemeyeceğinin altı çizilse de taahhütler ve uygulamalar arasında açık olduğu görülmektedir. Zirvede, göçe kapsamlı bir yaklaşım adı altında, üye ülkelere göçmenlerin kabulünde insani ve ekonomik boyutların dikkate alınması önerilse de uygulamada güvenlik odaklı yaklaşımlar daha ağırlıklı olmuştur. Özellikle sonuç bildirgesinin 25. maddesinde yer alan "AB'ye entegrasyonun bir sonucu olarak aday ülkelerin Schengen müktesebatını ve bunun üzerine inşa edilen ilave tedbirleri kabul etmesi gerektiği" yönündeki ifade ile birlikte Avrupa Konseyi'nin Birliğin gelecekteki dış sınırlarının uzman eğitimli profesyoneller tarafından etkin kontrolünün önemini vurgulaması[395] sınırlar, terörizm, suç ve göç arasında bağlantı oluşturan bir

---

[393] "Avrupa Birliği Ansiklopedisi", **İktisadi Kalkınma Vakfı,** https://www.oaib.org.tr/files/downloads/AB%20ANSIKLOPEDISI.pdf [08.04.2022].

[394] Buonfino, **age**, 44.

[395] "Tampere European Council Presidency Conclusions", **The Council of Europe,** https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en9.htm [08.04.2022].

"güvenlik sürekliliğine" işaret etmektedir.[396] Dolayısıyla, zirve sonrasında düzensiz göçün önlenmesinin öncelikle sınır kontrollerinin sağlanması ile mümkün olabileceği düşüncesi sürdürülmüş ve özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde ve 11 Mart 2004'te Madrid'de yaşanan terör saldırılarının yol açtığı güvenlik endişesi nedeniyle hem üye ülkelerin tekil olarak hem de Birlik çerçevesinde ortak bir şekilde sınır kontrollerini sıkışılaştırdığı görülmüştür.[397]

3.4. 11 Eylül Saldırıları: Göç Tartışmaları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

ABD'de 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen terör saldırılarının siyasi yansımaları, iç güvenliği sığınma ve göçmenliğe bağlayan çerçeveyi niteliksel olarak değiştirmek yerine pekiştirmiştir.[398]

AB'nin 11 Eylül'den sonra aldığı tedbirler ve göçmenlere ve sığınmacılara yönelik kullanılan söylemler, göçün doğrudan terörle bağlantılı bir konu olarak ele alınmasına yol açmıştır. 11 Eylül saldırılarının 19 failinin yabancı olması, göçmenlere yönelik güvensizlik duygusunu artırmış ve böylece, göç hareketliliğine özel bir atıfta bulunmadan terörle mücadeleden bahsetmek neredeyse düşünülemez hale gelmiştir. Göçmenlerin terörizmle ilişkilendirilmesi ve terörle mücadeleye yapılan yeni vurgu dikkatleri Adalet ve İçişleri'nin diğer alanlarından uzaklaştırmakla kalmamış, aynı zamanda birçok üye devletin daha kısıtlayıcı politikalara yönelmesine neden olmuştur. Örneğin, Almanya'nın istihdam nedeniyle ek göçe izin verecek bir göçmenlik yasası çıkarma planı, terör saldırıları ışığında tasarının yeniden değerlendirilmesi talepleri üzerine askıya alınırken, Danimarka, İtalya, Portekiz ve Birleşik Krallık düzensiz göçmenlere karşı zorlu yeni yasalar çıkarmıştır. Avrupa Birliği'nde, daha kısıtlayıcı politikalara doğru yaşanan bu dönüşümden yalnızca düzensiz göçmenler değil, tüm göçmen kategorileri zarar görmüştür. Örneğin, saldırılardan sonra aile birleşimi ve uzun vadeli statünün üçüncü ülke vatandaşlarını da kapsayacak şekilde genişletilmesi ile ilgili önerilen iki direktif yeniden yazılmıştır.

Saldırılardan sonra AB'de göç ve terörizm arasında kurulan ilişki üzerinden ortaya çıkan güvenlik ediminin en önemli örneği 20 Eylül 2001'de Adalet ve İçişleri AB

---

[396] Huysmans, **age**, 72.

[397] Ultan, **age**, 126.

[398] Huysmans, **age**, 68.

Konseyi'nin yaptığı olağanüstü bir toplantı sonrasında Komisyona iç güvenliğin korunması ile uluslararası koruma yükümlülüklerine ve araçlarına uyma arasındaki ilişkiyi acilen incelemesi çağrısında bulunmasıdır. Güvenliği sağlama çabası ile iltica ve göç alanında uluslararası hukuk yükümlülüklerine uyma zorunluluğu arasında ortaya çıkan yeni bir gerilim alanına işaret eden bu durumun arka planında insan hakları ve iltica rejimlerinin potansiyel teröristleri tarafından suistimal edildiği varsayımı yer almaktadır.[399] Bu çağrıya karşılık Komisyon, 15 Kasım 2001'de yasadışı göçle mücadelede ortak bir politika geliştirilmesi üzerine bir belge yayınlamıştır. Belgede, yasadışı göçü durdurmak ve bunu örgütleyenlerle mücadele etmek için dış sınırların tutarlı bir şekilde kontrol edilmesi ve Birliğin sığınma ve göç konusunda ortak politikalar geliştirmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca söz konusu belgede dış sınır kontrollerinin özellikle suç şebekelerine ve terör riskine karşı etkin bir mücadelede kilit faktör olduğu vurgulanmakta ve kendi iç sınırlarında kontrolleri bırakan üye devletler arasında karşılıklı güven ilişkisinin kurulmasında karşılaşılan zorluklara yanıt vermesi gerektiği ifade edilmektedir.[400] Bu noktada, belge ile yansıtılan yaklaşımın güvenlik sorunlarının dışarıdan geldiği ve göçmenlerin AB için temel bir güvensizlik kaynağına dönüştüğü fikriyle şekillendiği anlaşılmaktadır. Benzer şekilde 5 Aralık 2001 tarihinde Komisyon tarafından hazırlanan "İç Güvenliğin Korunması ile Uluslararası Koruma Yükümlülüklerine ve Belgelerine Uyulması Arasındaki İlişki" başlıklı çalışma belgesinde terörist eylemleri destekleyen veya gerçekleştirme potansiyeli olan kişilerin AB üye devletlerinin topraklarına erişiminin engellenmesi için Avrupa yasalarında katı önlemler ve değişiklikler önerilmiştir. Belgede, özellikle katı vize politikası ve biyometrik verilerin olası kullanımı dâhil olmak üzere giriş öncesi tarama ve ilgili devletin sınır muhafızları, istihbarat servisleri, göçmenlik ve sığınma makamları arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik tedbirlerin teröre karıştığından şüphelenilen kişileri erken bir aşamada tespit etmek için olanak sunabileceği belirtilmektedir.[401]

---

[399] Karyotis, **age**, 7.

[400] "Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on a Common Policy on Illegal Migration", **Commission of the European Communities,** https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0672:FIN:EN:PDF [11.05.2022].

[401] "The Relationship between Safeguarding Internal Security and Complying with International Protection Obligations and Instruments", **Commission of the European Communities,**

Benzer şekilde, 27 Aralık 2001'de kabul edilen ortak tavırda AB, tüm üye devletlere mülteci statüsü vermeden önce sığınmacının terör eylemi planlamamış, kolaylaştırmamış veya bu eylemlere katılmamış olmasını netleştirmek adına ulusal ve uluslararası hukukun ilgili hükümlerine uygun olarak önlem alma çağrısında bulunmuştur.[402] Bu çağrı göç ve terörizmi birbirine bağlayan bir söz edimine örnektir ve bu çerçevede göçmenler potansiyel bir terörist olarak tasvir edilmekte ve bu tehdide karşı önlemlerin titizlikle alınması gerektiği mesajı iletilmektedir.

13 Haziran 2002 tarihli Terörle Mücadele Çerçeve Kararında ise terörizm kapsamlı bir şekilde tanımlanmıştır. Söz konusu kararda bir nüfusu ciddi şekilde korkutmak veya sindirmeye çalışmak, bir hükümeti veya uluslararası kuruluşu herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya yapmaktan kaçınmaya haksız yere zorlamak, bir ülkenin veya uluslararası bir örgütün temel siyasi, anayasal, ekonomik veya sosyal yapılarını ciddi şekilde istikrarsızlaştırmak veya yok etmek bir saldırının terör şeklinde tanımlanması için temel kriterler olarak belirlenmiştir.[403]

Tüm bu adımlara karşılık göç politikalarının güvenlikleştirilmesinde ve göçmenlerin güvenlik odaklı önlemlerin odağı haline gelmesinde 2004 yılında Madrid, 2005 yılında ise Londra'da gerçekleştirilen terör saldırıları önemli bir etken ve kırılma noktası olmuştur. Saldırılardan sonraki süreçte AB'nin terörle mücadele politikaları yeni bir ivme kazanmış ve AB üye ülkeleri arasında sert ve baskıcı önlemlerin alınması noktasında fikir birliği oluşmuştur.

3.5. Madrid ve Londra Saldırıları

11 Mart 2004 tarihinde İspanya'nın başkenti Madrid'de 3 ayrı trene bombalı saldırı düzenlenmiş ve El Kaide'nin üstlendiği bu saldırılarda 191 kişi yaşamını kaybetmiş, yaklaşık 2 bin kişi yaralanmıştır. 7 Temmuz 2005 tarihinde ise İngiltere'nin başkenti Londra'da düzenlenen intihar saldırıları 56 kişinin ölümüne, 700 kişinin ise yaralanmasına sebep olmuştur. Bu saldırıların yanı sıra 2004 yılında Hollandalı

https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4b93490d-e2a1-403f-9831-7d782c6b03bf/language-en [11.05.2022].

[402] "Council Common Position of 27 December 2001 on Combating Terrorism", **European Union**, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001E0930 [11.05.2022].

[403] "Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism", **European Union**, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0475&from=en [11.05.2022].

yapımcı ve yönetmen Theo van Gogh'un Müslüman bir aşırılık yanlısı tarafından öldürülmesi Müslüman ve Arap azınlıklara karşı önyargıları artırmıştır.[404] Bununla birlikte terör saldırıları, güvenlik ve terörle mücadele söyleminde özellikle siyasi/ulusal toplumun temsiline ilişkin bir değişimi de beraberinde getirmiştir. Saldırılardan önce güvenlik söylemi hala "ulus devlet içinde toplulukların çokluğu umudunu" devam ettirirken, saldırıdan sonra "toplayıcı, tekil bir ulus devlet topluluğu" şeklinde bir yaklaşım yaygınlaşmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak vatandaşlık ve bir topluluğa ait olma düşüncesi gözetim göreviyle sıkı sıkıya bağlantılı hale gelmiş ve özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra Avrupa vatandaşlığı ve topluluğa aidiyet, vatandaşın gözetlemenin hem nesnesi hem de faili olduğu terörle mücadele girişimleriyle ilişkilendirildi. 7 Temmuz 2005 bombalamalarından sonra ise Londra örneğinde de göreceğimiz gibi, 'teröre karşı savaş'ın ardından vatandaş-gözetmen figürünün yeniden ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Saldırılardan hemen sonra başlatılan "Yedi Milyon Londralı, Bir Londra" (Seven Million Londoners, One London) kampanyası güçlü bir topluluk duygusunun inşası, savunma görevini aşılamanın bir yolu olarak ortaya çıkmıştır. Kurumlar kampanyada kullandıkları görsel materyaller aracılığıyla Londra topluluğunun belirli bir temsilini yaratmış ve "sosyal anlaşmayı" güçlendirmek, yeniden icat etmek ve müzakere etmek için Londralılık ve vatandaşlığı gözetleme göreviyle ilişkilendirerek bunu kamusal alana yaymışlardır. Bu kampanyanın temel olarak çeşitlilik ve çeşitlilik içinde birlik fikrine dayandığı görülmektedir. Saldırılardan hemen sonra kampanya kapsamında kullanılan Londra için Ulaşım posterlerinde metro ağlarında çalışan farklı dini ve etnik kökenlerden insanların bir temsili aracılığıyla çeşitlilik içinde birlik mesajı verilmiştir.

[404] Arun Frey, "Getting under the Skin: The Impact of Terrorist Attacks on Native and Immigrant Sentiment", **Social Forces**, c. 101, s. 2 (2022): 4

Şekil 7: "Londralılar Bölünmeyecek" Başlıklı Kampanya Posteri

Daniele Salerno, "The Politics of Response to Terror: The Reshaping of Community and Immunity in the Aftermath of 7 July 2005 London Bombings", **Social Semiotics**, c. 27, s. 1 (2017): 10

Burada söz konusu olan kolektif duyguların politik üretimidir. Dolayısıyla kampanya, Londra'yı terör saldırıları karşısında güçlü bir pozisyonda göstermek amacıyla işbirliği halinde olan çok kültürlü ve farklı inançları içinde barındıran bir topluluğun üretimini sağlamaya çalışmıştır. Kampanyanın bir diğer amacı da toplumu dikkatli olmaya sevketmektir. Terörle mücadele adımlarının en ikonik görüntülerinden biri olan "Duyularınıza Güvenin" posterinde olduğu gibi vatandaşlık ve gözetim bir araya getirilerek tek bir topluluğun üretimi amaçlanmıştır. İlk olarak 2007 yılında kullanılmaya başlanan ve yıllar içerisinde farklı formatlarda Londra'nın her yerinde sergilenen poster kentsel alan ile ulaşım ağlarını risk alanı olarak yansıtmıştır.

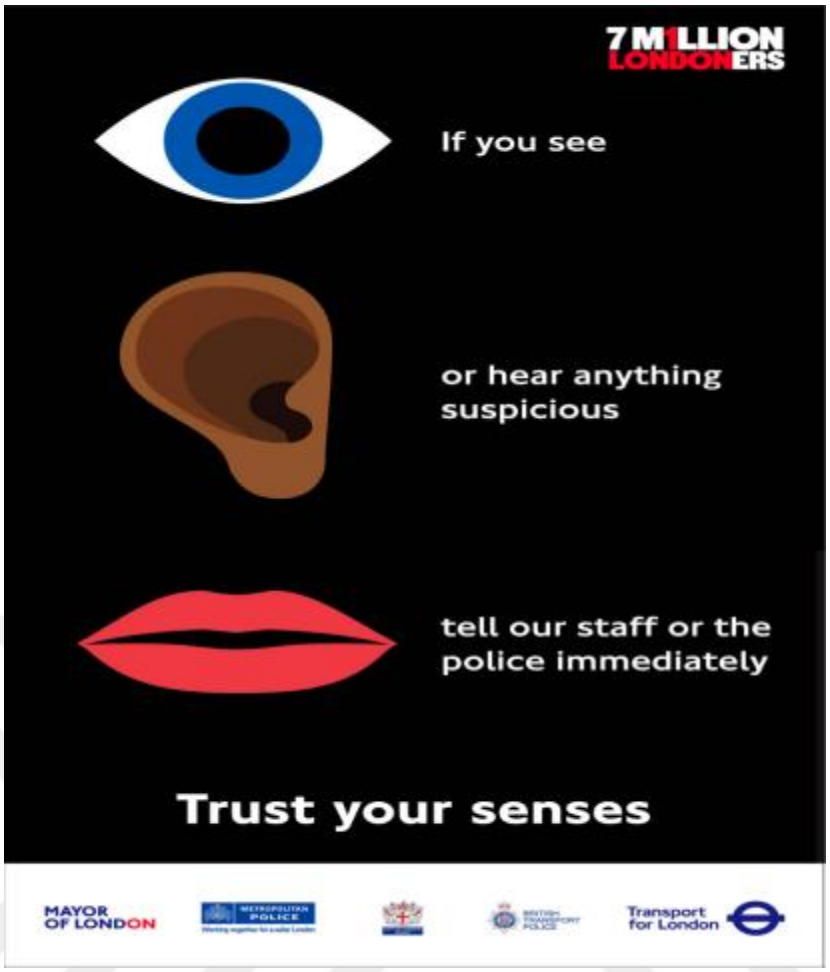

Şekil 8: "Duyularınıza Güvenin" Başlıklı Kampanya Posteri

Daniele Salerno, "The Politics of Response to Terror: The Reshaping of Community and Immunity in the Aftermath of 7 July 2005 London Bombings", **Social Semiotics**, c. 27, s. 1 (2017): 13

Kampanyada kullanılan posterlerden anlaşılacağı üzere vatandaşlar terör saldırıları gerçekleştirilmeden önce engellenmesi için amatör şekilde dahi olsa gözetim uygulamalarına katılmaya davet edilmiştir. Bu noktada "şüpheli" sayılan unsurlar "görevli/yetkili" kişiler tarafından sıralanırken şüpheliliğe karar verme inisiyatifi vatandaşa devredilmekte ve vatandaşların algılanabilir veya hayal edilebilir bir şeye odaklanması sağlanmaktadır.

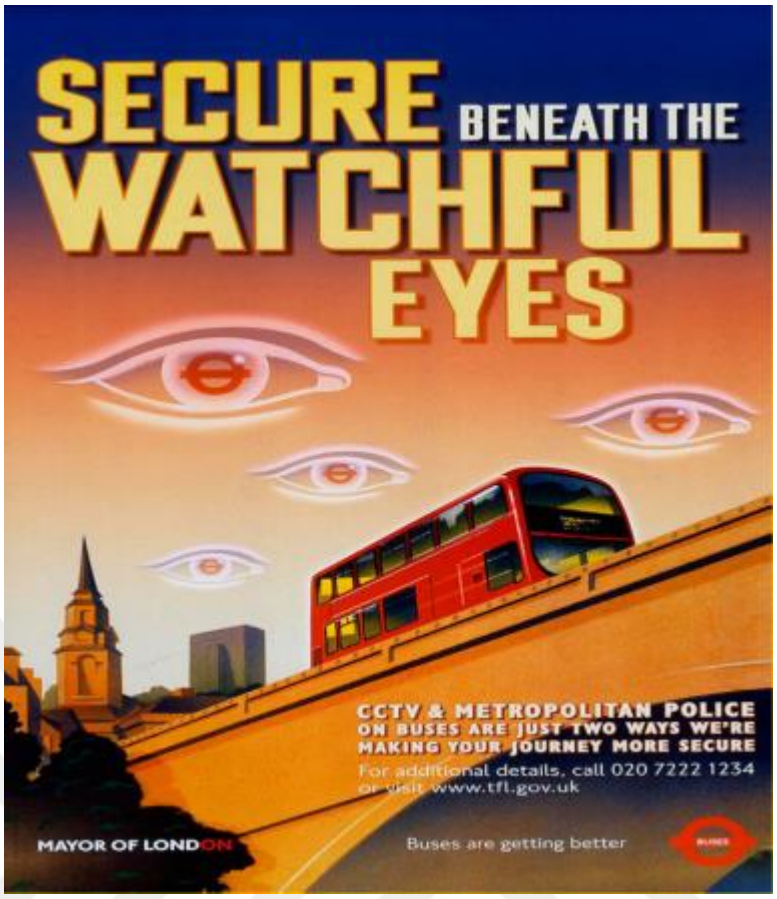

Şekil 9: "Dikkatli Gözlerin Altında Güvenli" Başlıklı Kampanya Posteri

Daniele Salerno, "The Politics of Response to Terror: The Reshaping of Community and Immunity in the Aftermath of 7 July 2005 London Bombings", **Social Semiotics**, c. 27, s. 1 (2017): 14

Terör eylemlerini gerçekleşmeden önlemek için toplumun da desteğini alarak atılan bu tür adımlara karşılık Londra'da ve Madrid'de yaşanan saldırılar bu tür eylemlerin önceden tespit edilmesinin sanılanın aksine kolay olmadığını göstermektedir. Ortadoğu ve Afrika'da bulunan ana gruplarla temas halinde olan geleneksel yapıdaki hücreler Avrupa'da faaliyetlerini aktif bir şekilde sürdürse de terör örgütlerini ilham alan ve tek başına hareket eden kişi veya küçük gruplar daha büyük bir tehlikeye işaret etmektedir. Nispeten basit yapıları göz önüne alındığında bu kişi veya grupların 11 Eylül saldırıları gibi büyük terör eylemleri gerçekleştirmeleri pek olası olmasa da büyük çoğunluğunun hedef aldıkları ülkelerin vatandaşı olması, Avrupa pasaportlarına sahip olmaları ve büyük terör örgütleriyle göreceli olarak bağlarının olmaması nedeniyle daha büyük bir tehdit olarak kabul edilmektedir.

3.6. AB Terörle Mücadele Stratejisi ve Terörizm Eylem Planı

AB'nin "terörizme karşı mücadele" söyleminin en yaygın özelliği "yeni" ve "eski" terör arasındaki farka işaret etmesidir. Terörle mücadele söylemi bu yönü ile terörist 'öteki'ni çeşitli tekniklerle "yeni" bir tehdit türü olarak inşa etmektedir. AB, terörizmin Avrupa'da yeni bir olgu olmadığını kabul etse de, kullanılan teknikler, mevcut terör tehdidine, kitle imha silahlarıyla bağlantılı, "yeni" bir tehdit türü veya "gelişen" bir tehdit olarak bakıldığını göstermektedir. Dolayısıyla, "yeni" bir terörizm türü fikrinin temsil edilme şekli, 'terörizme karşı mücadele' söyleminin evrimiyle birlikte gelişmiştir. Bununla birlikte, AB terörizm tehdidine karşı adli, kurumsal ve teknik açıdan tek tip bir model oluşturma yönünde hareket etmektedir. Madrid ve Londra'da yaşanan saldırılar şiddetin kaynağının AB içerisinden ortaya çıktığını göstermiştir. Bu nedenle üye devletler arasında terörle mücadele konusunda bir eşgüdüm sağlanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.[405] Bu doğrultuda birçok Avrupa devleti terörle mücadele politikalarını AB çerçevesine eklemiş ve kolluk kuvvetlerine terör örgütlerine üye olduğundan şüphelenilen kişilerin izlenmesi ve ayrıca bir terör örgütünü destekleyen veya yardım eden kişilerin kovuşturulması için geniş yetkiler verilmiştir. Bununla birlikte, 2005 yılında dış sınırlarda operasyonel işbirliğinin yönetimi için Frontex'in oluşturulması, iltica alanında Eurodac, polis ve yargı işbirliği alanında Schengen Bilgi Sistemi ve ceza hukuku alanında Europol Bilgi Sisteminin işlevsel hale getirilmesi AB düzeyinde göç politikalarının güvenlikleştirilmesini pekiştirmiştir.[406]

Madrid ve Londra saldırılarından sonra belirlenen AB Terörizmle Mücadele Stratejisinde, küresel güvenliğe katkı sağlama ve daha güvenilir bir dünya inşa etme sorumluluğu üstlenen AB'nin, BM ve diğer uluslararası ya da bölgesel örgütlerle, ABD dâhil ortak ülkelerle işbirliği içinde bulunması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, terör tehdidinin dünyanın birçok bölgesinde etkili ve kökleri olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Güneydoğu Asya'da bulunan üçüncü ülkelerle işbirliğinin geliştirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Bununla birlikte, söz konusu strateji belgesinde çatışmaları çözüme kavuşturmak, iyi yönetişimi ve demokrasiyi desteklemek temel hedefler olarak sıralanmıştır. 2005 yılında AB

---

[405] Christopher Baker-Beall, "The Evolution of the European Union's 'Fight Against Terrorism' Discourse: Constructing the Terrorist 'Other'", **Cooperation and Conflict**, c. 49, s. 2 (2014): 228.

[406] d'Appollonia, **age**, 19.

Konseyi tarafından onaylanan bu strateji belgesi önleme, koruma, izleme ve karşılık verme süreçlerinden oluşmaktadır.

Önleme stratejisi ile bireyleri radikalleşmeye ve terör eylemi gerçekleştirmeye iten faktörlerin belirlenmesi ve bu unsurlarla mücadele edilmesi amaçlanmıştır. Tek başına hareket eden aktörler ve yabancı savaşçıların özellikle sosyal medya üzerinden iletişim kurması üzerine bu strateji yeni gelişmeler ve eğilimler ekseninde Konsey tarafından 2014 yılında revize edilmiştir. AB terörle mücadele stratejisinin ikinci önceliği, vatandaşların, sınırların, stratejik hedeflerin, ulaşım ağlarının ve altyapının olası saldırılara karşı korunmasıdır. İzleme süreci kapsamında ise terör faaliyetlerinin izlenerek engellenmesi ve sekteye uğratılması amaçlanmaktadır. AB terörle mücadele stratejisinin dördüncü hedefi olan karşılık verme sürecinde ise olası bir saldırıya karşılık üye devletlerin kapasitesinin aşılması durumunda AB'nin dayanışma içerisinde söz konusu tehdide karşılık vereceği ifade edilmiştir.[407]

3.7. Avrupa'da Sağ Popülizmin Anaakımlaşması ve Nedenleri

Avrupa'da ana akımlaşan sağ popülist partilerin ortak noktası göçmen karşıtı bir tutum sergilemeleridir. Sağ popülist partilerin özellikle seçim dönemlerinde vurguladığı biz ve onlar arasındaki ayrım göçmenlerin ötekileştirilmesine zemin hazırlamakta ve aynı zamanda toplum bu söylem ekseninde mobilize edilmeye çalışılmaktadır. Son 10 yılda daha fazla görünür hale gelen bu partiler toplum içerisinde kutuplaşma koşullarını beslemektedir. Göçmenlerin sosyal refahı, ülke kaynaklarını, kültürel değerleri tehdit ettiğini öne süren sağ popülist politikacıların söylemleri toplum nezdinde de çoğu kez karşılık bulmaktadır. Ancak, sağ popülist hareketlerin yükselişi ve başarısı için her duruma uyan bir açıklama yapmak mümkün gözükmemektedir. Ülkelerin tarihsel geçmişi ve koşulları bu noktada belirleyici olabilmektedir. Popülist politikalar daha çok sanayisizleşme ve refah devletinin bu ekonomik sorunların üstesinden gelememesinden dolayı hayal kırıklığına uğramış küçük işletme sahiplerini, esnafları, küçük işletmelerin çalışanlarını ve mavi yakalı işçileri cezbetmektedir. Popülist karizmatik liderler ise "halk" adına konuştuğunu, halkın tabanını ve halkın gerçek

[407] Burak Tangör, Sevinç Sayın, "Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, c. 11, s. 1, (2012): 93.

çıkarlarını temsil ettiklerini savunan popülist parti liderleri, yerleşik siyasi partilerin liderlerinin sivil toplumu terk ettiğini savunmaktadır.[408]

Popülist partilere oy verme eğiliminde olan seçmenlerin büyük çoğunluğu anaakım partilerin siyasetlerinden hoşnutsuz, onlara karşı güvensiz ve en önemlisi de toplumdaki kültürel ve dinsel çeşitliliğe karşıdır. Özellikle ekonomik açıdan kendilerini güvende hissetmeyen popülist sağ parti seçmenlerinin düşmanlıklarının temelinde göçmenlerin ve azınlık gruplarının kendi ulusal kültürlerini, güvenliklerini, toplumun yapısını ve yaşam tarzlarını tehdit ettiği düşüncesi yer almaktadır. Bu vatandaşların temel endişesinin sadece devam eden göç krizi değil, aynı zamanda çoğunlukla Batı Avrupa ülkelerine yerleşmiş Müslüman kökenli insanları da bir tehdit olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu düşünce tarzı göçmenlerin gelişinin engellenmesi veya sınır denetimlerinin artırılması gibi yalnızca göç odaklı endişelerin ötesinde bir durum olduğunu göstermektedir. Popülist partiler ise kötüye giden ekonomik koşulları, kamuoyunun göç karşıtı tutumunu, Müslümanlara yönelik önyargıları ve anaakım siyasetin bu sorunlara karşı verdiği yanıttan duyulan rahatsızlığı kullanmaktadır. Bu partilerin birçok üye devlette yükselişe geçmesi ve oy potansiyellerini artırması siyasette kalıcı olduklarının göstergesidir. Dolayısıyla, göç ve çeşitlilik konusunda toplum nezdinde artan endişenin, Müslümanların varlığı ve uyumu konusundaki kaygıların ve anaakım parti elitlerinin bu konulardaki performanslarından duyulan memnuniyetsizliğin kısa vadede azalması mümkün gözükmemektedir.[409]

---

[408] Andrej Zaslove, "The Dark Side of European Politics: Unmasking the Radical Right", **European Integration**, c. 26, s. 1 (2004): 61-77.

[409] Ayhan Kaya, "Avrupa'da Popülist Sağın Yükselişi: Popülizm Nedir?", **Europolitika**, (2019): 5-33.

4. GÜVENLİKLEŞTİRME AKTÖRÜ OLARAK AVRUPA PARLAMENTOSU'NDA SAĞ POPÜLİST GRUPLAR VE SİYASAL SÖYLEM ÜRETİMLERİ

4.1. AB'de Terörizmin Durumu ve Eğilimler (2007-2022)

Tez çalışmasının bu bölümünde Europol tarafından 2007 yılından itibaren her yıl düzenli olarak yayınlanan TE-SAT (Terörizm Durum ve Eğilim Raporu - Terrorism Situation and Trend Report) raporları detaylı olarak incelenerek AB ülkelerini tehdit eden terör saldırıları analiz edilecektir. TE-SAT raporları ilk olarak 11 Eylül saldırılarının ardından Terörle Mücadele Çalışma Grubu'nun (Terrorism Working Party – TWP) çalışmaları ekseninde Avrupa Parlamentosuna iletilmek amacıyla hazırlanmaya başlanmıştır. 2006 yılı başında, Europol'ün söz konusu raporların niteliğinin arttırılması amacıyla veri toplama sürecinin daha da genişletilmesini teklif etmesi üzerine raporlar daha kapsamlı hazırlanmaya başlanmış ve Parlamentonun verdiği teklif Adalet ve İçişleri Konseyinin 1-2 Haziran 2006 tarihli toplantısında kabul edilmiştir.

TE-SAT raporlarının içeriği incelendiğinde terörizmin Dini Temalı Terörizm (Religously-Inspired Terrorism), Sağ-Kanat Terörizm (Right-Wing Terrorism), Sol-Kanat Terörizm (Left-Wing and Anarchist Terrorism), Tekli Terörizm (Single Issue Terrorism) ve Etnik-Milliyetçi ve Ayrılıkçı Terörizm (Ethno-Nationalist and Separatist Terrorism) olmak üzere 5 farklı alt başlıkta değerlendirildiği görülmektedir. 2007, 2008, 2009, 2010 ve 2011 raporlarında İslamcı Terörizm (Islamist Terrorism) kavramı kullanılmasına rağmen, ilk olarak TE-SAT 2012 raporunda bu kavram yerine Dini Temalı Terörizm (Religously-Inspired Terrorism) başlığı kullanılmıştır.

İlk olarak 2007 yılında yayınlanan TE-SAT raporunda 2006 yılına dair veriler yer almış ve bu raporda Avrupa Birliği ülkelerinde çok sayıda terörist örgütün aktif bir şekilde varlığını sürdürdüğü vurgulanmıştır. 2006 yılında AB ülkelerinde toplam 498 saldırı gerçekleşmiş, terörle ilgisi olduğundan şüphelenilen toplam 706 kişi tutuklanmıştır. Raporda saldırıların büyük bir çoğunluğunun maddi hasar vermek amacıyla tasarlandığı vurgulansa da Almanya ve Fransa'daki başarısız saldırı girişimleri referans gösterilerek İslamcı teröristlerin kitlesel zayiatı hedefledikleri ifade edilmiştir.

2006 yılında terör saldırılarının büyük çoğunluğu Fransa ve İspanya'yı hedef alan ayrılıkçı terörist gruplar tarafından gerçekleştirilmiştir. Üye devletlerin aşırı sağcı şiddeti içeren olaylarla ilgili raporlarına rağmen 2006 yılında sadece bir olay terörist saldırı olarak bildirilmiştir.

Tablo 1: 2006 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları

Üye Ülke	İslamcı	Ayrılıkçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Diğer/Belirsiz	Toplam
Avusturya	0	0	0	0	1	**1**
Belçika	0	0	0	0	1	**1**
Fransa	0	283	0	0	11	**294**
Almanya	1	0	10	0	2	**13**
Yunanistan	0	0	25	0	0	**25**
İrlanda	0	1	0	0	0	**1**
İtalya	0	0	11	0	0	**11**
Polonya	0	0	0	1	0	**1**
Portekiz	0	0	1	0	0	**1**
İspanya	0	136	8	0	1	**145**
Birleşik Krallık	0	4	0	0	1	**5**
Toplam	1	424	55	1	17	**498**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2007,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2007_1.pdf [13.06.2022].

2006 yılında AB ülkelerinde az sayıda cihatçı terörist saldırı olmasına rağmen gerçekleştirilen tutuklamaların büyük bir kısmı cihatçı terörizm ile ilgili olmuştur. AB ülkelerini hedef alan saldırıların oranlarına bakıldığında ayrılıkçı terör eylemleri ön plana çıkmaktadır. 2006 yılında Bask ayrılıkçılar İspanya ve Fransa'da toplam 144 saldırı gerçekleştirmiştir. İspanya'daki 11 saldırının sorumluluğunu ETA, Fransa'daki diğer dört saldırının sorumluluğunu ise Irintzi üstlenmiştir. İspanya'daki saldırıların çoğunlukla, bir dizi organize ve bağımsız genç ETA grubuna atıfta bulunan Taldes Y tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. ETA'nın talimatlarını izleyen sempatizanlar, genellikle küçük hedeflere şehir gerilla teknikleri kullanarak saldırmıştır. Cihatçı terör zanlılarının en fazla tutuklandığı ülkeler arasında ise Fransa, İspanya, İtalya ve Hollanda yer almıştır. 2007 yılı Terörizm Durum ve Eğilim Raporu'nda etnik/ayrılıkçı ve diğer terör türlerine dâhil olduğu şüphesiyle tutuklanan kişilerin sayıca az olmasının sebebi olarak üye devletlerin kolluk kuvvetleri tarafından cihatçı terörizm dışında kalan terör türlerinin büyük bir tehdit veya öncelikli bir konu şeklinde ele alınmaması gösterilmiştir. Raporda, terör şüphelisi olarak tutuklanan ve

yaşları 17 ile 76 arasında değişen kişilerin neredeyse yarısının AB vatandaşı olduğu ve açılan davaların %17'sinde şüphelilerin uyruğunun rapor edilmediği ifade edilmiştir. Ayrıca raporda "Avrupa Birliği Ülkeleri Dışındaki Durum" başlığı altında AB sınırları dışında üye devletleri ve AB vatandaşlarını doğrudan hedef alan saldırılara kapsamlı olarak yer verilmiştir. Raporda yer alan bilgilere göre Irak ve Afganistan'da yaşanan çatışmaların AB güvenliği üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Bu dönemde üye devletlerin askerlerini çatışma bölgelerinden geri çekmesi için baskı uygulayan terör örgütlerinin saldırılarını arttırdığı gözlemlenmiştir.

2007 yılına bakıldığında ise dokuz üye ülkenin gerçekleştirilemeyen, engellenen ve gerçekleştirilen toplam 583 saldırıyı bildirdiği görülmektedir. 2006 yılına kıyasla bakıldığında bu sayıda %24 oranında bir artış olduğu anlaşılmaktadır. 2007 yılında terörle ilişkili olduğu gerekçesiyle tutuklanan kişi sayısı 1044'e ulaşmıştır. Saldırı sayısında görülen artışa paralel olarak tutuklanan kişi sayısında da %48 oranında bir yükseliş söz konusudur. Bu noktada en önemli detay tutuklanan şüphelilerin büyük çoğunluğunun (%69) AB vatandaşı olmasıdır. Tutuklanan kişilerin oranındaki en büyük payı ise ayrılıkçı / bölücü gruplar oluşturmuş, 2006 yılına kıyasla bu terör suçundan tutuklanan kişi sayısı iki kattan fazla artmıştır. Raporda, tutuklanan kişilerin yaşlarının 17 ile 72 arasında değiştiği, ortalama yaşlarının ise 35 olduğu ifade edilmektedir. 2007 yılına ait istatistikler cihatçı terör özelinde incelendiğinde tutuklanan kişi sayısının 2006 yılına kıyasla azaldığı ve bu yıl 257 olan tutuklu şüphelilerin sayısının 2007 yılında 201'e düştüğü görülmektedir.

Tablo 2: 2007 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları

Üye Ülke	İslamcı	Ayrılıkçı	Sol	Sağ	Tek Aktörlü	Diğer / Tanımlanmayan	Toplam 2007
Avusturya	0	0	1	0	0	0	**1**
Danimarka	1	0	0	0	0	0	**1**
Fransa	0	253	0	0	0	14	**267**
Almanya	1	15	4	0	0	0	**20**
Yunanistan	0	0	2	0	0	0	**2**
İtalya	0	0	6	0	0	3	**9**
Portekiz	0	0	0	1	1	0	**2**
İspanya	0	264	8	0	0	7	**279**
Birleşik Krallık	2	–	–	–	–	–	**2**
Toplam	**4**	**532**	**21**	**1**	**1**	**24**	**583**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2008,**
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2008_1.pdf [13.06.2022].

TE-SAT raporunda, AB sınırları dışında üye ülkeleri hedef alan saldırılara da yer verilmiş ve El Kaide terör örgütünün başlattığı propoganda ile terör saldırılarının nasıl düzenleneceğine ilişkin birçok Avrupa dilinde hazırlanan kılavuzların her zamankinden daha fazla internette yayılmaya başladığının altı çizilmiştir. Raporda, özellikle El Kaide'nin Pakistan'ın aşiret bölgelerinde kalan çekirdek liderliğinin, AB'de saldırı planlamak için komuta ve kontrol merkezi olarak kullanıldığı ve bu merkezde eğitime katılan AB vatandaşlarının yine AB ülkeleri içerisinde terör suçlarına karıştığı ifade edilmektedir. 2008 yılına ait istatistiklere bakıldığında üye ülkelerde planlama aşamasında kalan, engellenen ve gerçekleştirilen 515 terör eyleminin olduğu, terörle bağlantılı olduğu gerekçesiyle 1009 kişinin tutuklandığı görülmektedir.

Tablo 3: 2008 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları

Üye Ülke	İslamcı	Ayrılıkçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Tek Aktörlü	Diğer / Tanımlanmayan	Toplam
Avusturya	0	5	0	0	0	1	6
Fransa	0	137	0	0	5	5	147
Yunanistan	0	0	13	0	0	1	14
İrlanda Cumhuriyeti	0	2	0	0	0	0	2
İtalya	0	0	5	0	0	4	9
İspanya	0	253	10	0	0	0	263
Birleşik Krallık	–	–	–	–	–	–	74
Toplam 2008	0	397	28	0	5	11	515

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2009,**
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2009_1.pdf [13.06.2022].

2008 yılında AB üyesi devletlerde cihatçı teröristler tarafından terör eylemi yapılmamasına rağmen raporda, cihatçı teröristlerin bir dizi faaliyet gerçekleştirdiğine dair belirtilerin olduğu, özellikle Afganistan ve Irak'taki askerlerin varlığı nedeniyle AB ülkelerine karşı saldırı riskinin arttığı belirtilmiştir. Raporda önemle altı çizilen en kritik konu 'evde yetişmiş terör' sorunu olmuştur. Bununla birlikte, tutuklanan cihatçı terör şüphelilerinin büyük çoğunluğunun bilinen terör örgütlerinden ziyade küçük özerk hücrelere mensup olduğu ve bu kişilerin faaliyetlerini büyük ölçüde yeraltında sürdürdüğü belirtilmiştir.

2009 yılında AB ülkelerinde tek bir saldırı gerçekleştirilmiş olmasına rağmen 2010 TE-SAT raporunda Aralık 2009 tarihinde Amsterdam-Detroit seferini yapan bir uçağın ABD'ye inişinden kısa bir süre önce radikal İslamcı bir terörist tarafından

düşürülmek istenmesi örnek gösterilerek saldırganların halen kitlesel zayiatlar vermeyi hedefledikleri ifade edilmiştir. ABD uçağına karşı yapılan bu saldırı girişimi AB'nin bu tür terör saldırısı gerçekleştirmek için bir platform olarak nasıl kullanılabileceğini ve teröristlerin konvansiyonel tarama ekipmanları tarafından tespit edilemeyen patlayıcılar hazırlayabildiklerini göstermiştir. Raporda yer alan bilgilere göre, radikal İslamcı terörizm çoğu AB ülkelerinde olmak üzere dünyanın diğer bölgelerinde yaşayan bireyler arasındaki ulus ötesi temaslar yoluyla yaygınlaşmaktadır. Doğrudan bir örgüt bağlantısı olmadan bireysel olarak radikalleşmiş kişilerin tespit edilememesi, bu kişilerin çatışma alanlarına gitmesi veya terörist eğitim kamplarına katıldıktan sonra tekrar ülkelerine geri dönmesi AB ülkeleri için ciddi güvenlik riskleri oluşturmaktadır. Raporda, radikal İslamcı terörizm ile ilgili olarak özellikle Irak, Afganistan, Pakistan, Somali ve Yemen'deki siyasi gelişmelerin AB ülkelerinin güvenliğine bir yansıması olduğu ve İslamcı propagandanın AB ülkelerindeki genel seçimlerin sonuçları da dâhil olmak üzere üye devletlerin politikalarını etkilediği ifade edilmektedir.

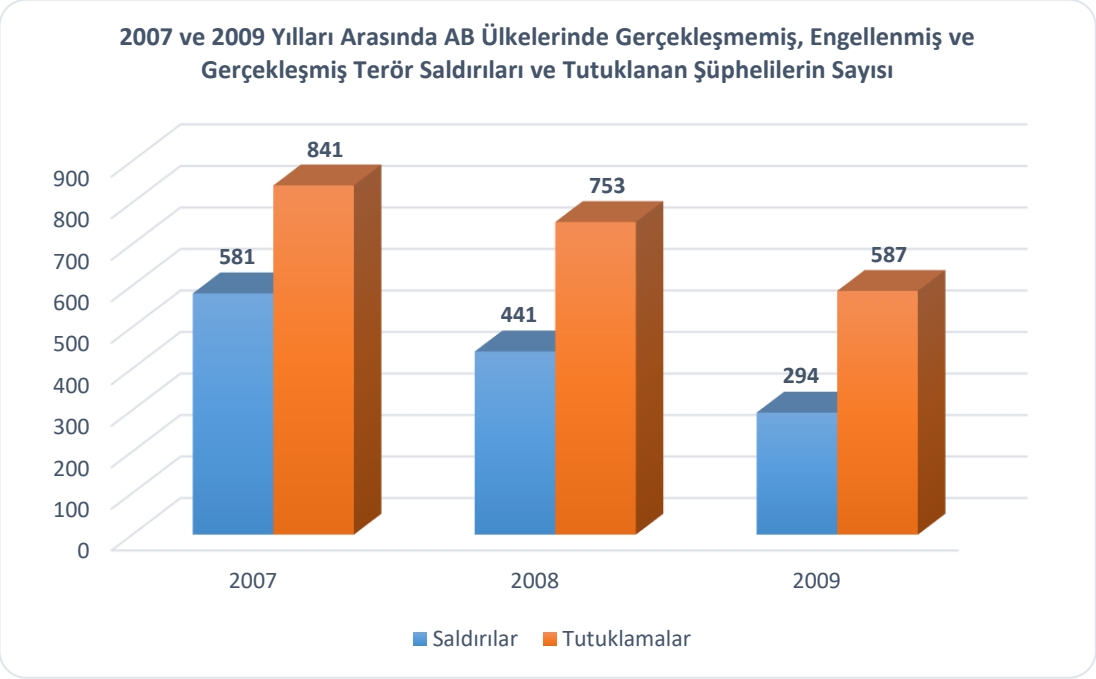

Şekil 10: 2007 ve 2009 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2010,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2010_1.pdf [13.06.2022].

2009 yılında ise AB'de tutuklanan 587 kişiden 110'unun radikal İslamcı terör ile bağlantılı olduğu tespit edilmiş, 187 kişinin tutuklandığı 2008 yılına kıyasla %41'lik bir düşüş yaşandığı ve tutuklanan şüphelilerin üçte birinin (%30) AB vatandaşı olduğu görülmüştür.

Tablo 4: 2009 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları

Üye Devlet	İslamcı	Ayrılıkçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Tekli	Tanımlanmamış	Toplam
Avusturya	0	0	0	0	1	5	**6**
Fransa	0	89	0	0	1	5	**95**
Macaristan	0	0	0	4	0	0	**4**
İspanya	0	148	23	0	0	0	**171**
İtalya	1	0	2	0	0	0	**3**
Yunanistan	0	0	15	0	0	0	**15**
Toplam	**1**	**237**	**40**	**4**	**2**	**10**	**294**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2010,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2010_1.pdf [13.06.2022].

2009 yılında AB ülkelerinde gerçekleştirilen, engellenen ve başarısız olan saldırıların istatistiklerine bakıldığında en büyük tehdidin etnik-milliyetçi ve ayrılıkçı terör örgütlerinden geldiği görülmektedir. Bu terör örgütlerinin 2009 yılında AB ülkelerinde toplam 237 saldırı gerçekleştirdiği, İslamcı örgütlerden kaynaklı ise sadece 1 saldırının kayda geçtiği görülmektedir.

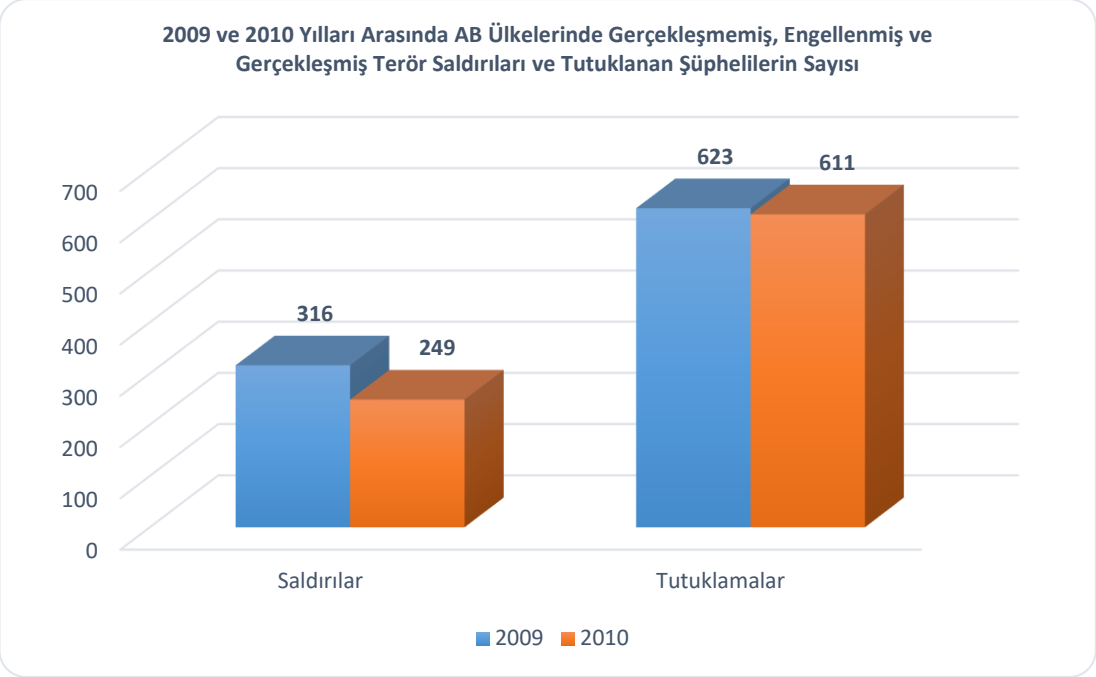

Şekil 11: 2009 ve 2010 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2011,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/te-sat2011_0.pdf [13.06.2022].

Tablo 5: 2010 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları

Üye Devlet	İslamcı	Ayrılıkçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Tekli	Diğer	Toplam
Avusturya	0	1	1	0	0	0	**2**
Birleşik Krallık	-	-	-	-	-	40	**40**
Çek Cumhuriyeti	0	0	1	0	0	0	**1**
Danimarka	2	0	0	0	0	0	**2**
Fransa	0	84	0	0	0	0	**84**
İsveç	1	0	0	0	0	0	**1**
İspanya	0	74	16	0	0	0	**90**
İtalya	0	1	7	0	0	0	**8**
Yunanistan	0	0	20	0	1	0	**21**
Toplam	**3**	**160**	**45**	**0**	**1**	**40**	**249**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2011,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/te-sat2011_0.pdf [13.06.2022].

2010 yılında AB ülkeleri radikal İslamcı teröristlerin üç farklı saldırısının hedefi olmuş ve bu saldırılardan ilki 1 Ocak 2010 tarihinde radikal İslamcı terör örgütü Eş-Şabab'a bağlı 28 yaşındaki bir Somali vatandaşı tarafından gerçekleştirilmiştir. Saldırgan, Hz. Muhammed karikatürleri çizen isimlerden biri olan Danimarkalı karikatürist Kurt Westergaard'ı öldürmeye teşebbüs etmiş, polisin müdahalesi sonucu saldırı girişimi önlenmiştir. Hz. Muhammed'in karikatürlerini 2005 yılında Danimarka'da ilk kez yayınlayan gazete olan Jyllands-Posten'a karşı Çeçen kökenli bir Rus vatandaşı tarafından gerçekleştirilen ikinci saldırı patlamanın erken meydana gelmesi nedeniyle sonuçsuz kalmıştır. 11 Aralık 2010 tarihinde İsveç'in başkenti Stockholm'de iki ayrı patlamadan oluşan saldırı sadece intihar bombacısının ölümüyle sonuçlanmıştır. Saldırıdan önce İsveç'in resmi haber ajansı TT'ye bir ses dosyası gönderen saldırgan Jyllands-Posten gazetesinin 30 Eylül 2005'de yayınladığı Hz. Muhammed karikatürlerinin bir benzerini çizen İsveçli ressam Lars Vilks'in resimlerinin İsveç'in günlük gazetesi Nerikes Allehanda'da yayınlanmasına misilleme olarak terör saldırısı gerçekleştireceğini duyurmuştur.

2010 yılında AB ülkelerinde radikal İslami terörle bağlantılı olan 179 kişi tutuklanmıştır. Bu rakamın sadece yüzde 20'si terör örgütleriyle bağlantılıdır. Tutuklananların önemli bir kısmı yarı özerk cihatçı hücrelerin üyeleri veya kendi kendine radikalleşmiş yalnız aktörlerdir. Önceki yıllara kıyasla 2010 yılı bireysel olarak terör saldırısı hazırlığında bulunan kişilerin en çok (89) tutuklandığı yıl olmuştur. Daha önceki yıllarda olduğu gibi Kuzey Afrika'da doğmuş bireyler (Cezayir, Mısır, Fas, Tunus) tutuklanan şüphelilerin üçte birini temsil etmiştir. Bununla birlikte, raporda AB vatandaşlığı olan veya AB'de doğan kişilerin terör saldırılarına dâhil olma oranında artış olduğu ifade edilmiştir. Bu durum evde yetişen terörizmin ve AB vatandaşlarının radikalleşmesinin üzerinde durulması gereken konu olduğunu göstermektedir.

2010 yılında AB sınırları dışında üye devletler ve AB vatandaşları Endonezya, Yemen, Irak, Pakistan, Kuzey Afrika ve Sahel bölgesinde hedef alınmıştır. Endonezya'nın başkenti Cakarta'da Hz. Muhammed karikatürlerinin yayınlanmasına misilleme olarak Danimarka Büyükelçiliğine saldırı düzenlenmiştir. 4 Nisan 2010 tarihinde Irak'ın başkenti Bağdat'ta Mısır, Almanya, İran ve İspanya elçiliklerinin önünde bomba yüklü araçlarla gerçekleştirilen saldırılar 41 kişinin ölümüne, 200'den fazla kişinin yaralanmasına neden olmuştur.

2012 yılında yayınlanan TE-SAT raporunda 2011 yılında Arap ülkelerindeki siyasi değişikliklerin El-Kaide'ye bağlı terörist grupların faaliyetlerinde gözle görülür bir artışa neden olmadığı ifade edilmiştir. 2011 yılında AB ülkelerinde El-Kaide terör örgütüne bağlı gruplar veya örgütten esinlenen kişiler tarafından her hangi bir saldırı gerçekleştirilmemiştir. Radikal cihatçı terörizm ile ilgili suçlardan tutuklanan kişilerin sayısı 2010 yılında 179 iken, bu sayısı 2011 yılında 122'ye düşmüştür. Raporda yer alan bilgilere göre, yurt içinde yetişen ve radikalleşen bireyler, dini ilham alan terörist ağlar ve özellikle yurtdışındaki cihatçı eğitim kamplarından dönen bireyler üye devletlerin temel kaygısı olmaya devam etmektedir. 2011 yılında Usame bin Ladin'in ve El-Kaide'nin önemli figürlerinin ölümüne rağmen örgütten esinlenen Avrupa'daki bireyler ve gruplar yaşadıkları ülkelere yönelik saldırılar planlamaya devam etmişlerdir.

Tablo 6: 2011 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları

Üye Devlet	Dini Temalı	Ayrılıkçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Tekli	Diğer	Toplam
Almanya	0	0	1	0	0	0	**641**
Birleşik Krallık	-	-	-	-	-	26	**26**
Danimarka	0	0	4	0	0	0	**4**
Fransa	0	85	0	0	0	0	**85**
İspanya	0	25	21	1	0	0	**47**
İtalya	0	0	5	0	0	0	**5**
Yunanistan	0	0	6	0	0	0	**6**
Toplam	**0**	**110**	**37**	**1**	**0**	**26**	**174**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation And Trend Report 2012,** Https://Www.Europol.Europa.Eu/Cms/Sites/Default/Files/Documents/Europoltsat.Pdf [13.06.2022].

Raporda dikkat çeken bir diğer husus Avrupa'da yetişen teröristlerin kurdukları ağların etnik köken açısından daha az homojen hale gelmesi, bunun yerine ortak bir ideolojinin bu ağların kurulması için temel etken olmasıdır. AB sınırları dışında üye devletlerin vatandaşlarının kaçırılma ve rehin alınması vakalarında bir önceki yıla göre %24'lük bir artış gözlemlenmiştir. Farklı bölgelerdeki suç gruplarının ve insan kaçakçılarının kaçırdıkları rehineleri maddi kazanç sağlamak amacıyla dini ilham alan

terörist gruplara teslim ettiği, siyasi hedeflere ulaşmaktan çok fidye talepleriyle terörist gruplara finansman sağlamaya çalıştıkları tespit edilmiştir.

11-19 Mart 2012 tarihleri arasında Cezayir asıllı Muhammed Merah'ın Fransa'nın Toulouse ve Montauban bölgesinde gerçekleştirdiği saldırılar sonucunda ise 3 Fransız askeri ile 3'ü çocuk 4 Yahudi sivil vatandaş hayatını kaybetmiş ve saldırganın Afganistan ve Pakistan'da eğitim alarak tek başına terör eylemini gerçekleştirmesi evde yetişmiş terörizm tehdidinin boyutunu tekrar gözler önüne sermiştir.

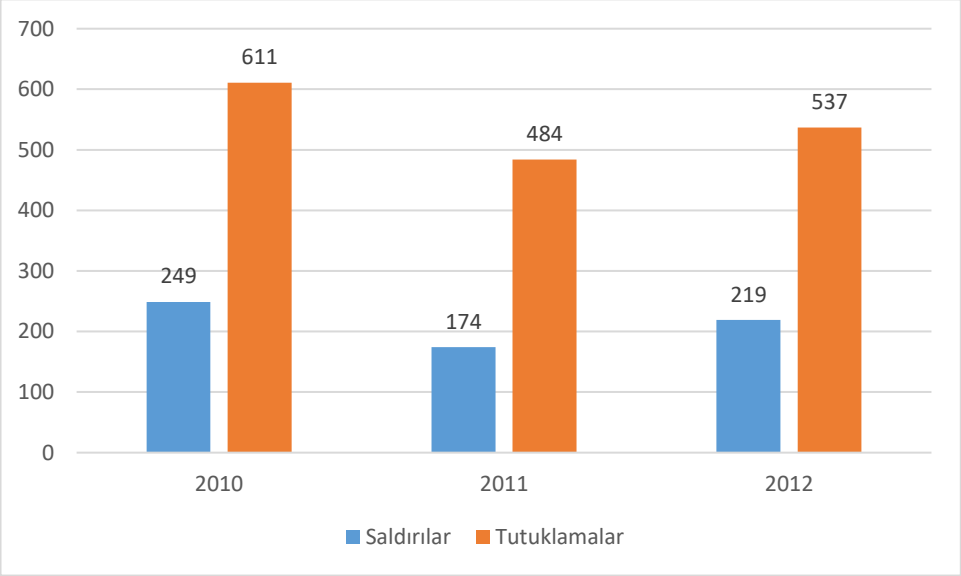

Şekil 12: 2010-2012 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2013,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_te-sat2013_lr_0.pdf [13.06.2022].

Mart 2012 tarihinde Brüksel'de bir Şii Camii imamının kundaklama sonucu ölümü Şiiler ile Sünniler arasındaki gerginliğin ve Suriye'deki çatışmaların etkisi olarak yorumlanmıştır. Ekim 2012 tarihinde gerçekleştirilen bir diğer saldırıda Paris'te bir Yahudi marketi hedef alınmış, saldırganların Fransa'da doğup büyüdüğü ve internet üzerinden kurdukları ağlar aracılığıyla radikalleştiği tespit edilmiştir.

2012 yılında AB Üye Devletlerine, özellikle Fransa, İtalya ve İspanya'ya yönelik en önemli deniz aşırı tehdit Mağrip El-Kaidesi (AQIM) terör örgütünden gelmiştir. AQIM'ın AB'de geniş çaplı bir saldırı gerçekleştirme konusunda yeterli örgütsel yeterliliğe sahip olmadığı düşünülmekle birlikte, Mağrip ve Sahel bölgelerindeki AB

çıkarlarını hedef almaya devam ettiği ve AB vatandaşlarının Sahel bölgesinde örgüt tarafından kaçırılma riski altında olduğu rapor edilmiştir. 2012 yılında AB vatandaşlarını hedef alan bir diğer grup "Batı Afrika'da Birlik ve Cihat Hareketi'dir". (Movement for Oneness and Jihad in West Africa – MUJAO) Mağrip El-Kaidesi terör örgütünden ayrılarak Batı Afrika'da cihadı yaymak amacıyla saldırılar düzenleyen örgüt, Fransa, İtalya ve İspanya vatandaşlarının kaçırılmasını üstlenmiş, özellikle Nijer, Senegal ve Fildişi Sahilinde olmak üzere Fransa'nın stratejik çıkarlarının bulunduğu yerleri imha edeceğini duyurmuştur. Mali, Filipinler, Yemen, Suriye, Libya, Afganistan, Pakistan ve Kenya'da AB vatandaşlarına yönelik bir dizi kaçırma vakası ve saldırı gerçekleşmiştir.

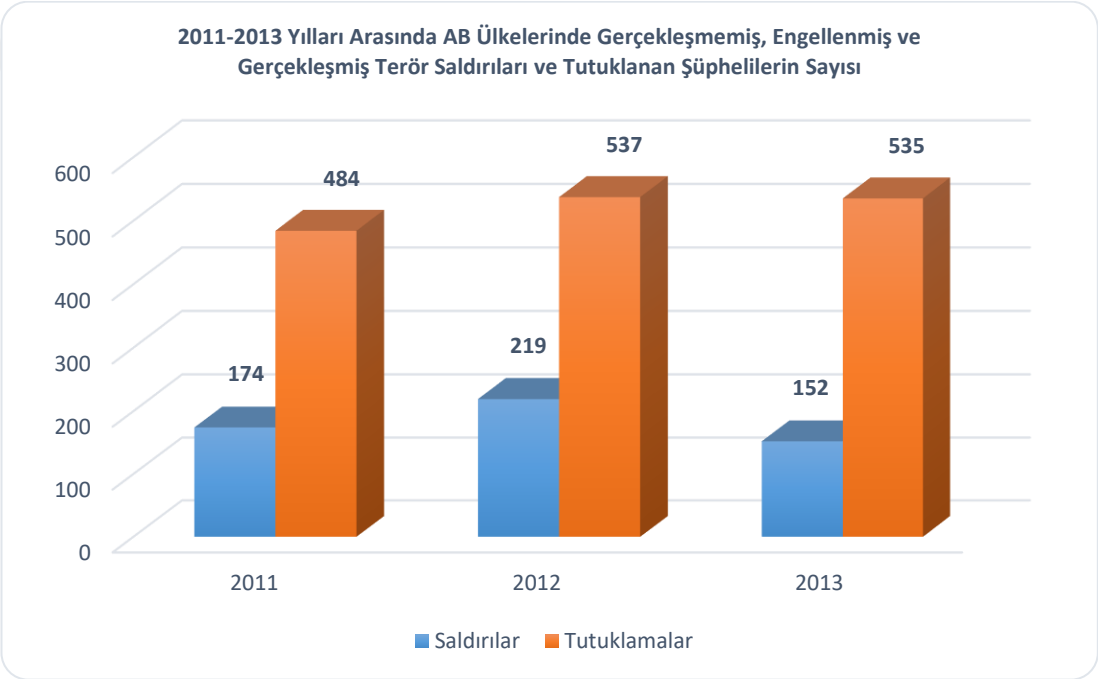

Şekil 13: 2011-2013 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2014,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_tsat14_web_1%20%281%29.pdf [13.06.2022].

2012 yılına dair verilerin yer aldığı raporda çatışma bölgelerine giden birçok AB vatandaşının öldürüldüğü, geri dönmeye çalışan savaşçıların AB ülkelerinde bulunan gönüllüleri silahlı mücadeleye katılmaya teşvik edebileceği belirtilmiştir. Buna ek olarak, savaşçıların sahip oldukları eğitimi, bilgi ve tecrübelerini kullanarak AB

içindeki terörist faaliyetleri için temas kurma potansiyeline sahip olduğu vurgulanmıştır.

Avrupa Birliği üye devletleri 2013 yılı için özel olarak dini ilham alan terörizm sınıfında yer alabilecek bir terör saldırısı bildirmemiştir. Ancak, 2014 yılında yayınlanan TE-SAT raporunda 2013 yılında Fransa ve İngiltere'de gerçekleşen iki saldırıya yer verilmiş ve bu saldırılarda dini radikalleşmenin rolünün olduğu ifade edilmiştir. 22 Mayıs 2013 tarihinde Londra'nın güneydoğusundaki Greenwich ilçesinin banliyö semtlerinden biri olan Woolwich'de askeri kışlanın yakınında görevli bir İngiliz ordusu askeri öldürülmüş, saldırıdan sonra tutuklanan iki şüpheliden birinin Hareket eş-Şebab el-Mücahidin (Mücahit Gençlik Hareketi, HSM) örgütüne katılmak için Somali'ye seyahat etme girişiminde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu saldırıdan sadece üç gün sonra 25 Mayıs 2013'te Fransa'da bir asker radikalleşmiş bir kişinin bıçaklı saldırısının hedefi olmuştur. Dini ilham alan terörizm ile ilgili tutuklamaların sayısı ise 2012 yılında 159 iken, bu rakam 2013 yılında 216'ya çıkmıştır. 2013 yılında Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya ve İngiltere de dâhil olmak üzere birçok AB üyesi devlet ülkelerinde terör parsellerinin bozulmasıyla kendi kendine radikalleşen, organize olan ve kendisini finanse eden bireylerin sayısında artış olduğunu ve bu kişilerin AB dışındaki terörist gruplarla bağlarının sanılanın aksine güçlü olmadığını bildirmiştir.

2014 yılında ise AB ülkeleri dini ilham alan terörizm olarak sınıflandırılan iki terörist saldırıyı rapor etmişlerdir. 24 Mayıs 2014'te Belçika'da yaşanan saldırı çatışma bölgelerine gidip geri dönen bir saldırgan tarafından gerçekleştirilmesi nedeniyle önemlidir. Cezayir kökenli bir Fransız vatandaşı olduğu tespit edilen fail Brüksel'deki Yahudi Müzesinde tabancı ve tüfek kullanarak dört kişinin ölümüne neden olmuş, saldırganın Suriye'de bir yıldan fazla bir süre boyunca bulunduğu tespit edilmiştir. İkinci saldırı ise 20 Aralık 2014 tarihinde Fransa'da gerçekleşmiş, polis karakoluna giren saldırgan görevli bir polis memurunu yaralamıştır. 21 Aralık'ta Fransa'nın Dijon şehrinde yayaların üzerine aracını süren saldırgan 11 kişinin yaralanmasına sebep olmuştur. Bir gün sonra Fransa'nın Nantes şehrinde bir Noel pazarını ziyaret eden insanları hedef alan saldırı sonucunda dokuz kişi yaralanmış, bir kişi hayatını kaybetmiştir. 2015 TE-SAT raporunda bu saldırı bir önceki suçtan modellenen veya esinlenen taklit suç olarak nitelendirilmiştir.

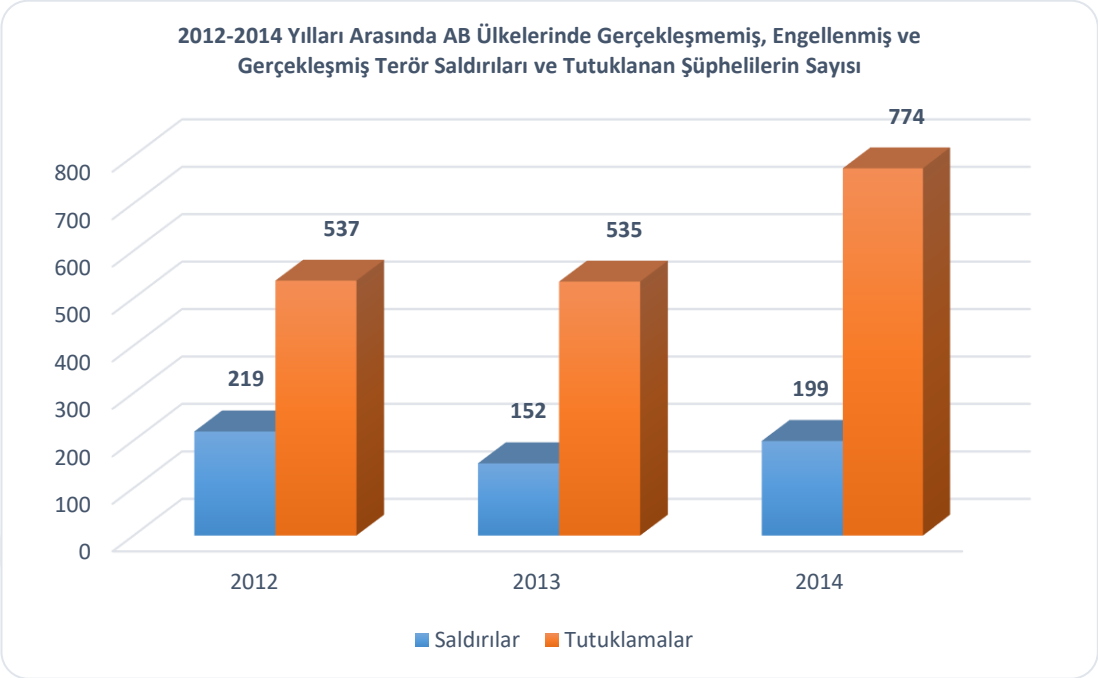

Şekil 14: 2012-2014 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2015,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/p_europol_tsat15_09jun15_low-rev.pdf [13.06.2022].

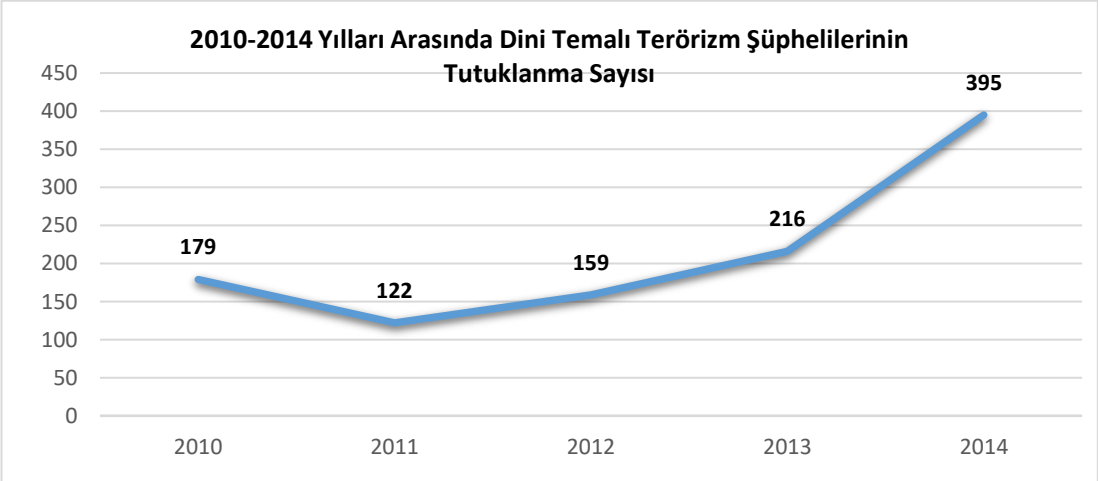

Şekil 15: 2010-2014 Yılları Arasında Dini Temalı Terörizm Şüphelilerinin Tutuklanma Sayısı

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2015,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/p_europol_tsat15_09jun15_low-rev.pdf [13.06.2022].

2015 TE-SAT raporunda çatışma bölgelerinden geri dönen savaşçıların AB ülkelerinde güvenlik açısından önemli bir tehdit oluşturduğunun altı çizilmiştir. Rapora göre, dini ilham alan terörizm ile ilgili tutuklanan şüphelilerin sayısında artış mevcuttur. 2013 yılında 216 olan tutuklanan şüphelilerin sayısı 2014 yılında 395'e yükselmiştir.

Tablo 7: 2014 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşmiş Terör Saldırıları

Üye Devlet	Dini Temalı	Sol Kanat	Diğer	Ayrılıkçı	Tek Aktörlü	Toplam
Belçika	1	0	0	0	0	**1**
Fransa	1	0	1	50	0	**52**
Yunanistan	0	6	1	0	0	**7**
İtalya	0	6	5	0	1	**12**
İspanya	0	1	0	17	0	**18**
Birleşik Krallık	0	0	109	0	0	**109**
Toplam	**2**	**13**	**116**	**67**	**1**	**199**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2015,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/p_europol_tsat15_09jun15_low-rev.pdf [13.06.2022].

Şekil 16: 2011-2015 Yılları Arasında Dini Temalı / Cihatçı Terörizm İle Bağlantılı Oldukları Gerekçesiyle Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2016,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_tesat_2016.pdf [13.06.2022].

2015 yılında ise 150 kişinin yaşamını yitirdiği cihatçı terör saldırılarında bir önceki yıla göre belirgin bir artış görülmüştür. Cihatçı terör ile bağlantılı olduğu şüphesiyle tutuklanan kişilerin sayısı 2014 yılında 395 iken, 2015 yılında bu rakam 687'ye çıkmıştır. Raporda, AB ülkelerinde terör saldırısı gerçekleştirmeye hazırlanan terör hücrelerinin büyük ölçüde yerel unsura dayandığı ifade edilmiştir.

2015 yılında AB ülkeleri arasında cihatçı terör saldırılarının en çok hedefi olan ülke Fransa olmuştur. 7 Ocak 2015 tarihinde iki silahlı Fransız vatandaşı hiciv dergisi Charlie Hebdo'nun editör kadrosunun bulunduğu Paris'teki ofise saldırmış ve saldırganlar on iki kişinin hayatını kaybetmesine, sekiz kişinin ise yaralanmasına neden olmuştur. Saldırıyı gerçekleştiren faillerin Cezayir asıllı oldukları ve Paris'te Kuzey Afrikalı gençlerin katıldığı radikal bir ağ olan Buttes-Chaumont örgütüne üye oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca saldırıyı gerçekleştiren iki kardeşten birinin 2011 yılında Yemen'de birkaç ay bulunduğu ve bu süre zarfında El Kaide tarafından eğitildiği anlaşılmıştır. Charlie Hebdo saldırısını planlayıcısı olduğu bilinen bir saldırgan 8 Ocak tarihinde silahsız bir polis memurunu vurmuş, 9 Ocak'ta ise Paris'te bir Yahudi marketine saldırarak dört kişinin ölümüne neden olmuştur. 3 Şubat'ta Nice kentinde gerçekleştirilen bir saldırı sonucunda Yahudi toplum merkezinin etrafında devriye gezen üç asker yaralanmıştır. 26 Haziranda Saint Quentin-Fallavier'de kimyasal bir fabrikaya düzenlenen saldırıda bir kişi yaşamını yitirmiştir. 13 Kasım 2015 tarihinde Fransa'da bir futbol stadyumu, bir tiyatro, kafe ve restoranlar içeren özenle seçilmiş hedeflere yönelik bir dizi karmaşık ve senkronize saldırı gerçekleştirilmiş, saldırılar sonucunda 130 kişi yaşamını yitirmiş, 368 kişi yaralanmıştır. Kitlesel zayiat verdirmeyi amaçlayan saldırıların sorumluluğunu IŞİD terör örgütü üstlenmiş, saldırıların Suriye ve Irak'taki IŞİD hedeflerine yönelik Fransız hava saldırılarına misilleme amacıyla gerçekleştirildiği duyurulmuştur.

Fransa'daki saldırıları gerçekleştiren saldırganların profilleri, AB dışında aktif olan terörist gruplarla bağlantıları bakımından farklılık göstermektedir. Raporda saldırganlardan bazılarının çatışma bölgelerinde hiç bulunmadığı ifade edilirken, bazılarının bu bölgelere gidişinin engellendiği, birkaç saldırganın ise çatışmalara katıldıktan sonra geri döndüğü belirtilmiştir. Örneğin; Saint Quentin-Fallavier saldırısını gerçekleştiren kişi hiçbir zaman çatışma bölgelerine seyahat etmemiştir.

Nice şehrinde askerlere yönelik saldırının sorumlusu olan kişi Suriye'ye savaşmak için seyahat etme isteğini dile getirmiş, ancak bunu yapması engellenmiştir. Buna karşılık saldırgan kendi ülkesinde şiddet eylemlerini gerçekleştirmiştir. Kasım ayında yaşanan saldırıların faillerinin ise Suriye ve Irak'ta IŞİD militanı çatışmalara katıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 8: 2015 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları

Üye Devlet	Cihatçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Ayrılıkçı	Tek Aktörlü	Diğer	Toplam
Danimarka	2	0	0	0	0	0	**2**
Fransa	15	0	7	47	0	4	**73**
Yunanistan	0	2	2	0	0	0	**4**
İtalya	0	4	0	0	0	0	**4**
İspanya	0	7	0	18	0	0	**25**
Birleşik Krallık	-	-	-	-	-	103	**103**
Toplam	**17**	**13**	**9**	**65**	**0**	**107**	**211**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2016,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_tesat_2016.pdf [13.06.2022].

Fransa'daki saldırılara ek olarak, 14 Şubat tarihinde silahlı bir adam İslam'a hakaret ettiğini ileri sürdüğü İsveçli bir karikatüristi Danimarka'da yaptığı bir konuşma esnasında hedef almış, saldırı esnasında tanınmış bir film yönetmeni olan katılımcılardan biri yaşamını yitirmiş, üç polis memuru yaralanmıştır. Bu olaydan birkaç saat sonra aynı saldırgan bir sinagoga ateş açarak bir Yahudi korumanın ölümüne, iki polis memurunun yaralanmasına neden olmuştur. 17 Eylül'de, yetkililer tarafından potansiyel tehlikeli bir radikal İslamcı olarak sınıflandırılan Iraklı bir kişi, Berlin'de bir sokakta kadın polis memuruna bıçakla saldırmıştır. Saldırgan kendisini durdurmaya çalışan ikinci bir polis memuru tarafından öldürülmüştür. 6 Aralık'ta Londra Metrosu istasyonunda üç kişiyi bıçakladıktan sonra polis tarafından etkisiz hale getirilen bir adam bir kişinin ağır şekilde yaralanmasına neden olmuştur. Olaya tanık olan insanlar şüphelinin "bu Suriye için" diye çığlık attığını iddia etmiştir. Raporda ayrıca 5000'den fazla Avrupa Birliği vatandaşının Suriye ve Irak'taki çatışma alanlarına seyahat ettiği bilgisi yer almıştır. 2015 yılında IŞİD terör örgütüne karşı

uluslararası koalisyonun hava saldırılarındaki artış ve Suriye ve Irak'a seyahat eden yabancı savaşçıları önleme tedbirlerinin sıkılaştırılması ile bu bölgelere giden insan hareketliliğinin azaltılacağı düşünülmüştür. 2015 yılında AB vatandaşları Libya, Suriye, Mısır, Libya, Filipinler, Yemen, Nijerya ve Mali'de terör gruplarının hedefi olmuştur. Bu bölgelerde kaçırılan AB vatandaşlarından ikisi rehin tutulduğu esnada öldürülmüş, birçok rehine uzun süre esaret altında kaldıktan sonra serbest bırakılmıştır.

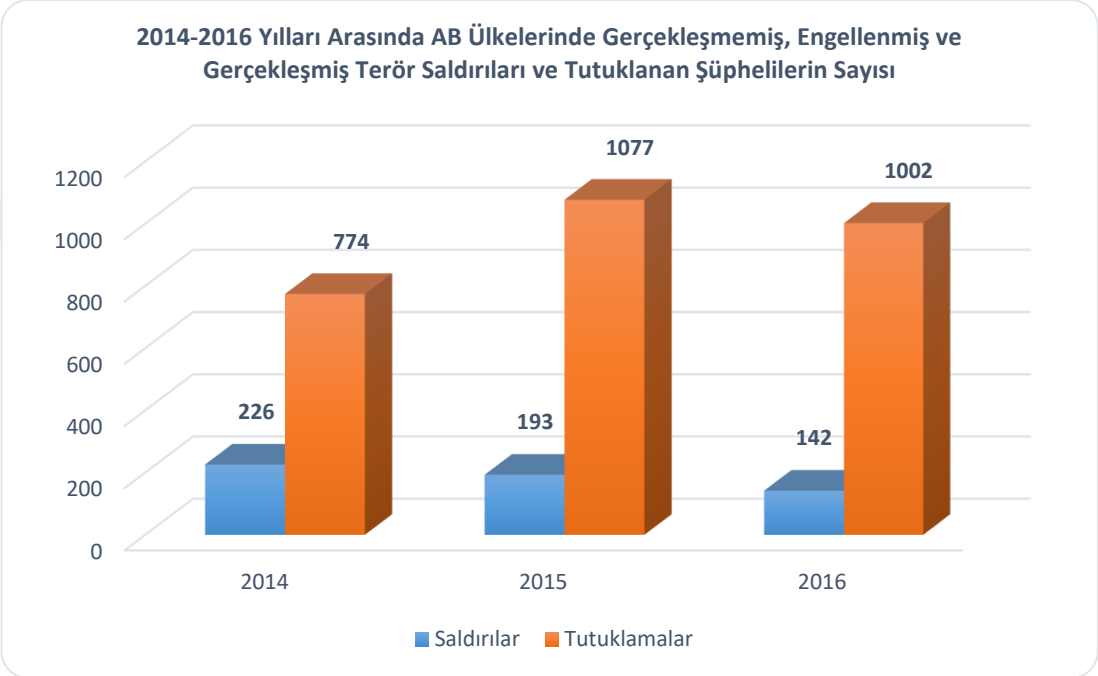

Şekil 17: 2014-2016 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşmemiş, Engellenmiş ve Gerçekleşmiş Terör Saldırıları ve Tutuklanan Şüphelilerin Sayısı

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2017,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2017_0.pdf [13.06.2022].

2016 yılında AB ülkelerinde gerçekleşen 142 saldırının sorumlularının çoğunlukla etnik-milliyetçi ve aşırılık yanlısı gruplar olduğu görülmektedir. 2017 yılında yayınlanan raporda yer alan bilgilere göre AB'deki mülteciler ve etnik azınlıklar artan şiddetle karşı karşıya kalmakta, söz konusu şiddet nüfusun bazı kesimlerini korkutma amacı taşımaktadır. Buna rağmen ilgili raporda saldırıların terör eylemleri ile önemli benzerlikler taşısa da terörizm veya şiddet içeren aşırılık olarak tanımlanmadığı, çoğu zaman üye devletler tarafından rapor edilmediği ve sonuç olarak rakamlara yansımadığı ifade edilmektedir.

2016 yılında AB ülkeleri hem terör ağlarından hem de yalnız aktörlerden gelen bir dizi terör tehdidi ve şiddet içerikli cihatçı saldırı ile karşı karşıya kalmıştır. Özellikle Brüksel, Nice ve Berlin'de gerçekleşen terör saldırıları cihatçı militanların mümkün olduğunca çok sayıda insanı rastgele öldürmek ve yaralamak için durmaksızın girişimde bulunduğunu göstermiştir. 2017 yılında yayınlanan TE-SAT Terörizm Durum ve Eğilim Raporunda cihatçı militanların hem IŞİD tarafından yönlendirilebilir hem de IŞİD ideolojisi ve söyleminden ilham alabilir nitelikte olduğu vurgulanmıştır. Brüksel'de AB kurumlarına yakın konumda bulunan metro istasyonu ve Brüksel havaalanı gibi uluslararası nitelikte yerlerde gerçekleştirilen saldırıların dünya medyası ve kamuoyunun ilgisini çekmek amacıyla gerçekleştirildiği ve saldırıların faillerinin çoğunlukla AB vatandaşları veya AB ülkelerinde uzun süre ikamet eden yabancılar olduğu bilgisi raporda yer almıştır.

Tablo 9: 2016 yılında AB ülkelerinde gerçekleşen terör saldırıları

Üye Devlet	Cihatçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Ayrılıkçı	Tek Aktörlü	Diğer	Toplam
Belçika	4	0	0	0	0	0	**4**
Fransa	5	0	0	18	0	0	**23**
Almanya	4	0	0	0	0	1	**5**
Yunanistan	0	6	0	0	0	0	**6**
İtalya	0	16	0	0	0	1	**17**
Hollanda	0	0	1	0	0	0	**1**
İspanya	0	5	0	5	0	0	**10**
Birleşik Krallık	0	0	0	76	0	0	**76**
Toplam	**13**	**27**	**1**	**99**	**0**	**2**	**142**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2017,**
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2017_0.pdf [13.06.2022].

2016 yılında AB ülkelerinde cihatçı terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen 13 ayrı saldırıda 134 kişi yaşamını yitirmiştir. Cihatçı terör örgütleri ile bağlantılı oldukları gerekçesiyle 718 kişi tutuklanmış, bu rakamın son üç yılda keskin bir şekilde arttığı görülmüştür. Raporda ayrıca cihatçı gruplara katılmak amacıyla Suriye ve Irak gibi çatışma bölgelerine seyahat eden bireylerin sayısında bir düşüş olduğu, ancak IŞİD

terör örgütünün zayıflaması veya yenilmesi durumunda söz konusu kişilerin özellikle göç yollarını kullanarak geri dönebileceği vurgulanmıştır.

2016 yılında AB vatandaşlarının birlik sınırları dışında en çok IŞİD terör örgütü tarafından hedef alındığı görülmektedir. 12 Ocak tarihinde İstanbul'da düzenlenen bir intihar bombası saldırısında 10 Alman turist öldürülmüş, bu saldırının Türkiye'de IŞİD tarafından gerçekleştirilen yedi ölümcül saldırıdan biri olduğu bilgisi raporda yer almıştır. Bir diğer saldırı ise 1 Temmuz 2016'da Bangladeş'in başkenti Dakka'da Jamaat-ul-Mujahideen isimli terör örgütü tarafından gerçekleştirilmiş, saldırıda dokuz İtalyan vatandaşı yaşamını yitirmiştir. 2016 yılında AB vatandaşlarının kaçırılma oranlarının çatışma bölgeleri ve çevresinde, hükümet kontrolünün çok az veya hiç olmadığı yerlerde yüksek olduğu görülmüştür.

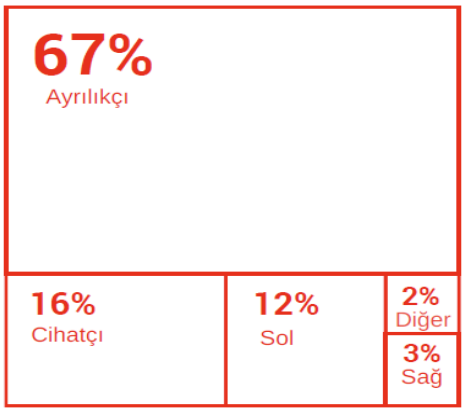

Şekil 18: 2017 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırılarının Oranları

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2018,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2018_1.pdf [13.06.2022].

2018 yılında yayınlanan TE-SAT Terörizm Durum ve Eğilim Raporu'nda cihatçı terör saldırılarının diğer terör saldırı çeşitlerine göre daha fazla ölüm ve zayiata neden olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Cihatçı teröristlerin yakın zamanda gerçekleştirdiği saldırıların üç farklı örüntüyü izlediği ifade edilmiştir. Bunlardan ilki, ayrım gözetmeyen saldırılar/ölümler (Mart ve Haziran 2017 tarihlerinde Londra'da gerçekleştirilen saldırı ve Ağustos 2017'de Barselona'yı hedef alan saldırılar) ikincisi, Batı yaşam tarzına ait olan sembollere karşı yapılan saldırılar (Mayıs 2017 tarihinde Manchester'da gerçekleşen saldırı) ve üçüncü ise Şubat, Haziran ve Ağustos aylarında Paris'te otorite sembollerine karşı yapılan saldırılardır. Raporda bu modellerden birini

veya bunların bir kombinasyonunu takip eden cihatçı teröristlerin AB ülkelerini hedef alan yeni saldırılar gerçekleştirme ihtimallerinin yüksek olduğu vurgulanmıştır. AB ülkelerini hedef alan cihatçı teröristlerin genellikle tek başına hareket ettikleri, doğrudan bir örgütle bağlantılı olmadıkları ve diğer hedeflerden ziyade daha çok tepki uyandıracağı gerekçesiyle sivil halka saldırmayı tercih ettikleri ifade edilmiştir. 2017 yılında çatışma bölgelerine seyahat eden bireylerin ve bu bölgelerden dönüş yapanların sayısında düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Cihatçı teröristler tarafından gerçekleştirilen 33 saldırıdan 10'u tamamlanmış, bu saldırılar sonucunda 62 kişi yaşamını yitirmiştir.

Tablo 10: 2017 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları

Üye Devlet	Cihatçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Ayrılıkçı	Tek Aktörlü	Diğer	Toplam
Belçika	2	0	0	0	0	0	**2**
Finlandiya	1	0	0	0	0	0	**1**
Fransa	11	1	0	42	0	0	**54**
Almanya	1	1	0	0	0	0	**2**
Yunanistan	0	8	0	0	0	0	**8**
İtalya	1	7	0	0	0	6	**14**
İspanya	2	7	0	7	0	0	**16**
İsveç	1	0	0	0	0	0	**1**
Birleşik Krallık	14	0	5	88	0	0	**107**
Toplam	**33**	**24**	**5**	**137**	**0**	**0**	**205**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2018,**
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2018_1.pdf [13.06.2022].

Raporda yer alan en dikkat çekici detay göç yollarının teröristler tarafından kullanıldığının gözlemlendiği fakat bu durumun sistematik olarak gerçekleşmediğinin vurgulanmasıdır. Örneğin, Avusturya, özellikle Afrika ve Asya'nın çatışma bölgelerinden kaynaklanan göçmen akışlarından etkilendiğini, ancak potansiyel teröristlerin bu akışlar yoluyla sistematik olarak ülkeye giriş yapıp yapmadığını değerlendirmek için yeterli kanıt olmadığını bildirmiştir. Bununla birlikte, bazı durumlarda bazı kişilerin bir terör örgütünün üyesi olduğu şüphesinin doğrulandığı ve

göçmen akışlarıyla birlikte Avusturya'ya gelen bazı kişilerin IŞİD terör örgütüne destek veya üye olma şüphesiyle tutuklandığını belirtilmiştir.

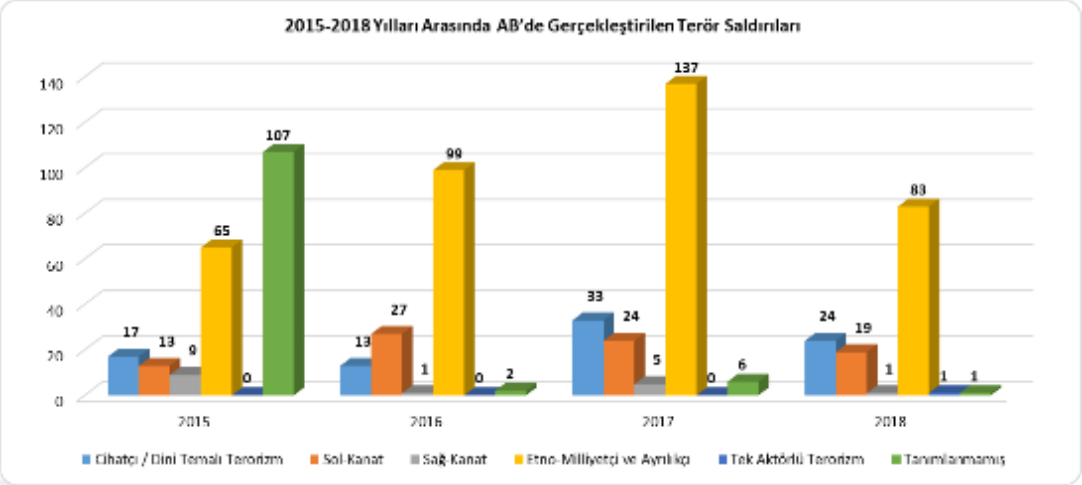

Şekil 19: 2015 – 2018 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2019,**
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2019_final.pdf [13.06.2022].

Tablo 11: 2018 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları

Üye Devlet	Cihatçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Ayrılıkçı	Tek Aktörlü	Diğer	Toplam
Belçika	1	0	0	0	0	0	**1**
Fransa	10	0	0	20	0	0	**30**
Almanya	2	0	0	0	0	0	**2**
Yunanistan	0	6	0	0	1	0	**7**
İtalya	1	10	1	0	0	1	**13**
Hollanda	4	0	0	0	0	0	**4**
İspanya	1	3	0	7	0	0	**11**
İsveç	1	0	0	0	0	0	**1**
Birleşik Krallık	4	0	0	56	0	0	**60**
Toplam	**24**	**19**	**1**	**83**	**1**	**1**	**129**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2019,**
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2019_final.pdf [13.06.2022].

2017 yılında göçmen akışı ile ilgili Yunanistan ve İtalya'da yapılan araştırmalar teröristlerin göç yollarını sistematik olarak kullanmadığına işaret etmiştir. Romanya ise çatışma bölgelerinden AB ülkelerine doğru yasadışı göçü kolaylaştıran faaliyetlerin terör örgütleriyle bağlantılı olmadığını, esas olarak mali faktörlerle motive olduğunu

bildirmiştir. 2017 yılında AB vatandaşları başta çatışma bölgeleri ve çevresinde olmak üzere terörist saldırı ve adam kaçırma girişimlerinin mağdurları olmaya devam etmiştir.

2018 yılına dair istatistiklere bakıldığında engellenen, başarısız olan ve tamamlanan cihatçı terör saldırılarının sayısı 2017 yılına kıyasla önemli ölçüde azalarak 33'ten 24'e düşmüştür. Raporda, cihatçı terör saldırılarını gerçekleştiren kişilerin arasında eşit oranda AB vatandaşı ve yabancı uyrukluların olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte, raporda 2018 yılında tüm cihatçı terör saldırılarının tek başına hareket eden aktörler tarafından gerçekleştirildiği ve bu kişilerin nadiren izole olduğu ve genellikle gevşek ağlar veya küçük yapılandırılmamış gruplar halinde ilişkiler sürdürerek benzer düşünen bireylerden maddi ve/veya manevi destek alabildikleri belirtilmektedir.

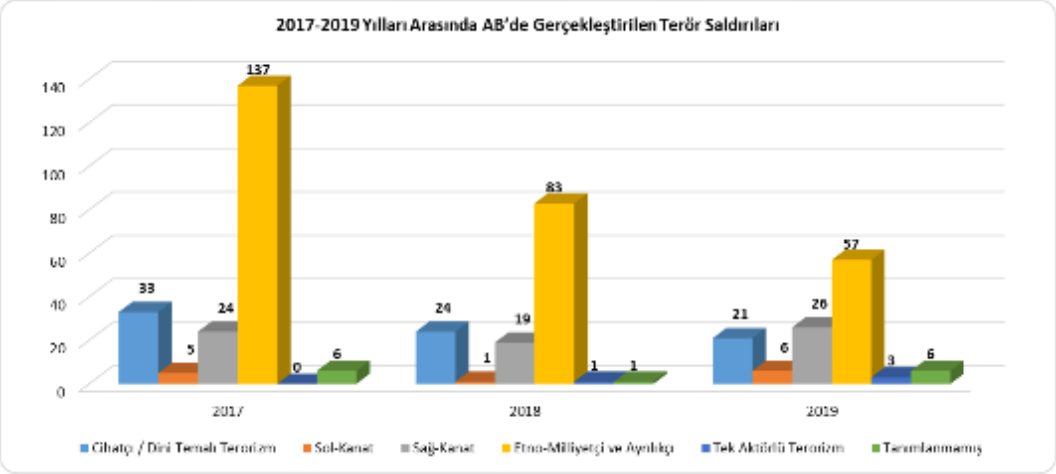

Şekil 20: 2017 – 2019 Yılları Arasında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2020,** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/european_union_terrorism_situation_and_trend_report_te-sat_2020_0.pdf [13.06.2022].

2019 yılının verilerine bakıldığında diğer yıllara benzer şekilde cihatçı / dini temalı terör saldırılarının sayısında az da olsa bir düşüş eğilimi olduğu görülmektedir. Buna karşılık önceki yıllarda olduğu gibi AB ülkelerine terör tehdidinin en fazla etno-milliyetçi / ayrılıkçı kişi veya gruplardan geldiği anlaşılmaktadır. Cihatçılıktan ilham alan saldırganların ve sempatizanların çoğunun (neredeyse %70) 20 ila 28 yaşları arasında olduğu tespit edilmiştir. Saldırganların yaklaşık %60'ının ise terör eylemi gerçekleştirdikleri veya hedef aldıkları ülkelerin vatandaşı oldukları anlaşılmıştır. Raporda, bu kişilerin yerli ve El Kaide veya sözde İslam Devleti (İD) gibi terörist

gruplarla örgütsel bağlantılarının olmadığı belirtilmekte, buna ek olarak bazı bireylerin veya küçük grupların daha geniş ağların bir parçası olmadan, esasen internette kendi kendilerine radikalleştiği ifade edilmektedir. Raporda ayrıca çok az kişinin çatışma bölgelerinden dönüşünün gözlemlendiği ancak yine de tespit edilmemiş geri dönüşlerin de göz ardı edilemeyeceği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, raporda düzensiz göçün terör örgütleri tarafından sistematik olarak kullanıldığına dair bir işaretin olmadığı ifade edilmektedir.

Tablo 12: 2020 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları

Üye Devlet	Cihatçı	Sol Kanat	Sağ Kanat	Ayrılıkçı	Toplam
Avusturya	1	0	0	0	**1**
Belçika	1	0	1	0	**2**
Fransa	8	1	1	5	**15**
Almanya	4	0	2	0	**6**
İtalya	0	14	0	0	**24**
İspanya	0	0	0	9	**9**
Toplam	**14**	**25**	**4**	**14**	**57**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2021,**
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2021_0.pdf [13.06.2022].

2021 yılında Europol tarafından yayınlanan ve 2020 yılına dair istatistikleri gösteren yeni raporda AB ülkelerini en fazla sol kanat / anarşist terör yanlısı kişi veya grupların tehdit ettiği görülmektedir. Cihatçı terör saldırılarının sayısına bakıldığında ise düşüş eğilimin devam ettiği anlaşılmaktadır. Rapora göre, tamamlanan on cihatçı saldırıdan dördü AB vatandaşlığına sahip kişiler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tablo 13: 2021 Yılında AB Ülkelerinde Gerçekleşen Terör Saldırıları

Üye Devlet	Cihatçı	Sağ Kanat	Sol Kanat	Ayrılıkçı	Toplam
Avusturya	0	1	0	0	**1**
Belçika	0	1	0	0	**1**
Danimarka	1	0	0	0	**1**
Fransa	5	0	0	0	**5**
Almanya	2	0	1	0	**3**
Macaristan	1	0	0	0	**1**
İspanya	1	0	0	0	**1**
İsveç	1	1	0	0	**2**
Toplam	**11**	**3**	**1**	0	**15**

"TE-SAT", **EU Terrorism Situation and Trend Report 2022**, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Tesat_Report_2022_0.pdf [13.06.2022].

Europol'un yayınladığı son raporda ise 2021 yılında AB ülkelerinde 11 cihatçı saldırının gerçekleştirildiği ve terör eylemlerinin sayısında bir önceki yıla kıyasla düşüş eğiliminin devam ettiği görülmektedir. Raporda, tüm cihatçı terör saldırılarının tek başına hareket eden kişiler tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmektedir.

4.2. Avrupa Parlamentosu'nun Yapısı ve İşleyişi

Avrupa Parlamentosu, AB kurumları içinde doğrudan halk tarafından seçilen tek organ olma özelliğini taşımaktadır. Avrupa Birliği'ne üye 27 devletin toplamda 705 temsilcisinden oluşan Avrupa Parlamentosu beş yılda bir yapılan ve AB üyesi ülkelerin vatandaşların oy kullandığı seçimlerle yenilenmektedir. Parlamentoda, üye devletlerin temsil oranları nüfuslarına göre belirlenmektedir.[410]

Avrupa anlaşmaları, AB'nin doğrudan seçilmiş organı olarak Parlamentoya geniş bir yetkiler yelpazesi vermiştir. Bununla birlikte, Parlamento, Konsey'deki AB hükümetlerinin temsilcileriyle birlikte AB mevzuatını kabul etmekten sorumludur. Olağan yasama usulünde, her iki kurum da eşit yasama organları olarak hareket etmekte, bazı özel durumlarda ise başka prosedürler geçerli olabilmektedir.

[410] "The Members of the European Parliament", **European Parliament,** https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/members [13.07.2022].

Parlamento komitelerinden birinde çalışan bir Avrupa Parlamentosu üyesi, yasama başlatma yetkisine sahip tek kurum olan Avrupa Komisyonu tarafından sunulan bir 'yasama metni' önerisi üzerine rapor hazırlamaktadır. Aynı zamanda bu raporu oylayan Parlamento komitesi çoğu kez bu rapor üzerinde değişiklik yapmaktadır. Metinin gözden geçirilip genel kurulda kabul edilmesi ile Parlamento görüşü kabul edilmektedir. Bu süreç, prosedürün türüne ve Konsey ile anlaşmaya varılıp varılmadığına bağlı olarak bir veya birden fazla şekilde tekrarlanmaktadır. Yasama kanunlarının kabul edilmesinde, Parlamentoyu Konsey ile eşit bir zemine oturtan olağan yasama usulü (ortak karar) ile Parlamentonun yalnızca danışma rolüne sahip olduğu özel durumlarda uygulanan özel yasama usulleri arasında bir ayrım yapılmaktadır. Belirli sorularda (örneğin; vergilendirme) Avrupa Parlamentosu yalnızca istişari (istişare prosedürü) görüş vermektedir. Bazı durumlarda Antlaşma, yasal dayanağın gerektirdiği şekilde istişarenin zorunlu olduğunu ve Parlamento bir görüş bildirmedikçe teklifin kanun hükmünde olamayacağını belirtir. Bu durumda Konsey tek başına karar alma yetkisine sahip değildir. Olağan yasama prosedürü, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi'ne çok çeşitli alanlarda (örneğin; ekonomik yönetişim, göç, enerji, ulaşım, çevre ve tüketicinin korunması) aynı ağırlığı vermektedir. Avrupa yasalarının büyük çoğunluğu Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından ortaklaşa kabul edilmektedir. Ortak karar prosedürü, Avrupa Birliği'ne ilişkin Maastricht Anlaşması (1992) ile tanıtılmış ve Amsterdam Anlaşması (1999) ile genişletilerek daha etkili hale getirilmiştir. 1 Aralık 2009'da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile yeniden adlandırılan olağan yasama usulü, AB'nin karar alma sisteminin temel yasama usulü haline gelmiştir.

Avrupa Parlamentosunun resmi web sitesinde 'danışma' başlığı altında Parlamentonun bir yasama teklifini onaylayabileceği veya reddedebileceği ya da değişiklik önerebileceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte, Konsey'in yasal olarak Parlamentonun görüşünü dikkate almakla yükümlü olmadığı ancak Adalet Divanı içtihatları doğrultusunda, bu görüşü almadan karar almaması gerektiğinin altı çizilmektedir. Başlangıçta 1957 Roma Antlaşması ile Parlamentoya yasama sürecinde danışmanlık rolü veren, Komisyon'un teklifte bulunduğu ve Konsey'in ise mevzuatı kabul ettiği bir sistem kurulmuştur. Avrupa Tek Senedi (1986) ve Maastricht, Amsterdam, Nice ve Lizbon Antlaşmaları, Parlamentonun yetkilerini art arda genişletmiş ve birçok alanda Parlamento, Konsey ile eşit şartlarda birlikte yasama

yapabilme (olağan yasama prosedürü) yetkisine erişmiştir. Bu durumda 'istişare' sınırlı sayıda durumda kullanılan özel bir yasama prosedürü haline gelmiştir. Bu prosedür artık iç pazar muafiyetleri ve rekabet hukuku gibi sınırlı sayıda mevzuat alanında uygulanmaktadır.[411]

Avrupa Parlamentosu'nun organizasyon şemasına bakıldığında Parlamento başkanlığı ve politik grupların yanı sıra komitelerin, delegasyonların, siyasi organların ve intergrupların farklı konularda aktif bir şekilde çalışmalarını sürdürdükleri görülmektedir. AP çatısı altında toplamda 20 komite bulunmakta ve bu komiteler genel kurul toplantılarının hazırlık çalışmalarını yapmanın yanı sıra aynı zamanda mevzuat teklifleri sunmakta ve gerektiğinde genel kurula sunulmak üzere rapor hazırlamaktadır. Bir komite 25 ila 88 milletvekilinden oluşmakta ve bir başkanı, bir bürosu ve bir sekreteryası bulunmaktadır. Parlamento komiteleri ayda bir veya iki kez Brüksel'de toplanmakta ve tartışmalar halka açık olarak gerçekleştirilmektedir.[412] Delegasyonlar ise AB üyesi olmayan ülkelerin parlamentoları, bölgeler ve kuruluşlarla ilişkileri sürdüren ve derinleştiren parlamento üyelerinden oluşan resmi gruplardır. Bu şekilde delegasyonlar, Parlamentonun yurtiçinde ve yurtdışındaki diğer yasama organlarıyla birincil bağlantısı olarak hizmet etmektedir. Parlamentonun komiteleri ve AB sınırlarının ötesinde demokrasi ve insan haklarını destekleyen AP üyeleri ile işbirliği içinde çalışan delegasyonlar, AP'nin pozisyonlarını güçlendirmekte ve aynı zamanda AB değerlerini ve çıkarlarını korumaya çalışmaktadır.[413]

AP bünyesinde faaliyet gösteren Başkanlar Meclisi, Büro, İdare Amirleri, Komite Başkanları Meclisi, Delegasyon Başkanları Meclisi isimli siyasi organlar iş ve yasamaya dair planlama yapmakta, aynı zamanda idari, mali ve örgütsel konulardan sorumlu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.[414]

---

411 "Legislative Powers", **European Parliament,** https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/powers-and-procedures/legislative-powers [13.07.2022].

412 "The Committees of the European Parliament", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees [13.07.2022].

413 "The Delegations of the European Parliament", **European Parliament,** https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/delegations [13.07.2022].

414 "The Political Bodies of the European Parliament"**, European Parliament,** https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies [13.07.2022].

AP çatısı altında bulunan ve herhangi bir siyasi gruptan veya herhangi bir komiteden oluşabilen intergruplar ise belirli konularda gayrı resmi görüş alışverişinde bulunmak ve Parlamento üyeleri ile sivil toplum arasındaki teması teşvik etmek amacıyla faaliyet göstermektedir. İntergruplar, Parlamento organları değildir ve bu nedenle Parlamentonun görüşünü ifade edemezler.[415]

4.3. Avrupa Parlamentosu Seçimleri ve Sağ Popülizmin Yansımaları

1979 yılından bu yana her beş yılda bir yapılan Avrupa Parlamentosu seçimleri, tüm AB vatandaşlarının demokratik menfaatlerini ve siyasi görüşlerini yansıtması, seçilmiş bir AB kurumunun oluşması ve AB siyasetine etkisi bakımından önem taşımaktadır.

Tablo 14: 2014 - 2019 Dönemi AP Seçim Sonuçları

Parti Adı	Sandalye Sayısı	Yüzdesi
Avrupa Halk Partisi Grubu (Group of the European People's Party-EPP) (Christian Democrats)	216	%28.84
Sosyalistler ve Demokratların İlerici İttifakı (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats-S&D)	185	%24.70
Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı (Alliance of Liberals and Democrats for Europe-ALDE)	69	%9.21
Avrupa Birleşik Solu/Nordik Yeşil Solu (European United Left/Nordic Green Left-GUE/NGL)	52	%6.94
Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformistler (European Conservatives and Reformists-ECR)	77	%10.28
Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı (The Greens/European Free Alliance-Greens/EFA)	52	%6.94
Avrupa Özgürlük ve Doğrudan Demokrasi Grubu (Europe of Freedom and Direct Democracy Group-EFDD)	42	%5.61
Bir Siyasi Gruba Dâhil Olmayan Bağımsız Üyeler (Non-attached Members-NI)	20	%2.67

"2014 European Election Results", European Parliament, https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/european-results/2014-2019/outgoing-parliament/ [15.07.2022].

AP seçimlerinin tarihçesine bakıldığında 22-25 Mayıs 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen seçimin sonuçları bakımından geçmişe kıyasla daha farklı nitelik taşıdığı görülmektedir. "2014 Avrupa Seçimleri: Bu Kez Farklı" sloganı ile başlayan seçim süreci 2009 yılında Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra AP'nin

[415] "The Intergroups of the European Parliament", European Parliament, https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/intergroups [13.07.2022].

rolünün güçlenmesi, bu seçim itibarıyla Avrupa Komisyonu'nun bir sonraki Başkanı olacak kişinin belirlenecek olması ve üye devletleri derinden etkileyen ekonomik kriz gibi unsurlar ekseninde şekillenmiştir.[416] Katılım oranının %43,1 olduğu 2014-2019 AP seçiminin sonuçları incelendiğinde euroseptik ve göç karşıtı grupların önemli bir kazanım elde ettiği görülmektedir. Bu grupların yükselişe geçmesinin arka planında yer alan sebepler değerlendirildiğinde ekonomik kriz, AB ülkelerini hedef alan kitlesel göç hareketliliği ve politik güvensizlik konuları ön plana çıkmaktadır. Bu süreçte AB'nin içinde bulunduğu ekonomik durgunluk ve genel işsizlik oranının Ekim 2014'te ortalama 24,4 milyona (%10) ulaşması AB vatandaşlarının popülist sağ gruplara oy verme eğilimini artırdığı yönünde yorumların yapılmasına sebep olmuştur. Ancak, bu tür yorumlar halkı ekonomik geleceği konusunda karamsar olan (%48) İtalya'da popülist sağ partilerin neden yükselişte olmadığını, bunun tam aksine sol partilere oy verme eğiliminin arttığını açıklayamamaktadır. Dolayısıyla, euro krizinin AP seçimlerinin sonucuna bir yansıması olduğu perspektifi makul görünse de bu bakış açısı AB genelinin tamamı ile uyuşmamaktadır. Ekonomik durgunluğun yanı sıra, AP seçimlerinde popülist sağ partilere verilen desteğin artmasında seçmenlerin kitlesel göç hareketliliği nedeniyle endişe duyduğu ve göçmenleri kültürlerine, ulusal kimliklerine ve yaşam tarzlarına tehdit olarak gördüğü yönünde yaygın bir kanı mevcuttur. Ancak her ikisi de Afrikalı göçmenlerin varış noktası olarak seçtiği İtalya ve İspanya'da sağ popülist partilerin başarılı olamaması bu yaygın bakış açısının her ülke için geçerli olmayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu durum, üçüncü bir perspektif olan politik güvensizliğe işaret etmektedir.

Ekonomik durgunluk ve göç krizi ile başlayan sürecin AB'nin siyasi elitleri tarafından kötü yönetilmesinin siyasi düzene olan güvenin çökmesine ve AB içinde derin bir hayal kırıklığına neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu dönemde yapılan anket çalışmaları seçmenlerin doğrudan euro ve göç karşıtlığı üzerinden değil siyaset kurumunun kriz yönetimindeki performansı üzerinden oy verdiğini göstermektedir. 2013 yılının sonlarında yapılan Eurobarometer anketine katılan seçmenlerin büyük bir kısmı, AB hakkında ya olumlu (%31) ya da tarafsız (%39) duygulara sahip olduklarını belirtmiştir. İlginç bir şekilde, ulusal hükümetlere (%72) veya ulusal parlamentolara

[416] Julie Hassing Nielsen, Mark N. Franklin, "The 2014 European Parliament Elections: Still Second Order?", **The Eurosceptic 2014 European Parliament Elections: Second Order or Second Rate?**, ed. Julie Hassing Nielsen, Mark N. Franklin (London: Palgrave Macmillan, 2017): 1-9.

(%69) güvenmediklerini belirten Avrupalıların oranının, AB'ye güvenmediklerini söyleyenlerden (%58) daha yüksek olduğu görülmektedir.[417] Bununla birlikte, siyaset kurumuna olan düşük güven, halkın euroya olan desteğini ilke olarak azaltmamıştır. Olumsuz ekonomik koşullar ve göç tartışmaları popülist sağ partilerin yükselişini açıklamak için yeterli olmasa da bu partilerin söylemlerinin seçmenlerin protestoları için çıkış noktası haline geldiği ve seçmen desteğinin bu sayede keskin bir şekilde arttığı anlaşılmaktadır.[418]

Tablo 15: 2019 - 2024 Dönemi AP Seçim Sonuçları

Parti Adı	**Sandalye Sayısı**	**Yüzdesi**
Avrupa Halk Partisi Grubu (Group of the European People's Party-EPP) (Christian Democrats)	182	%24.23
Sosyalistler ve Demokratların İlerici İttifakı (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats-S&D)	154	%20.51
Avrupayı Yenile (Renew Europe)	108	%14.38
Avrupa Birleşik Solu/Nordik Yeşil Solu (European United Left/Nordic Green Left-GUE/NGL)	41	%5.46
Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformistler (European Conservatives and Reformists-ECR)	62	%8.26
Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı (The Greens/European Free Alliance-Greens/EFA)	74	%9.85
Kimlik ve Demokrasi Grubu (Identity and Democracy-ID)	73	%9.72
Bir Siyasi Gruba Dâhil Olmayan Bağımsız Üyeler (Non-attached Members-NI)	57	%7.59

"2019 European Election Results", European Parliament, https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/european-results/2019-2024/ [15.07.2022].

Siyasi güven tezi aynı zamanda AP seçimlerinde farklı ülkelerde popülist sağ partilerin aldığı desteğin değişkenliğini de açıklamaktadır. Ana akım partilerin iç meseleleri ele alma konusundaki yetersizliği, ulusal düzeyde demokratik siyasetle ilgili genel bir hayal kırıklığı duygusundan ve halk arasındaki hoşnutsuzluktan yararlanmayı başaran popülist sağ partiler için bir siyasi alan açmıştır. Söz konusu partilerin bunu, yerel refah sorunlarını alıp göçmen karşıtı bir söylem ve ulusal egemenlik vurgusu yoluyla

[417] Chih-Mei Luo, "The Rise of Populist Right-wing Parties in the 2014 European Parliament: Election and Implications for European Integration", **European Review**, c. 25, s. 3 (2017): 412-417.

[418] Kevin Rafter, "Background to the 2014 Elections", **Political Advertising in the 2014 European Parliament Elections**, ed. Christina Holtz-Bacha, Edoardo Novelli, Kevin Rafter (London: Palgrave Macmillan, 2017): 23-24.

AB düzeyine yükselterek Avrupa Birliği'ni günah keçisi yapan bir kampanya aracılığıyla gerçekleştirdikleri görülmektedir.[419]

4.4. Avrupa Parlamentosunda Göç Karşıtı Gruplar ve Söylem İnşaları

Çalışmanın bu bölümünde AB'nin en önemli siyasi temsil mekanizmalarından biri olan Avrupa Parlamentosu'nda bulunan ve göç karşıtı tutumları ile bilinen birbirinden farklı ideolojik duruşlara sahip dört siyasi grubun göç konusunu nasıl ve hangi söylemler ile çerçeveledikleri ele alınacaktır. Bu grupların parti politikaları, siyasi pozisyonları ve parlamenterlerin verdiği soru önergeleri incelendiğinde mezkez sağda bulunan Avrupa Halk Partisi Grubunun göçü kısıtlayan bir yaklaşımdan yana ağırlığını koyarken aynı zamanda göç hareketliliğinin insani tarafını göz ardı etmediklerini göstermektedir. Bu bağlamda, kitlesel göç hareketliliği konusunda merkez sağ / muhafazakâr partilerin doğrudan göç karşıtı siyaset ile ilişkilendirilmesini sorgulayan bazı bulgular ortaya çıkmaktadır. Sağ muhafazakâr konumda bulunan diğer grupların temel önceliği ise göçmenlerin Avrupa'ya girişinin durdurulması ve geri dönüş süreçlerinin hızlandırılmasıdır. Bununla birlikte, bu grupların göçmenlerin AB dışındaki diğer ülke topraklarında bulunması şartıyla göçmenlerin durumuna ilişkin hassasiyet geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Buna karşılık, göç-güvenlik arasında kurdukları ilişkide sağ popülist grupların birbirlerinden farklı söylemler geliştirdikleri görülmektedir.

Avrupa Parlamentosu'nda genel olarak sağ kanatta yer alan ve göç karşıtı bir tutum benimsedikleri genel olarak kabul edilen dört grubun yaklaşımları esas alındığında göç hareketliliği konusunda aralarında bazı farklılıkların olduğu gözlemlenmektedir. Avrupa Halk Partisi Grubu'nun göç konusuna yaklaşımı, Avrupa'nın korunması üzerine şekillenmektedir. Göçü temelde bir güvenlik sorunu olarak ele alan grup, sınır güvenliği, üçüncü ülkelerle Geri Kabul Anlaşmalarının imzalanması, etkili geri dönüş politikalarının uygulanması gibi önerilerde bulunmaktadır. Dolayısıyla, Avrupa Halk Partisi Grubu'nun temelde koruma, güvenlik ve kontrol altına alma ekseni etrafında hareket ettiğini söylemek mümkündür. Kimlik ve Demokrasi Grubu'na bakıldığında ise temelde Avrupa şüphecisi ve elitizm karşıtı bir tutum göze çarpmaktadır. Avrupa

[419] Daphne Halikiopoulou, Sofia Vasilopoulou, "Support for the Far Right in the 2014 European Parliament Elections: A Comparative Perspective", **The Political Quarterly**, c. 85, s. 3 (2014): 285.

Halk Partisi'ne kıyasla daha sağ ve popülist düzlemde konumlanan grup, göçmenlerin kültürel ve dinsel açıdan Avrupa'ya ait olamayacağını, sosyal ve ekonomik açıdan ise kıtadaki mevcut istikrarı bozabileceğini öne sürmektedir. Daha liberal bir konumda bulunan Avrupa'yı Yenile Grubu ise göç kontrolünün önemini vurgulasa da şeffaf, insancıl ve sürdürülebilir bir politikadan yana tavır koymaktadır. Kimlik ve Demokrasi Grubundan farklı olarak Avrupayı Yenile Grubu üye devletlerin ortak dayanışması çerçevesinde şekillenen, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayanan ve geleceğe dönük daha kapsamlı bir yaklaşımı savunmaktadır. Avrupa Muhafazakârlar ve Reformcular İttifakı'nın yaklaşımına bakıldığında ise Kimlik ve Demokrasi Grubu'nun politikalarına yakın söylemlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Göçü genel olarak güvenlik ile ilişkilendiren grup, sınır kontrollerinin sıkılaştırılması ve üye ülkelere göç kontrolü konusunda hareket serbestliği tanınması gerektiğinin altını çizmektedir. Dolayısıyla, Avrupa Parlamentosu içerisinde yer alan dört grup göç karşıtı olarak tanımlansa da yaklaşımlarının birbirinden farklılık gösterdiği, temelde esas aldıkları bazı kriterlerin veya vurguladıkları noktaların değişkenlik gösterebildiği anlaşılmaktadır.

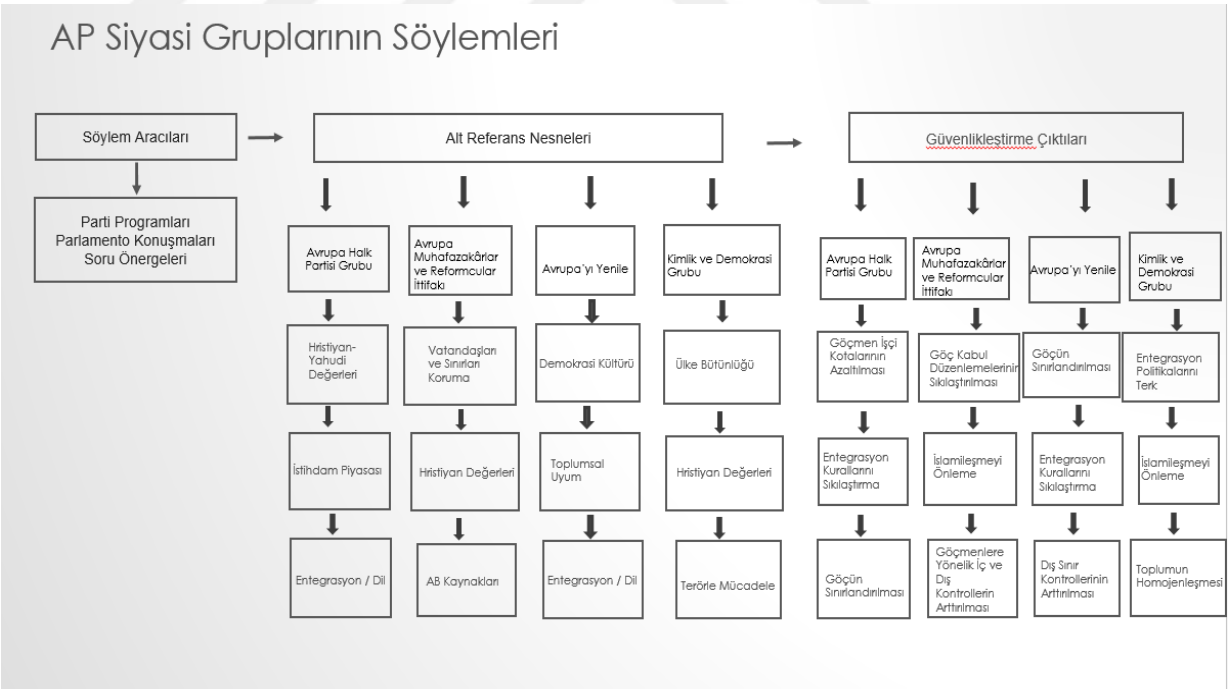

Şekil 21: AP Siyasi Gruplarının Söylemleri

4.4.1. Avrupa Halk Partisi Grubu

Avrupa Halk Partisi Grubu (Group of the European People's Party-EPP) (Christian Democrats), Avrupa Parlamentosu'ndaki en eski ve en büyük gruptur. Merkez sağ konumda bulunan grup 23 Haziran 1953 tarihinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Ortak Meclisi'nde kurulmuştur. Avrupa Parlamentosu'nun ilk seçimlerinin yapıldığı 1979 yılında Avrupa Halk Partisi Grubu adını alan EPP, yeniden bir değişikliğe giderek 1999 ve 2009 yılları arasında sırasıyla Avrupa Halk Partisi Grubu (Hristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar isimlerini almıştır. Grup son olarak 2009 yılında Avrupa Halk Partisi Grubu (Hristiyan Demokratlar) ismini yeniden kullanmaya başlamıştır.[420] İnsan onuru, özgürlük, dayanışma, insan haklarına saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayalı birleşik bir Avrupa'yı savunmayı misyon edindiğini belirten Avrupa Halk Partisi Grubu, eşit fırsatlar sunan ve gelecek nesillerin meşru çıkarlarını koruyan adil bir toplumdan yana olduklarını vurgulamaktadır. Bununla birlikte, EPP grubu özel teşebbüsü teşvik eden, ekonomik refahın sağlanmasına öncelik veren, kimseyi geride bırakmayan, özgürlük, sorumluluk ve adalete dayalı bir sosyal piyasa ekonomisinden yana olduklarının altını çizmektedir.

Hristiyan-Yahudi değerlerini esas aldıklarını ve tüm dünyada din özgürlüğünü savunmaya kararlı olduklarını vurgulayan EPP grubu, temsili demokrasiyi, kuvvetler ayrılığını, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü, hangi ideolojik kökenden olursa olsun totaliterliğin her türlüsüne karşı savunduklarını belirtmektedir.[421]

Avrupa Halk Partisi grubunun politika belgeleri incelendiğinde göç olgusuna geniş bir yer ayrıldığı görülmektedir. Göç hareketliliğini hem bir zorluk hem de fırsat olarak değerlendiren EPP, dünya ölçeğinde yaşanan ekonomik gelişmeler, demografik değişiklikler, ulaşım ve iletişimde küreselleşme, komşu ülkelerdeki istikrarsızlıklar nedeniyle insanların daha iyi bir yaşam sürmek veya yakın akraba / aile bireylerinin yanına yerleşmek için AB'ye gelmeye devam edeceklerini belirtmektedir. EPP, dikkat çektiği ve "zorluk" olarak tanımladığı bu duruma karşı dayanışma ve sorumluluğu dengeleyen Ortak Avrupa İltica Sisteminde etkili bir reform yapılmasını ve AB'nin dış sınır güvenliğinin güçlendirilmesini önermektedir. EPP'nin üzerinde önemle durduğu

[420] "Our History", **EPP**, https://www.eppgroup.eu/about-us/history [15.08.2022].

[421] "Our Mission & Values", **EPP**, https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/missions-values [15.08.2022].

bir diğer husus üye devletlerin göç sorununu tek başına çözemeyeceği ve ulusal düzeyde uygulanan etkili ve pratik yöntemlerin ortak bir Avrupa çözümü ile desteklenmesi gerektiğidir. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük yerinden edilmiş insan akışıyla karşı karşıya kalındığını vurgulayan EPP, bu akışa karşı "topluca", "kararlılıkla" ve "acilen" harekete geçmek gerektiğinin, AB dış sınırlarında son yıllarda göç baskısı hafiflese de Yunanistan – Türkiye sınırında mevcut değişken durumun yeni bir göç krizinin başlangıcı olabileceğinin altını çizmektedir. 2020 yılında yayınlanan politika belgesinde Türk hükümetinin göç akışı konusunda işbirliği yapmadığını ve AB'nin krizle başa çıkmak ve krizi kontrol altında tutmak için daha hazırlıklı olması gerektiğini ifade eden EPP, Ortadoğu ve Afrika'daki güvenlik durumunun ve demografik yapının da dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Buna ek olarak, EPP, ön saflardaki üye devletlerin orantısız bir güç taşıdığını vurgulamakta, coğrafi konumları nedeniyle Avrupa'nın ana girişi sayılabilecek bu ülkeler ile dayanışma içinde olmanın önemine dikkat çekmektedir.

EPP grubunun önerilerinden bir diğeri ise koruma arayan kişiler ile ekonomik göçmenler arasında keskin bir ayrım yapılmasıdır. 2018 yılında sığınma başvurusu yapan kişilerin sadece %39'u için ilk etapta olumlu karar alındığını belirten EPP, bu orandan hareketle sığınma başvurusu yapan kişilerin büyük çoğunluğunun koruma için uygun olmadıklarını öne sürmektedir. Buna karşılık politika belgesinde "yetenekli" insanları çekmeye yönelik uygulanacak göç politikası ile işgücü piyasasının gereksinimlerine yanıt verilebileceğinin ve iyi yönetilen yasal göç politikasının işleyen bir ekonomik sistem oluşturmanın temel bileşenlerinden biri olduğunun altı çizilmektedir. EPP'nin politika belgesinde dikkat çeken bir diğer husus mevcut kaynakların paylaşımıdır. AB ve üye devletlerin kaynaklarını gerçekten korumaya ihtiyaç duyanlara ayırmaya öncelik vermesi gerektiğini ve geri dönüş prosedürlerinin hız kazanması için güçlü bir işbirliğine ihtiyaç duyulduğunu ifade eden EPP, uluslararası hukuka uygun olarak Avrupa'da kime koruma sağlanacağı konusunda AB ve üye devletlerin eşit rol üstlenmesi gerektiğini belirtmektedir. EPP'ye göre, üye devletler kendi topraklarında kimin kalabileceğine ve kimin geri döneceğine karar verme konusunda münhasır yetkiye sahiptir. Benzer şekilde, politika belgesinde üye devletlerin kendi ulusal çıkarları doğrultusunda dış sınırların yönetimine ilişkin birincil sorumluluğu da elinde tuttuğu ifade edilmektedir.

EPP'nin politika belgesinde Frontex'in rolüne de geniş yer verilmiş ve teşkilatın 10.000 kişilik tam kadroya hızlıca ulaşması ve gerekli ekipmanların temin edilebilmesi için daha güçlü bir finansman sağlanması gerektiğinin altı çizilmektedir. Bununla birlikte, üye devletlerin, Avrupa Komisyonu'nun ve Frontex'in tüm çabalarına rağmen geri dönüş oranının tatmin edici olmaktan çok uzak olduğunu ifade eden EPP, Ortak Avrupa İltica Sisteminin etkili bir şekilde uygulanması, Schengen bölgesinin ve AB'nin dış sınırlarının korunması ve AB'de kalmak için yasal dayanağı olmayan üçüncü ülke vatandaşları için verimli bir geri dönüş politikasının oluşturulması adımlarının birbiriyle ilintili olduğunu öne sürmektedir.[422]

EPP'nin 2023 yılının Şubat ayında yayınladığı yeni politika belgesine bakıldığında ise göç hareketliliğinin AB ülkelerine karşı araçsallaştırıldığı yönündeki ifadeler dikkat çekmektedir. AB'nin dış sınırlarda göçmenlerin araçsallaştırılmasına dört büyük olayda tanık olduğunu belirten EPP, Şubat 2020'de Evros'taki Yunanistan/Türkiye sınırında ve Mayıs 2020'de Ceuta'daki İspanya/Fas sınırında yaşanan gelişmeleri, Beyaz Rusya makamları tarafından 2021 yazında Litvanya, Letonya ve Polonya'ya doğru yönlendirilen ve Türkiye'den Yeşil Hat üzerinden Kıbrıs'a devam eden düzensiz göçmen akışını bu olaylar arasında sıralamaktadır. AB'yi "istikrarsızlaştırma" girişimlerine ve/veya "siyasi amaçlara" rağmen, göçmenlerin AB'ye karşı araçsallaştırılmasının başarılı olamadığını ifade eden EPP, üye devletlerin ve AB sınır kurumlarının hızlı ve koordineli yanıtı sayesinde bu tehdidin engellendiğini, dolayısıyla etkili ve entegre bir sınır yönetim sistemine sahip olmanın daha da önemli hale geldiğini vurgulamaktadır. EPP, ayrıca hibrit saldırı olarak tanımladığı bu tehdidin menşe ve geçiş ülkeleri ile işbirliği sayesinde başarısız olduğunu ifade etmektedir. Politika belgesinde EPP, göçmenleri AB'ye ve üye devletlere karşı silah olarak kullanan veya kullanmaya meyilli olanlara karşı Avrupa değerlerine bağlı kalarak, "şantaj" yapılmasına izin vermeyerek ve güvenlik önlemlerini artırarak doğru sinyalin verileceğini öne sürmektedir.

Politika belgesinde dikkat çeken bir diğer husus entegrasyon konusudur. Kapsayıcı, uyumlu ve müreffeh bir toplum için entegrasyonun bir ön koşul olduğunu ileri süren EPP, entegrasyon sürecinin iki yönlü bir nitelik taşıdığının, hak ve özgürlüklere

[422] "EPP Group Position Paper on Asylum and Migration", **EPP**, https://www.eppgroup.eu/sites/default/files/attachments/2020/04/eppgroup-position-paper-on-asylum-and-migration-final.pdf [15.08.2022].

saygının da bu sürecin ayrılmaz bir parçası olduğunun altını çizmektedir. Entegrasyon politikaları ve stratejilerinin, AB iltica ve göç politikasının başarısı için gerekli ve geleceğe yönelik önemli bir yatırım olduğunu ifade eden EPP, aynı zamanda suç ağlarına ve radikalleşmeye maruz kalma olasılığına ilişkin riskleri en aza indirmede de önemli bir faktör olduğunu vurgulamaktadır.[423]

Radikalleşmenin önlenmesinde entegrasyon politikalarının etkin bir rolü olduğunu belirten EPP, söz konusu politika belgesinde göçmenlerin kabul edildikleri ülkelere entegre olmasının önemine ve aynı zamanda Avrupa'daki paralel toplumlarla mücadele edilmesi, Avrupa değerlerine karşı hareket edenler ve şiddeti / aşırılıkçılığı teşvik edenlere karşı sert önlemlerin alınması gerektiğine değinmektedir. Bu noktada AB'nin üzerine inşa edildiği değerlere, geleneklere ve yükümlülüklere saygı duyulmasını beklemenin makul olduğunu ifade eden EPP, yasaların da ihlali dâhil olmak üzere temel haklara saygı gösterilmediği durumlarda uluslararası hukuka ve geri göndermeme ilkesine uygun olarak göçmenlerin geri gönderilebileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte, EPP, toplum destekli polisliğin, gençliğin güçlendirilmesinin ve eğitim için yerel stratejiler geliştirmenin radikalleşme ile mücadelede kilit bir öneme sahip olduğunun altını çizmektedir.[424]

Politika belgesinde Avrupa'yı sarsan terör saldırılarına da değinen EPP, evde yetişmiş teröristlere dikkat çekmekte ve bu tehdidi önlemek için güçlü entegrasyon politikalarının uygulanması gerektiğini öne sürmektedir. Bununla birlikte, EPP terör propagandasının yayılmasının önlenmesinden kolluk kuvvetleriyle işbirliğine kadar sarf edilen bütün çabaların yürütülmesinde internet şirketlerine büyük sorumluluğun düştüğünü ifade etmektedir. Evde yetişmiş teröristlerin yanı sıra artan yabancı savaşçı tehdidine de dikkat çeken EPP, AB ülkelerinin tepkilerini ve konuya yaklaşımlarını uyumlu hale getirmesi ve özellikle EUROPOL'u terör saldırılarını önlemenin anahtarı

[423] "EPP Group Position Paper on Asylum and Migration", **EPP**, https://www.eppgroup.eu/newsroom/publications/epp-group-position-paper-on-asylum-and-migration_2747f25 [11.02.2023].

[424] "Position Paper on Security: We Put People's Safety First", **EPP**, https://www.eppgroup.eu/newsroom/publications/position-paper-on-security-we-put-people-s-safety-first [15.08.2022].

olarak tarif ettikleri istihbarat ve bilgi alışverişi konusunda daha fazla desteklemek gerektiğinin altını çizmektedir. [425]

4.4.2. Avrupa Muhafazakârlar ve Reformcular İttifakı

2009 yılında kurulan ve muhafazakâr / sağ görüşü temsil eden Avrupa Muhafazakârlar ve Reformcular İttifakı (European Conservatives and Reformists Group – ECR) grubu, temel amaçlarının AB'nin değerlerini ve güvenliğini korumak, insanlar ile iş dünyasını birbirine bağlayarak ekonomik iyileşme, büyüme ve rekabet edebilirliği sağlamak olduğunu belirtmektedir. "Avrupa gerçekçiliği" kavramına vurgu yaparak AB'nin yeni bir yöne ihtiyacı olduğunu ifade eden ECR, diğer siyasi gruplardan farklı olarak alternatif bir AB vizyonu sunduklarını belirtmektedir. Bu kapsamda, daha esnek, merkezi olmayan, üye devletlerin isteklerine saygı duyan ve reform politikalarını hayata geçiren bir AB'nin tasarlanması için politika önerilerinin oluşturulmasında ön saflarda olacaklarının altını çizen ECR, yalnızca halkını gerçekten dinleyen bir AB'nin karşı karşıya olunan sorunlara gerçekçi çözümler sunabileceğini öne sürmektedir. Bu çerçevede ECR grubu, bürokratik engellerin önüne geçmenin önemine vurgu yapmakta ve Brüksel bürokratları tarafından değil ulusal hükümetler tarafından yönetilen bir AB'ye ihtiyaç duyulduğunun altını çizmektedir.[426]

ECR grubunun vizyon belgelerine bakıldığında göç olgusuna geniş bir yer verildiği ve "vatandaşları ve sınırları koruma" başlığı altında politika önerilerinin sıralandığı görülmektedir. İlk olarak sınır ötesi suçlar, siber suçlar ve terörizmle mücadelede üye devletlerin kolluk kuvvetleri yetkilileri arasında hızlı ve kapsamlı bilgi paylaşımının esas olduğuna inandıklarını belirten ECR, Avrupa vatandaşlarını şiddet ve suç tehdidinden korumanın AB için bir öncelik olması gerektiğini ifade etmektedir. AB'nin göç politikalarında kusurların olduğunu öne süren grup, Ortak Avrupa İltica Sisteminde yapılması gereken reformların ve değişimlerin sesi olduklarını ve bu reformların gerçekleştirilmesinin ECR'nin kuruluş ilkelerinden ve temel önceliklerinden biri olduğunu belirtmektedir. ECR grubuna göre, şu anda yürürlükte olan AB sistemi, küreselleşme, bölgesel çatışmalar, yoksulluk ve kitlesel göç gibi zorluklarla başa çıkmada etkili değildir. Her şeyden önce üye devletlerin ve AB

[425] "Preventing Radicalisation and Promoting Integration", **EPP**, https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/our-priorities/the-fight-against-terrorism [15.08.2022].

[426] "Who We Are?", **European Conservatives and Reformists,** https://ecrgroup.eu/ecr [15.08.2022].

vatandaşlarının sesine ve isteklerine saygı duyan bir göç sistemine ihtiyaç olduğunu vurgulayan grup, AB göç sisteminin sürdürülebilir olması için, tüm üye devletlerin ve Avrupa halkının tam desteğine sahip olması gerektiğini, AB'nin yalnızca birkaç üye devlet tarafından desteklenen bir göçmenlik sistemini empoze etmeye devam edemeyeceğini ve zorlama yerine işbirliğinin sağlanmasının elzem olduğunu ifade etmektedir. Schengen bölgesinin bütünlüğünün korunması, hareket özgürlüğünün sürdürülmesi ve AB'nin iç güvenliğinin sağlanması konusunda AB'nin dış sınırlarının korunmasının son derece önemli olduğunu vurgulayan ECR, üye devletlerin dış sınırlarda ilgili veritabanlarında sistematik kontroller yapmakla yükümlü olduğunun ve bu önlem sayesinde teröristlerin, yabancı savaşçıların, düzensiz göçmenlerin ve insan kaçakçılarının tespit edilmesinin kolaylaşacağını belirtmektedir. Bu amaç doğrultusunda ECR, suçluların Avrupa çapında hareketini önlemek ve devam eden kovuşturmalara yardımcı olmak amacıyla Avrupalı savcılar, hâkimler ve polis güçleri için önemli bir araç olarak tanımladığı Avrupa Sabıka Kayıtları Bilgi Sistemi (The European Criminal Records Information System) ve bir bireyin rotası, seyahat tarihleri ve ödeme yöntemi gibi temel yolcu bilgilerini içeren ve bu bilgilerin uçuştan önce havayolları ve polis yetkilileri arasında değiş tokuş edilmesini şart koşan Avrupa Yolcu İsim Kayıtları Sistemi'nin (The Passenger Name Records - PNR) geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır.[427]

Göç hareketliliğini günümüzün en temel sorunların biri olarak tanımlayan ECR, AB'nin göç politikalarının zayıf, etkisiz ve zarar verici bir nitelikte olduğunu savunmaktadır. AB kurumlarının (özellikle Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu) yeni, gerçekçi ve etkili ilerleme yolları bulmak için çok az şey yaptığını öne süren ECR grubu, mevcut politikaların altta yatan sorunları çözmemekle birlikte bu politika alanındaki ulusal imtiyazların çoğunu ortadan kaldırdığını ifade etmektedir. Afrika ve Orta Doğu'da öngörülen nüfus artışı dikkate alındığında, AB üye devletlerinin üzerindeki göç baskısının artacağını öne süren ECR'ye göre çözüm noktasında Avrupa kurumları uluslararası yükümlülüklerin yeniden yorumlanmasının önünü açmalı ve üye devletlerin mülteci statüsü reddedilen sığınmacıların ülkelerine geri gönderilmesi için gerekli tüm yasal mekanizmaları oluşturmasına izin verilmelidir. Üye devletlerin dış sınırlarını etkin bir şekilde kontrol etmelerine izin

[427] "Safeguarding Citizens & Borders", **European Conservatives and Reformists,** https://ecrgroup.eu/vision/safeguarding_citizens_borders [15.08.2022].

verilmesi gerektiğini ifade eden ECR, Avrupa Halk Partisi grubunun söylemine benzer şekilde göçmenleri kıtaya saldırmak için kullanılan hibrit bir silah olarak tanımlamakta ve göçmenleri püskürtmek için sınır altyapılarının finanse edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.[428]

2019-2024 parlamento döneminde ECR parlamenterleri tarafından verilen soru önergeleri grubun göç hareketliliği ve terör konusunda söylem ve bakış açılarına daha somut bir çerçeveden bakılmasına olanak sağlamaktadır. Parlamentonun bu döneminde grubun verdiği soru önergeleri incelendiğinde "terörizm" konulu 52, "göç" konulu ise toplam 78 başlık karşımıza çıkmaktadır.[429] Bu soru önergelerinden seçilen iki örnek ECR'nin söylem inşasını anlamak adına önem taşımaktadır. ECR ile Kimlik ve Demokrasi grubu parlamenterlerinin 16 Kasım 2020 tarihinde Komisyona yönelttikleri "Avrupa'daki İslami Saldırılar ve AB İltica ve Göç Paktı" başlıklı soru önergesine bakıldığında İslam ve terör saldırıları arasında doğrudan bir bağlantı kurulduğu görülmektedir. Soru önergesinde şu ifadeler yer almaktadır:

> "16 Ekim 2020'de, Fransa'da ifade özgürlüğü konulu bir derste Muhammed'in karikatürünü gösterdiği için öğretmen Samuel Paty'nin başı kesildi. Saldırgan 18 yaşındaki bir Çeçen mülteciydi ve kestiği başın fotoğrafını Twitter'da "Muhammed'i yere indirmeye cüret eden cehennem köpeklerinden birini infaz ettim" başlığıyla paylaştı. 29 Ekim 2020'de Fransa'da üç kişi daha barbarca öldürüldü. Nice'deki Notre Dame Bazilikası'nın içinde bir adam öldürülürken, aynı kilisenin önünde bir kadının başı neredeyse tamamen kesildi. Başka bir kadın birkaç kez bıçaklandı - kiliseden kaçmayı başardı, ancak daha sonra aldığı yaralara yenik düştü. Saldırgan, saldırılar sırasında 'Allah-u Ekber' diye bağırdı. Raporlara göre, saldırgan güvenli bir üçüncü ülke olan Tunus'tan Lampedusa üzerinden Avrupa'ya girdi. Açıktır ki, bu saldırıların her ikisi de AB'nin liberal göç politikasının doğrudan sonucudur.
>
> 1. Komisyon, Avrupa vatandaşlarını İslami terörizmden koruma çabalarını aktif olarak hızlandıracak mı ve 23 Eylül 2020'de duyurulduğu üzere İltica ve Göç Anlaşmasını revize edecek mi?
>
> 2. Komisyon neden İslam ile sözde İslami aşırıcılık arasında keyfi ayrımlar yapmaya devam ediyor?"[430]

---

[428] "ECR Policy Group on Migration", **ECR**, https://ecrgroup.eu/campaign/ecr_policy_group [16.08.2022].

[429] "Parliamentary Questions", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/plenary/en/parliamentary-questions.html#sidesForm [16.08.2022].

[430] Komisyon, ilgili soru önergesine verdiği cevapta üye devletleri her türlü terörizm ve şiddet içeren aşırıcılığa karşı mücadelelerinde desteklediğini, AB ülkelerini hedef alan terör tehditlerini önleme ve bu tehditlere karşı yanıt verme kapasitesinin güçlendirilmeye çalışıldığını ve terörle mücadele soruşturmalarının daha fazla desteklenmesinin sağlanması için Europol'e ilişkin yönetmeliğin revize edilmesini önerdiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte, AB Temel Haklar Şartı'nın 10. Maddesinde yer alan "herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır" ifadesine dikkat çeken Komisyon, Müslüman temsilciler de dâhil olmak üzere kiliseler, dini dernekler veya topluluklar ve felsefi ve dini olmayan kuruluşlarla diyalog halinde olduklarını vurgulamıştır.

Soru önergesinde doğrudan saldırılar ile ilişkilendirilen İslam dini ve göçmenlerin bir tehdit olarak yüklemlendiği görülmektedir. Bu noktada İslam, ima yollu, adlandırma stratejisiyle de bağlantılı şekilde bir din olarak değil, aşırıcılık ile yan yana duran bir ideoloji şeklinde ele alınmaktadır. Bununla birlikte, soru önergesinde söz konusu saldırıların gerçekleştirilmesinde saldırganlar kadar AB'nin karar alıcılarının sorumlu olduğunun altı çizilmektedir.

ECR milletvekili Emmanouil Fragkos'un grubu adına yönelttiği "Avrupa'daki İslami Köktendinci Hareketler için Finansman" başlıklı soru önergesi de göç hareketliliği ve terör saldırıları arasında söylem yolu ile inşa edilen bağlantıyı göstermesi açısından önem taşımaktadır. Soru önergesinde şu ifadeler yer almaktadır:

> "Muazzam ölçüde kontrolsüz ve yasadışı göç dalgaları, Yunanistan gibi AB Üye Devletlerinde ve bir bütün olarak Avrupa'da Hristiyan inancının homojenliğini baltalamakla tehdit ediyor. Aynı zamanda, Avrupa'ya yasa dışı yollardan girenler de dâhil olmak üzere üçüncü ülkelerden gelen Müslümanlar, AB finansman programları kapsamında geçim, barınma, gıda ve iş kurma ödeneklerine hak kazanıyor. Bu, Hristiyan AB Üye Devletlerindeki İslami hareketlerin genellikle bu tür fonlara kontrolsüz erişim elde etmede zorluk yaşamadıkları anlamına gelir; bu fonların İslamcı köktendinci hareketlere kanalize edilmesi veya hatta hem ülke içinde hem de dışında terör eylemlerini finanse etmek için kullanılması riski vardır. Bunun ışığında:
>
> 1. Komisyon, Avrupa finansmanının ne kadarının üçüncü ülke vatandaşları veya AB içindeki İslami hareketler için tahsis edildiğini söyleyebilir mi?
>
> 2. Bu, Hristiyan kurumlara sağlanan fon oranıyla nasıl karşılaştırılır?
>
> 3. Köktendincilerin eylemlerini finanse etmek için kullanılmamasını sağlamak amacıyla İslami hareketler ve Müslüman toplum üyeleri tarafından Avrupa fonlarının kullanımını izlemek için hangi çerçeve kural ve prosedürler izleniyor? Gözetimden hangi organ sorumludur?"[431]

Soru önergesinde AB'nin muazzam ölçüde bir göç hareketliliğiyle karşı karşıya olduğu ifade edilerek bir aciliyet durumu ve tehlike atmosferi yaratılmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte, önergede bir tehdit topos'u kullanılarak Hristiyan inancının homojenliğinin risk altında olduğu vurgulanmakta ve AB sınırları belli, dışlayıcı ve homojen bir yapı olarak inşa edilmektedir. Önergede, İslam dininin bir

---

"Islamic Attacks in Europe and the EU Pact on Asylum and Migration", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006218_EN.html [16.08.2022].

[431] Komisyon, ilgili soru önergesine verdiği cevapta Mali Şeffaflık Sisteminde AB fonlarının yararlanıcıları hakkında bilgi yayınladığını ve söz konusu sistemde AB fonlarının yararlanıcılarını ve alıcılarını ad, ülke, verilen miktar ve ilgili AB programına göre arama imkânının sunulduğunu ifade etmiştir. AB hibelerinin kurallara uygun olarak verildiğini belirten Komisyon, seçim ve ihale kriterlerinin, uygulama ortağı veya konsorsiyumun mesleki yeterliliğinin yanı sıra proje teklifinin kalitesini de içerdiğini, dini mensubiyetin ise bu kriterler arasında yer almadığını ifade etmiştir. Etik ilkelerin ihlalinin, hibe sözleşmesinin feshine yol açacağının altını çizen Komisyon, bir üyesinin bir suç örgütüne veya terörün finansmanı dâhil terörle bağlantılı suçlara karışması durumunda da hibe anlaşmalarının feshedileceğini vurgulamıştır.

"Funding for Islamic Fundamentalist Movements in Europe", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-004708_EN.html [16.08.2022].

bütün olarak köktendincilikle ilişkilendirilmesi ise tehdit algısını güçlendirmekte ve ima yollu/adlandırma stratejisi ekseninde Müslümanlar ile terör eylemi gerçekleştirme potansiyeli olan aşırılıkçılar arasında güçlü bir bağlantı olduğu öne sürülmektedir.

4.4.3. Avrupa'yı Yenile

Avrupa Parlamentosu'ndaki üçüncü büyük siyasi grup olan Avrupa'yı Yenile, liberal eksende yer almaktadır. 12 Haziran 2019 tarihinde Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı (Alliance of Liberals and Democrats for Europe - ALDE) şeklinde olan ismini Avrupa'yı Yenile olarak değiştiren grup,[432] Avrupa'yı "gelecek" olarak tanımlamakta ve bu gelecek uğruna savaşmaya değeceğini ifade etmektedir. Avrupa Birliği'nin kendini yenileme, daha büyük sorunları çözme, vatandaşların beklentilerini karşılama ve somut katma değer sağlama şansına sahip olduğunu belirten grup, AB'yi hem birleştirme hem de barış projesi olarak tanımlamakta ve Doğu'dan Batı'ya, Kuzey'den Güney'e tüm Avrupa ülkelerinin gerçek ve derin bir bütünleşme süreci yoluyla yeniden birleşmesinin, geleceğin Avrupa'sının temel bir unsuru olduğunun altını çizmektedir.

Avrupa'yı Yenile grubu resmi web sitesinde tüm vatandaşların haklarını, cinsiyet eşitliğini, yabancı düşmanlığıyla mücadeleyi, ulusal ve kültürel azınlıkların korunmasını ve toplumun hoşgörülü kalmasını sağlamak için daha fazlasını yapmaya ihtiyaç olduğunun ve Avrupa'nın bazı bölgelerinde yükselen milliyetçi veya liberal olmayan hareketleri reddettiklerinin altını çizmektedir. Bu kapsamda göç akışına karşı dengeli bir çözüm bulunması gerektiğini vurgulayan grup, bireylerin ve savunmasız grupların haklarının güvence altına alınmasını savunmaktadır. Bununla birlikte, Avrupa'yı Yenile, kıta genelinde popülistlerin ve aşırılık yanlısı milliyetçilerin yıkıcı ve bölücü çabalarına karşı koymayı ve Avrupa Birliği'nin ve demokratik yönetişimin temel değerlerine saygı duymayan her türlü siyasi aktör ve grupla işbirliğini reddetmeyi taahhüt etmektedir.[433]

2019 yılında yayınladığı "Avrupa Göç ve İltica Paktı" adlı belgede politika önerilerini sıralayan Avrupa'yı Yenile grubu, metinde ilk olarak göç olgusuna bakış açısına yer

[432] "ALDE Group Becomes Renew Europe", **ALDE**, https://www.aldeparty.eu/alde_group_becomes_renew_europe [16.08.2022].

[433] "Group Charter", **Renew Europe,** https://www.reneweuropegroup.eu/group-charter [16.08.2022].

vermektedir. Göçün yeni bir olgu değil, insan doğasının bir parçası olduğunu ifade eden grup, antik çağlardan beri insanların daha iyi bir yaşam arayışıyla veya savaşlardan, krizlerden kaçmak için Avrupa'ya ve dünyanın dört bir yanına göç ettiklerini belirtmektedir. Avrupa'yı Yenile grubu, küreselleşmenin etkisiyle dünyanın artık daha küçük bir yere dönüştüğünü ve teknolojik gelişmeler aracılığıyla insanların fiziksel olarak birbirinden uzak olsalar dahi dijital olarak birbirlerine bağlandıklarını, çevrenin ve toplumun hem çevrim içi hem de çevrimdışı gelişmeye ve değişmeye devam edeceğinin altını çizmektedir. Demografik değişiklikler, çatışmalar, iklim değişikliği, dünya ölçeğindeki siyasi ve ekonomik gelişmeler, artan sosyal refah ihtiyaçları gibi etmenleri bugün uluslararası toplumun karşı karşıya olduğu zorluklar olarak tanımlayan grup, bu zorluklar ve değişen dünya koşulları karşısında sığınma ve göçe ilişkin mevcut Avrupa politikasının yetersiz kaldığını ve amaca uygun olmadığını belirtmektedir. Bu doğrultuda grup, göç politikalarının revize edilmesini ve dayanışma, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne saygı gibi ortak değerlere dayalı olarak kapsamlı bir yaklaşım benimsenmesini önermektedir. Avrupa'yı Yenile grubuna göre, göç sınırların ötesinden kaynaklanan uluslararası bir olgu olması sebebiyle yalnızca AB'nin iç politikası olarak ele alınmamalıdır. Dolayısıyla, Avrupa'yı Yenile, AB'nin, göçü dış politika, uluslararası ticaret ve kalkınma yardımı gibi diğer ilgili dış politika alanlarına bağlayan bütüncül bir devlet yaklaşımını benimsemesi gerektiğini ifade etmektedir. Avrupa'yı Yenile grubu göç olgusunu hem bir zorluk hem de bir fırsat olarak değerlendirmekte ve zorlukları fırsata dönüştürmek için menşe ülkeler ile yakın ilişkiler kurarak göçün ve zorla yerinden edilmenin temel nedenlerinin ele alınması gerektiğini öne sürmektedir. Menşe ülkeler ile yapılacak ortaklıkların tek tip olmayacağının altını çizen grup, göçmenlerin bireysel koşullarının, her ülkeye özel ulusal bağlamın ve Avrupa çıkarlarının dikkate alınmasını önermektedir.

Avrupa'yı Yenile grubu, menşe ülkelerle yapılacak ekonomik ve güvenlik endeksli işbirliğinin ötesinde demokrasi, insan hakları ve iyi yönetişim mekanizmalarını destekleyen siyasi bir işbirliğinin de önemsenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte sivil toplumun önemine dikkat çeken grup, liberal olmayan rejimlerde demokratik süreçleri ilerletmek ve devlet kurumlarının başarısızlıklarını önlemek için bu unsurun kilit önemde olduğunun altını çizmektedir. Bununla birlikte, Avrupa'yı Yenile grubu, üye devletler, yerel makamlar, Avrupa İltica Destek Ofisi (European

Asylum Support Office - EASO), Frontex, Europol, Uluslararası Göç Örgütü ve STK'lar ile işbirliği yaparak sığınma prosedürlerine erişime engel olmaksızın kabul merkezlerine yeni gelen göçmenler için barınak imkânı sunulmasının ve insani / onurlu bir karşılama yapılmasının Avrupa'nın sorumluluğu olduğunu vurgulamaktadır.

Buna ek olarak, başvuru prosedürlerinde karar alma sürecinin hızlandırılması ve gereksiz bekleme sürelerinden kaçınılması gerektiğini ifade eden grup, reddedilen sığınma başvuruları hakkında bilgi paylaşımı ve koordinasyonun artırılmasını, ayrıca uluslararası hukuka ve temel haklara uygun şekilde güvenli üçüncü ülkelerle resmi iade ve geri kabul anlaşmalarının imzalanmasını, bu anlaşmaların başarısız olması durumunda ise vize teşviki veya vize yaptırımı gibi özel araçların kullanılmasını önermektedir. Avrupa'yı Yenile grubu, Avrupa entegrasyonunun en önemli başarılarından biri olarak tanımladığı Schengen bölgesi içinde serbest dolaşım imkânını korumak için AB'nin güçlü dış sınırlara ihtiyacı olduğunun altını çizmektedir. Bu sınırların korunmasına Frontex'in rolüne dikkat çeken Avrupa'yı Yenile, ajansın operasyonel kapasitesinin güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Avrupa'yı Yenile grubunun üzerinde önemle durduğu bir diğer husus entegrasyon politikalarıdır. Mültecilerin ve göçmen işçilerin entegrasyonunun iltica ve göç politikalarının uzun vadeli başarısı için gerekli bir koşul olduğunu öne süren grup, üye devletlerin sorumluluğunun daha fazla olduğunu vurgulasa da toplumsal kabulun teşvik edilmesi noktasında AB'nin desteğine ihtiyaç duyulacağını belirtmektedir.[434]

4.4.4. Kimlik ve Demokrasi Grubu

Avrupa Parlamentosu'ndaki en büyük beşinci grup olan Kimlik ve Demokrasi, temel amaçlarını AB ülkelerinde iş olanaklarını ve büyümeyi artırmak, güvenliği sağlamak, yasadışı göç ile mücadele etmek ve AB'deki ağır bürokratik koşulları hafifletmek şeklinde sıralamaktadır.[435]

2020 yılında Fransa'nın Nice kentinde yaşanan ve 3 kişinin ölümü ile sonuçlanan terör saldırısı üzerine Kimlik ve Demokrasi grubunun yayınladığı basın bülteni İslam ve

[434] "European Pact on Migration and Asylum", **Renew Europe**, https://reneweuropegroup.app.box.com/s/02cccbvlh8xsysg6zgs90cz2axwiun9s [16.08.2022].

[435] "About", **Identity and Democracy,** https://www.idgroup.eu/about [16.08.2022].

terör saldırıları arasında nasıl bir bağlantı inşa edildiğini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Söz konusu basın bülteninde İslamcılığa karşı mücadele çağrısında bulunulmakta, terörizmin İslamcı ideoloji içerisinde bulunduğu ve bu ideolojinin de Avrupa'ya savaş açtığı ifade edilmektedir. Basın bülteninde AB kurumlarını Avrupa'daki mevcut durumu ve İslamcılığın Avrupa sınırlarında yükselişini görmezden gelmekle suçlayan Kimlik ve Demokrasi grubu, İslamcılığa destek verdiğini öne sürdüğü Türkiye'nin hala AB'ye katılım için aday ülke statüsünde olmasının kabul edilemez olduğunu belirtmektedir.[436]

Kimlik ve Demokrasi grubunun resmi web sitesinde yer alan demeçler incelendiğinde AfD partisinden Alman Delegasyonu Başkanı ve aynı zamanda Kimlik ve Demokrasi grubu vekili Nicolaus Fest'in söylemleri dikkat çekmektedir. 2-5 Mayıs 2022 tarihlerinde yapılan genel oturumda AB ülkelerini hedef alan terör saldırılarına değinen Fest, bu eylemlerin Batılı değerleri ve Hristiyan kültürünü hedef alan İslamcılar tarafından gerçekleştirildiğini ve kitlesel göç hareketliliği ile saldırılar arasında açık bir ilişki olduğunu öne sürmüştür.[437] 6-9 Temmuz 2022 tarihlerinde yapılan genel oturumda da söz alarak AB'nin göçe ihtiyacı olmadığını vurgulayan Nicolaus Fest, işsizlik oranlarının yüksek olmasına değinerek AB'nin gerçeklerden ve vatandaşların ihtiyaçlarından kopuk olduğunun altını çizmiştir. Avrupa'nın "önce göçmenler sonra Avrupalılar" politikası izlediğini öne süren Fest, öncelikli olarak AB vatandaşlarının eğitim ve iş olanaklarına erişiminin kolaylaştırılması gerektiğini ifade etmiştir.[438] 21-22 Kasım 2022 tarihlerinde yapılan genel oturumda göç ve iltica konusunda acil bir eylem planına ihtiyaç olduğunu söyleyerek konuşmasına başlayan Fest, göçmenlerin genellikle tehlikeli yollardan geçerek dış sınırlara ulaşmasının ve sığınma talebinde bulunmalarının engellenmesi amacıyla AB dışına barınaklar kurulmasını önermiştir. Ayrıca Fest, barınaklarda yalnızca ekonomik göçmenlerin reddedilmesi için başvuru sahiplerinin incelenebileceğini ve "gerçek" sığınmacıların ise anavatanlarına yakın bölgelerde korunmalarının ve barınmalarının

---

[436] "Terrorist Attack Takes Place in Nice, France This Morning at a Church", **Identity and Democracy,** https://www.idgroup.eu/press_release_29_october_2020 [16.08.2022].

[437] "Plenary Booklet", **Identity and Democracy,** https://assets.nationbuilder.com/idgroup/pages/45/attachments/original/1651676424/ID_Group_Plenary_Booklet_22.pdf?1651676424 [13.12.2022].

[438] "Plenary Booklet", **Identity and Democracy,** https://assets.nationbuilder.com/idgroup/pages/45/attachments/original/1654587895/ID_Group_Plenary_Booklet_23.pdf?1654587895 [13.12.2022].

sağlanabileceğini belirtmiştir.[439] Estonya Delegasyonundan Jaak Madison'un 4-7 Nisan 2022 tarihlerinde Ukraynalı mültecilere ilişkin yapmış olduğu konuşma incelendiğinde de benzer şekilde "gerçek" sığınmacı söylemine rastlanmaktadır. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali nedeniyle milyonlarca insanın sığınacak yer aramaya başladığını ifade eden Madison, Ukraynalı göçmenler ile Suriyeli göçmenler arasında keskin bir ayrım yaparak Ukraynalı göçmenlerin 2015 ve 2016 yıllarında yaşanan göç krizi sürecinde gelen göçmenlere benzemeyen "gerçek" sığınmacılar olduğunu öne sürmüştür. Madison konuşmasında Ukrayna'dan kaçanların büyük çoğunluğunun kadın ve çocuklardan oluştuğunu, erkeklerin ise savaş bölgesinde kalarak ülkelerinin geleceği için savaştıklarını belirtmiştir. Batılı ülkelerin şu anda olduğundan daha fazla insanı kabul etme kapasitesine sahip olduğunu öne süren Madison, düzensiz göçmenlerin kendi ülkelerine geri göndererek "gerçek" sığınmacılara yer açılmasını önermiştir.[440]

2019-2024 parlamento döneminde Kimlik ve Demokrasi grubu milletvekillerinin "göç" ve "terörizm" konulu vermiş olduğu soru önergeleri üzerinden bir inceleme yapıldığında karşımıza toplam 365 sonuç çıkmaktadır. 2020 yılında Kimlik ve Demokrasi grubu milletvekili Julie Lechanteux, "siyasi ve dini ideolojiyi destekleyen ve yayan İslamcı dernekleri AB finansmanından mahrum bırakarak terörle mücadele etmek" başlıklı soru önergesinde söz konusu dernekler ile terörizmi doğrudan ilişkilendiren şu ifadeleri kullanmıştır:

> "Şansölye Kurz, Şansölye Merkel, Başkan Macron, Başbakan Rutte ve Avrupa Konseyi Başkanı'nın katılımıyla yapılan 10 Ekim Salı günü AB mini zirvesinin kapanışında, Komisyon Başkanı, İslamcı terörizme karşı mücadeleye yaptığı katkının üç ana ayağını belirledi. Birincisi önleme: Komisyon, sorunun temel nedenlerinin "ilerleme fırsatları, içerme ve ortak olma" olduğuna ve bu nedenle çözümün "gençlerin umutları olması" olduğuna inanıyor. İkincisi, AB'nin dış sınırlarını korumaktır: Komisyon, her taraftan eleştirilen bu serbest dolaşım alanının güçlü ve zayıf yönleri üzerine geniş çaplı bir tartışma olan ilk "Schengen forumunu" düzenlemek istemektedir. Üçüncü sütun, sanki teröristler malzemelerini lisanslı ateşli silah tüccarlarından satın almış gibi, silahların edinilmesini ve bulundurulmasını düzenlemeyi amaçlayan terörle mücadeleye ilişkin bir gündem oluşturulmasıdır. Özellikle Fransa'da yıllardır ortalığı kasıp kavuran katil çetelerine karşı bu tedbirler hiçbir işe yaramıyor. Gerçek bir terörizm beşiği olan bu siyasi ve dini ideolojiyi destekleyen ve yayan İslamcı dernekleri AB fonlarından mahrum

[439] "Plenary Booklet", **Identity and Democracy,** https://assets.nationbuilder.com/idgroup/pages/1637/attachments/original/1669133278/ID_Group_Plenary_Booklet_28_-_Final_-_2.pdf?1669133278 [13.12.2022].

[440] "Plenary Booklet", **Identity and Democracy,** https://assets.nationbuilder.com/idgroup/pages/45/attachments/original/1649233714/ID_Group_Plenary_Booklet_21.pdf?1649233714 [13.12.2022].

bırakarak başlamak daha iyi olmaz mı?"[441]

2020 yılında milletvekili Jérôme Rivière'nin "terörizm ve göç: Schengen bölgesi amaca uygun değil" başlıklı soru önergesinde ise benzer şekilde göçmenler dış tehdit olarak tasvir edilerek güvenlikleştirilmiştir. Önergede şu ifadeler yer almaktadır:

> "29 Ekim 2020 Perşembe günü Fransa'nın Nice kentinde bir bazilikaya düzenlenen terör saldırısında üç kişi hayatını kaybetti. Birkaç gün sonra, 2 Kasım'da Avusturya'nın Viyana kentinde İslamcı teröristler dört kişiyi öldürdü ve yirmiden fazla kişiyi yaraladı. Nice saldırısıyla ilgili soruşturma, teröristin sadece birkaç ay önce 21 Eylül'de Lampedusa adası üzerinden Avrupa'ya gelen yasadışı bir göçmen olduğunu ortaya çıkardı. Bu tehdide cevaben Emmanuel Macron, Fransa'nın kara sınırlarına gönderilen asker ve polis memurlarının sayısını ikiye katladı ve sonunda resmi web sitesinde açıkça belirtildiği gibi dışsal ve içsel olmak üzere iki tür terör tehdidi olduğunu belirterek terörizm ile göç arasındaki açık bağlantıyı kabul etti. Dışsal tehdit, yurt dışından gelen kişilerden kaynaklanmaktadır. Fransa Cumhurbaşkanı, Schengen kurallarını bir sonraki Avrupa Konseyi'nde gözden geçirmek istediğini de açıkladı.
>
> 1. Konsey hala terörizm ve göç arasında hiçbir bağlantı olmadığı görüşünü benimsiyor mu?
> 2. Konsey, Avrupa ülkelerine yönelik ölümcül bir tehdit karşısında Schengen bölgesini askıya almaya ve üye devletlere kendi sınırlarını kontrol etme özgürlüğü vermeye hazır mı?"[442]

4.5. Avrupa Parlamentosunda Göç ve Terör Üzerine Tartışmalar

Tez çalışmasının bu bölümünde Avrupa Parlamentosu'nun seçilen iki farklı raporu üzerinden parlamentoda yer alan grupların tartışmaları analiz edilecektir. Bu raporlardan ilki Avrupa vatandaşlarının terör örgütleri tarafından radikalleşmesinin ve askere alınmasının önlenmesine ilişkin atılabilecek adımları içermektedir. 3 Kasım

---

[441] Avrupa Komisyonu tarafından bu soru önergesine yanıt olarak 9 Aralık 2020 tarihinde kabul edilen AB için Terörle Mücadele Gündeminin, AB'nin terörizmi öngörme, önleme, koruma ve karşılık verme adımlarını güçlendireceği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, AB'nin ve üye devletlerin yasadışı şekilde Avrupa değerlerine aykırı hareket eden kuruluşların fon desteğine erişimlerini engelleyeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte, Komisyon finanse edilen tüm projelerin ve destekten yararlananların denetlendiği bir mekanizmanın oluşturulduğunu vurgulamıştır.

"Combating Terrorism by Depriving Islamist Associations Supporting and Propagating This Political and Religious Ideology of EU Funding", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006163_EN.html [13.12.2022].

[442] Avrupa Konseyi soru önergesine verdiği cevapta terör saldırılarını 11 Aralık 2020 tarihli kararlarında kınadığını belirtmiş ve liderlerin AB genelinde kolluk kuvvetlerinin ve Schengen bölgesinin düzgün işleyişinin daha fazla desteklenmesi için, kararlaştırılan önlemlerin uygulanmasının önemli ölçüde hızlandırılması ve polis ve adli işbirliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi gerektiği konusunda anlaştığını vurgulamıştır. Bununla birlikte, Konsey, üye devletler ve ilgili kurumları arasında, özellikle sınır ötesi alanlarda, daha etkili yasa uygulama işbirliği kurmanın önemine işaret etmiştir. Ayrıca Konsey, üye devletlerin terörist veya şiddet içere aşırılık yanlısı kişilere karşı dikkat etme çağrısında bulunmuş ve iç sınırların olmadığı bir Avrupa'da, bu tür kişiler seyahat ederken veya bağlantı kurarken bilgilerin güvenilir ve hızlı bir şekilde paylaşılması gerektiğinin altını çizmiştir.

"Terrorism and Immigration: Schengen Area not Fit for Purpose", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006247_EN.html [13.12.2022].

2015 yılında açıklanan raporda 5000'den fazla Avrupa vatandaşının, başta Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesi olmak üzere Avrupa Birliği sınırları dışında IŞİD, Jahbat al-Nusra ve diğer terör örgütlerine ve askeri oluşumlara katıldığı ifade edilmektedir. Fransa, Belçika ve Danimarka'da yaşanan terör saldırılarına dikkat çeken rapor, genellikle AB uyruklu olan bu "yabancı" savaşçıların Avrupa'da ve komşu bölgelerde ciddi bir güvenlik tehdidini ortaya çıkardığını vurgulamaktadır. Raporda dikkat çeken en önemli ayrıntı, terörizm ve radikalleşmeye ilişkin dini inançlara yönelik çok fazla klişeleştirme yapılması ve bu nedenle ırkçılık, yabancı düşmanlığı, inançlara veya dinlere karşı hoşgörüsüzlükten kaynaklanan nefret suçları ve söyleminde artış gözlemlendiğinin vurgulanmasıdır. Bu noktada raporda, radikalleşmenin nedeninin bir dini inanç olmadığı, aksine dini inancın sapkın bir şekilde kötüye kullanılması olduğunun altı çizilmektedir. Bununla birlikte, İslamofobi ve anti-Semitizmle mücadeleye yönelik benimsenecek bütüncül bir yaklaşımın aşırıcılığın önlenmesi konusunda atılacak adımları tamamlayıcı nitelikte olacağı ifade edilmektedir. Raporda ayrıca üye devletler ve AB tarafından alınan tüm tedbirlerde, özel hayat hakkı, güvenlik hakkı, veri koruma hakkı, masumiyet karinesi, adil yargılanma hakkı, ifade özgürlüğü ve din özgürlüğünün gözetilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

Bu çerçevede raporda 10 maddeden oluşan politika adımları sıralanmıştır. Bu adımlardan ilki AB'nin öncülüğünde radikalleşme ve terörizmle mücadeleye yönelik uluslararası insan hakları sözleşmelerini, çok paydaşlı / sektörlü katılımı, üçüncü ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği ve istişareyi esas alan bir eylem planı oluşturulmasıdır. Raporda altı önemle çizilen adımlardan bir diğeri cezaevlerinde şiddet içeren aşırıcılığın ve radikalleşmenin önlenmesidir. Hapishanelerin, radikal ve şiddet içeren ideolojilerin yayılması ve terörist radikalleşme için bir üreme alanı olmaya devam ettiğini vurgulayan rapor, üye devletler arasında iyi uygulama örneklerinin paylaşımının yaygınlaştırılmasını ve hapishanelerde rehabilitasyon imkanının önüne geçen engellerin ortadan kaldırılmasını önermektedir.

Raporda ayrıca çevrimiçi radikalleşmeyi önlemede eğitim ve halkı bilinçlendirme kampanyalarının rolüne dikkat çekilmekte, bununla birlikte özellikle AB hukuku ve ulusal mevzuata uygun olarak ve ifade özgürlüğüne sıkı sıkıya bağlı kalarak yasa dışı içeriğin çevrimiçi dağıtımını önlemek ve bu tür içeriği hızla silmek amacıyla internet şirketleriyle Avrupa düzeyinde diyalog başlatılması önerilmektedir. Buna ek olarak rapor, radikalleşme ve aşırıcılığın önlenmesi için üye devletleri özellikle dinler tarihi,

felsefeler ve ideolojiler konusunda anlayış ve hoşgörüyü güçlendirmeyi amaçlayan kurslar ve akademik programlar sağlamaya yönelik eğitim kurumlarını teşvik etmeye çağırmaktadır. Raporda altı çizilen bir diğer husus caydırıcı unsurların güçlendirilmesi, dış sınır kontrollerinin etkinliğinin artırılması ve üye devletler arasında Schengen Bilgi Sistemi (SIS), Vize Bilgi Sistemi (VIS), Europol ve Yolcu İsim Kaydı (PNR) gibi mekanizmalar üzerinden bilgi alışverişinin hızlandırılmasıdır. Raporda yer alan son maddede kara para aklama, vergi kaçakçılığı ve diğer mali suçların başlıca terör finansmanı kaynakları olduğunun altı çizilmekte ve bu nedenle AB'nin mali çıkarlarını etkileyen suçların izlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesinin bir öncelik olması gerektiği vurgulanmaktadır.[443]

3 Kasım 2015 tarihinde açıklanan rapor üzerine AP'de yer alan siyasi grupların tartışmaları incelendiğinde söylemlerin belirgin bir şekilde birbirinden farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Sosyalistler ve Demokratların İlerici İttifakı (S&D) adına söz alan milletvekili Ana Gomes, raporu anlamlı bulmakla beraber bir devlet veya bir terör örgütü saflarında savaşmak için Suriye ve Irak'a giden binlerce genç Avrupalı olduğunu ancak sınırların kapatılması veya bir PNR direktifi ile onların radikalleşmesinin ve söz konusu örgütler tarafından askere alınmasının durdurulamayacağını ifade etmiştir. Mücadelenin aynı zamanda siyasi ve ideolojik olduğunun altını çizen Gomes, terör saldırısı düzenleyen kişilerin hedef aldıkları ülkelerin vatandaşı olduğunu hatırlatmıştır. Gomes, konuşmasında ayrıca, Avrupa'nın göbeğinde Molenbeek gibi kentlerin %60'a ulaşan işsizlik oranları nedeniyle umutsuzluk ve kırgınlık gettolarına dönüştüğünü ve bu nedenle söz konusu bölgelerde yaşayan göçmen toplulukları tarafından şiddetli bir şekilde hissedilen eşitsizlik, ayrımcılık ve sosyal dışlanma ile mücadele edilmesinin esas olduğunu vurgulamıştır.

Kimlik ve Demokrasi grubunun öncüsü olan Uluslar ve Özgürlükler Avrupası (Europe of Nations and Freedom – ENF) grubu adına söz alan Vicky Maeijer ise Paris saldırılarına atıf yaparak İslam'ın şeytani ve vahşi yüzünü bir kez daha gösterdiğini ve İslami terörizm için bahaneler üretmeyi bırakmak gerektiğini ifade etmiştir. Terör saldırıları ile İslam dinini doğrudan ilintili hale getirerek tehlike söylemi üreten Maeijer, sorunun kökeninde ekonomik kriz, işsizlik veya ötekileştirme olmadığını

[443] "Report on Prevention of Radicalisation and Recruitment of European Citizens by Terrorist Organisations", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2015-0316_EN.pdf [15.12.2022].

ifade etmiş ve çözüm noktasında ulus devletlerin sınırlarını tamamen kapatmasını önermiştir. Avrupa Birleşik Solu / İskandinav Yeşil Solu (European United Left / Nordic Green Left – GUE/NGL) adına söz alan Marina Albiol Guzmán ise Vicky Maeijer'in sözlerinin yabancı düşmanlığını çağrıştırdığını ve göç ile terör arasında doğrudan bağlantı kurarak nefret söyleminde bulunduğunu belirtmiştir.

Avrupa Özgürlük ve Doğrudan Demokrasi Grubu (Europe of Freedom and Direct Democracy - EFDD) adına söz alan Gerard Batten ise raporun terör tehdidinin esas sebebi olan köktendinci İslam'ı görmezden geldiğini belirtmiştir. Konuşmasında iki seçenek ile karşı karşıya olunduğunu vurgulayan Batten,

> "ya sürekli artan İslami nüfusun ideolojisine nihai teslimiyeti kabul edeceğiz ya da direniş için ilk adımı atıp İslam ülkelerinden daha fazla kitlesel göçe son vereceğiz. Ancak o zaman mevcut Müslüman nüfusu entegre etme gibi zor bir konuyu ele almaya başlayabiliriz. AB'nin stratejisi, asıl sorunun varlığını inkâr ederken aynı zamanda İslam ülkelerinden milyonlarca insanı daha ithal etmektir. İdeolojik rakipleriniz sizi aptal olarak görüyor; tarih sizi hain olarak yargılayacak." şeklinde sözlerini sürdürmüştür.[444]

Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı (ALDE) adına söz alan Maite Pagazaurtundúa Ruiz ve Cecilia Wikström konuşmalarında etkililik, yasallık ve orantılılık vurgusu yaparak özellikle hapishanelerde bulunan insanların radikalleşmemesi adına topluma geri kazandırılması ve sosyal ağlar ile internet aracılığıyla militan toplayan örgütlere karşı dijital dünyada daha etkin olmak gerektiğini vurgulamışlardır.

Avrupa Parlamentosu'nun 25 Mart 2021 tarihinde insan haklarının korunması ve AB'nin dış göç politikası hakkında sunduğu raporun detayları ve siyasi grupların tartışmaları da söylem farklılıklarını göstermesi açısından önem taşımaktadır. İlk olarak raporda göç küreselleşme, artan çatışmalar, eşitsizlikler, iklim değişikliği ve çevresel bozulma gibi faktörler nedeniyle güçlenen küresel bir olgu olarak tanımlanmıştır. AB için göçün hem bir zorluk hem de fırsat olduğunun altının çizildiği raporda, coğrafi konumları nedeniyle bazı üye devletlerin orantısız bir sorumluluk üstlendiği ancak sorumluluğun dayanışma ile el ele gitmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte raporda AB'nin insan onuru, özgürlük ve insan hakları gibi kurucu değerler ekseninde birleşen bir topluluk olarak sürdürülebilir kalkınmayı teşvik ettiği, yerinden edilmiş kişileri desteklediği, kalıcı çözümler

[444] "Debates", **European Parliament,** https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2015-11-24-ITM-012_EN.html [15.12.2022].

bulmaya yönelik çok taraflı çalışmalar sürdürdüğü ve özellikle dış ilişkilerinde göçmenlerin haklarına saygı duyma, bunları koruma ve geliştirme konusunda özel bir göreve sahip olduğu ifade edilmektedir. Raporun ilk maddesinde ise göç politikalarının çerçevesi ve dış boyutu ele alınmış ve bu kapsamda AB'nin ve üye devletlerin uluslararası hukuk kurallarına uymanın yanı sıra tüm dış ilişkilerinde insan hakları yükümlülüklerine de sahip olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte raporda, AB göç politikasının düzgün işlemesi için menşe ülkelerle işbirliğinin arttırılması ve geri dönenlerin sürdürülebilir ve etkili bir şekilde geri kabulünü sağlamak için çalışılması gerektiği yinelenmektedir.

Raporun ikinci maddesinde Frontex'in, geri dönüş ve geri kabul, insan kaçakçılığıyla mücadele, eğitim sağlanması, sınır yönetimi amacıyla üçüncü ülke makamlarına operasyonel ve teknik yardım dâhil olmak üzere pratik ve operasyonel işbirliğindeki artan rolüne vurgu yapılmakta ve Komisyona Frontex tarafından gerçekleştirilen tüm faaliyetler üzerinde yürürlükteki dâhili şikâyet mekanizmasına ek olacak bağımsız, şeffaf ve etkili bir izleme mekanizması kurma çağrısında bulunulmaktadır.

Raporda ayrıca, göç konularında işbirliğini kolaylaştırmak için üçüncü ülkelere sağlanan AB finansmanı hakkında eksiksiz ve kamuoyuna açık bir incelemenin mevcut olmadığı not düşülmüş ve bu doğrultuda Komisyondan göç yönetimi alanında üçüncü ülkelerle işbirliğini finanse etmek için kullanılan AB bütçesi dâhilindeki tüm araçlara ilişkin ve ayrıca finansmanın miktarı, amacı ve kaynağı konusunda şeffaf bir bilgi talep edilmiştir. Buna ek olarak raporda AB ve üye devletlerin, mültecilerin etkili ve kapsamlı bir şekilde korunmasına yönelik sorumluluğu paylaşma ve ev sahibi ülkeler üzerindeki baskıyı hafifletme taahhüdü hatırlatılmaktadır.[445]

25 Mart 2021 tarihinde açıklanan rapor üzerine parlamentoda yapılan tartışmalara bakıldığında en sert tepkilerin göç karşıtı sağ popülist gruplardan geldiği görülmektedir. Kimlik ve Demokrasi grubu adına söz alan Nicolaus Fest, raporda öne sürülenin aksine göçün küresel bir sorun olarak tanımlanamayacağını ve birçok ülkenin bu durumdan haberdar olmadığını ifade etmiştir. Fest sözlerini şu şekilde sürdürmüştür;

> "Göç küresel bir sorun değil. Birçok ülke bilmiyor. Bunu sadece sınırlarını korumayan aptal

[445] "Report on Human Rights Protection and The EU External Migration Policy", **European Parliament**, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0060_EN.html [15.12.2022].

> zengin ülkeler bilir. Arap dünyasının, Japonya'nın, Avustralya'nın veya Güney Amerika'nın kitlesel göçle bir sorunu yok ve iddia ettiğinizin aksine sınırda reddedilmeler insanlık dışı değil. Bu rapor çöptür ve sadece Frontex'i karalamaya hizmet etmektedir."

Avrupa Muhafazakârlar ve Reformcular İttifakı adına söz alan Nicola Procaccini de konuşmasında benzer eleştiriler yöneltmiştir:

> "Bir Alman STK gemisi şu anda İtalya'da 400 göçmeni karaya çıkarıyor, oysa yılın başından bu yana 15.000'den fazla göçmen karaya çıkmış durumda, bu sayı geçen yıla göre üç kat fazla. Buradan diktatörler ve kaçakçılar Avrupa Birliği'nin ikiyüzlülüğüyle altın ticareti yaparken, deniz geçişlerinde hayatta kalmayı başaran göçmenler ucuz işgücü olarak organize suçların eline düşüyor. Burada göçe kapılarını açmayan Avrupa devletlerini eleştirerek vicdanınızı rahatlatıyorsunuz; dışarda İtalya, İspanya, Yunanistan, Malta şehirleri devasa mülteci kamplarına dönüşüyor."

S&D adına söz alan Juan Fernando López Aguilar ise grup politikalarıyla uyumlu bir şekilde bir konuşma yaparak rapora desteğini sunmuştur;

> "Avrupa Birliği'nin dış politikası hak, dayanışma ve insani değerlerle yüklü bir retoriğe sahiptir ve bu nedenle sınırların dışsallaştırılmasıyla, yardımın ihmal edilmesiyle, denizde hayat kurtaran sivil toplum kuruluşlarının suç sayılmasıyla, herhangi bir yasal ve güvenli yolun kapatılmasıyla ve nihayetinde dayanışmanın yokluğuyla bağdaşmaz. Bu nedenle, şu anda Avrupa Parlamentosu'nda görüşülmekte olan Göç ve İltica Paktı, Birlik hukukunun emrettiği bağlayıcı dayanışmayı ve ortak sorumluluğu sağlamak için Avrupa Parlamentosuna fırsat ve görev imkânı sunmaktadır."

S&D adına söz alan bir diğer parlamenter Isabel Santos ise konuşmasında AB'nin sorumluluklarını dışsallaştıran anlaşmaların kabul edilmeyeceğini ve sınırlarda işlenen zulümlerin bir an önce durdurulması gerektiğini ifade etmiştir.[446]

Avrupa Parlamentosu'nda yapılan bu tartışmalardan hareketle siyasi grupların göç politikaları konusunda farklı yaklaşımlar sergilediği, siyasetin sağ / muhafazakâr kanadında yer alan grupların dahi göç karşıtlığı noktasında bir söylem birliğinin olmadığı görülmektedir. Sığınmacıları devletin egemenliğine ve toplumun refahına karşı bir tehdit olarak yansıtan iki sağ popülist gruba karşılık GUE/NGL ve S&D gibi sol kanatta yer alan gruplar göçmenleri geri itmeye yönelik siyasete karşı alternatif görüşler ortaya koymaktadır.

[446] "Debates", **European Parliament,** https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2021-05-18-ITM-008_EN.html [15.12.2022].

5. SONUÇ

Bugün küresel dünyanın en belirgin özelliklerinden biri farklı sınıfsal, dinsel ve etnik gruplara ait ve farklı ulusların vatandaşlığına sahip olan insanların ulus sınırlarını aşan hareketliliğidir. Ancak bu hareketlilik her zaman ve her grup için eşit koşullar altında gerçekleşmemekte, çoğu kez sınırı geçme hususu kişinin sınıfsal, etnik veya ulusal aidiyeti gibi pek çok koşula bağlı olarak birbirinden farklı sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bireylerin, kültürlerin ve fikirlerin ulusötesi hareketlilikleri ulus devletlerin etnik ve mekânsal olarak sınırları belirlenmiş bir birim olma kapasitesi üzerinde önemli değişimler yaratmış ve bu devletlerin kimlik, yurttaşlık ve diğer aidiyet biçimlerini kontrol etme kabiliyetleri tartışma konusu olmuştur. Bu doğrultuda üniter bir yurttaşlık modelinin dağıldığına işaret eden yaklaşımlara karşılık Avrupa'nın üniter bir Avrupa kimliğini pekiştirdiği ve kendi sınırları dâhilindeki ötekileri dinsel, ırksal ve etnik kökenlerine bağlı olarak her zamankinden daha fazla yabancı hale getirdiği görülmektedir. AB'nin genişleme süreci ile başlayan ekonomik ve kültürel etkileşim ve ortak kültürel değerlere ve geleneklere vurgu yapan bir Avrupa Birliği söyleminin şekillenmesi Avrupa içi sınırların ortadan kalkmasına ve insanların sınırlar arasında kolayca geçiş yapabilmesine olanak sağlamıştır.

Ancak, Avrupa'nın iç sınırlarının ortadan kalkması ve ulusal hükümranlıkların çözülmesi Avrupa'nın dış sınırlarının daha katı ve sıkı bir şekilde tesis edilmesine yol açmış ve dış sınırların katı göç politikaları ekseninde denetim altına alınması "Avrupa Kalesi" olgusunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla, iç sınırların fiziksel olarak ortadan kaldırılması aynı zamanda daha görünmez olan yeni sınırların ve engellerin tesis edilmesini de beraberinde getirmiştir. Bugünün koşullarında Avrupa'da çizilen sınırların çerçevesini anlayabilmek için 11 Eylül terör saldırılarının ardından gerek Avrupa kimliğine gerekse Avrupa'nın geçirgen sınırları nedeniyle artan insan hareketliliğinin denetiminde yaşanan güçlüklere ilişkin artan kaygıların neler olduğuna ve bu kaygıların arka planında yer alan etmenlere bakılması önem taşımaktadır. Avrupa'nın sınırlarının ihlal edildiğine dair artan endişe esas olarak

İslam ve Müslüman göçmen korkusuyla şekillenen dış düşmanın iç düşmana dönüşümü ve mutasyonuna ilişkindir.[447]

Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra Batılı ülkelerde giderek artan İslam korkusu ve yabancı / göçmen karşıtlığının toplumsal, kültürel ve siyasal arka planına bakıldığında korku tacirleri ve muhafazakâr iktidarlar ve popülist sağ partiler tarafından güvenlikleştirici söylemlerin olduğu görülmektedir. Politik aktörler tarafından tehdit algısı üzerinden yaratılan korku ve tehlike söylemleri topluma sürekli risk altında olduğunu hatırlatmakta ve bu yöntemle modern devletler korkunun iktidarını yönetsel bir aygıt olarak kullanmaktadır.

Irkçı ve yabancı karşıtı bir söylem ile göçmenleri güven(siz)likle ilişkilendiren siyasal aktörlerin temel argümanı toplumu korumak üzerine şekillenmektedir. Toplumu birleştiren politik bir yöntem olarak kullanılan güvenlikleştirme söylemlerinin ve çabalarının 11 Eylül terör saldırıları ve ardından Avrupa'da yaşanan terör olaylarıyla birlikte güçlendiği gözlemlenmektedir. Ancak, saldırganların büyük çoğunluğunun hedef aldıkları ülkelerin vatandaşı ve toplumun bir parçası olmasına rağmen saldırılara gösterilen tepkilerin odağında daha çok göçmenler yer almıştır. İslam, göç ve AB karşıtı söylemler ile söz konusu tepkinin güçlü bir şekilde ortaya çıkmasını sağlayan ve bu sayede kendi meşruiyet alanını da genişleten sağ popülist hareketlerin Avrupa'da ivme kazanmasında hâlihazırda yaşanan iç siyasal ve sosyo-ekonomik problemler önemli bir rol oynamaktadır. Bu noktada ana akım merkez partilerin yoksulluk, eşitsizlik, işsizlik, adaletsizlik ve sanayisizleşme gibi yapısal sorunların çözümünde etkin bir sorumluluk üstlenememesi popülist sağın yükselmesinin en önemli sebebi olarak kabul edilmektedir. Sağ popülist partiler tarafından bu yapısal sorunların kaynağı olarak göçmenler tasvir edilmekte ancak göçmenlerin içinde bulundukları topluma uyum sağlayamamalarının temelinde de bu etmenlerin olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir. Bu noktada sağ siyaset 19. yüzyıl sonlarında anti-Semitizm üzerine inşa edilen Avrupalılık kimliğini bugün İslamofobizm ve göç karşıtlığı üzerinden yeniden inşa etmeye çalışmakta ve var olan tüm sorunların sebebi olarak göçmenleri işaret etmektedir. AB ülkelerinde toplumun merkez siyasete ve geleneksel kurumlara olan güveninin azalması da popülist retoriğin güçlenmesini kolaylaştırmaktadır.

[447] Meyda Yeğenoğlu, **Avrupa'da İslam, Göçmenlik ve Konukseverlik**, 1. bs. (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016): 2-5.

Bununla birlikte, sağ popülist partilerin seçimlerde oy oranlarını artırması göçmenler ile terör saldırıları arasında ilişki kuran söylemin seçmenler nezdinde karşılık bulduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Göç, güvenlik ve terörizm arasında kurulan bu ilişki ise göç olgusu konusunda siyasetin normal zeminde seyretmesinin ve kapsayıcı politikalar geliştirilmesinin önüne geçmektedir.

Bununla birlikte, Avrupa'da terör eylemi gerçekleştiren saldırganların büyük çoğunluğunun hedef aldıkları ülkelerde doğmuş ve büyümüş olması, bu ülkelerin vatandaşları veya bu ülkelere yasal yollardan giriş yapan ziyaretçiler olmaları esas tehdidin dışarıdan çok içeriden geldiğini göstermekte ancak evde yetişmiş teröristler olarak tanımlanan bu insanların Paris ve Londra gibi metropollerde ne gibi şartlarda yetiştikleri ve radikal ağlara nasıl dâhil oldukları hususu üzerinde yeterince durulmamaktadır. Sosyo-ekonomik ve politik açıdan marjinalleşen grupların radikalleşmeye eğilimi gösterdiği ve bu doğrultuda kendilerini ifade edebilmek amacıyla birtakım ideolojiler aradığı bilinmektedir. Geçmişte komünizm, çevrecilik ve sosyalizm gibi ideolojilerin etkisi güçlü iken bugün muhalif sol nitelikli ideolojilerin yaşadıkları tıkanıklık nedeniyle hükümlerini önemli ölçüde yitirmesi radikal birtakım gruplar tarafından İslam dininin politik-ideolojik bir biçimde kullanılmasına yol açmaktadır. [448]

Popülist sağ siyasette AB ülkelerinde gerçekleştirilen terör saldırıları üzerinden tehlike, tehdit ve korku gibi kaygı yaratan kavramların karşılığı haline getirilen göçmenlerin dini motifli / cihatçı terör örgütlerine katılma eğilimi gösterdikleri ve bu örgütlerin eylemlerinde artış olduğu sıklıkla ifade edilmektedir. Ancak Europol tarafından 2007 yılından itibaren her yıl düzenli olarak yayınlanan TE-SAT Terörizm Durum ve Eğilim Raporları farklı bir gerçeğe işaret etmektedir. Raporlar detaylı bir şekilde incelendiğinde dini motifli / cihatçı terör saldırılarının sayısında her geçen yıl biraz daha düşüş eğilimi olduğu gözlemlenmektedir. Buna karşılık, AB ülkelerinin daha sık etnik-milliyetçi ve ayrılıkçı terör örgütleri tarafından hedef alındığı ve bu örgütlerin gerçekleştirdiği saldırı sayısının diğer terör türlerine kıyasla oldukça fazla olduğu görülmektedir. AB ülkelerinde etnik-milliyetçi ve ayrılıkçı terör örgütlerinin gerçekleştirdiği saldırıların neredeyse sağ popülist siyasette gündem olmaması ve

[448] Ayhan Kaya, "Avrupa'da Bir Yönetsellik Biçimi Olarak İslamofobizm", **Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi**, c. 30, s. 1 (2022): 1-23.

sıklıkla göçmenler ile cihatçı terör arasında bağlantı kurularak göçmenlerin toplum zihninde açıkça bir tehdit olarak konumlandırılması güvenlikleştiren politik aktörlerin tehdit algısı ekseninde bir siyasa ve söylem ürettiğine işaret etmektedir.

Bu çalışmada Avrupa Parlamentosu'nda yer alan ve göç hareketliliğinin kısıtlanması yönünde politikalar benimseyen dört farklı siyasi grubun 8. Parlamento dönemi (2014-2019) ile 9. Parlamento döneminde (2019-2024) sundukları soru önergeleri ve AP raporları üzerine yaptıkları tartışmalar esas alınarak göç ve güvenlik arasında nasıl bir bağlantı inşa ettikleri analiz edilmiştir. Bu çerçevede söylemleri değerlendirilen Avrupa Halk Partisi Grubu, Avrupa'yı Yenile, Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformistler İttifakı ve Kimlik ve Demokrasi Grubu'nun terörle ilgili gündemlerinde dini motifli / cihatçı terörizmin daha sık yer bulduğu ve Europol raporlarında yer alan istatistiklere rağmen AB ülkelerinde terör saldırılarının daha çok cihatçı örgütler tarafından gerçekleştirildiği yönünde bir yaklaşım sergiledikleri gözlemlenmektedir.

Literatürde yer alan mevcut çalışmaların önemli bir kısmında merkez-sağ ideolojilerin özellikle son dönemde göçmen karşıtı söylemler ile öne çıktığı yönünde yaygın bir görüş bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada gerçekleştirilen içerik ve söylem analizi, Avrupa Parlamentosu çatısı altında çok daha karmaşık bir tablonun olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Dört siyasi grup da genel olarak kısıtlayıcı göç politikalarından yana ağırlığını koysa da bulgular merkez sağda yer alan Avrupa Halk Partisi grubu ve daha liberal eksende bulunan Avrupa'yı Yenile grubunun göç konusunda insani yaklaşımlara uzak kalmadığını göstermektedir. Bu bağlamda, merkez sağ/muhafazakâr ve liberal eksende yer alan iki grubun sığınmacıların kırılganlıklarına da dikkat çeken tutumları doğrudan göçmen karşıtı siyaset ile özdeşleştirilmelerini sorgulamamızı sağlamaktadır. Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformistler İttifakı ile Kimlik ve Demokrasi Grubu'nun referans aldıkları değerler ise diğer iki gruptan keskin bir şekilde ayrılmaktadır. Her iki siyasi grup AB ülkelerinde gerçekleştirilen terör saldırılarından dolayı açık ya da örtülü bir şekilde İslam dinini ve göçmenleri mesul tutmaktadır. Siyasi yelpazenin sağ-muhafazakâr kesiminde yer alan popülist grupların yanı sıra merkez sağ ve liberal eksende yer alan gruplar da göçmenlerin girişini durdurmayı ve geri dönüşün sağlanmasını öncelikli bir politika olarak görmektedir. Bu noktada en dikkat çekici husus bu grupların özellikle sığınmacıların AB dışındaki diğer ülke topraklarında olmaları durumunda göçmen yanlısı bir söylem geliştirmeleridir. Dolayısıyla, AB'ye yönelik düzensiz göç akışını durdurmak üzere

ortaya konulan politika önerisi göç ile ilgili meselelerin birlik üyesi olmayan üçüncü ülkelerin sorumluluğuna bırakılmasıdır. Dolayısıyla, tez çalışmasında incelenen dört parti grubunun da AB'nin dış sınırlarının güçlendirilmesi, iltica ve göç kontrollerinin dışsallaştırılması gibi göçü kontrol etmeye dayalı politikalardan yana güçlü bir tavır sergilediğini söylemek mümkündür. Buna karşılık, Avrupa Halk Partisi grubu ve Avrupa'yı Yenile grubunun parlamento tartışmaları incelendiğinde daha çok progresif veya sol partilerle özdeşleştirilen sığınmacı yanlısı anlatıma uzak olmadıkları görülmektedir. Her iki parti grubunun bazı üyelerinin sığınma konusunda hak ihlallerine karşı hassas bir tavır içerisinde oldukları gözlemlenmektedir. Özellikle her iki grubun politikaları incelendiğinde sığınmacıların temel insani ihtiyaçlarının karşılanması ve işkence / kötü muameleden uzak tutulması konularında yaşanan insan hakları ihlalleri açık ve net bir şekilde reddedilmektedir.

Sağ popülist eksende yer alan Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformistler İttifakı ile Kimlik ve Demokrasi Grubu'nun söylemlerinde ise İslam ve Hristiyanlığın karşı karşıya getirilmesine odaklanan ötekileştirici söylemler daha belirgin bir görünümdedir. Buna karşılık, her iki grubun da önerdiği katı politikalar, göçmenleri Avrupa toplumlarının güvenliği ve ekonomik refahı için bir tehdit olarak kriminalize eden ve güvenlikleştiren kurgular diğer gruplardan destek alamamaktadır. Dolayısıyla bulgular, genel olarak Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilecek politikalar için siyasi gruplar arasında göç politikaları konusunda fikir birliğinin olmadığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

Adam-Troian, Jais, Ayşe Tecmen, Ayhan Kaya. "Youth Extremism as a Response to Global Threats? A Threat-Regulation Perspective on Violent Extremism Among the Youth". **European Psychologist**. c. 26, s. 1 (2021): 15-28.

Akgül Açıkmeşe, Sinem. "Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni - Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri". **Uluslararası İlişkiler**. c. 8. s. 30 (2011): 43-73.

Akgül Açıkmeşe, Sinem. "Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmalarında Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme". Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Andrijasevic, Rutvica. "Trafficking: Not a Neutral Concept". **Irregular Migration, Trafficking and Smuggling of Human Beings**. ed. Sergio Carrera, Elspeth Guild. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2016: 58.

Aradau, Claudia. "Security and the Democratic Scene: Desecuritization and Emancipation". **Journal of International Relations and Development**. c. 7. s. 4 (2004): 388-413.

Arends, J. Frederik M. "Homeros'dan Hobbes ve Ötesine: Avrupa Geleneğinde "Güvenlik" Kavramı". **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**. ed. Mustafa Aydın ve diğ. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012: 199-200.

Arendt, Hannah. **İnsanlık Durumu**. çev. Bahadır Sina Şener. İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.

Austin, John L. **How to do Things with Words**. 2. bs. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1975.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı. **Sığınma, Sınırlar ve Göç ile İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı.** Lüksemburg: Avrupa Birliği Resmî Yayınlar Ofisi, 2015. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/handbook-law-asylum-migration-borders_tr.pdf [24.06.2019].

Aybay, Rona. **İnsan Hakları Hukuku**. 1. bs. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015.

Aydın, Mustafa. "Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği". **Uluslararası İlişkiler**. c. 1. s. 1 (2004): 33-60.

Baker-Beall, Christopher. "The Evolution of the European Union's 'Fight Against Terrorism' Discourse: Constructing the Terrorist 'Other'". **Cooperation and Conflict**. c. 49. s. 2 (2014): 212-238.

Baldwin, David A. "The Concept of Security". **Review of International Studies**. c. 23. s. 1 (1997): 5-26.

Balzacq, Thierry. "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context". **European Journal of International Relations**. c. 11. s. 2 (2005): 171-201.

Battjes, Hemme. **European Asylum Law and International Law**. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.

Baylis, John. "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı". **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**. ed. Mustafa Aydın ve diğ. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012: 154-156.

Bello**,** Valeria. **International Migration and International Security: Why Prejudice is a Global Security Threat**. 1. bs. New York: Routledge, 2017.

Berger, J. M. **Extremism**. Cambridge: The MIT Press, 2018.

Bigo, Didier. "The Maze of Radicalization: Justification and Professional Interests". **Radicalization in Belgium and the Netherlands**. ed. Nadia Fadil vd. London: I. B. Tauris, 2019: 269-280.

Bigo, Didier. "Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease". **Alternatives: Global, Local, Political**. c. 27, s. 1 (2002): 63-92.

Bigo, Didier. "Criminalisation of "Migrants": The Side Effect of the Will to Control the Frontiers and the Sovereign Illusion". **Irregular Migration and Human Rights: Theoretical, European and International Perspectives**. ed. Barbara Bogusz, Ryszard Cholewinski, Adam Cygan, Erika Szyszczak. Leiden; Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2004: 61-91.

Bilgic, Ali. **Rethinking Security in the Age of Migration: Trust and Emancipation in Europe**, 1. bs. London: Routledge, 2013.

Bilgin, Pınar. "Dünya Literatürü ve Uygulamasında Güvenlik Sektörü: 'Devlet-merkezli' Güvenlikten 'Vatandaş-Merkezli' Güvenliğe Doğru mu? Yeni Güvenlik". **Güvenlik Sektörü Yönetişimi: Türkiye ve Avrupa**. ed. Ümit Cizre, İbrahim Cerrah. İstanbul: DCAF – TESEV Güvenlik Sektörü Çalışmaları Dizisi, 2008: 49-51.

Bilgin, Pınar. "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları". **Stratejik Araştırmalar**. c. 8. s. 14 (2010): 69-96.

Bilgin, Pınar. "Individual and Societal Dimensions of Security". **International Studies Review**. c. 5. s 2 (2003): 203-222.

Bilgin, Pınar. "Türkiye-AB İlişkilerinde Güvenlik Kültürünün Rolü". **Soğuk Savaş Sonrasında Avrupa ve Türkiye**. ed. Cem Karadeli. Ankara: Ayraç Yayınevi, 2003: 201-202.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. **Sığınma ve Mülteci Konularındaki Uluslararası Belgeler ve Hukuki Metinler**. Ankara, 2010.

Bjørgo, Tore, Ingvild Magnæs Gjelsvik. "Sheep in Wolf's Clothing?: The Taming of the Soldiers of Odin in Norway". **Vigilantism Against Migrants and Minorities**. ed. Tore Bjørgo, Miroslav Mareš. Oxon: Routledge, 2019: 268.

Booth, Ken. "Security and Emancipation". **Review of International Studies**. c. 17. s. 4 (1991): 313-326.

Booth, Ken. “Security and Self: Reflections of a Fallen Realist”. **Critical Security Studies: Concept and Cases**. ed. Keith Krause, Michael C. Williams. The United Kingdom: University College London – UCL Press, 1997: 85-87.

Bozkurt, Kutluhan. **Avrupa Birliği Politikaları ve Düzenlemeleri Kapsamında Göç Hukuku, Mülteci Statüsü ve Sığınma**, 1. bs. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2018.

Brauch, Hans Günter. “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”. **Uluslararası İlişkiler**. c. 5. s. 18 (2008): 1-47.

Brekke, Jan-Paul, Grete Brochmann. “Stuck in Transit: Secondary Migration of Asylum Seekers in Europe, National Differences, and the Dublin Regulation”. **Journal of Refugee Studies**. c. 28, s. 2 (2015): 145–162.

Buonfino, Alessandra. “Between Unity and Plurality: The Politicization and Securitization of the Discourse of Immigration in Europe”. **New Political Science**. c. 26. s. 1 (2004): 23-49.

Burton, Fred, Scott Stewart. “The 'Lone Wolf' Disconnect”. **Stratfor Global Intelligence.** https://worldview.stratfor.com/article/lone-wolf-disconnect [22.12.2021]

Buzan, Barry. **İnsanlar, Devletler & Korku – Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları için Bir Gündem**. çev. Emre Çıtak. İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık, 2015.

Buzan, Barry. “New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century”. **International Affairs**. c. 67. s. 3 (1991): 431-451.

Buzan, Barry. “Rethinking Security After the Cold War”. **Cooperation and Conflict**. c. 32. s. 5 (1997): 5-14.

Buzan, Barry, Morten Kelstrup, Pierre Lemaitre, Elzbieta Tromer, Ole Waever. **The European Security Order Recast: Scenarios for the Post-Cold War Era.** London: Pinter Publishers, 1990.

Buzan, Barry, Lene Hansen. **The Evolution of International Security Studies**. 1. bs. The United States of America: Cambridge University Press, 2009.

Buzan, Barry, Ole Waever, Jaap de Wilde. **Security: A New Framework for Analysis**. London: Lynne Rienner Publishers, 1998.

Buzan, Barry, Ole Wæver. “Slippery? Contradictory? Sociologically Untenable? The Copenhagen School Replies”. **Review of International Studies**. c. 23. s. 2 (1997): 241-250.

Buzan, Barry, Ole Wæver. **Regions and Powers: The Structure of International Security**. New York: Cambridge University Press, 2003.

Carrera, Sergio, Elspeth Guild. “Migrant Smuggling in the EU: What Do the Facts Tell Us?”. **Irregular Migration, Trafficking and Smuggling of Human Beings, Policy Dilemmas in the EU**. ed. Sergio Carrera, Elspeth Guild. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2016: 11-13.

Cholewinski, Ryszard. “The EU Acquis on Irregular Migration Ten Years On: Still Reinforcing Security at the Expense of Rights?”. **The First Decade of EU**

Migration and Asylum Law. ed. Elspeth Guild, Paul Minderhoud. Leiden, The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 2012: 127-178.

Coleman, Nils. "From Gulf War to Gulf War – Years of Security Concern in Immigration and Asylum Policies at European Level". **Terrorism and the Foreigner: A Decade of Tension around the Rule of Law in Europe**. ed. Elspeth Guild, Anneliese Baldaccini. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2007: 14.

Collins, Alan. "Securitization, Frankenstein's Monster and Malaysian Education". **The Pacific Review**. c. 18. s. 4 (2005): 567-588.

Collyer, Michael. "Migrants, Migration and the Security Paradigm: Constraints and Opportunities". **Mediterranean Politics**. c. 11. s. 2 (2006): 255-270.

Crone, Manni, Martin Harrow. "Homegrown Terrorism in the West". **Terrorism and Political Violence**. c. 23. s. 4 (2011): 521-536.

Cuttitta, Paolo. Jana Häberlein, Polly Pallister-Wilkins. "Various Actors: The Border Death Regime". **Border Deaths: Causes, Dynamics and Consequences of Migration-Related Mortality**. ed. Paolo Cuttitta, Tamara Last. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2020: 35-47.

Çiçekli, Bülent. **Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar**. 1. bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.

d'Appollonia, Ariane Chebel. **Migrant Mobilization and Securitization in the US and Europe: How Does It Feel to Be a Threat?**. 1. bs. New York: Palgrave Macmillan, 2015.

Dawson, Lorne L.. "The Study of New Religious Movements and the Radicalization of Home-Grown Terrorists: Opening a Dialogue". **Terrorism and Political Violence**. c. 22. s. 1 (2009): 1-21.

Derrida, Jacques. **Limited Inc**. Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 1988.

Doty, Roxanne Lynn. "Immigration and the Politics of Security". **Security Studies**. c. 8. s. 2-3 (1998): 71-93.

Düvell, Franck. "Irregular Migration: a Global, Historical and Economic Perspective". **Illegal Immigration in Europe: Beyond Control.** ed. Franck Düvell. New York: Palgrave Macmillan, 2006: 29.

Erdoğan, M. Murat. **Türkiye'de Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, 2. bs. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2018.

Faist, Thomas. **Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar**. çev. Azat Zana Gündoğan, Can Nacar.. Ankara: Bağlam Yayıncılık, 2003.

Floyd, Rita. "Can Securitization Theory be used in Normative Analysis? Towards a Just Securitization Theory". **Security Dialogue**. c. 42. s 4-5 (2011): 427-439.

Frey, Arun. "Getting under the Skin: The Impact of Terrorist Attacks on Native and Immigrant Sentiment". **Social Forces**. c. 101. s. 2 (2022): 943-973.

Gammeltoft-Hansen, Thomas. **Access to Asylum, International Refugee Law and the Globalisation of Migration Control**. 1. bs. The United Kingdom: Cambridge University Press, 2011.

Geddes, Andrew. "Immigrant and Ethnic Minorities and the EU's "Democratic Deficit", **Journal of Common Market Studies**. c. 33. s. 2 (1995): 197-217.

Ghatak, Sambuddha, Aaron Gold, Brandon C. Prins, "Domestic Terrorism in Democratic States: Understanding and Addressing Minority Grievances". **Journal of Conflict Resolution**, c. 1. s. 29 (2017): 1-29.

Giersch, Herbert. **Eurosclerosis.** Kiel: Institut für Weltwirtschaft. 1985: 1. https://www.econstor.eu/bitstream/10419/48070/1/025296167.pdf [22.03.2022]

Githens-Mazer, Jonathan. "The Rhetoric and Reality: Radicalization and Political Discourse". **International Political Science Review**. c. 33. s.5 (2012): 556-567.

Goodwin-Gill, Guy S. "Article 31 of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees: Non-penalization, Detention, and Protection". **Refugee Protection in International Law, UNHCR' Global Consultations on International Protection**. ed. Erika Feller, Volker Türk, Frances Nicholson. The United Kingdom: Cambridge University Press, 2003: 186-188.

Goodwin-Gill, Guy S. "The International Law of Refugee Protection". **The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies**. ed. Elena Fiddian-Qasmiyeh, Gil Loescher, Katy Long, Nando Sigona. Oxford: Oxford University Press, 2014: 2-7.

Gromes, Thorsten, Thorsten Bonacker. "The Concept of Securitisation as a Tool for Analysing the Role of Human-Rights-Related Civil Society in Ethno-Political Conflicts". **SHUR Working Paper Series**, University of Marburg, 2007.

Guiora, Amos N. **Tolerating Intolerance: The Price of Protecting Extremism**, 1. bs. New York: Oxford University Press, 2014.

Gupta, Dipak K. **Understanding Terrorism and Political Violence: The Life Cycle of Birth, Growth, Transformation, and Demise.** London: Routledge, 2008.

Güler, Arzu. "Mülteci Sorunu ve 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme: Siyasi Gerçeklik ve Normatif Düzen İkilemi". **Uluslararası İlişkiler Dergisi**. c. 13. s. 51 (2016): 41-61.

Halikiopoulou, Daphne, Sofia Vasilopoulou, "Support for the Far Right in the 2014 European Parliament Elections: A Comparative Perspective", **The Political Quarterly**. c. 85. s. 3 (2014): 285-288.

Hansen, Lene. "Reconstructing Desecuritisation: The Normative-Political in the Copenhagen School and Directions for How to Apply It". **Review of International Studies**. c. 38. s. 3 (2012): 527-546.

Hansen, Lene. “The Clash of Cartoons? The Clash of Civilizations? Visual Securitization and the Danish 2006 Cartoon Crisis”. **International Studies Association Conference,** 2007, Chicago, Illinois.

Hansen, Lene. “The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School”. **Millennium - Journal of International Studies**. c. 29. s. 2 (2000): 285-306.

Hassing Nielsen, Julie. Mark N. Franklin, “The 2014 European Parliament Elections: Still Second Order?”. **The Eurosceptic 2014 European Parliament Elections: Second Order or Second Rate?**. ed. Julie Hassing Nielsen, Mark N. Franklin. London: Palgrave Macmillan, 2017: 1-9.

Hassouri, Parastou. “Challenging Established Categories and Exploring Intersections, A Critical Assessment of Common Notions in Migration Discourse”. **Fortress Europe? Challenges and Failures of Migration and Asylum Policies**. ed. Annette Jünemann, Nicolas Fromm, Nikolas Scherer. Germany: Springer VS, 2017: 12-15.

Hathaway, James C. “The Human Rights Quagmire of Human Trafficking”. **Virginia Journal of International Law**. c. 49, s. 1 (2008): 1-57.

Healey, Justin. **Countering Terrorism and Violent Extremism**. 1. bs. Australia: The Spinney Press, 2017.

Hobsbawm, Eric. **Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm**. çev. Osman Akınhay. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008.

Hoffman, Bruce. **Inside Terrorism**. 3. bs. New York: Columbia University Press, 2006.

Horgan, John. **The Psychology of Terrorism**. 1. bs. London: Routledge, 2005.

Huysmans, Jef. “Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe”. **European Journal of International Relations**. c. 4. s. 4 (1998): 479-505.

Huysmans, Jef. **The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU**. Oxon: Routledge, 2006.

İltica ve Göç Mevzuatı, Ankara: Göç İdaresi Başkanlığı Yay, 2005. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Kitaplar/iltica_goc_mevzuati.pdf [21.02.2023]

Jackson, Richard, Lee Jarvis, Jeroen Gunning, Marie Breen-Smyth. **Terrorism: A Critical Introduction**. 1. bs. London: Palgrave Macmillan, 2011.

Jahn, Egbert, Pierre Lemaitre, Ole Wæver. **European Security: Problems of Research on Non-Military Aspects.** University of Copenhagen: Centre of Peace and Conflict Research, 1987.

James, Poppy, Lucy Mayblin. **Factors Influencing Asylum Destination Choice: A Review of the Evidence.** The United Kingdom: The University of Sheffield Working Paper, 2016. https://asylumwelfarework.files.wordpress.com/2015/03/asylum-seeker-pull-factors-working-paper.pdf [26.06.2019].

Jones, Richard Wyn. “Travel Without Maps: Thinking About Security After the Cold War”. **Security Issues in the Post-Cold War World**. ed. M. Jane Davis. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 1996: 206.

Jutila, Matti. “Desecuritizing Minority Rights: Against Determinism”. **Security Dialogue**. c. 37. s. 2 (2006): 167-185.

Kaya, Ayhan. “Aşırıcılık ve Radikalleşme: Farkı Yaratan Nedir?” https://bpy.bilgi.edu.tr/en/blog/asiricilik-ve-radikallesme-farki-yaratan-nedir/ [06.10.2021]

Kaya, Ayhan. “Avrupa Birliği’nde Merkeze Yaklaşan Sağ Popülizm”. **Sarkaç.org.** https://sarkac.org/2017/11/avrupa-birligi-sag-populizm-ayhan-kaya/ [04.03.2019].

Kaya, Ayhan. “Islamist and Nativist Reactionary Radicalisation in Europe”. **Politics and Governance**, c. 9, s. 3 (2021): 204-214.

Kaya, Ayhan. “Radikalizm, Ekstremizm ve Neoliberalizm: Geçmişten Günümüze Radikalleşme”. **Sarkaç.org.** https://sarkac.org/2021/09/radikalizm-ekstremizm-ve-neoliberalizm-gecmisten-gunumuze-radikallesme/ [07.10.2021].

Kaya, Ayhan. “Refah Devletinden Neoliberal Devlete Geçiş ve İslamofobizm”. **Sosyoloji Divanı: Göç**. c. 3. s. 6 (2016): 149-175.

Kaya, Ayhan. “Avrupa’da Bir Yönetsellik Biçimi Olarak İslamofobizm”. **Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi**. c. 30, s. 1 (2022): 1-23.

Kaya, Ayhan. “The State of the Art on Radicalisation: Islamist and Nativist Radicalisation in Europe”. **WORKING PAPER No: 12 EU/04/2020,** https://bpy.bilgi.edu.tr/media/document/2020/04/30/kaya_working_paper_2020.pdf [27.10.2021]

Kaya, Ayhan. **İslam, Göç ve Entegrasyon: Güvenlikleştirme Çağı**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.

Kaya, Ayhan. “Avrupa’da Popülist Sağın Yükselişi: Popülizm Nedir?”. **Europolitika**. (2019): 5-33.

Karyotis, Georgios. “European Migration Policy in the Aftermath of September 11: The Security - Migration Nexus”. **Innovation: The European Journal of Social Science Research**. c. 20. s. 1 (2007): 1-17.

Kepel, Gilles. **Terror in France: The Rise of Jihad in the West.** Princeton: Princeton University Press, 2015.

Kirby, Aidan. “The London Bombers as “Self-Starters”: A Case Study in Indigenous Radicalization and the Emergence of Autonomous Cliques”. **Studies in Conflict & Terrorism**. c. 30, s. 5 (2007): 415-425.

Koser, Khalid. **International Migration: A Very Short Introduction**. 1. bs. New York: Oxford University Press, 2007.

Kotonen, Tommi. “The Soldiers of Odin Finland: From a Local Movement to an International Franchise”. **Vigilantism Against Migrants and Minorities**. ed. Tore Bjørgo, Miroslav Mareš. Oxon: Routledge, 2019: 241-257.

Köşer Akçapar, Şebnem. "Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu". **Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar**. ed. S. Gülfer Ihlamur-Öner, N. Aslı Şirin Öner. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012: 573.

Krause, Keith, Michael C. Williams. "Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods". **Mershon International Studies Review**. c. 40. s. 2 (1996): 229-254.

Krueger, Alan B. **What Makes a Terrorist: Economics and the Roots of Terrorism**. New Jersey: Princeton University Press, 2007.

Lahav, Gallya. **Immigration and Politics in the New Europe: Reinventing Borders**. New York: Cambridge University Press, 2004.

Leonard, Sarah, Christian Kaunert. "Reconceptualizing the Audience in Securitization Theory". **Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve**. ed. Thierry Balzacq. The United Kingdom: Routledge, 2011: 58-61.

Lewis, Bernard. **Haşhaşiler: İslam'da Radikal Bir Tarikat**. çev. Kemal Sarısözen. İstanbul: Kapı Yayınları, 2018.

Lewis, Corinne. "UNHCR and International Refugee Law: From Treaties to Innovation". PhD Dissertation. London School of Economics and Political Science, 2010.

Lia, Brynjar. "Insights and Hypotheses on Causes of Terrorism Identified on the Basis of a Survey of the Literature on Terrorism". **The Routledge Handbook of Terrorism Research**. ed. Alex P. Schmid. London: Routledge, 2011: 276-279.

Lopatin, Esther. "The Changing Position of the European Parliament on Irregular Migration and Asylum under Co-decision". **JCMS: Journal of Common Market Studies**, c. 51. s. 4 (2013): 740-755.

Luo, Chih-Mei. "The Rise of Populist Right-wing Parties in the 2014 European Parliament: Election and Implications for European Integration". **European Review**. c. 25. s. 3 (2017): 406-422.

Lutz, James M., Brenda J. Lutz. **Terrorism: Origins and Evolution**. New York: Palgrave Macmillan, 2005.

Lutz, James M., Brenda J. Lutz. **Global Terrorism**. 2. bs. London: Routledge, 2008.

Lutz, James M., Brenda Lutz. **Terrorism: The Basics**. 1. bs. London: Routledge, 2011.

Mareš, Miroslav, Tore Bjørgo. "Vigilantism Against Migrants and Minorities: Concepts and Goals of Current Research". **Vigilantism Against Migrants and Minorities**. ed. Tore Bjørgo, Miroslav Mareš. Oxon: Routledge, 2019: 17-21.

Mareš, Miroslav, Tore Bjørgo. "Comparative Perspectives on Vigilantism Against Migrants and Minorities". **Vigilantism Against Migrants and Minorities**. ed. Tore Bjørgo, Miroslav Mareš. Oxon: Routledge, 2019: 332.

Martin, Gus. **Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar**. çev. İhsan Çapcıoğlu, Bahadır Metin. Ankara: Adres Yayınları, 2017.

Mazzucelli, Colette G., Anna Visvizi, Ronald Bee. "Secular States in a 'Security Community':The Migration-Terrorism Nexus?". **Journal of Strategic Security**. c. 9, s. 3 (2016): 16-27.

McAllister, Bradley, Alex P. Schmid. "Theories of Terrorism". **The Routledge Handbook of Terrorism Research**. ed. Alex P. Schmid. London: Routledge, 2011: 246-247.

McDonald, Matt. "Securitization and the Construction of Security". **European Journal of International Relations**. c. 14. s. 4 (2008): 563-587.

McSweeney, Bill. "Identity and Security: Buzan and the Copenhagen School". **Review of International Studies**. c. 22. s. 01 (1996): 81-93.

Memişoğlu, Fulya. "Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası Göç Bağlamında İnsan Ticareti". **Güvenlik Stratejileri Dergisi**. c. 15. s. 30 (2019): 239-287.

Merari, Ariel. "Ayaklanma Stratejisi Olarak Terörizm". **Terörizmin Tarihi, Antikçağdan IŞİD'e**. ed. Gerard Chaliand, Arnaud Blin, çev. Bülent Tanatar. İstanbul: Nora Kitap, 2016.

Miller, Benjamin. "The Concept of Security: Should It Be Redefined?". **Journal of Strategic Studies**. c. 24. s. 2 (2008): 13-42.

Moghaddam, Fathali M. "The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration". **American Psychologist**. c. 60, s. 2 (2005): 161-169.

Moghaddam, Fathali M. **From the Terrorists' Point of View: What They Experience and Why They Come to Destroy**. 1. bs. Westport: Praeger Security International, 2006.

Möller, Frank. "Photographic Interventions in Post-9/11 Security Policy". **Security Dialogue**. c. 38. s. 2 (2007): 179-196.

Nesser, Petter. "How did Europe's Global Jihadis Obtain Training for their Militant Causes?". **Terrorism and Political Violence**. c. 20, s: 2 (2008): 234-256.

Nielsen, Julie Hassing, Mark N. Franklin. "The 2014 European Parliament Elections: Still Second Order?". **The Eurosceptic 2014 European Parliament Elections: Second Order or Second Rate?**, ed. Julie Hassing Nielsen, Mark N. Franklin. London: Palgrave Macmillan, 2017: 1-9.

Özçürümez, Saime, Ahmet İçduygu. **Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme: Kavramlar, Modeller ve Uygumalar ile Türkiye**. 1. bs. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2020.

Özgür Baklacıoğlu, Nurcan. **Uluslararası Sınırların Gölgesinde Mülteci Kadınlar**. İstanbul: Der Yayınları, 2017.

Özkan, Işıl. **Göç – İltica ve Sığınma Hukuku**. 3. bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Pantucci, Raffaello. "A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists". London: The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR), 2011.

Piazza, James A. “Poverty, Minority Economic Discrimination, and Domestic Terrorism”. **Journal of Peace Research**. c. 48, s. 3 (2011): 339-353.

Piotrowicz, Ryszard. “The European Legal Regime on Trafficking in Human Beings”. **Routledge Handbook of Human Trafficking**. ed. Ryszard Piotrowicz, Conny Rijken, Baerbel Heide Uhl. New York: Routledge, 2018: 41-50.

Pratt, Douglas. “Islamophobia as Reactive Co-Radicalization”. **Islam and Christian–Muslim Relations**. c. 26, s. 2 (2015): 205-218.

Precht, Tomas. “Home Grown Terrorism and Islamist Radicalisation in Europe: From Conversion to Terrorism,”. **Danish Ministry of Justice Research Report.** Copenhagen, 2007.

Price, Matthew E. **Rethinking Asylum: History, Purpose and Limits**. 1. bs. New York: Cambridge University Press, 2009.

Rafter, Kevin. “Background to the 2014 Elections”. **Political Advertising in the 2014 European Parliament Elections**. ed. Christina Holtz-Bacha, Edoardo Novelli, Kevin Rafter. London: Palgrave Macmillan, 2017: 23-24.

Rapoport, David C. “The Four Waves of Modern Terror: International Dimensions and Consequences”. **An International History of Terrorism: Western and Non-Western Experiences**. ed. Jussi M. Hanhimäki, Bernhard Blumenau. London: Routledge, 2013: 282-311.

Renzikowski, Joachim. “Trafficking in Human Beings as a Crime and as a Human Rights Violation”. **Routledge Handbook of Human Trafficking**. ed. Ryszard Piotrowicz, Conny Rijken, Baerbel Heide Uhl. New York: Routledge, 2018: 13-18.

Roberts, J. M. **Avrupa Tarihi**. çev. Fethi Aytuna. İstanbul: İnkılap Yayınevi, 2015.

Robins, Simon. “Migrant Bodies in Europe: Routes to Identifying the Dead and Addressing the Needs of the Families of the Missing”. **Fatal Journeys Volume 3, PART 1, Improving Data on Missing Migrants.** eds. Frank Laczko, Ann Singleton and Julia Black. (Switzerland: International Organization for Migration – IOM, 2017): 63-76. https://publications.iom.int/system/files/pdf/fatal_journeys_volume_3_part_1.pdf [27.06.2019].

Roe, Paul. “Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK’s Decision To Invade Iraq”. **Security Dialogue**. c. 39. s. 6 (2008): 615-635.

Roe, Paul. “Reconstructing Identities or Managing Minorities? Desecuritizing Minority Rights: A Response to Jutila”. **Security Dialogue**. c. 37. s. 3 (2006): 425-438.

Roe, Paul. **Ethnic Violence and the Societal Security Dilemma**. 1. bs. London: Routledge, 2005.

Rothschild, Emma. “What is Security?”. **Daedalus: Journal of the American Academy of Arts and Sciences**. c. 124. s. 3 (1995): 53-98.

Roy, Oliver. **Jihad and Death: The Global Appeal of Islamic State**. çev. Cynthia Schoch. Oxford: Oxford University Press, 2017.

Rumelili, Bahar, Sibel Karadağ. “Göç ve Güvenlik: Eleştirel Yaklaşımlar”. **Toplum ve Bilim Dergisi**. s. 140 (2017): 69-92.

Salerno, Daniele. “The Politics of Response to Terror: The Reshaping of Community and Immunity in the Aftermath of 7 July 2005 London Bombings”. **Social Semiotics**. c. 27, s. 1 (2017): 1-26.

Sanchez, Ignacio Urquijo and Black, Julia. “Europe and The Mediterranean”, **Fatal Journeys Volume 3 Part 2, Improving Data on Missing Migrants.** eds. Frank Laczko, Ann Singleton, Julia Black (Switzerland: International Organization for Migration – IOM, 2017): 99-120. https://publications.iom.int/system/files/pdf/fatal_journeys_3_part2.pdf [27.06.2019].

Sageman, Marc. **Turning to Political Violence: The Emergence of Terrorism**. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2017.

Sageman, Marc. **Leaderless Jihad: Terror Networks in the Twenty-First Century**. Philadelphia: University o f Pennsylvania Press, 2008.

Sanchez, Ignacio Urquijo and Black, Julia. “Europe and The Mediterranean”, **Fatal Journeys Volume 3 Part 2,** ed. Frank Laczko, Ann Singleton, Julia Black (Switzerland: International Organization for Migration – IOM, 2017): 102-104.
https://publications.iom.int/system/files/pdf/fatal_journeys_3_part2.pdf [27.06.2019].

Sarı Ertem, Helin. “Kimlik ve Güvenlik İlişkisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: ‘Kimliğin Güvenliği’ ve ‘Güvenliğin Kimliği”. **Güvenlik Stratejileri Dergisi**. c. 8. s. 16 (2012): 177-237.

Scheel, Stephan, Vicki Squire. “Forced Migrants as ‘Illegal’ Migrants”. **The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies**. ed. Elena Fiddian-Qasmiyeh, Gil Loescher, Katy Long, Nando Sigona. Oxford: Oxford University Press, 2014: 1-9.

Schierup, Carl-Ulrik, Peo Hansen, Stephen Castles. **Migration, Citizenship, and the European Welfare State: A European Dilemma**. Oxford: Oxford University Press, 2006.

Schmid, Alex P. “The Definition of Terrorism”, **The Routledge Handbook of Terrorism Research**. ed. Alex P. Schmid. London: Routledge, 2011.

Schmid, Alex P., Albert J. Jongman. **Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature.** New Jersey: Transaction Publishers, 1988.

Schmitt, Carl. **Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty**. çev. George Schwab. Chicago: University of Chicago Press, 2005.

Schmitt, Carl. **Siyasal Kavramı**. çev. Ece Göztepe. İstanbul: Metis Yayınları, 2006.

Searle, John R. **Söz Edimleri**. çev. R. Levent Aysever. Ankara: Ayraç Yayınevi, 2000.

Silber, Mitchell D., Arvin Bhatt. “Radicalization in the West: The Homegrown Threat”. (New York City Police Department: OccupyBawlStreet.com Press, 2007), 6-7, https://seths.blog/wp-content/uploads/2007/09/NYPD_Report-Radicalization_in_the_West.pdf [15.10.2021]

Spaaij, Ramón. **Understanding Lone Wolf Terrorism: Global Patterns, Motivations and Prevention**. Dordrecht: Springer, 2012.

Spena, Alessandro. "Human Smuggling and Irregular Immigration in the EU: From Complicity to Exploitation?". **Irregular Migration, Trafficking and Smuggling of Human Beings, Policy Dilemmas in the EU**. ed. Sergio Carrera, Elspeth Guild. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2016: 33-39.

Stritzel, Holger. "Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond". **European Journal of International Relations**. c. 13. s. 3 (2007): 357-383.

Suistola, Jouni, Vamık D. Volkan. **Tarihi ve Psikolojik Boyutlarıyla Uluslararası Terörizm**. çev. Servin Sarıyer. Ankara: Pusula Yayınevi, 2018.

Şimşek, Doğuş, Ahmet İçduygu. "Giriş: Uluslararası Göç, Politika ve Güvenlik". **Toplum ve Bilim Dergisi**. s. 140 (2017): 6-11.

Takle, Marianne, Marie Louise Seeberg. "All European Countries are not the Same! The Dublin Regulation and Onward Migration in Europe". **Norway: Norwegian Social Research, 2015.** http://www.hioa.no/eng/About-HiOA/Centre-for-Welfare-and-Labour-Research/NOVA/Publikasjonar/Rapporter/2015/All-European-countries-are-not-the-same! [26.06.2019].

Talani, Leila Simona. "The internal and external dimension of the 'Fortress Europe'". **Globalisation, Migration, and the Future of Europe: Insiders and Outsiders**. ed. Leila Simona Talani. Oxon: Routledge, 2012: 63.

Tangör, Burak, Sevinç Sayın. "Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?". **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**. c. 11, s. 1, (2012): 85-118.

Tecmen, Ayşe. **European Union's Articulation of Radicalisation: Deconstructing the Discursive Formulation of Radicalism through Counter Measures**. İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2020. https://bpy.bilgi.edu.tr/en/publications/european-unions-articulation-of-radicalisation-dec/ [22.03.2022]

Theiler, Tobias. "Societal Security". **The Routledge Handbook of Security Studies**. ed. Myriam Dunn Cavelty, Victor Mauer. The United Kingdom: Routledge, 2010: 111-112.

Third, Amanda. **Gender and the Political: Deconstructing the Female Terrorist**. New York: Palgrave Macmillan, 2014.

Tuğtan, Mehmet Ali. "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası". **Avrupa Birliği'ne Giriş: Tarih, Kurumlar ve Politikalar**. ed. Ayhan Kaya, Senem Aydın – Düzgit, Yaprak Gürsoy, Özge Onursal. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009: 245-247.

Türk, Volker, Frances Nicholson. "Refugee Protection in International Law: An Overall Perspective". **Refugee Protection in International Law, UNHCR' Global Consultations on International Protection**. ed. Erika Feller, Volker Türk, Frances Nicholson. The United Kingdom: Cambridge University Press, 2003: 3-6.

Ullman, Richard H. “Redefining Security”, **International Security**. c. 8. s. 1 (1983): 129-153.

Ultan, Mehlika Özlem. **Avrupa Birliği’nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları**. 1. bs. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). **Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection, Under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees**. Geneva, 2019.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). **The State of the World’s Refugees 1997-98, A Humanitarian Agenda**. New York, 1997.

Uzun, Elif. “Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK’nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri”. **Göç Araştırmaları Dergisi**. c. 2. s. 2 (2016): 60-85.

Van Mol, Christof, Helga de Valk. “Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective”. **Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors**. ed. Blanca Garcés-Mascareñas, Rinus Penninx. Switzerland: Springer, 2016: 35.

Vuori, Juha A. “Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders”. **European Journal of International Relations**. c. 14. s. 1 (2008): 65-99.

Wiesbrock, Anja. “The Evolution of EU Migration Policies: Toward a Balanced, Comprehensive and Common Approach?”. **Adjusting to a World in Motion: Trends in Global Migration and Migration Policy**. ed. Douglas J. Besharov, Mark H. Lopez. New York: Oxford University Press, 2016: 162-163.

Wing Commander P. E. O’Neill Raf, “The European Union and Migration: Security versus Identity?”. **Defence Studies**. c. 6. s. 3 (2006): 322-350.

Wæver, Ole, Barry Buzan, Morten Kelstrup, Pierre Lemaitre. **Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe.** New York: St. Martin's Press, 1993.

Wæver, Ole, Pierre Lemaitre ve Elzbieta Tromer. **European Polyphony: Perspectives Beyond East-West Confrontation**. London: Palgrave Macmillan, 1989.

Waever, Ole. “European Security Identities”. **Journal of Common Market Studies**. c. 34. s. 1 (1996): 103-132.

Waever, Ole. “Insecurity, Security, and Asecurity in the West European Non-War Community”. **Security Communities**. ed. Emanuel Adler, Michael Barnett. Cambridge: Cambridge University Press, 1998: 84-85.

Waever, Ole. “Securitisation: Taking Stock of a Research Programme in Security Studies”. **PIPES**, Basılmamış Konferans Tebliği, 2003, Chicago.

Waever, Ole. “Securitization and Desecuritization”. **On Security**. ed. Ronnie D. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 1995: 46-55.

Waewer, Ole. “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”. **Uluslararası İlişkiler**. c. 5. s. 18 (2008): 151-178.

Walt, Stephen M. “The Renaissance of Security Studies”. **International Studies Quarterly**. c. 35. s. 2 (1991): 211-239.

Weggemans, Daan and Beatrice de Graaf. **Reintegrating Jihadist Extremist Detainees: Helping Extremist Offenders Back into Society**. Oxon: Routledge, 2017.

Wiesbrock, Anja. “The Evolution of EU Migration Policies: Toward a Balanced, Comprehensive and Common Approach?”. **Adjusting to a World in Motion: Trends in Global Migration and Migration Policy**. ed. Douglas J. Besharov, Mark H. Lopez. New York: Oxford University Press, 2016: 162-163.

Williams, Michael C. “Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics”. **International Studies Quarterly**. c. 47. s. 4 (2003): 511-531.

Wolfers, Arnold. “Muğlak Bir Simge Olarak Ulusal Güvenlik”. **Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler**. ed. Esra Diri. İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık, 2013: 46-47.

Wolfers, Arnold. “National Security” as an Ambiguous Symbol”. **Political Science Quarterly**. c. 67. s. 4 (1952): 481-502.

Wodak, Ruth, Michael Meyer. **Methods of Critical Discourse Analysis**. London: SAGE Publications, 2001.

Yeğenoğlu, Meyda. **Avrupa’da İslam, Göçmenlik ve Konukseverlik**. 1. bs. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.

Yıldırım, Tülay. **Güvenlik Ekseninde Avrupa Birliği Mülteci Hukuku**. Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.

Yılmaz Elmas, Fatma. “Avrupa Birliği Göç – Dış Politika İlişkisinde Paradigma Değişimi”. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

Zaslove, Andrej. “The Dark Side of European Politics: Unmasking the Radical Right”, **European Integration**. c. 26. s. 1 (2004): 61-77.

İnternet Kaynakları:

"2014 European Election Results". **European Parliament.** https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/european-results/2014-2019/outgoing-parliament/ [15.07.2022].

"2019 European Election Results". **European Parliament**. https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/european-results/2014-2019/outgoing-parliament/ [15.07.2022].

"AB'den Libya'ya Silah Ambargosunun Denetlenmesi için Yeni Misyon". **Deutsche Welle.** https://www.dw.com/tr/abden-libyaya-silah-ambargosunun-denetlenmesi-i%C3%A7in-yeni-misyon/a-52409583 [20.02.2020].

"About". **Identity and Democracy**. https://www.idgroup.eu/about [16.08.2022].

"ALDE Group Becomes Renew Europe". **ALDE.** https://www.aldeparty.eu/alde_group_becomes_renew_europe [16.08.2022].

"An Introduction to International Protection, Protecting Persons of Concern to UNHCR". **The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).** https://www.unhcr.org/publications/legal/3ae6bd5a0/self-study-module-1-introduction-international-protection-protecting-persons.html [14.06.2019].

"Annual Report on the 2016 Activities of Eurodac". **The European Union Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice (eu-LISA).** https://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/2016%20-%20Eurodac%20AR%20factsheet.pdf [26.06.2019].

"Avrupa Birliği Ansiklopedisi". **İktisadi Kalkınma Vakfı**. https://www.oaib.org.tr/files/downloads/AB%20ANSIKLOPEDISI.pdf [08.04.2022].

"Aznar'a 11 Mart Sorgusu". **Deutsche Welle.** https://www.dw.com/tr/aznara-11-mart-sorgusu/a-2525705 [20.06.2021]

"BMMYK Görev Beyanı". **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği.** https://www.unhcr.org/tr/bmmyk-gorev-beyani [14.06.2019].

"Breivik Ütöya Katliamını Anlattı". **BBC News Türkçe.** 20 Nisan 2012. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/04/120420_breiviklast [22.12.2021]

"Calculating Death Rates in the Context of Migration Journeys: Focus on the Central Mediterranean". **International Organization for Migration (IOM).** https://publications.iom.int/system/files/pdf/mortality-rates.pdf [27.06.2019].

"Combating Terrorism by Depriving Islamist Associations Supporting and Propagating This Political and Religious Ideology of EU Funding". **European Parliament**.

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006163_EN.html [13.12.2022].

"Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on a Common Policy on Illegal Migration". **Commission of the European Communities**. https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0672:FIN:EN:PDF [11.05.2022].

"Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees". **United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).** https://www.unhcr.org/3b66c2aa10 [20.06.2019].

"Council Decision on a European Union Military Operation in the Mediterranean (EUNAVFOR MED IRINI)". **Council of the European Union.** http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6414-2020-INIT/en/pdf [03.04.2020].

"Council Directive 2002/90/EC of 28 November 2002 Defining the Facilitation of Unauthorised Entry, Transit and Residence". **Council of the European Union.** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0090&from=EN [22.06.2019].

"Council Framework Decision (2002/946/JHA) of 28 November 2002 on the Strengthening of the Penal Framework to Prevent the Facilitation of Unauthorised Entry, Transit and Residence". **Council of the European Union.** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0946&from=EN [22.06.2019].

"Council Common Position of 27 December 2001 on Combating Terrorism". **European Union**. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001E0930 [11.05.2022].

"Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism". **European Union**. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0475&from=en [11.05.2022].

"Debates". **European Parliament**. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2021-05-18-ITM-008_EN.html [15.12.2022].

"Debates". **European Parliament**. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2015-11-24-ITM-012_EN.html [15.12.2022].

"ECR Policy Group on Migration". **ECR**. https://ecrgroup.eu/campaign/ecr_policy_group [16.08.2022].

"EPP Group Position Paper on Asylum and Migration". **EPP.** https://www.eppgroup.eu/sites/default/files/attachments/2020/04/eppgroup-position-paper-on-asylum-and-migration-final.pdf [15.08.2022].

"EPP Group Position Paper on Asylum and Migration". **EPP**. https://www.eppgroup.eu/newsroom/publications/epp-group-position-paper-on-asylum-and-migration_2747f25 [11.02.2023].

"Establishing Minimum Standards on the Rights, Support and Protection of Victims of Crime, and Replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA". **Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council.** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=en [24.06.2019].

"European Pact on Migration and Asylum". **Renew Europe.** https://reneweuropegroup.app.box.com/s/02cccbvlh8xsysg6zgs90cz2axwiun9s [16.08.2022].

"EU Action Plan Against Migrant Smuggling (2015 - 2020)". **European Commission**. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/eu-action-plan-against-migrant-smuggling-2015-%E2%80%93-2020_en [24.06.2019].

"EU Launches Operation IRINI to Enforce Libya Arms Embargo". **European Council.** https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/31/eu-launches-operation-irini-to-enforce-libya-arms-embargo/ [03.04.2020].

"EU Naval Mission Has Failed to End People Smuggling – Peers". **BBC News**. https://www.bbc.com/news/uk-politics-40577755 [20.02.2020].

"EURODAC (European Asylum Dactyloscopy Database)". **European Commission.** https://ec.europa.eu/knowledge4policy/dataset/ds00008_en [26.06.2019].

"European Convention on Human Rights". **Council of Europe.** https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf [17.07.2019].

"European Migrant Smuggling Centre – EMSC". **Europol.** https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-migrant-smuggling-centre-emsc [28.06.2019].

"Flash Report - Irregular Migration into EU at Lowest Level Since 2013". **European Border and Coast Guard Agency (Frontex).** https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/flash-report-irregular-migration-into-eu-at-lowest-level-since-2013-n5pHiA [29.04.2020].

"Foreword". **European Border and Coast Guard Agency (Frontex).** https://frontex.europa.eu/about-frontex/foreword/ [09.02.2020].

"Funding for Islamic Fundamentalist Movements in Europe". **European Parliament**. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-004708_EN.html [16.08.2022].

"Germany and Austria Disagree over Refugee Rescue Mission". **Deutsche Welle.** https://www.dw.com/en/germany-and-austria-disagree-over-refugee-rescue-mission/a-52246444 [20.02.2020].

"Global Trends Forced Displacement in 2015". **UNHCR.** https://www.unhcr.org/576408cd7.pdf [04.03.2019]

"Global Report on Trafficking in Persons 2016". **United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).** https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2016_Global_Report_on_Trafficking_in_Persons.pdf [27.06.2019].

"Global Report on Trafficking in Persons 2018". **United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).** https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2019/GLOTiP_2018_BOOK_web_small.pdf [27.06.2019].

"Global Study on Smuggling of Migrants 2018". **United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).** https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf [22.06.2019].

"Global Trends Forced Displacement in 2020". **United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).** https://www.unhcr.org/flagship-reports/globaltrends/ [23.12.2021].

"Global Trends: Forced Displacement in 2018". **United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).** https://www.unhcr.org/globaltrends2018/ [12.06.2019].

"Global Trends Report 2021". **UNHCR**, https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021, [20.01.2023]

Gordon Corera, "Bombacılar'ın El Kaide'yle İlişkisi Var Mıydı?". **BBC News Türkçe**. 7 Temmuz 2006. https://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2006/07/060707_london_alqaeda.shtml [21.12.2021]

"Grafiklerle AB'nin Göçmen Krizi". **BBC News Türkçe.** https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151110_grafiklerle_gocmen_krizi [23.06.2019].

"Group Charter". **Renew Europe**. https://www.reneweuropegroup.eu/group-charter [16.08.2022].

"Guidelines for a Community Policy on Migration". **EU Commission.** http://aei.pitt.edu/1256/ [05.04.2022]

"Information Management". **European Border and Coast Guard Agency (Frontex).** https://frontex.europa.eu/intelligence/information-management/ [09.02.2020].

"International Migration Law Glossary on Migration". **International Organization for Migration (IOM).** https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_1_en.pdf [13.06.2019].

"Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015: IOM". **International Organization for Migration.** https://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom [04.03.2019].

"Irregular Migration". **Migration Data Portal.** https://migrationdataportal.org/themes/irregular-migration#recent-trends [13.06.2019].

"Islamic Attacks in Europe and the EU Pact on Asylum and Migration". **European Parliament.** https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006218_EN.html [16.08.2022].

"Joint Operational Team Launched to Combat Irregular Migration in the Mediterranean". **Europol**. https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/joint-operational-team-launched-to-combat-irregular-migration-in-mediterranean, [28.06.2019].

"Legislative Powers". **European Parliament.** https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/powers-and-procedures/legislative-powers [13.07.2022].

"Migrant Crisis: Photo of Drowned Boy Sparks Outcry", **BBC News**. https://www.bbc.com/news/world-europe-34133210 [13.06.2019].

"Migrant Smuggling". **European Commission, Migration and Home Affairs.** https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/irregular-migration-return-policy/facilitation-irregular-migration_en [28.06.2019].

"Migration: Supporting a Robust, Realistic and Fair EU Policy", **European Commission.** https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-fair-migration-policy_en_0.pdf [21.02.2020].

"Mission". **EUNAVFOR MED Operation Sophia**. https://www.operationsophia.eu/about-us/ [29.06.2019].

"New Frontex Regulation Comes Into Force". **European Border and Coast Guard Agency (Frontex).** https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/new-frontex-regulation-comes-into-force-S0luwe [09.02.2020].

"Olivier Roy: 'Le Djihadisme est une Révolte Générationnelle et Nihiliste'", **Le Monde.** https://www.lemonde.fr/idees/article/2015/11/24/le-djihadisme-une-revolte-generationnelle-et-nihiliste_4815992_3232.html [25.10.2021]

"On Preventing and Combating Trafficking in Human Beings and Protecting Its Victims, and Replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA". D**irective 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council.** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=en [24.06.2019].

"On Standards for the Qualification of Third-Country Nationals or Stateless Persons as Beneficiaries of International Protection, for a Uniform Status for Refugees or for Persons Eligible for Subsidiary Protection, and for the Content of the Protection Granted". **Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council.** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0095&from=EN [24.06.2019].

"On the Residence Permit Issued to Third-Country Nationals who are Victims of Trafficking in Human Beings or who Have Been the Subject of an Action to Facilitate Illegal Immigration, who Cooperate with the Competent

Authorities". **Council Directive 2004/81/EC.** https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0081&from=EN [24.06.2019].

"Our History". **EPP.** https://www.eppgroup.eu/about-us/history [15.08.2022].

"Our Mission & Values". **EPP.** https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/missions-values [15.08.2022].

"Parliamentary Questions". **European Parliament**. https://www.europarl.europa.eu/plenary/en/parliamentary-questions.html#sidesForm [16.08.2022].

"Plenary Booklet". **Identity and Democracy.** https://assets.nationbuilder.com/idgroup/pages/1637/attachments/original/1669133278/ID_Group_Plenary_Booklet_28_-_Final_-_2.pdf?1669133278 [13.12.2022].

"Plenary Booklet". **Identity and Democracy**. https://assets.nationbuilder.com/idgroup/pages/45/attachments/original/1651676424/ID_Group_Plenary_Booklet_22.pdf?1651676424 [13.12.2022].

"Plenary Booklet". **Identity and Democracy**. https://assets.nationbuilder.com/idgroup/pages/45/attachments/original/1654587895/ID_Group_Plenary_Booklet_23.pdf?1654587895 [13.12.2022].

"Plenary Booklet". **Identity and Democracy**. https://assets.nationbuilder.com/idgroup/pages/45/attachments/original/1649233714/ID_Group_Plenary_Booklet_21.pdf?1649233714 [13.12.2022].

"Position Paper on Security: We Put People's Safety First". **EPP**. https://www.eppgroup.eu/newsroom/publications/position-paper-on-security-we-put-people-s-safety-first [15.08.2022].

"Preventing Radicalisation and Promoting Integration". **EPP**. https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/our-priorities/the-fight-against-terrorism [15.08.2022].

"Radikalisierung ist keine Folge gescheiterter Integration", **Frankfurter Allgemeine Zeitung,** https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/islamforscher-im-gespraech-radikalisierung-ist-keine-folge-gescheiterter-integration-14145388.html [25.10.2021]

"Reception Standards for Asylum Seekers in the European Union". **The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).** https://www.unhcr.org/protection/operations/43662ddb2/reception-standards-asylum-seekers-european-union.html [13.06.2019].

"Renew Europe Vision for Asylum and Migration". **Renew Europe**. https://www.reneweuropegroup.eu/policies/2020-01-07/renew-europe-vision-for-asylum-and-migration [16.08.2022].

"Report on Prevention of Radicalisation and Recruitment of European Citizens by Terrorist Organisations". **European Parliament**.

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2015-0316_EN.pdf [15.12.2022].

"Report on Human Rights Protection and The EU External Migration Policy". **European Parliament**. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0060_EN.html [15.12.2022].

"Risk Analysis for 2016". **European Border and Coast Guard Agency (Frontex).** https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf [22.06.2019].

"Risk Analysis for 2017". **European Border and Coast Guard Agency (Frontex).** https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf [26.06.2019].

"Risk Analysis for 2018". **European Border and Coast Guard Agency (Frontex).** https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2018.pdf [26.06.2019].

"Risk Analysis for 2019". **European Border and Coast Guard Agency (Frontex).** https://frontex.europa.eu/publications/risk-analysis-for-2019-RPPmXE [26.06.2019].

"Risk Analysis for 2020". **European Border and Coast Guard Agency (Frontex).** https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2020.pdf [29.04.2020].

"Safeguarding Citizens & Borders". **European Conservatives and Reformists.** https://ecrgroup.eu/vision/safeguarding_citizens_borders [15.08.2022].

"Secondary Movements of Asylum-Seekers in the EU Asylum System". **European Parliament.** https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608728/EPRS_BRI(2017)608728_EN.pdf [26.06.2019].

"Securing the EU's External Borders". **European Commission.** https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-securing-external-borders_en.pdf [21.02.2020].

"Summary Conclusions on the Interpretation of the Extended Refugee Definition in the 1984 Cartagena Declaration". **The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).** https://www.unhcr.org/protection/expert/53bd4d0c9/summary-conclusions-interpretation-extended-refugee-definition-1984-cartagena.html [18.06.2019].

"Suriyeliler Avrupa'ya Bisikletle Gidiyor". **BBC News Türkçe.** https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151023_suriyeli_norvec [26.06.2019].

"Structures, Work Programmes and the Trevi 'Acquis'". **Statewatch.** https://www.statewatch.org/media/documents/semdoc/assets/files/keytexts/ktch1.pdf [05.04.2022]

"Syrian Smugglers Sentenced to Prison in Connection with Boy's Death". **The Washington Post.** https://www.washingtonpost.com/world/syrian-smugglers-sentenced-to-prison-in-boys-death/2016/03/04/a4843bea-e25a-11e5-9c36-e1902f6b6571_story.html [27.06.2019].

"Tampere European Council Presidency Conclusions". **The Council of Europe**. https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en9.htm [08.04.2022].

"Targeting Vulnerabilities: The Impact of the Syrian War and Refugee Situation on Trafficking in Persons, A Study of Syria, Turkey, Lebanon, Jordan and Iraq". **International Centre for Migration Policy Development – ICMPD.** http://www.migration4development.org/sites/default/files/targeting_vulnerabilities_en_soft_.pdf [27.06.2019].

"Terrorism and Immigration: Schengen Area not Fit for Purpose". **European Parliament**. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006247_EN.html [13.12.2022].

"Terrorist Attack Takes Place in Nice, France This Morning at a Church". **Identity and Democracy.** https://www.idgroup.eu/press_release_29_october_2020 [16.08.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2007.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2007_1.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2008.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2008_1.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2009.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2009_1.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2010.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2010_1.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2011.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/te-sat2011_0.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation And Trend Report 2012.** Https://Www.Europol.Europa.Eu/Cms/Sites/Default/Files/Documents/Europoltsat.Pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2013.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_te-sat2013_lr_0.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2014.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_tsat14_web_1%20%281%29.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2015.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/p_europol_tsat15_09jun15_low-rev.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2016.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_tesat_2016.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2017.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2017_0.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2018.** https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2018_1.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2019**. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2019_final.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2020**. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/european_union_terrorism_situation_and_trend_report_te-sat_2020_0.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2021**. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2021_0.pdf [13.06.2022].

"TE-SAT". **EU Terrorism Situation and Trend Report 2022**. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Tesat_Report_2022_0.pdf [13.06.2022].

"The 1951 Refugee Convention". **The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).** https://www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html.[13.06.2019].

"The Committees of the European Parliament". **European Parliament.** https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees [13.07.2022].

"The Council of Europe Convention on Action Against Trafficking in Human Beings". **The Council of Europe.** https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/about-the-convention [24.06.2019].

"The Delegations of the European Parliament". **European Parliament.** https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/delegations [13.07.2022].

"The European Social Charter". **Council of Europe.** https://www.coe.int/en/web/european-social-charter [22.03.2022]

"The European Social Charter". **Council of Europe.** https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168048b059 [22.03.2022]

"The Group of Experts on Action Against Trafficking in Human Beings – GRETA". **The Council of Europe.** https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/greta [24.06.2019].

"The Intergroups of the European Parliament". **European Parliament**. https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/intergroups [13.07.2022].

"The International Legal Definition of Trafficking in Persons: Consolidation of Research Findings and Reflection on Issues Raised". **United Nations Office on Drugs and Crime.** https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/webstories2018/new-issue-paper-on-the-international-legal-definition-of-trafficking-in-persons.html [24.06.2019].

"The Members of the European Parliament". **European Parliament**. https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/members [13.07.2022].

"The Political Bodies of the European Parliament". **European Parliament.** https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies [13.07.2022].

"The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime". **The Office of the High Commissioner for Human Rights.** https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ProtocolonTrafficking.pdf [22.06.2019].

"The Relationship between Safeguarding Internal Security and Complying with International Protection Obligations and Instruments". **Commission of the European Communities.** https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4b93490d-e2a1-403f-9831-7d782c6b03bf/language-en [11.05.2022].

"UNHCR'nin Tarihçesi". **United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).** https://www.unhcr.org/tr/unhcrnin-tarihcesi [12.06.2019].

"United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto". **United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).** https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf [22.06.2019].

"Who We Are?". **European Conservatives and Reformists**. https://ecrgroup.eu/ecr [15.08.2022].